

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LI, nr. 8-12 AUGUST-DECEMBRIE 1994

Adus pe pământul Dobrogei foarte probabil încă în secolul I d. Hr., creștinismul a fost îmbrățișat de populația autohtonă romanizată — și ea străbună a neamului nostru, — a fost apărut, în unele cazuri chiar cu prețul vieții, și a fost predat pe încetul, fără nici un fel de violență, din generație în generație, poporului român, în timpul formării sale. Acesta, la rândul său, l-a păstrat și l-a adus până în zilele noastre în toată curăția lui ortodoxă.

Creștinismul ortodox român este astfel o verigă, o valoroasă și vrednică de luat în seamă probă a continuității daco-romane și a poporului nostru pe colțul de pământ, întotdeauna românesc, al Dobrogei, la Dunărea de Jos și pe întreg teritoriul României de azi.

Ș. Nicolae

GLASUL BISERICII

**REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI**

**Anul LI, nr. 8-12
august-decembrie 1994**

Editată de Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei
și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

Î.P.S. Lucian al Tomisului
Î.P.S. Vasile al Târgoviștei
P.S. Epifanie al Buzăului
P.S. Calinic al Argeșului

Membri:

P.S. Casian al Dunării de Jos
P.S. Nifon al Sloboziei și Călărașilor
P.S. Teodosie Snagoveanul

Redactori responsabili:

P.C.Pr. Mihai Hau
Drd. Doru Costache

CUPRINS

EDITORIAL

Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu — Biserica și poporul	5
---	---

PASTORALE CHIRIARHALE

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române — Hristos — Calea, Adevărul și Viața. Pastorală la Nașterea Domnului	7
† Lucian, Arhiepiscopul Tomisului — Pastorală la Nașterea Domnului	11
† Vasile, Arhiepiscopul Târgoviștei — Pastorală la Nașterea Domnului	14
† Epifanie, Episcopul Buzăului — Pastorală la Nașterea Domnului	17
† Calinic, Episcopul Argeșului — Pastorală de ziua Nașterii Domnului Iisus Hristos, Mântuitorul lumii	20
† Casian, Episcopul Dunării de Jos — Pastorală la Nașterea Domnului	24
† Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor — Pastorală la Nașterea Domnului	28

PAGINI DE SPIRITUALITATE LUMINI DE PRAZNIC

Doru Costache — De la Botezul în Iordan la transfigurarea taborică a Domnului	31
Maica Domnului, Maica Vieții (traducere de Drd. Mihai Lungu după <i>Dieu est vivant</i>)	31
Diac. Prof. P.I. David — Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț	32
Pr. Dr. Ștefan Buchiu — Cuvânt despre smerenie și tăcere. La Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou	36
Cuvinte duhovnicești	40

CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

Arhim. Dr. Chesarie Gheorghescu — Născătoarea de Dumnezeu cea plină de har și binecuvântată	42
Drd. Doru Costache — Logos și creație în teologia Sfântului Atanasie cel Mare	51

RESTITUIRI PATRISTICE

Dialogul istoric al lui Paladius, episcopul de Helenopolis, cu diaconul Teodor al Romei: Despre viața și felul de a fi al fericitului Ioan Hrisostom, episcopul Constantinopolului (traducere din limba greacă de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornișescu). Partea I	75
--	----

DOCUMENTARE

Pr. I. Ionescu — O interpretare exegetică	97
Mircea Costache — Ortodoxie și naționalism în modernitatea poporului român	98

LOCURI SFINTE DIN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

Camelia și Valentin Ștefan — Biserica "Zlătani" din București	101
---	-----

VIAȚA BISERICESCĂ

Biroul de presă și comunicații al Patriarhiei Române — Vizita istorică a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în Ungaria	103
O întâlnire cu dimensiune ecumenică. Comunicat comun al Patriarhiei Române, al Bisericii Ortodoxe Coptă și al Patriarhiei Greacă Ortodoxă a Alexandriei și a întregii Africi	104
Diac. N. Constantin — Din agenda de lucru a Întâistătătorului Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist	105
Pr. Cons. Costică Panaite — Aspecte ale vieții bisericești în Eparhia Buzăului. Din agenda de lucru a Prea Sfințitului Episcopul Buzăului	116
Diac. N. Constantin — Secvențe pastorale	118
Gh. Vasilescu — Redeschiderea bisericii "Mihai Vodă" din București	128
Redacția — Împreună -lucrare și responsabilitate. Ședința anuală a Adunării Eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor	133

BISERICA ȘI ȘCOALA

Drd. Valentin Bădescu — Participarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la desciderea anului școlar 1994-1995	138
Drd. Valentin Bădescu — Perspective ale învățământului religios în țara noastră. Pe marginea unui seminar internațional de pedagogie religioasă	140
"Glasul Bisericii" vă răspunde. Taina Crăciunului	142
Din înțelepciunea copiilor	144
Bogdan Sima — Să-mi ajute Dumnezeu!	145

BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

Apelul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist către membrii Parlamentului României, în legătură cu reformularea art. 200 din Codul Penal	146
--	-----

IN MEMORIAM

Pr. Prot. Dumitru Iordache — Cuvânt la moartea Pr. Vicar Octavian Popescu	147
Pr. Lector Dr. Ștefan Buchiu — Părintele Stăniloae, un an de la trecerea la cele veșnice	

SEMNAL

D. Costache — Remus Rus, Istoria filosofiei islamice, Editura Enciclopedică, București, 1994	151
Valentin Ștefan — Michel Quenot, Icoana, fereastră spre absolut, traducere, prefață și note de Pr. dr. Vasile Răducă, Editura Enciclopedică București, 1993	152
Constantin Ivancu — Celălalt Noica, mărturi ale monahului Rafail Noica, însoțite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon, Ediție îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi și de Pr. Ninel Țugui, Editura Anastasia, 1994	153
Simion Florea Marian — Sărbătorile la români. Studiu etnografic. Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu — vol I, 320 p. și vol. II, 359 p., București, 1994	154
Doina Silvia Marian, Pr. Ioan Șerban — Biblia în imagini, în sprijinul predării orelor de religie, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994	157

EDITORIAL

BISERICA ȘI POPORUL

Poporul român a apărut în istorie ca popor creștin, cu aproape două milenii în urmă. Când vorbim de credința strămoșească sau de Biserica străbună, vrem să scoatem în evidență legătura indisolubilă dintre neamul nostru și Biserica pe parcursul unei îndelungate istorii plină de suferințe și încercări negrăite. Această osmoză între neam și Biserica, specifică concepției soboricești a Ortodoxiei, i-a permis Bisericii să-și susțină poporul, iar poporul să-și susțină Biserica, în clipe de grea cumpănă, atât în trecut cât și în prezent. După secole de dominație otomană, plătită cu jertfe nespuse de către poporul nostru dreptcredincios, i-a fost dat Bisericii noastre, în perioada postbelică, să intre sub dominația comunismului sovietic, cu toate că în țara noastră, majoritar ortodoxă, exista doar un mic partid comunist care număra în rândurile lui doar câteva sute de membri. Profitând însă de prezența armatelor sovietice din țară și considerând Ortodoxia ca dușmanul învederat al comunismului ateu, Moscova a socotit de cuviință să procedeze față de Biserica Ortodoxă Română așa cum procedase, după Revoluție, cu Biserica Ortodoxă Rusă, aducând-o până în pragul lichidării ei, prin enorme demolări și dezafectări de locașuri de cult. După 1917, în fosta Uniune Sovietică au fost distruse, într-un fel sau altul, zeci de mii de biserici. Aceste planuri sinistre n-au ținut seama de situația specifică a Ortodoxiei românești, diferită de cea rusească, concretizată în legătura strânsă dintre Biserica și popor. Fostul Patriarh al României, de cinstită memorie, Justinian Marina, amintea adesea de niște confidențe ale lui Gheorghiu Dej, care spunea că nu avea prea multă încredere în activiștii săi de partid, fiindcă dacă se temeau să-și facă cruce pe piept, își făceau cruce în schimb cu limba în gură și că era extrem de intrigat de atitudinea credincioșilor care nu voiau să iasă din cuvântul preotului. Este adevărat, fostul regim comunist nu s-a dat înapoi, chiar de la bun început, să naționalizeze proprietățile Bisericii, ca să submineze baza ei materială, să interzică misiunea socială a Bisericii, obligându-o să se limiteze la interiorul locașurilor de cult, să reducă drastic numărul monahilor și al mănăstirilor considerate drept cuiburi de rezistență împotriva bolșevismului, să arunce în închisori sute de slujitori devotați ai Bisericii. Cu toate acestea, n-a putut aplica în țara noastră tactica sovietică de aneantizare a Bisericii, fiindcă s-a lovit de legătura profundă dintre cler și popor.

Profitând de această situație neașteptată, Patriarhul Justinian a reușit să dea Bisericii noastre o temeinică organizare, la toate nivelurile ei, care i-a permis nu numai să supraviețuiască, dar să fie mereu prezentă în viața poporului. Dar cel care avea să resimtă adevărata aversiune a comunismului împotriva Bisericii noastre strămoșești a fost însă Prea Fericitul Părinte Teoctist, actualul Patriarh al României. A trăit în epoca cea mai neagră a fostului regim comunist, atunci când ultimul dictator, al cărui nume nu-l mai pomenim, cuprins de furia distrugerii, a început să procedeze la demolarea de biserici, unele fiind monumente istorice de valoare neprețuită. Ca unul ce și-a început activitatea sa de ierarh, ca Vicar Patriarhal, pe timpul Patriarhului Justinian, și cunoscând prea bine

politica bisericească a Întâistătorului din vremea respectivă, s-a încumetat să transmită dictatorului, prin intermediul trimișilor lui, fiindcă nu accepta să vorbească personal cu Patriarhul țării, că prin dărâmarea bisericilor nu lovește numai în dânsul ci, înainte de toate, în popor și în credința milenară a acestuia.

Iar lumânărilor aprinse de credincioși pe locurile bisericilor demolate au început să dea de gândit dictatorului care, de la furia demolării, a trecut la cea a deplasării de biserici renunțând și la planul lui de a demola biserica Sfântul Gheorghe-Nou. Politica Bisericii de a se sprijini pe popor a dat roadele ei și de această dată, cu atât mai mult cu cât unele din bisericile demolate au început să fie rezidite. S-a început cu Sfântul Spiridon Vechi, se va continua cu Mănăstirea Văcărești și poate că va veni vremea ca biserica din Cotroceni să fie rezidită și ea.

După Revoluție, o parte din intelectualitatea românească a cerut Prea Fericitului Teoctist să-și dea demisia din înalta sa funcție, pentru conveniențele de care s-ar fi făcut vinovat în timpul fostului regim. În realitate, era vorba de lucruri mult mai profunde, care tindeau la destabilizarea Bisericii Ortodoxe Române pentru interese străine. Dar și aceste tentative de intimidare au eșuat, fiindcă s-a constatat cu vremea că în rândul neamului nostru nu existau prea mulți oameni care să nu fie botezați. Biserica n-a făcut compromisuri, ci și-a apărat cu tenacitate poporul ei, ca să rămână un popor creștin. Și nu este întâmplător că față de Revoluția franceză, care a început cu lozincă libertății, egalității și fraternității, revoluția românească din decembrie 1989 a început cu evocarea lui Dumnezeu: "cu noi este Dumnezeu". Puterea spirituală a Sfintei Liturghii, celebrată în bisericile de pe întinsul pământului românesc, a constituit un obstacol de netrecut în calea propagandei ateiste.

Dar tot Părintelui Patriarh Teoctist i-a revenit sarcina să prezideze întreaga viață și misiune a Bisericii noastre în noile condiții de libertate a poporului, după revoluția din 1989. Pe lângă faptul că a fost element de echilibru în cadrul diferitelor foruri bisericești, Prea Fericirea Sa, care va împlini în curând venerabila vârstă de 80 de ani, a pus bazele misiunii Bisericii în societatea contemporană, introducerii religiei în școală, prezenței Bisericii în spitale, orfelinate sau penitenciare, introducerii preoților în armată, implicării preoților și credincioșilor în opera socială, de ajutorare și renaștere spirituală și morală.

Trebuie să amintim însă grija deosebită pe care a avut-o față de învățământul nostru teologic, atât în trecut, când facultatea noastră îndepărtată din Universitate a trebuit să-și desfășoare activitatea ei sub ocrotirea Bisericii, dar și astăzi, după reintegrarea noastră în Universitatea București, prin cuvintele de zidire duhovnicească pe care le adresează studenților și profesorilor noștri, cunoscând prea bine că instituțiile de învățământ teologic au rolul de pregătire a viitorilor slujitori ai altarelor străbune, de care depinde viitorul Bisericii. De fiecare dată, nu uită să ne amintească, întotdeauna, de prețuirea pe care trebuie să o avem față de poporul nostru credincios, pe care s-a sprijinit Biserica noastră în lupta cu puterile acestei lumi.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu

PASTORALE CHIRIARHALE

† TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

**HRISTOS — CALEA, ADEVĂRUL
ȘI VIAȚA**

PASTORALĂ
LA NAȘTEREA DOMNULUI
1994

† TEOCTIST

**DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ
BINECUVÂNTARE*

*Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeuul nostru,
răsărit-a lumii lumina cunoștinței; că întru dânsa
cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se
închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască
pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, slavă Ție.
(Troparul Nașterii Domnului)*

Iubiți fiți și fiice duhovnicești,

Colindele noastre străbune și sfinte unesc astăzi în cântare copiii, părinții și bunicii, iar steaua luminat împodobită merge înaintea Magilor de la Răsărit, călăuzindu-i spre locul unde S-a născut Pruncul. «Să prăznuim, popoarelor, ne cheamă și pe noi Sfânta Biserică, sărbătoarea nașterii lui Hristos și, ridicându-ne mintea spre Betleem, să ne suim cu gândul și să vedem cu ochii cei sufletești pe Fecioara, mergând să nască în peșteră pe Domnul tuturor și Dumnezeuul nostru». Acolo, pe cerul Betleemului, cu tainică uimire vom auzi cum îngerii își unesc glasurile cu cele ale oamenilor și ale întregului univers, slăvind pe Domnul vieții și Făcătorul a toate, care, din dragoste pentru om, creația Sa, Se naște chip de rob luând și se sălășluiește printre ai Săi. Să așezăm în inimă imaginea profetică, nespus de frumoasă, referitoare la Hristos, numit

«Răsăritul cel de sus» sau «Soarele Dreptății» cu care imnografia acestor zile zugrăvește misiunea Pruncului Iisus revărsând lumii «Lumina cunoștinței».

Iubiți credincioși și credincioase,

Dintotdeauna, omul a însetat după cunoaștere și după înțelegerea sensului adevărat al existenței și al lumii din jurul său. Din frageda pruncie, de când îngână primele cuvinte și până în ultimul ceas al vieții pământești, omul întrebă neîncetat căutând răspunsuri adecvate. Astăzi, la Betleem, omul primește marele și veșnicul răspuns. Calea, Adevărul și Viața este Hristos Dumnezeu, care, din dragoste pentru om și pentru întreaga creație, pleacă cerurile și Se coboară, născându-Se între oameni ca un om. În Hristos, omul și universul își găsesc astăzi sensul și adevărata rațiune și prin El se reface comuniunea cu Dumnezeu Cel în Treime preamărit.

Pruncul Iisus, «Răsăritul cel de sus», «Soarele dreptății» a descoperit lumii Lumina cunoștinței, care evidențiază și remarcă în mod grăitor legătura strânsă între om și creație. Prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu nu este restaurat numai omul, ci și întregul univers, cuprins în natura omenească. Făcându-l, însă, din pământ, adică din elementele deja create ale naturii înconjurătoare, Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu suflet viu, după chipul Său, și l-a chemat la asemănarea cu El (Fac. 1, 26), fiind coroană a creației. De aceea, Sfinții Părinți îl și numesc pe om micul univers, iconom și preot al întregii creații, pentru că în el întregul univers se regăsește în unitate și armonie și prin el își descoperă sensul, fiind orientat spre Dumnezeu și oferit Lui.

Dreptmăritorii creștini,

Astăzi, Fiul lui Dumnezeu Se naște după trup ca să măntuiască pe omul cel căzut și creația care suferă și suspină. Astăzi, se descoperă calea care duce spre Dumnezeu și ușa prin care se intră în comuniune cu El. Betleemul redeschide astăzi raiul din Eden, iar cerul se sălășluiește într-o peșteră modestă.

Pentru a dobândi însă măntuirea oferită astăzi de Hristos, fiecare dintre noi trebuie să răspundă chemării ca și Sfânta Fecioară Maria îngerului Gavriil: *«Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău!»* (Luca 1,38) și să pornească pe calea adevărului care duce la viața cea veșnică, făcând voia Sa. Faptele noastre se vor răsfrânge și asupra creației cu care ne înrudim după trup, după cuvântul Sfintei Scripturi: *«De veți asculta poruncile mele pe care vi le dau astăzi, zice Domnul, și veți iubi pe Domnul Dumnezeul vostru și-l veți sluji din toată inima și din tot sufletul vostru, voi da pământului vostru ploaie la vreme, timpurie și târzie, și-ți vei strânge pâinea ta, vinul tău și untdelemnul tău»* (Deuteronomul 11,13-14).

Lumina cunoștinței adusă astăzi în lume prin nașterea lui Hristos ne arată în mod cu totul deosebit nemărginita dragoste a lui Dumnezeu pentru om. El cunoaște, iubește, ocrotește și dă suflet viu fiecărei ființe umane din momentul zămislirii în pântecele-mamei sale, făcându-și astfel din om, în mod tainic și minunat, un împreună lucrător în procesul creației continue de perpetuare a neamului omenească. După mărturia Sfintei Scripturi, viața omenească nu începe la naștere, ci la zămislire. Din pântecele matern Dumnezeu cunoaște pe fiecare după nume; îl binecuvântează umplându-l de Duhul Sfânt purtător și dătător de viață, și îl întărește pentru misiunea pe care o va avea de împlinit pe pământ.

Iubiți frați și surori în Hristos Domnul,

Sărbătoarea de astăzi aduce lumină și în natura relațiilor umane după voia lui Dumnezeu. Bărbatul se însoțește cu femeia, după rânduiala dintru început a Creatorului, și întemeiază

instituția sfântă și binecuvântată a familiei pentru ajutorare reciprocă, naștere de prunci, ascultători și temători de Dumnezeu, pentru perpetuarea speciei și a neamului omenesc, ca «nunta să fie cinstită și patul neîntinat» (Evrei 13,4). Hristos Domnul, Cel născut în peștera Betleemului, arată calea spre Tatăl, dar nu forțează pe nimeni să meargă pe calea aceasta. Fiecare este lăsat liber să aleagă: calea mântuirii, a binecuvântării și a afirmării plene a umanității îndumnezeite sau calea degradării umane și a pieirii sufletului și a trupului.

Realitățile atât de triste din lumea contemporană în care trăim ne arată că o bună parte din omenire nu mai urmează calea descoperită și oferită astăzi prin nașterea după trup a Fiului lui Dumnezeu, lăsându-se, în numele aparent al progresului și al modernității, ademenită și condusă de alte concepții decât cele ale Sfintei Evanghelii. Familia este lovită în însăși esența ei, promovându-se și încurajându-se legăturile nefirești între membrii familiei umane. Mamele își abandonează propriile vlăstare sau le suprimă viața încă din pântece. Fiii își alungă părinții și se răzvrătesc împotriva lor. Lăcomia și dorința de îmbogățire rapidă au stins în foarte mulți din confracții noștri sentimentul românesc străbun de dragoste și de ajutorare a aproapelui aflat la nevoi. Natura înconjurătoare suferă de asemenea și așteaptă, suspinând, izbăvirea. Faptele necontrolate ale omului și potrivnice voii lui Dumnezeu oprimă și omoară creația: râurile, lacurile și mările se transformă în mod progresiv în cimitire lipsite de orice formă de viață; pădurile și vegetația mor, deșerturile înaintează rapid, iar cerul este împiedicat să-și mai dea ploaia la bună vreme.

Iubiți fi și fiice duhovnicești,

Nașterea Domnului este sărbătoarea de bucurie și nădejde a omenirii întregi. Toată suflarea primește de la Betleem semn de mântuire prin Cel născut în peșteră, Dumnezeul cerului și al pământului. Cu deosebire însă, nașterea Domnului este sărbătoarea de la care tot sufletul creștinesc, necăjit și întristat, așteaptă o rază de iubire, un semn de mângâiere.

Peștera binecuvântată a pruncului Iisus, privirea lină, de mamă, a Sfintei Fecioare Maria, chipul cărunț al Bătrânului și Dreptului Iosif, precum și cântarea de slavă a îngerilor și păstorilor — iată icoana cea sfântă care sădește o undă de speranță și bucurie în sufletul cel mai întristat. Sărbătoare a gingășiei, a delicateții duhovnicești celei mai adânci, sărbătoare a cuminenței și a sfințeniei, Nașterea Domnului nu poate să nu picure, prin noi, din bogăția sa de har, în viața cea zbuciumată de lipsuri și sărăcie, o clipă de bucurie.

De aceea, iubiți frați și surori întru Hristos Domnul, se cuvine ca de la mic la mare, de la cei cu responsabilități înalte până la cei mai smeriți dintre noi, să ne apropiem cu credință de taina cea sfântă a Nașterii lui Hristos și dintr-însa să luăm putere pentru a asuma, înțelege și alina suferința atâtor frați și surori pe care-i întâlnim la tot pasul și-n toată vremea.

Sunt alături de noi oameni care suferă pentru că și-au pierdut credința în Dumnezeu sau sunt indiferenți în cele ale credinței, sau rătăcesc în mrejele tragice ale celor ce răstălmăcesc Sfânta Scriptură. De cei suferinzi și de suferința lor se cuvine să ne apropiem și, prin mărturia unei credințe puternice în Dumnezeu și prin viață curată, să le vestim adevărul mântuitor pe care-l pot găsi în Biserica lui Hristos, Biserica Ortodoxă.

Sunt de asemenea printre noi, în aceste vremuri de restriște, semeni de-ai noștri care viețuiesc în sărăcie cruntă. Suferința a devenit o realitate de zi cu zi: bătrâni lăsați în voia sorții, copii, părinți, familii care se dezbină spre marea durere a copiilor și spre slăbirea neamului, tineri răpiți de ispita plăcerilor și a păcatelor celor mai grele. Toate aceste suflete atinse de o suferință sau alta sunt tot alătea chemări spre luare aminte creștinească. Nu se poate ca un om cu inimă de creștin să treacă pe lângă cel suferind, fără să-și amintească de întemnițatul Ilie Ilașcu. Poate nu suntem bogați, poate avem noi înșine multe probleme, poate nu avem prea mult timp la dispoziție. Dar să spunem un cuvânt bun, să oferim un sfat mângâietor, să dăruim câteva

clipe celui în durere, acest lucru și cel mai sărac dintre noi poate să-l facă. Sunt momente scurte, fără semnificație la prima vedere, fără vreo consecință practică poate asupra celui în suferință, dar prin ele se manifestă un suflet bun, jertfelnic, gata pentru Împărăția Cerurilor.

În duhul adevărului, știind că numai inimile jertfelnice se numesc creștine și prin aceasta moștenesc viața de veci (Matei 15,34-40), *cu părintească dragoste mă adresez din inimă și din suflet părinților slujitori, consiliilor și comitetelor parohiale din fiecare parohie, să se îngrijească prin acte filantropice bine rânduite pentru ajutorarea celor aflați în suferință.* Spitalele, orfelinele, penitenciarele, casele de bătrâni, bolnavii din casele lor, familiile nevoiașe și cu mulți copii, bătrâni, să nu rămână necercetate, nemângâiate. Sufletele răvășite de sărăcie și durere să fie apropiate și întărite în duhul dragostei creștinești și românești. În felul acesta parohia devine o adevărată comunitate de iubire, iar membrii ei numai în acest duh al jertfei mântuitoare pot să trăiască în comuniune unii cu alții, purtându-și suferințele unii altora, sprijinindu-se unii pe alții în iubire.

Iubiți fii și fiice duhovnicești întru Hristos Domnul,

Cu nădejde în inimile dumneavoastră bune și iubitoare, v-am adresat aceste gânduri, astăzi, de ziua cea mare și sfântă a Nașterii lui Hristos. Doresc din tot sufletul să nu rămână în eparhia, în Biserica și Țara noastră nici o casă în care să nu se audă cântare de colind, în care să nu existe o masă îndestulată, o vorbă bună, o rază de nădejde salvatoare. Să ne ajute Dumnezeu ca sufletele noastre să se transforme, prin credință, nădejde și mai ales iubire, în Betleemuri binecuvântate, în care să Se coboare Hristos Mântuitorul și să-Și găsească sălaș primitor. Pregătindu-ne inimile ca o altă iesle duhovnicească în care-L adăpostim pe Pruncul Iisus, primim viață din viața Sa, pacea sufletească, sensul vieții și, prin acestea, mântuire sufletelor noastre.

Din fața leslei, sălașul Pruncului Iisus, ne deschidem vistieria iubirii și prețuirii noastre de părinte duhovnicesc, dorindu-vă ca sărbătoarea nașterii Domnului, a Anului Nou și a Bobotezei să vă fie aducătoare de sănătate, de pace sufletească în familie, în țară și în lume.

Vă îmbrățișăm în Domnul și vă adresăm tradiționalul și strămoșescul nostru: La mulți ani!

†TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† LUCIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptmăriturilor creștini din această de Dumnezeu puzită Arhiepiscopie: har, milă și pace de la Dumnezeu – Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia noastră arhierescă binecuvântare.

“Slavă întru cel de sus lui Dumnezeu...”
(Lc. 2,14)

Iubiți credincioși,

Acesta este mesajul pe care l-am ascultat, la miezul nopții, mesaj adus de la Dumnezeu de către îngeri, în noaptea cea minunată a venirii în lume, în chip de Prunc, a Celuia prin care toate s-au făcut.

Pătruși de măreția bunevestiri adusă odinioară de arhangelul Gavriil Sfintei Fecioare Maria, păstorii au alergat fără zăbavă să-L vadă și să I se închine Fiului lui Dumnezeu venit în lume, sălășluindu-se între oameni, după cum îngerul le-a vestit zicând: “Astăzi vi s-a născut Mântuitor”.

La miez de noapte, în acest binecuvântat praznic al crăciunului, cu Biserica vestim și noi această taină: “Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi...” (Ioan 1,14). Acum Betleemul a primit pe Cel ce șade pururea împreună cu Tatăl; iar îngerii, împreună cu noi, slăvesc pe Pruncul cel ce S-a născut și, prin venirea Sa, a deschis calea omului spre ceruri. Cu ochii sufletului nostru îi zărim în peștera cea săracă pe păstori închinându-se celui înfășat, în scutece, și bucurându-se de El ca de Adevăratul Dumnezeu.

Fiul lui Dumnezeu cel din veșnicie cu Tatăl, a venit în lume, împlinind adevărul, grăit de Tatăl: “Tu ești fiul Meu, Eu astăzi Te-am născut!” (Psalmul 2,7). Deci veșnicia de care vorbește Dumnezeu, prin cuvântul “astăzi” s-a împlinit acum prin Nașterea Fiului Său. De aceea, “astăzi”, toate se umplu de bucurie, Hristos născându-Se din Fecioară.

“Astăzi” este prezent și în gândirea Sfântului Apostol Pavel, care zice: “Căruia dintre îngeri i-a zis vreodată Dumnezeu: “Fiul Meu ești Tu, Eu “astăzi” Te-am născut” și iarăși: “Eu îi voi fi lui Tată, și El îmi va fi Mie Fiu”... Așa se dovedește că Fiul lui Dumnezeu, venit în lume, este din veșnicie peste toate, mai presus decât îngerii și decât toată făptura.

Fiul lui Dumnezeu născut din Dumnezeu, Lumină născută din Lumină, Cuvânt întrupat, trăind între noi, începând cu noaptea sfântă din Betleem, noapte cu strălucire de zi, dovedește taina întrupării Sale. Căci, “văzând Ziditorul pe omul pe care L-a zidit cu mâinile Sale pierind, plecând cerurile, s-a pogorât și întrupându-Se îl zidește cu totul din nou”.

Iubiți fii duhovnicești,

În decursul veacurilor, mintea omenească, cu nedumerire se întreabă: *Pentru ce Dumnezeu S-a făcut om? Pentru ce a venit în lume?* Această frământare a cugetului său dăinuie din veacuri. Înțelegerea dreaptă și cuprinzătoare a venirii lui Dumnezeu-Fiul în lume o lămurește Hristos însuși, prin cuvintele: “Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică” (Ioan 3,16). În acest chip, pe cel căzut, pentru neascultare, pe cel făcut după chipul lui Dumnezeu, pe cel ce era cu totul în stricăciune, pe cel lipsit de viață dumnezeiască, Hristos iarăși îl înnoiește.

Misiunea Mântuitorului a fost, așadar, mântuirea omului prin iertarea păcatului săvârșit de el și întoarcerea lui la viața veșnică din care căzuse. Iubirea lui Dumnezeu față de om face parte din însăși ființa Sa dumnezeiască, precum ne încredințează Sfânta Evanghelie, când spune: “Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4,16). Cântarea bisericească mărturisește: “În peșteră Te-ai sălășluit Hristoase Dumnezeule; ieslea Te-a primit, păstorii și magii Ți S-au închinat. Atunci s-a împlinit propovăduirea proorocilor; și puterile îngerești s-au mirat grăind și zicând: slavă smereniei Tale, unule Iubitorele de oameni!”.

Cel care "astăzi s-a născut, fiind de o ființă cu Dumnezeu, între ai Săi a venit"... (Ioan 1,11), deci "ai Săi" veșnic îi aparțin Lui, căci ei sunt zidiți "după chipul și asemănarea Lui". (Geneză 1,26).

Prin nașterea Sa, Hristos este totdeauna cu noi: "Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele..." (Mt 28, 20). Încredințați de acest adevăr, întreaga fire se află "astăzi" în sărbătoare, precum Biserica psalmodiază: "Să se bucure cerul, să se veselească pământul! Că S-a născut pe pământ Mielul lui Dumnezeu, dând izbăvirea lumii. Cuvântul ce era în sânurile Tatălui s-a născut din Fecioară; de Acela magii s-au spăimântat, văzându-L născându-Se în Betleem ca un Prunc; pe Care toate Îl slăvesc". (Din cântările Praznicului). De aceea și noi, asemenea magilor, aflându-ne în sfânta biserică, cu inimi pline de bucurie și frumusețea praznicului, Îl întâmpinăm cu adâncă simțire pe Hristos, Care ne-a descoperit "taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută".

Dreptmăritoriilor creștini,

Pruncul Hristos, după cuvântul îngerului, "va stăpâni în veci peste casa lui David și împărăția Lui nu va avea sfârșit" (Lc. 1, 33). Deci, El trebuie să îplinească făgăduința legată de lucrarea regelui mesianic. El este Cel care a întemeiat împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Lucrarea Sa mesianică este așezată pe temelia puterii dumnezeiești, care corespunde înșuși numelui Său — Iisus, — care se tâlcuiește "Dumnezeu mântuitor".

Chiar de la începutul activității Sale pământești, Iisus Hristos vestește înfăptuirea, apropiată, a împărăției mesianice, prin misiunea Sa: "S-a împlinit vremea și s-a apropiat împărăția lui Dumnezeu. Pocățiți-vă și credeți în Evanghelie!" (Marcu 1, 15). În acest chip, Mântuitorul Hristos pregătește pe oameni să înțeleagă că împărăția Lui nu este împărăție pământească; este una cerească, întemeiată pe iubire și care sălășluiește în inimile curate. "Împărăția Mea — zice Mântuitorul — nu este din lumea aceasta" (Ioan 18,36). Împărăția lui Iisus Hristos este împărăția luminii, ce pătrunde în viața omului, care primește cuvântul Sfintei Evanghelii. În înțeles mai larg, ea este împărăția adevărului, împărăția sincerității, a curățeniei, așezând pe om în afară de ceea ce este rău pentru el. Împărăția lui Hristos înseamnă împărăția păcii, a trăirii în armonie, a viețuirii omului cu Hristos, manifestată prin dragoste frățească și creștinească. Împărăția Sa înseamnă dragostea ce coboară de la Dumnezeu între oameni și care se revărsă asupra lor, născând pe omul ce nou — omul creștin. Hristos este, deci, împărat peste sufletele și inimile celor care Îl primesc.

Frați creștini,

Hristos Domnul, prin iubirea dumnezeiască, pogorându-Se pe pământ, cuprinde în iubirea și lucrarea Sa pe toți deopotrivă: familia, copiii, și toate categoriile vieții sociale.

Biserica nu poate trece sub tăcere menirea familiei creștine, care, printr-o educație morală, învață că fiecare persoană umană este făcută după chipul lui Dumnezeu, și în acest înțeles familia își regăsește demnitatea. În calitatea ei de mamă, Biserica are preocuparea permanentă de a forma persoana umană, în perfecțiunea ei, integrând-o în societate, spre zidirea unei lumi umane, în lumina credinței, a creșterii în omenie până la asemănarea cu prima familie creștină — Familia Sfântă. Ea — Biserica — imprimă conceptul creștin de educație pentru viață în ființa fiecăruia, pentru realizarea omului nou în dreptate, sfințenie și adevăr. (Efeseni 4, 24).

Pentru întărirea unității familiei, Biserica nu neglijează rolul copiilor din viața ei. Copiii reprezintă surusul nevinovat al cerului pe pământ, constituind adevărate odoare ale familiei și societății. Ei constituie adevărata gingașie a Bisericii, adevărații crini al câmpiilor, cum îi prezintă Sfânta Evanghelie. În nevinovăția lor, copiii sunt lăudați de Mântuitorul și asemănați cu îngerii, precum zice Scriptura: "Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici... că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața lui Dumnezeu, care este în ceruri" (Matei 18, 10).

După exemplul Mântuitorului, Biserica primește pe copii așa cum a făcut-o și Întemeietorul ei — Hristos Domnul. Intrarea lor în viața Bisericii se înfăptuiește prin Botez. Prin taina Botezului ei devin membri ai Bisericii și primesc viața harică prin lucrarea Sfântului Duh, care îi conduce spre desăvârșire. De aici și importanța botezului pentru copii, care-i eliberează de

păcatul strămoșesc devenind fii ai lui Dumnezeu, prin Hristos, și participând la viața harică în comunitatea creștină. Așadar, copiii, prin nevinovăția lor, sunt exemple demne de urmat în societate, contribuind, prin sfințenie, la întărirea vieții creștine și a societății de mâine.

Iubiți credincioși,

În dragostea Sa, Biserica îi cuprinde și pe copiii cu suferințe fizice, pe cei flămânzi, pe cei lipsiți, pe cei săraci, pe cei infirmi, pe cei lipsiți de căldura unui cămin, pe cei care n-au posibilitatea să se bucure, deplin, de sărbătoarea Crăciunului. Aceste suferințe ale lor provin, în majoritatea cazurilor, din comportamentul negativ al părinților, care îi lipsesc pe aceștia de căldura dragostei părintești.

Ne întrebăm, iubiți credincioși: *Putem sta, oare, departe de suferințele acestor mici făpturi care sunt lipsite de apărare și care ar putea avea doar vina de a fi ființe vii?! În numele lor întrebăm: Cine-i poate apăra? Noi! Prin ce mijloace? prin educație și acordare de ajutor. Pe lângă Biserica mamă, care-i cuprinde pe acești fii ai săi în dragostea și rugăciunile ei, fiecare creștin are îndatorirea să le insufle iubire, păstrarea frumoaselor tradiții ale Crăciunului, dar mai ales căldura părintească a familiei. În plus, toți suntem chemați, părinți și educatori, să ne îngrijim de formarea celor mici în spiritul vieții de sfințenie, de creștere în adevăr, ferindu-i de înclinațiile păgubitoare vieții lor viitoare. În acest context, în dragostea ei de mamă, care cuprinde pe toți creștinii, Biserica îi are în rugăciunile ei și pe cei care se află în robie, pe cei care se află în necazuri și suferințe, pe cei ce sunt asupriți și lipsiți de ajutor. Emanuel — care se tâlcuiește "cu noi este Dumnezeu" — s-a pogorât dintru înălțimea cerului să plinească toate lipsurile, aducând tuturor mângâiere.*

De Crăciun, omul nu este singur, pentru că zidul despărțitor dintre Dumnezeu și oameni, din cauza păcatului, a fost nimicit.

Mesajul de Crăciun dobândește în fiecare suflet importanță covârșitoare. Singurul și adevăratul Stăpân al istoriei și al existenței, prin pogorârea Sa la oameni, a împlinit vestea ce bună, sădind în sufletul nostru nădejdea deplinei libertăți, în dragostea Lui.

Dreptmărilor creștinii,

Sărbătorind nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, gândul nostru se îndreaptă către peștera din Betleem unde S-a născut în sărăcie Mântuitorul lumii.

Iisus Hristos care a sfințit, prin nașterea Sa, peștera Betleemului, să sporească gândurile și faptele noastre bune pentru a simți în noi lumina și bucuria din noaptea cea sfântă, de unde a pornit în lume cântarea îngerească: "Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu... între oameni bunăvoire!"

Să plecăm genunchii inimii noastre la altarul Sfânt al Neamului care a păstrat adevărul Evangheliei — peste veacuri — despre venirea pe lume a Fiului lui Dumnezeu.

Al vostru Părinte rugător către Dumnezeu,

†LUCIAN

ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

† VASILE
DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI

Iubitul nostru cler, cinul monahal și drept-credincioșilor creștini, har și pace de la Dumnezeu-Tatăl, iar de la noi părintească binecuvântare

Iubiți credincioși,

Lumea creștină sărbătorește astăzi cu aleasă bucurie Nașterea după trup a Cuvântului lui Dumnezeu, Fiul Tatălui ceresc, care este pentru noi toți semnul dragostei nemărginite a lui Dumnezeu Cel în Treime, față de omenire. Cel necuprins de mintea omenească se face om pentru a noastră mântuire. În această atmosferă, creștinii, plini de recunoștință în fața milostivirii Celui Atotputernic, fac din Praznicul Nașterii și al Botezului Domnului un prilej de înălțare duhovnicească pentru a primi cum se cuvine pe Pruncul Iisus în sufețele lor. În vederea gătirii căii Domnului, ei au pildă de activitate pe Sfântul Ioan Botezătorul, care propovăduia în pustie pocăința pregătind sufețele ca să vină în ele "Mielul lui Dumnezeu, Mântuitorul Iisus Hristos". Astăzi același glas se adresează creștinilor cu cuvintele: "Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui". Sfântul Ioan Botezătorul a deschis calea Domnului cu viața sa, cu învățătura sa și cu jertfa sa. Aceeași cale trebuie să o urmăm și noi pentru ca să domnească în sufețele noastre Iisus Hristos, care este calea adevărată în viața noastră.

Când ne pregătim să întâmpinăm oaspeți aleși, curățenia domnește peste tot pentru ca să-i primim după cuviință. Cu atât mai mult avem datoria să gătim calea pentru a intra în sufețele noastre Împăratul tuturor, Iisus Hristos. Să deschidem, prin urmare, calea sufletului ca să fie dreaptă și curată, să îndepărtăm tot ce ne împiedică și este necurat în această cale. Mai mult, să chemăm și pe alții ca să se pregătească în același fel pentru războiul contra patimilor și a slăbiciunilor. Hristos trebuie să găsească deschise drumurile care conduc la sufețele oamenilor, ca să se sălășluiască acolo ca Împărat al întregii noastre existențe și al împărăției sale care nu este din lumea aceasta.

Dreptmăritorii creștini,

Pentru ca să ne bucurăm de reușita unei astfel de strădanii, înainte de toate este necesară pocăința cu ajutorul Bisericii dreptmăritoare, adică întoarcerea de la cele rele la cele bune și plăcute lui Dumnezeu. Predica Sfântului Ioan Botezătorul a fost predica pocăinței. Cu același îndemn a început Domnul vestea cea bună a mântuirii: "Pocăiți-vă!". Neputința omenească îl lasă pe om să fie târât în păcat și astfel să se pângărească trupul care este templul lui Dumnezeu. Lacrimile șterg întinăciunile și aduc din nou în suflet strălucirea cea dinainte. Pocăința este descoperirea bunătății lui Dumnezeu, pentru ca oamenii să găsească ușurare și mângâiere. Pocăința femeii păcătoase din Evanghelie a îndrumat-o la răsăritul unei noi vieți. Tâlharul de pe cruce și-a mărturisit păcătoșenia lui și astfel a găsit Paradisul. Mulțime mare de sfinți ai Bisericii noastre au primit cununa slavei cerești pentru că au trăit neconștient în pocăință. Fără pocăință nu este cu putință viața creștină.

Pentru ca să se deschidă drumul care aduce pe Hristos în inima noastră, trebuie ca drumul să fie spălat de lacrimile pocăinței, să fie înnoit cu hotărârile noastre cele spre înfăptuirea binelui și să fie presărat cu florile virtuților noastre. Starea de pocăință este pentru creștini o acțiune de curățire, de dezrădăcinare a pătimilor și pregătire pentru primirea Marelui Împărat Iisus Hristos. Sentimentul neputinței și al păcătoșeniei este armură cu care ne apărăm pe calea Domnului contra asalturilor celui rău. Iată, prin urmare, chipul cel dintâi prin care pregătim calea care va aduce pe Hristos în inimile noastre.

Iubiți frați în Domnul,

O scenă măreață din viața Domnului este rugăciunea din Ghetsimani în care Domnul se roagă către Părintele cereesc pentru calea care se deschidea înaintea Sa și anume jertfa cea înfricoșătoare. Atunci Domnul ne-a dat și o altă pildă de rugăciune: "Le-a dat o pildă, învățându-i cum trebuie să se roage pururea amintindu-le de un judecător care de Dumnezeu nu se temea și de oameni nu se rușina, care până la urmă a cedat la stăruințele văduvei care cerea să-i facă dreptate". Concluzia este clară: "Dar, Dumnezeu oare nu va face dreptate aleșilor Săi, care strigă către El ziua și noaptea și pentru care rabdă îndelung? Zic vouă că le va face dreptate" (Lc. XVIII, 1-8). Întreaga Biserică luptătoare a lui Hristos este o oaste în rugăciune. Dacă noi toți ne rugăm din adâncul sufletului către Domnul nostru, vom reuși în cererea noastră.

Rugăciunea personală a fiecăruia este o comuniune permanentă cu Dumnezeu, care ține deschisă calea pentru ca El să cerceteze sufletele noastre.

Când greutățile apasă asupra sufletului nostru și nu-l lasă să se liniștească, să transformăm greutățile în rugăciuni de cereri, pentru ca drumul nostru să fie nivelat și să inspirăm oxigenul comuniunii noastre duhovnicești cu Domnul. El este acela care ne va răspunde după cererea sinceră a inimii noastre și harul Său va veni pentru ca să ne întărească în lupta noastră. Liniștea pe care o simte, starea fericită a sufletului care se roagă este o dovadă că Hristos a găsit găută calea pentru a veni și a se sălășlui în lăuntrul nostru. După Sfântul Apostol Pavel, îndemnul la rugăciune este permanent: "Faceți în toată vremea întru Duhul Sfânt tot felul de rugăciuni și de cereri și întru aceasta privegheați cu toată stăruința, rugându-vă pentru toți sfinții". (Ef. VI, 18).

Rugăciunea cu credință din partea creștinului este imnul armonizat care îl apără atunci când Hristos domnește în inima lui.

Iubiți fii duhovnicești,

Noi, creștinii, avem în fața noastră revelată taina Bisericii. Această Biserică are Cap pe Hristos. Biserica se sprijină pe lucrarea tainică prin care se transmite harul dumnezeiesc credincioșilor. Suntem datori, iubiți creștini, să adâncim după putință această taină, să pătrundem în viața tainică a Bisericii, care ne unește cu Hristos.

Prin Sfântul Botez îmbrăcăm primul veșmânt luminat al sufletului și prin ungerea cu Sfântul Mir primim darurile Sfântului Duh. De aici suntem vrednici de înfricoșata taină a dumnezeieștii Euharistii. Calea deschisă de urmat a Domnului pentru a ne vizita este curată în primii ani ai vieții noastre. La vârsta maturității, când patimile și ispitele ne împresoară, atunci greutățile sunt mai mari. Pentru acest motiv, lupta este acerbă pentru a păstra curat veșmântul sufletului. Taina Mărturisirii, participarea la dumnezeiasca Euharistie și participarea la Taina Căsătoriei, pentru cei care creează o familie prin rugăciunea Bisericii, sunt căi de păstrare a credinței celei drepte, de înaintare spre desăvârșire după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și de împlinire a poruncii lui Dumnezeu: "Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul". Abaterea de la legile firești rânduite de Dumnezeu sunt împotriva familiei creștine, a păstrării și continuării neamului nostru și urăciune în fața lui Dumnezeu, fapt pentru care Biserica ortodoxă condamnă pruncuciderea prin avort și relațiile împotriva firii care încearcă să se impună legislației neamului românesc dintr-o lume străină de morală ortodoxă. Aceste argumente ni se înfățișază sub pretextul libertății, dar susținătorii lor uită că Sfânta Scriptură ne atrage atenția că numai adevărul ne va face liberi. Să ne legăm de adevăr și de virtute și nu de minciună, ca să fim liberi cu adevărat.

Să nu uităm de Sfântul Maslu care este rugăciunea pentru sănătatea sufletului și a trupului, de participarea Bisericii întregi cu rugăciune comună la taina preoției când din rândul creștinilor prin punerea mâinilor preoției prin arhieriei se aleg și se sfințesc slujitorii Sfințelor altare. Toate aceste acte tainice ne fac mădulare vii ale Bisericii. Iată, prin urmare, calea prin care ogorul sufletului nostru se pregătește pentru venirea Marelui Împărat al împărăției duhovnicești.

Iubiți credincioși,

Ne aflăm la începutul Noului An 1995, Anul 1994 este spre sfârșit. Balanța este pretutindeni o realitate. Financiar și material am răspuns față de cele ce am săvârșit în timpul ce a trecut. În zadar este acest bilanț dacă nu dăm răspunsul cuvenit în fața sufletului nostru. Cu ce am contribuit la îmbogățirea sufletului nostru prin credință și fapte bune? N-am lăsat oare calea deschisă de Domnul prin învățătura Sa și am rătăcit de la învățătura ortodoxă, după mintea noastră cea neajutorată, departe de Sfânta Scriptură și Tradiție, izvoare ale revelației Duhului Sfânt?

Biserica Ortodoxă a neamului românesc păstrează cu sfințenie tezaurul Ortodoxiei și așteaptă pe oricine vine cu credință și care nu vrea să-și păgubească sufletul să spună: "Iată-mă, Doamne, vin să fac voia Ta". Voia Părintelui ceresc în acest prag de an nou în care întreg neamul românesc așteaptă să fie izbăvit de lipsuri și nevoi, este blagoslovenie de pace, dragoste și împăciuire, între toți fiii neamului nostru și între toate popoarele lumii.

În încheiere, cu părintească dragoste doresc ca bucuria Nașterii Domnului să umple sufletele și casele voastre cu alese daruri și binecuvântări de pace și propășire în tot lucrul bun și bine plăcut lui Dumnezeu.

Al vostru, al tuturor de tot binele voitor și fierbinte rugător către Domnul nostru Iisus Hristos, Mântuitorul sufletelor noastre.

† VASILE
ARHIEPISCOPUL TÂRGOVIȘTEI

† EPIFANIE

CU MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI

PASTORALĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI 1994

**IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,
HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU,
IAR DE LA NOI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE**

Iubiți fi! suflați,

Mare și negrăită este misiunea pe care ne-o aduce Praznicul Nașterii Domnului! Sfântul Ioan Gură de Aur, vorbind despre taina sărbătorii de astăzi, se simțea neputincios de a pătrunde cu mintea adâncurile ei.

«Ce voi zice? — se întreba marele Arhiepiscop al Constantinopolului. Cum voi descrie Nașterea Domnului? Cel vechi de zile S-a făcut Copilaș. Cel ce șade pe tronul ceresc acum se află într-o iesle. Cel ce a sfărâmat legăturile iadului, este înfășat în scutece. De ce această smerenie unică în felul ei?». La aceste nedumeriri Sfântul Ierarh răspunde: «Ca să ne arate nemăsurata Sa iubire, Fiul lui Dumnezeu S-a îmbrăcat în trup. S-a făcut om, ca noi să ne putem împărtăși cu dumnezeirea».

În cântările bisericești și în colindele poporului nostru, Nașterea Domnului este asemănată cu răsăritul soarelui, care îndepărtează întunericul nopții, pentru că Fiul lui Dumnezeu a venit în lume «*ca să lumineze pe cei ce ședeau în întuneric și în umbra morții*» (Luca 1, 79).

Întunericul și umbra morții înseamnă starea de decădere a omului din harul lui Dumnezeu din cauza păcatului neascultării, care a atras după sine întunecarea minții și slăbirea voinței pentru săvârșirea binelui, înstrăinarea de Dumnezeu, suferințe sufletești și trupești de tot felul și moartea. De aceea, Sfântul Chiril al Alexandriei se întreabă: «Cum putea omul de pe pământ, căzut pradă morții, să se întoarcă la nesticăciune? Și tot el răspunde: «Era nevoie absolută ca trupul muritor să se împărtășească din puterea de viață a lui Dumnezeu-Tatăl, care este Cuvântul Cel Unul-Născut, adică Iisus Hristos, Care S-a născut din Sfânta fecioară Maria, la plinirea vremii, mai presus de rânduielile firii». Această învățătură este întărită și de Sfântul Atanasie cel Mare, care spune: «Fiindu-I milă de neamul omenesc și înduioșându-se de făptura noastră slabă, nesuferind stricăciunea morții asupra noastră ca să nu piară ceea ce El a făcut și ca să nu se zădărnicească lucrarea Tatălui, Mântuitorul a luat trup omenesc, care nu s-a deosebit de al nostru».

Din aceste mărturii ale Sfinților Părinți, înțelegem că Iisus Hristos, Cel ce este slava lui Dumnezeu și deoiființă cu Tatăl, a venit la noi, luând trup omenesc, și S-a arătat lumii ca Dumnezeu adevărat și om adevărat. El a luat trup omenesc, «după asemănarea noastră, afară de păcat» (Evrei 4, 15), ca să mântuiască și sufletul, și trupul nostru. Îngerul Gavriil a vestit Preacuratei Fecioare Maria că va naște Fiu și se va «*chema numele lui Iisus, căci El va mântui pe poporul Său de păcate*» (Matei 1, 21).

Iubiți fi! duhovnicești,

Încă înainte de nașterea lui Hristos, în mințile și în inimile oamenilor era dorința puternică de a-L cunoaște pe Dumnezeu, de Care se simțeau îndepărtați din cauza păcatului strămoșesc. Dar, această distanță între Dumnezeu și lume a încetat de a mai fi odată cu nașterea lui Hristos, pentru că El a venit în lume tocmai pentru a înlătura prăpastia și a risipi întunericul, spunând: «*Cel care Mă vede pe Mine, vede pe Cel care M-a trimis pe Mine. Eu, Lumină am venit în lume, ca oricine crede în Mine să nu rămână în întuneric*» (Ioan 12, 45-46).

Hristos Domnul este Omul care poartă în El duhovnicește toată omenirea, precum Adam cel dintâi poartă trupește pe toți descendenții lui. «Cuvântul ziditor al lui Dumnezeu, zice Sfântul Ioan Damaschin, unindu-se cu firea omenească, S-a unit prin ea cu întreaga zidire». Întrupându-Se, Fiul lui Dumnezeu a luat «starea noastră omenească fără să lase firea Sa... El este, în adevăr, Dumnezeu și totodată om», ne învață Sfântul Chiril al Alexandriei.

Prin păcat, Adam a pierdut «podoaba nesticăciunii», adică nemurirea care constituia asemănarea lui cu Dumnezeu. Această pierdere a «frumuseții celei dintâi» este «rană a chipului lui Adam celui căzută».

De aceea, potrivit învățături Bisericii noastre, mântuirea pe care ne-o aduce nașterea Domnului este un act de refacere, de îndreptare a lui Adam, de reșezare a omului în «frumusețea cea dintâi». Astfel, dacă prin păcat neamul omenească a fost dezbrăcat de frumusețea cea dintâi și de podoaba cea după chipul lui Dumnezeu, prin Nașterea lui Hristos din Sfânta Fecioară Maria, omenirea, cum spune o frumoasă cântare bisericească, se împodobește «cu mai frumos chip dumnezeiesc».

Această lucrare de îndumnezeire a firii omenești prin Nașterea lui Hristos din Sfânta Fecioară este arătată și de un imn de laudă închinat Maicii Domnului, care glăsuiește: «Veniți toate neamurile, să laudăm cu glas de bucurie pe Prea Sfânta Fecioară și de Dumnezeu Născătoarea, înnoitoarea firii omenești, comoara nepuselor minuni, că întru dânsa s-au făcut lucrări dumnezeiești... Dumnezeu se face om ca pe om să-l îndumnezeiască».

Așadar, prin lucrarea Sa, începând cu nașterea cea minunată, prin viața Sa neprihănită și prin învățătura Sa mântuitoare, prin patimile cele înfricoșătoare și prin jertfa Sa curată, prin învierea Sa cea luminată și prin înălțarea Sa slăvită, Domnul nostru Iisus Hristos ne-a izbăvit pe noi de păcate și ne-a împăcat cu Dumnezeu, ne-a arătat calea spre fericire și ne-a trimis nouă pe Mângâietorul, adică pe Sfântul Duh, Care ne ajută să viețuim ca adevărații fii ai Tatălui ceresc.

Fiul lui Dumnezeu, întrupându-Se, S-a smerit pe Sine nu numai față de Tatăl ceresc, dar și față de oameni, pentru a putea înfrânge mândria din care a izvorât neascultarea care a dus la pieire pe cei dintâi oameni. Prin ascultarea Sa de Părintele Ceresc, Mântuitorul a ispășit pentru noi păcatul neascultării, nimicind mândria și din sufețele noastre.

Astfel, eliberată, smeriți și sfințiți prin harul întrupării Domnului nostru Iisus Hristos, noi suntem chemați acum, ca fii ai Tatălui Ceresc, să ne facem «părtași firii dumnezeiești» (II Petru 1, 4). Deci, dacă «este cineva în Hristos, este stăpură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi. Și toate sunt de la Dumnezeu, Care ne-a împăcat cu Sine prin Hristos și ne-a dat nouă slujirea împăcării» (II Corinteni 5, 17-18).

Dreptmăritorii creștini,

Având încredințarea împăcării cu Dumnezeu, să purtăm în cugetele noastre lumina înțelegerii adevărarilor de credință pe care le propovăduiește Biserica.

Să ne ferim de otrava suflotească pe care o strecoară printre credincioșii noștri grupările sectare, mai ales în ultima vreme. Sfântul Apostol Pavel ne previne, zicând: «Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deșarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci să nu vă faceți părtași cu ei» (Efeseni 5, 6-7). Iar Sfântul Apostol Petru ne spune: «Între voi vor fi învățătorii mincinoși care vor strecura eresuri... Mulți se vor lua după învățăturile lor rătăcite și, din pricina lor, calea adevărului va fi hulită» (II Petru 2, 1-2).

Drept aceea, să trăim în sfințenie cu ajutorul darurilor Sfântului Duh, pe care le primim prin Biserică. Pregătirea noastră pentru a putea dobândi împărăția cerurilor trebuie să o facem acum, în trup omenească, în vremea viețuirii noastre trecătoare în lume. Viața veșnică în ceruri se dobândește aici, pe pământ, în Biserică. Noi trebuie să viețuim în cunoașterea lui Dumnezeu, care va fi deplină în viața viitoare.

Să începem deci sfințirea noastră pe care o putem desăvârși prin apropierea noastră de Dumnezeu, cum ne îndeamnă Sfântul Iacob, care zice: «Apropiți-vă de Dumnezeu și Se va apropia și El de voi. Curățiți-vă mâinile, păcătoșilor, și sfințiți-vă inimile, voi cei indoielnici» (4, 8).

Aceasta este chemarea, dar și înțelesul adânc al sărbătorii de astăzi. Sfântul Grigore de Nazianz scrie: «Venirea lui Dumnezeu la noi a avut loc pentru ca și noi să mergem sau, mai potrivit zis, să ne întoarcem la Dumnezeu, pentru ca să lepădăm omul cel vechi și să îmbrăcăm pe cel nou».

Iubiți credincioși,

Preamărind pe Domnul nostru Iisus Hristos, la venirea Sa în lume, noi prăznuim, astăzi, arătarea lui Dumnezeu ca om pe pământ. Văzându-l cu ochii noștri sufletești, să-L întâmpinăm cu deplină cuviință, aducându-ne pe noi jertfă duhovnicească înaintea feței Sale. Cu cântări de laudă și de bucurie, să-L primim în inimi curate și să-I facem lăcaș sfânt în sufletele noastre. Știind că, venind pe pământ, Domnul nostru Iisus Hristos n-a părăsit sânul Părintelui Său, împreună cu El la cer să ne înălțăm și noi; să căutăm mai ales «*cele de sus, unde Hristos se află șezând de-a dreapta lui Dumnezeu*» (Coloseni 3, 1), iar după pilda Sa, să păstrăm întreaga noastră ființă întru sfințenie în toate zilele vieții noastre.

Împărtășindu-ne de cereasca dragoste prin Nașterea Domnului, Care ne-a adus «*harul mântuitor al lui Dumnezeu, să lepădăm fărâdeleaga și pozele lumești și să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cucernicie*», pentru că Iisus Hristos «S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată fărâdeleaga» (Tit 2, 11-12, 14).

Cu aceste învățături și părintești povăzuiri de zidire sufletească, vă urez să petreceți Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou — 1995 și Bobotezei în liniște sufletească, în bună înțelegere cu cei din jurul frățiilor voastre, cu sănătate și bucurie, rugând pe Bunul Dumnezeu să verse peste toți darurile Sale cele bogate.

La mulți ani!

Al vostru de tot binele voitor,

† EPIFANIE
EPISCOPUL EPARHIEI BUZĂULUI

† CALINIC

DIN PURTAREA DE GRIJĂ A DOMNULUI NOSTRU
IISUS HRISTOS

Episcopul Eparhiei de Argeș, Muscel și Teleorman,
Vă întâmpinăm cu iubire creștină, Cler sfințit și
creștini ortodocși, cu dorinți de sănătate și mântuire
veșnică!

PASTORALĂ
de
ZIUĂ NAȘTERII DOMNULUI
IISUS HRISTOS
MÂNTUITORUL LUMII

Curtea de Argeș 1994

*"Iată Dumnezeu Cel tare al mântuirii mele;
nădăjdui-voi întru El și nu mă voi înfricoșa, că
izvorul puterii mele și cântarea mea de laudă este
Domnul Dumnezeu și izbăvirea mea" (Isaia 12, 2)*

Dreptmăritorii creștinii,

Din vechea Cetate a Argeșului, cea dintâi capitală a Țării Românești și evlavioasă așezare a sufletului creștin ortodox în Biserica celei dintâi Mitropolii, Vă adresez cuvânt de bucurie și bună nădejde în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a Cărui Sfântă Naștere o prăznuim azi, cu dragoste și tainică emoție!

Deschizând marea carte: "Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie Vodă", citim cele scrise atunci, cu secole în urmă, și azi ca totdeauna proaspete și dătătoare de viață cuvinte, când zice: "Mai înainte de toate se cade să cinstești și să lauzi neîncetat pe Dumnezeu cel mare și bun milostiv și ziditorul nostru cel înțelept. Și se cuvine să-l slăvești și să-l mărești cu glas necurmat și cântări nepărăsite, ca pre Cel ce ne-a făcut și ne-a scos din întuneric la lumină și din neființă la ființă. O, cât de multă iaste mila Ta, Doamne, și gândul și cugetul Tău care ai spre noi oamenii! O, mare Taină și minunată! O, cine va putea spune toate puterile Tale și lauda slavei Tale! Dumnezeu, pentru mila Sa cea multă, lăcui între noi oamenii și să arată nouă, Dumnezeu fu în ceruri și om pre pământu și întru amândouă desăvârșit. Și pre om și-l făcu iubit și moștean Împărăției Sale. O, mare iaste taina Înțelepciunii Tale, Doamne, care fu spre noi oamenii! Să mărim dar pre Dumnezeuul nostru și să strigăm dimpreună cu David, zicând: "Strigați Domnului tot pământul, slujiiți Domnului cu veselie, intrați înaintea lui cu bucurie, iar nu noi, și Acela iaste Dumnezeuul nostru și noi sântem oamenii Lui și oile pășunii Lui. Intrați prin poarta lui prin ispovedenie, în curțile Lui în cântări, mărturisiți-Vă Lui și lăudați numele Lui, că iaste bun și milostiv Domnul și Sfânt Dumnezeuul nostru. Că iaste mila Lui cea mare cu noi în veci, și bunătatea Lui cea multă. (Psalmul 91, 1-4). Și den nimic ne-a făcut de suntem și făcu toate puterile cele fără de trupuri.

Dar pentru ce?

Numai ca să lăudăm numele Lui, Cel ce ne-au făcut, Domnul domnilor și Dumnezeu dumnezeilor. Adusu-ne-au întru arătare și în slava numelui celui sfânt, ca să proslăvească îngerii în cerurile cele de sus cu numele sfintei și începătoare de viață Treimi. Așjiderea au tocmii și firea ființei noastre celei omenești, și ne-au dat minte și cuvânt și suflet îmbrăcate în trup, și ne-au înfrumusețat cu chip și cu podoabă și ne-au tocmii cu toate dichisele cele bune și ne-au alcătuit trupul cu toate mădulele: cu gură, cu urechi, cu picioare, cu ochi și cu mâini, ca toate acestea să le întindem și să le lărgim în lauda lui Dumnezeu, iar nu spre lucruri spurcate și scârnave și fărădelege, care nu se cad”.

Dreptmăritorii creștini,

Am dorit să pornesc la drumul pastoral anul acesta, de ziua nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu prima fiică din celebra carte românească de sfântă învățătură, pentru a vedea și crede mai deslușit, câtă grijă au avut înaintașii noștri, înțelepții Domni de Țară, veghetori la luminarea și mântuirea neamului pe care l-au primit de la Dumnezeu spre cârmuire.

Omul — această făptură unică, a fost zidită de Atotputernicul Dumnezeu, dându-i libertate de a trăi și a se bucura. Deci, omul fiind condus de rațiune și fiind conștient de sine însuși, înseamnă negreșit că este liber. Este cel mai de seamă dar al omului. El își dă seama de tot ce face. Astfel, omul se poate ridica la cele mai înalte culmi morale, când este condus de rațiune, după cum se poate coborî la cele mai de jos acte imorale, atunci când se lasă condus de instincte și pasiuni. De aceea omul este responsabil fiindcă este liber.

Așa fiind, făptura omul, capodopera iubirii Lui Dumnezeu, este chemat în mod liber și cu toată responsabilitatea să nu uite să prețuiască întreita Vatră în care îi este dat să trăiască pe acest pământ.

Cea dintâi vatră este Vatra Familiei!

Aici se naște omul și crește în duh de pace și iubire, mama noastră cu gingășie legănându-ne, cântând imn de laudă, în colind de seară, pe-n serate: “mițel și-n fășășel, în scutece de bumbăcel!”

Aici, în Vatra Familiei, arde focul credinței în Iisus Mântuitorul, pruncul primind din sufletul sfintei mame primele cuvinte care îngenunche frageda copilărie cu mâinile împreunate spre rugăciune! Aici se învață că avem o Vatră în care focul nu trebuie să se stingă niciodată, veghind să fie apărată de viscole și furtuni din toate părțile. Zid să ridicăm împrejurul vetrei ca niciodată lucru străin să nu arunce peste viața de purpură și lumină a acestui neam sfânt și martir, binecuvântat de Dumnezeu să viețuiască aici, în spațiul mioritic!

Mamele neamului Românesc n-au uitat glasul dumnezeieștii Scripturi când zice: “Femeia se va mântui prin naștere de prunci dacă va stărua, cu înțelepciune, în credință, în iubire și în sfințenie” (I Tim. 2, 15)! Pierderea de prunci, voită de părinți, este o crimă de care să ne ferim. “Până acolo ajunge uneori această cruzime destrăbălă, încât soții caută doctorii pentru a rămâne sterpi, iar dacă nu reușesc, caută să ucidă fătul încă fiind în pântec. Dacă amândoi părinții sunt așa, atunci nu sunt soți ci adulteri” (zice Fericitul Augustin).

“Ei nu s-au legat prin căsătorie ci prin pângărire”. “Tâlharii propriilor bunuri” îi numește Sf. Ioan Gură de Aur pe soții care caută numai plăcerea trupurilor, fără urmarea ei firească: pruncul!

Vatra Școlii, a doua Vatră se încheagă durând în timp: Înțelepciunea cea curată, Credința care crește întru nemurire; Hotărârea neclintită în Adevărul cel de aur! Învățătorul, chip de Hristos la lucru, cu sufletul, cu voință și putere de sus, de la Părintele Luminilor! O, Învățător cu nimb de sfânt, ce dăltui întru osteneală, chip de om cu zâmbet îngeresc, bucuros să fii a da seamă lui Hristos!

De aici, din Vatra Școlii, spre zări de lumină cu țării de diamant pășesc spre mâine fiii Neamului Românesc, întru nemurire!

Altar Străbun, a treia Vatră, pașii omului tu aduni din vremile de demult! Aici, în Vatra Altarului Lumină, s-au întărit inima și sufletul bântuite de furtuni și dureri cu greu de înțeles vreedată de ce ce sabia nu le-au stat deasupra capului întru tăiere!

Altar Străbun, tu din veacuri și milenii aduni neodihnit și chemi la sânul tău, fiii acestui pământ la rugăciune și sfințenie.

Veacuri și milenii, năpraznice primejdii au bântuit întru prăbușire Vatra noastră Întreită, Vatra noastră ostenită, Vatra noastră mult pândită și râvnită!

Dreptmăritorii creștini,

Mărturisesc cu tărie și credință, că ochiul lui Dumnezeu, care vede: "inima tuturor oamenilor" (III Regi 8, 39), n-a obosit și nu obosește să privească din iubirea Sa: "Cu milă (III Regi 8, 50), peste aceste Vetre, fără de care un neam nu-și află rosturile sale!

Aici, în Întreita Vatră, Iisus, Domnul și Mântuitorul nostru, S-a născut, a trăit în Școala Sfântă a Ascultării și S-a jertfit pe Altarul Străbunilor aducându-ne mântuire din iubire: "Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său, Cel Unul-Născut, l-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan III, 16)!

Îngăduiți-mi dar, ca să sfârșim cuvântul nostru, așa cum l-am început, tot din: "Învățăturile lui Neagoe Basarab către Fiul său Teodosie", în preafrumosul grai strămoșesc de acum aproape cinci sute de ani: "Drept aceia, să cinstim și să slăvim pre Ziditorul nostru și să-i mulțumim ca celuia ce ne-au făcut și ne-au cinstit. Trup ne-au dat, ca prin dânsul să slujim Dumnezeului Celui puternic și bun și întru nimica să nu lăsăm soarta diavolului, vrăjmașului lui Dumnezeu și pierzătorului sufletelor noastre, să nu-l lăsăm să ne stăpânească el, ci totdeauna să-l rugăm pe Dumnezeu cel milostiv, pentru că a lui făptură și zidire sântem.

Gură ne-au dat ca să o desfacem și să o deschidem și cu glas mare să laudăm mărirea și puterea lui, iar nu în cuvinte spurcate și în vorbe scârnave, care nu să cad, nici se cuvin, de care apoi vom da și seamă la ziua cea mare și înfricoșată a judecății, la a doua venire a lui Dumnezeu.

Ochi ne-au dat să-i ridicăm în sus și să vedem slava lui Dumnezeu, cu a căruia poruncă se făcură toate!

Limbă ne-au dat ca să slăvim și să trimitem laudă în sus neîncetat numelui Său Celui Sfânt, iar nu să o întorcem spre băfele și spre cuvinte deșarte, nici spre patimile cele drăcești, care sunt trupului dulceată, iar sufletului cu anevoie și cu muncă, nici să grăiești cele ce sunt spre alățarea pohtelor trupești.

Urechile ni le-au făcut în cap ca prin dânsote să ascultăm și să auzim cuvintele lui Dumnezeu și să păzim toată legea și să facem voia lui.

Măini ne-au dat ca să le lărgim și să le întindem spre înălțimea cerului și să dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate făpturile sale și să le lungim spre mila lui.

Măini ne-au dat, iar nu ca altor dihanii, care sunt mute și necuvântătoare și umblă pre pământu după cum le iaste fire și voia lor și ori încotro vor să se întoarcă, întracolo să pomescu și mergu.

Ci nouă să cade să pășim și să călcăm dreptu spre cele cerești și cu trupul și cu capul, ca nu cumva să ne lunecăm în lucrurile cele trupești și lumești și putrede și trecătoare, ci să umblăm pre căile cele nevinovate cum zice fricitul David: "fericiți cei nevinovați, carii umblă în legea Domnului!" (Psalmul 18, 1). Și să pășim și să stăm spre privigherea cea de toată noaptea și mai ales la zilele cele mari și la praznicele cele dumnezeiești și în toate zilele vieții noastre. Să păzim precum iaste legea și obiceiul și să vă feriți de toate răutățile și scârnăviile și spurcăciunile și să vă rugați lui Dumnezeu cu frică și cu cutremur ca să se milostivească spre

voi. Și lui Hristos să faceți rugăciuni de mulțămire, cu cântări pentru toate cele ce ne-au dat, cu rugă curată și cu trup și cu suflet neschimbat și neclătit. În sfintele și dumnezeieștele biserici, așijderea să aduceți lui Dumnezeu jertfă fără de sânge și să vă împărtășiți sfintelor și celor fără de moarte dumnezeieștelor Taine ale lui Hristos, care cu adevărat sântu Trupul și Sângele Fiiului lui Dumnezeu, că dacă vă veți împărtăși cu Sfântul lui Trup și Sânge, să împărtășiți cu Dânsul întru Împărăția lui cea netrecătoare și viața de veci, precum singur Domnul Hristos au zis: "Cela ce va mânca Trupul Meu și va bea Sângele Meu, fiind vrednic, acelaia Eu îi voi dărui Viața de veci".

Vezi mila lui Dumnezeu, vezi dragostea lui cu care ne-au iubit pre noi! Vezi darul lui cu care ne-au dărui! Cât iaste de multă mulțimea milelor Tale, Doamne! Că au urcat firea noastră cea omenească mai deasupra decât toate puterile cele cerești!"

Dreptmăritorii creștini,

De ziua Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, cuvine-se cu adevărat să rostim și noi ca cetele îngerești: "Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pre pământ pace, între oameni bună voire" (Luca 2, 14). Pace și bucurie în familia noastră, satul nostru, orașele noastre! Pace și liniște în Țara noastră! Pace în Balcani și în toată lumea frământată de dureri, foamete, războaie, cutremure și alte nenorociri!

Să ridicăm din inima noastră fierbinți și stăruitoare rugăciuni, ca peste întreaga fire omenească să se așeze pacea lui Iisus, Domnul și Mântuitorul nostru!

"Iar Dumnezeuul Păcii, să vă întărească în orice lucru bun, ca să faceți voia lui, și să lucreze în noi ceea ce este bine plăcut în fața Lui, prin Iisus Hristos, Căruia fie slavă în vecii vecilor". (Evrei 13, 20-21)!

†CALINIC

EPISCOP DE ARGEȘ, MUSCEL ȘI TELEORMAN

† CASIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS

PASTORALĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI

1994

Galați

Prea cucernicilor și prea cuvioșilor preoți, cinului călugăresc și tuturor dreptcredincioșilor creștini din de Dumnezeu păziită eparhia noastră, har, pace, mântuire, sănătate, alese bucurii duhovnicești, cu prilejul Nașterii Mântuitorului Hristos, iar de la Noi părintească binecuvântare.

“Și Cuvântul s-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui...” (In, I, 14)

**Binecuvântați slujitori ai sfințelor altare,
Iubiți frați creștini,**

Părintele cereș în marea Sa iubire de oameni ne-a adus în pace și cu sănătate, și de această dată, în sfințele biserici să sărbătorim Nașterea Domnului, Crăciunul.

Filele calendarului și zilele anului s-au depănat una după alta și au căzut ca și frunzele copacilor, lăsând în urmă doar amintirea câtorva fapte din osteneala și truda noastră, deodată cu sentimentul că ne-au rămas în urmă multe îndatoriri neîmplinite. A mai trecut un an! Pentru cei mai mulți, anul s-a consumat poate pe neobservate, pentru alții mai greu, pentru alții mai ușor și cu folos. Și pentru unii, și pentru alții, sfârșitul unui an produce firești sentimente de nostalgie și de tristețe. Nu ne vom mai întâlni cu el! Niciodată. Ceea ce n-am împlinit în curgerea firească a timpului său nu va mai putea fi, omenește vorbind, împlinit. Așa se întâmplă în ordinea omenească, biologică, materială a vieții.

Dar tocmai în asemenea stări omenești intervine Dumnezeu în nemărginita Sa purtare de grijă și ne îndrumă spre sensul duhovnicesc, sufleteș al vieții. Ne introduce în taina timpului Său, ca și tatăl ce-și caută fiii osteniți și flămânzi și-i primește în casa părintească.

Căldura și darul, în prezența Sa, devin belșug nesfârșit și bucurie negrăită.

Așa a rânduit Dumnezeu pentru omenire acum două mii de ani ca în peștera sărăcăcioasă din Betleem să se nască Mântuitorul.

Dumnezeu a trimis în marea Sa iubire de oameni pe Însuși Fiul Său să se nască din Sfânta Fecioară Maria, ca să ne renască duhovnicește pe toți fiii Săi, să ne adune pe cei risipiți în unitatea adevăratei vieți, frățești.

Iubiți fii duhovnicești,

În duhul dragostei dumnezeiești, care vine din plinătatea Nașterii Mântuitorului spre sufletele noastre, vă-adresăm tradiționala scrisoare pastorală, spre a fi invitație la sărbătorire duhovnicescă în toate parohiile, mănăstirile, satele și orașele eparhiei Dunării de Jos.

Ne întâlnim astfel în cadrul Sfintei Liturghii de Crăciun cu sentimente înnoitoare, care primenesc sufletele noastre, indiferent de vârstă, spre a intra sufletește în peștera din Betleem, unde stă/Dumnezeu Cel mititel/În scutec de bumbăcel/, așa cum ne-au vestit, în noaptea Ajunului, micuții colindători, la ferestre.

Din cuvinte am dori să desprindeți mireasma Cuvântului, adică a Lui Dumnezeu Fiul, Cel ce “S-a întrupat din Sfânta Fecioară Maria și S-a făcut om, pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire”.

Nădăjduind că vă aflați în pace și sănătoși, preoți și credincioși, să medităm, în cele ce urmează, la folosul sufleteș al sărbătorii care ne înnoiește temelia credinței și ne unește în

mărturisirea ei în "Una Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică". Așa întărim comuniunea plenară, autentică, cu toți credincioșii, ca-ntr-o familie. Așa ne manifestăm, pe viu, credința ortodoxă, moștenită de la strămoși și păstrată nealterată de Biserică. Așa sărbătorim în unitate obârșia noastră ca neam, care coincide cu începuturile vestirii Evangheliei Mântuitorului. (Mt. XXVIII, 19-20). Între neamurile din primele veacuri, poporul nostru a primit cuvântul lui Hristos din propovăduirea Apostolului Andrei și prin Cuvântul lui Dumnezeu s-a format ca popor creștin, și-a desăvârșit limba, și-a îmbogățit cultura, și-a întărit obiceiurile și tradițiile și cu acestea a realizat statomnicia pe vatra străbună.

Iubiților,

Din bogăția sărbătoririi anului acestuia la Nașterea Mântuitorului se cuvine a medita măcar la două daruri dumnezeiești ale Bisericii și anume: *dreapta credință ortodoxă și Sfânta Împărtășanie cu Prea Curatele Taine ale Mântuitorului*.

Cuvântul Evangheliei, care-i Cuvântul Lui Hristos pentru creștinul ortodox, este tot atât de folositor ca și aerul sau apa pentru existența biologică. Iată de ce este mai important decât orice, în viața zilnică, cunoașterea cuvântului dumnezeesc deoarece "viața veșnică este să te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis" (In. XVII, 3).

Deși știm cu toții aceasta, că Hristos este Dumnezeu adevărat, voci răzlețe și din ce în ce mai insistente și chiar supărător de "zeleose" încearcă să ne abată de la adevăr și să ne întoarcă spre basme, chemând pe ortodocși la o nouă evanghelizare și la adoptarea de credințe străine și deșarte. Despre astfel de situații ne avertizează Sfântul Apostol Pavel încă din vremea sa "Că va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura cea sănătoasă ci — domici să-și desfăteze auzul — își vor grămădi învățători după poftele lor, și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme" (II Tim. IV, 3-4). Tot Sf. Pavel ne sfătuiește cum să procedăm cu "învățăturile" și cu "învățătorii" falși: "Dar tu, o, omule al lui Dumnezeu, fugi de acestea și urmează dreptatea, evlavia, credința, dragostea, răbdarea, blândețea" (I Tim. VI, 11). "De omul eretic, după întâia și a doua mustrare, depărtează-te" (Tit. III, 10). Iar pe deasupra statomniciei din silințele personale, stă puterea adevărului Bisericii, care este "Biserica Dumnezeului celui viu, stâlp și temelie a adevărului" (I Tim. III, 15).

Spre deosebire de falșii învățători porniți din inițiative personale și străine de adevăr, Biserica trimite spre credincioșii ei păstori autentici, sfințiți, care, urmând îndemnul Păstorului Celui Bun ce-și pune sufletul pentru oile sale (In. X, 10), îndeamnă neîncetat la păstrarea unității de credință și la viețuirea duhovnicească.

"Păstorul cel mare al Bisericii, Iisus Hristos, precum vedeți, hotărăște relațiile duhovnicești dintre păstorii Bisericii și păstoriții lor prin aceea că păstorul trebuie să cunoască nevoile duhovnicești ale păstoriților și să le vie în ajutor drept îndreptar cu cuvântul adevărului și cu fapta luminii. Iar păstoriții să cunoască în el pe adevăratul lor păstor și purtător de grijă pentru folosul lor temporal și pentru mântuirea veșnică". Astfel se adresa în prima sa epistolă pastorală, primul episcop al Episcopiei Dunării de Jos, Melchisedec Ștefănescu, acum 130 de ani. Și tot el, preocupat ca orice păstor de păstrarea dreptei credințe, își sfătuia credincioșii cu îndemnul pe care le facem și ale noastre: "...să ștăm cu toții nedeslipiți de ușa cea împărătească a Bisericii noastre ortodoxe. Să iubim din tot sufletul această sfântă Biserică, care ne-a născut duhovnicește, ne-a crescut cu învățătura sa cea cerească și ne-a luminat cu Sfântul Duh al adevărului. Ea este străină de toată rădăcirea, este dulce către fiii săi și binefăcătoare; ea nu răvnește ale altora, toate le rabdă, la toate nădăjduiește. Sub adumbrirea ei se adăpostesc de secole atâția fii ai bisericilor străine, în toată pacea și liniștea. Ea sfarmă călăuzele robici trupești și duhovnicești, sfințește și asigură libertățile cetățenești este scut nebiruit drepturilor naționale și omenești ale fiilor săi" (Episcop. Melchisedec. *Cuvânt pastoral, rostit la deschiderea Episcopiei Dunării de Jos*, Ismail, 6 ianuarie 1865).

Biserica stă pe temelii trainice ale dreptei credințe și se hrănește și se înnoiește mereu prin Sfintele Taine. Trupul lui Hristos și Sângele Lui ca "medicament al nemuririi" ne apără de

credințe străine și ne hrănește spre creșterea duhovnicească până "vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit" (Efeseni IV, 13).

Binecredincioși frați și surori în Domnul,

De aceea ne și numim frați, căci mărturisim aceeași dreaptă credință, ortodoxă, și ne împărtășim din același potir cu Trupul și Sângele Domnului.

Cuvântul lui Dumnezeu, pe care-l vestim, se face Trup și ne împărtășim cu Dânsul spre înnoirea, întărirea și creșterea noastră duhovnicească. În toate sfintele altare este locul cel sfânt unde precura frământată de mâinile evlavioase se preface, prin coborârea Duhului Sfânt, la invocarea preotului, în Trupul lui Hristos. Altarul devine Betleem, iar pâinea Trupul lui Hristos Cel ce-n peșteră s-a născut pentru mântuirea noastră. O, înfricoșată Taină! O, mare milostivire a lui Dumnezeu pentru noi cei muritori! De față stă în toate bisericile, la toate Sfintele Liturghii același Iisus Hristos, care S-a născut în Betleem! Cel ce-n ceruri este străjuit de Hruvimi și de Serafimi se apropie de noi, și-l primim direct, deși suntem plini de greșeli și de păcate. Dar cel mai mare dintre păcate nu întârzie să se manifeste chiar și față de Sfânta Împărtășanie, de Sfântul Trup al Domnului. Toți cei ce se abat de la dreapta învățătură a Bisericii se îndepărtează de Trupul și Sângele Domnului.

Iată de ce dreapta credință trebuie să se îplinească, să se pecetluiască prin Sfânta Împărtășanie. Astfel, pregătiți, spovediți de duhovnicul cel rânduit de episcop, ne întărim de la Hristos Însuși, care ne dă Sfântul Său Trup și Sfântul Său Sânge "spre iertarea păcatelor și spre viața de veci".

Punem la inima păstorilor sfințiți și duhovnicilor credincioșilor grija și răspunderea ce-o au față de Hristos și de Sfintele Taine, ca cea mai scumpă și dumnezeiască îndatorire fără de care lucrarea noastră s-ar dovedi osândă.

Luăm, într-altele, mărturie și cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur, care nu încetează să fie actual în Biserică, prin grija față de Sfânta Împărtășanie: "Când aveți să vă apropiați de masa aceasta înfricoșătoare și dumnezeiască și de Sfintele taine, faceți aceasta cu frică și cu cutremur, cu conștiința curată, cu post și rugăciune, fără să faceți zgomot... Adu-ți aminte că fiind pământ și cenușă te împărtășești cu Sângele și cu trupul lui Hristos. Atunci este nevoie de multă pace și liniște, nu de zgomot, de mânie și de tulburare. Ce iertare vom avea dar noi, care după atâtea păcate, nu ne curățim de aceste patimi iraționale nici în timpul când ne apropiem de aceste Sfinte Taine... Vă rog și vă implor să nu pornim mânia lui Dumnezeu... Sfintele Taine din fața noastră sunt leac mântuitor al ranelor noastre, sunt bogăție neîmpuținată, pricinuitoare a Împărăției cerurilor". (Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt la Nașterea Domnului*).

Iată, iubiți frați, Sfânta Împărtășanie, care "arde spiniu patimilor noastre", ne adună și astăzi și face din Sărbătoarea Nașterii Mântuitorului de acum două mii de ani în peșteră, sărbătoarea fiecăruia din noi, cei ce-L primim în "peștera" sufletelor curățite.

Așadar temelia dreptei credințe ortodoxe este Hristos Domnul Cel ce s-a născut din Fecioară, iar Sfânta Împărtășanie este Trupul Său, pe care-L prînim în Biserică și numai în Biserică și numai de la preotul care are răspundere și-n fața propriei conștiințe și-n fața lui Dumnezeu.

Binecredincioși creștini, să luăm aminte! "Să se cerceteze omul pe sine și așa să mămânce din pâine și să bea din potir. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului (I. Cor. XI, 28-29).

Iubiți frați și surori în credința ortodoxă,

Am cutezat a vă așeza la inimă învățătura Bisericii noastre privitoare la dreapta credință și evlavia sănătoasă față de Sfânta Împărtășanie, găsind potrivit unui păstor să se îngrijească, mai întâi de toate, de curăția păunii duhovnicești, care întărește comunitatea parohială și-o conduce, cu darul lui Hristos, spre unitate și creștere.

Anul acesta, când am primit toiagul păstoriei, Eparhia noastră a împlinit 130 de ani, de când a fost reorganizată la Dunărea de Jos, ca pecete a Unirii Principatelor și garanție, peste veacuri, a întăririi unității neamului, prin unitatea și puritatea credinței ortodoxe.

Să ne amintim, aşadar, de vrednicii noştri înaintaşi părinţi episcopi începând cu marele Melchisedec şi în cele din urmă cu arhiepiscopul Antim, de curând trecut la Domnul. Să pomenim pe vrednicii preoţi şi pe jertfelnicii credincioşi, care ne-au transmis prin lucrarea lor credinţa şi tradiţia autentică a vieţii ortodoxe.

Cea mai nimerită cinstire a înaintaşilor este lucrarea de astăzi a păstorilor şi credincioşilor în duhul răspunderii sănătoase faţă de poporul dreptmăritor, care are nevoie de Biserică în lupta sa de renaştere moral spirituală, după ani grei de stagnare şi înstrăinare în materialismul ateu. Tineretul, şcoala, armata, spitalul, azilul, orfelinatul, penitenciarul sunt uşi deschise cuvântului lui Hristos prin râvna slujitorilor şi a credincioşilor.

Aşadar, de Sfintele Sărbători, să facem din comunităţile noastre peşteră primitoare, Betleem, în care să intre Hristos Domnul.

Să-l primim şi-n suflete, dar şi-n casele noastre, la masa noastră. Cu orice străin, sărac şi orfan care va păşi pragul casei va intra Hristos şi va binecuvânta prânzul Crăciunului, cu bucuria Betleemului.

Nu-i uitaţi în sfintele rugăciuni nici pe cei în suferinţă, în primejdii, în necazuri şi-n asuprire!

Pomeniţi-vă, unul pe altul în sfintele rugăciuni şi duceţi pacea şi iertarea, împăcarea şi dragostea, ce le-aţi primit de la Hristos în Biserică, şi în case, în sate, în oraşe, în societate.

Nimeni să nu fie străin astăzi de o rază cât de mică din bogăţia bucuriei Praznicului Crăciunului.

Aşa să petreceţi Sfintele Sărbători, cu darul Domnului, iar Anul Nou să vă găsească plini de nădejde, spre propăşirea neamului românesc, în duhul tradiţiei sănătoase şi-al înnoirilor cuviincioase şi folositoare.

Să fiţi şi să rămâneţi sănătoşi!

La mulţi ani!

Al vostru de tot binele doritor şi pururea
către Hristos Domnul rugător,

† CASIAN
EPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

† NIFON

PRIN HARUL LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL EPARHIEI SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

PASTORALĂ
LA NAȘTEREA DOMNULUI 1994

**IUBITULUI NOSTRU CLER ȘI POPOR DREPTCREDINCIOS
DIN JUDEȚELE CĂLĂRAȘI ȘI IALOMIȚA,
HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI,
ARHIPĂSTORUL VOSTRU,
DRAGOSTE PĂRINTEASCĂ ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE**

Iubiții mei fi sufletești,

Nașterea Domnului ne cheamă și anul acesta în fața sfintelor altare pentru a ne pleca genunchii în fața minunii din ieslea staulului din Betleem, auzind mereu actualizat mesajul îngerilor de odinioară care «*vesteau bucurie mare, ce va fi la tot poporul*» (Luca 2, 10).

Înainte de Crăciun, preoții înșiși au vestit credincioșilor în casele lor sfânta Naștere, aducându-le sfânta icoană pentru a se închina lui Dumnezeu Cel întrupat om și pentru a se bucura văzând «*taina cea din ceac ascunsă și de îngeri neștiută, ce s-a arătat celor de pe pământ, prin Născătoarea de Dumnezeu*» (Tropar, glas IV).

Mântuitorul Hristos, Logosul — Cuvântul lui Dumnezeu S-a întrupat coborând din cer și s-a sălășluit printre noi, Cel care este de o ființă cu Tatăl și cu Sfântul Duh, prin care s-au făcut toate câte sunt în cer și pe pământ. Cel care în ceruri este slăvit de cetele îngerești stă culcat în iesle, Maica Sfântă îl îngrijește și se minunează, îngerii nu pot cuprinde taina și laudă pe Dumnezeu. Păstorii se închină cu smerenie, magii aduc daruri, steaua luminează. Acestea sunt scenele cuprinse în istorisirile evanghelice și prinse în icoana Nașterii de către zugrăvii mileniilor trecute și se va încerca mereu să se redea în penel sau în vers, în cuvânt sau în cugetare, taina aceasta minunată a dumnezeirii revelată în umanitate. Taina Întrupării rămâne «*marea taină a creștinătății*» (I Timotei 3, 16) de care, cu cât te apropii mai mult, cu atât măreția ei crește ca un munte uriaș de necuprins în întregimea lui. Niciodată o astfel de operă de redare a minunii nu va fi finită pentru că infinitul nu poate să fie redat de către mințile mărginite ale gânditorului și artistului, oricât de strălucite ar fi acestea. Întruparea Mântuitorului, a Logosului lui Dumnezeu va continua să genereze opere de gândire, artă și teologie, dar mai presus de toate, va genera dragoste, speranță, credință, dreptate, pace și adevăr. Acesta este sensul profund al Întrupării, învățaturii și operei mântuitoare a Domnului Hristos.

Dreptmăritorii creștini,

Fapte așa de mari ca acestea care s-au petrecut în legătură cu Nașterea Domnului nu pot fi cuprinse deci niciodată cu mintea noastră mărginită, dar totuși ele pot fi înțelese de noi prin cauzele care le-au pricinuit și scopul pe care l-au avut, care nu sunt altele decât dragostea mare a lui Dumnezeu și grija Lui pentru mântuirea noastră: «*Pentru că așa a iubit Dumnezeu lumea, încât și pe Fiul Său Cel Unul-Născut, L-a dat, ca oricine crede El să nu piară, ci să aibă viață de veci*» (Ioan 3, 16). Mântuitorul a venit deci ca binevestitor pentru cei săraci în duh și adevăr, ca tămăduitor pentru cei bolnavi cu sufletul, ca propovăduitor și învățator al adevărului și virtuții, ca oamenii să se întoarcă la singurul și adevăratul Dumnezeu. Calea pe care omul trebuie să meargă la Dumnezeu este calea pe care a mers Hristos, iar calea este însuși Hristos. El a zis: «*Eu sunt calea, adevărul și viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine*» (Ioan 14, 6). «*Eu sunt lumina lumii. Cel ce-mi urmează mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*» (Ioan, 8, 12).

Pruncul sfânt născut în smerenie aducea din ceruri, în schimb, o zestre mai mare decât toate vistieriile lumii. Aducea pe pământ bucuria mântuirii, desfacerea legăturilor păcatului, libertatea sufletului. «*Eu lumină am venit să aduc în lume, zice Mântuitorul, ca oricine crede în Mine să nu rămână în întuneric*» (Ioan 12, 46). Astfel, de la venirea Domnului Iisus Hristos în lume, omenirea are permanent în fața ei această lumină, care, ca un soare duhovnicesc luminează, încălzește și călăuzește sufletele însetate de lumină și de adevăr pe drumul cel bun al vieții și le ajută să facă faptele prin care se preamărește Dumnezeu.

El ne-a arătat cel dintâi că sufletul nostru este mai de preț decât orice bogăție, iar faptele noastre, bune sau rele, nu sunt decât haină sufletului cu care el se va înfățișa Judecătorului Cel Drept. Nici o faptă însă nu este mai frumoasă decât cea țesută din faptele dragostei creștine, pentru că această dragoste este plinirea credinței noastre. Dumnezeu Însuși este dragoste și a creat lumea văzută și cea nevăzută din iubirea de a o face părtașă la fericirea Sa. Haina țesută din fapte de virtute este o haină luminoasă și cinstită. Cu aceasta, îmbrăcându-ne ne asemănăm cu Dumnezeu și dobândim mântuirea sufletului, tot ce poate fi scump pentru noi.

Iubiți filii suflați,

Una din cele mai frumoase cântări din slujba Crăciunului are următorul conținut: «*Fecioara astăzi pe Cel mai presus de ființă naște*». Aceasta vrea să însemne că într-adevăr, Fecioara L-a născut pe Hristos atunci, în vremea regelui Irod, dar El se naște și astăzi, în vremea noastră, când noi comemorăm evenimentul. Atunci s-a săvârșit nașterea istorică, astăzi, în fiecare an, se săvârșește nașterea mistică, a lui Iisus în viața duhovnicească.

Religia noastră creștină este mereu actuală și relevantă pentru că atunci când comemorăm un eveniment ne face totdeauna contemporani cu el. De aceea, evenimentul istoric al Nașterii Mântuitorului acum o mie nouă sute nouăzeci și patru de ani în Betleemul Iudeii este reîmprospătat în amintirea noastră de această mare sărbătoare a crăciunului. Dar această comemorare este menită să-l reactualizeze, în propriile noastre conștiințe și inimi, prin nașterea mistică în sufletele noastre a lui Iisus-Mântuitorul. Credința noastră ne face să fim convingiți de faptul că Domnul s-a jertfit o singură dată pe Cruce, dar El se jertfește necontenit în actul mistic și real al fiecărei Liturghii, de-a lungul veacurilor. De aceea, colindele — aceste nestemate spirituale ale poporului nostru — în cuvinte simple, dar profunde, afirmă actualitatea transfigurantă a evenimentului divin al Nașterii Domnului, ca de exemplu: «*Astăzi S-a născut Hristos, Mesia, chip luminos, Lăudați și cântați și vă bucurați*». Deci, Nașterea Domnului este mai mult decât un moment al păstorilor și al magilor, ea este și un moment al nostru, al celor de astăzi și de mâine, în toată splendoarea și sfințenia lui.

Pentru aceste motive, Nașterea Domnului devine centrul istoriei, cronologiei și universului, despre care vorbim mereu la prezent și nu la trecut, pentru că slujbele și minunatele colinde permanentizează bucuria din noaptea sfântă.

Aceste înălțătoare adevăruri sunt cuprinse și în frumoasele colinde generatoare de simțiri înălțătoare.

Dumnezeu este prezent în colinde și în viață. Colinda românească nu este o noțiune statică, lipsită de viață. Ea circulă odată cu colindătorii și duce din casă în casă fiorii credinței și ai tradiției, ține puternic legătura cu trecutul. Colinda unește generațiile între ele. Toate acestea sub ocrotirea permanentă și binecuvântarea sfântă a Bisericii noastre strămoșești. Cetele de colindători sunt de fapt cete de apostoli pomiți la propovăduire. De aceea, obiceiul colindatului care vine din străfundurile istoriei noastre naționale și creștine este într-un sens o catehizare spontană pornită din inițiativa tradiției adăpată continuu din duhul Bisericii noastre. Colindele au această mare capacitate de a întări sentimentul de comuniune, cu Dumnezeu, cu Pruncul Iisus, cu Maica Domnului, cu sfinții, cu strămoșii și cu toată firea înconjurătoare. În forma simplă de vers și melodie a colindelor, se transmite duhul înnoitor creștin în sufletele tuturor oamenilor indiferent de starea lor receptivă la valori. Mesajul Nașterii este mesaj universal, către toate persoanele umane.

**Iubiții mei fili sufletești,
Slujitori ai altarelor și binecredincioși creștini,**

Eparhia Sloboziei și Călărașilor este un dar de la Dumnezeu care a fost dat celor care locuim pe câmpiile însonite ale Dunării și Bărăganului, pentru a ne împărtăși din harul Său sfințitor și mântuitor. De aceea, ca Arhipăstor al vostru, vă îndemn la împlinirea datoriei sfinte de a păzi, apăra și întări dreapta credință a strămoșilor noștri, care ne cheamă neîncetat să promovăm comuniunea frățească și să slujim societatea noastră, care are atâta nevoie de regenerare spirituală și morală. Cum spuneam și altă dată, să dăm mână lui Dumnezeu pentru că lanurile și câmpiile mănoase ale Eparhiei noastre sunt dătătoare de pâine pentru întreaga țară, dar noi trebuie să ne străduim neîncetat ca și pâinea spirituală a Cuvântului dumnezeiesc să nu lipsească din sufletele credincioșilor noștri, în special ale tinerilor. Anul acesta a fost binecuvântat de înființarea celor două școli teologice în eparhia noastră, Seminarul Teologic din Slobozia și Școala de cântăreți bisericești din Călărași, unde au fost admiși tineri de pe meleagurile noastre care se pregătesc pentru slujirea bisericească.

Să fim mereu uniți, mai ales acum la începutul de drum al Sfintei noastre Episcopii în eforturile noastre de a promova și alte inițiative ziditoare și folositoare credincioșilor noștri din cele două județe încredințate întru zidirea lor sufletească, în duhul valorilor eteme ale Bisericii strămoșești.

Pentru toate acestea, acum de praznicul Nașterii Domnului, să ne deschidem inimile ca să primim pe Dumnezeuiscul Prunc pentru mântuirea sufletelor noastre.

Trăim într-o lume din mai multe puncte de vedere dezorientată, încercată de multe lipsuri și neazururi. Concepția despre lume și viață a multora dintre semenii noștri este descreștinată. De aici, probabil vin toate prăbușirile morale, sociale și economice. Criza este mai întâi de toate spirituală și ea determină multe manifestări morbide. Manifestările de răutate, nedreptate, calomnie din societatea noastră izvorăsc din egoismul și mentalitățile vechi nepurificate încă de sfânta învățătură a Bisericii. De asemenea, noi știm că vigoarea și trăinicia neamului se întemeiază pe familia creștină sănătoasă și morală și de aceea, orice manifestare care atentează la familie este un păcat grav condamnat de Biserică.

Să fim convinși că trăirea în Hristos înseamnă o continuă dăruire și revărsare a credinței noastre în cuvânt și faptă. Toți trebuie să ne aducem în fiecare zi drept jertfă, mărturia dragostei noastre izvorâtă din inima smerită, iertătoare și plină de har. În ziua aceasta strălucitoare a Nașterii Domnului trebuie să ne aducem aminte că lumina mântuitoare a lui Hristos este biruitoare asupra întunericului necredinței și ateismului, și vă îndemn să vă țineți strâns legați de Biserică, de viața cea curată și liberă, dar responsabilă și demnă.

Pentru a primi cu sfântă cuviință pe Fiul lui Dumnezeu care S-a întrupat pentru noi și pentru a noastră mântuire, trebuie ca, prin curăție să ne luminăm, cu fapte bune să strălucim, cu nădejde și cu bucurie să ne pregătim, așa cum ne învață marele apostol Pavel: *«Câte sunt adevărate, câte sunt de cinste, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite și cu nume bun orice virtute și orice laudă, acestea să vă însufletească»* (Filipeni 4, 8).

Împărtășindu-vă aceste gânduri duhovnicești la Sărbătoarea marelui praznic al Nașterii Domnului, a Anului Nou și a Bobotezei, vă adresez urări de sănătate, petrecându-le creștinește, cu spor în credință, fapte bune și iubire față de Dumnezeu și de oameni.

Vă binecuvântez și mă rog fierbinte la Hristos, adevăratul Dumnezeuul nostru, să-și reverse milele Sale cele bogate peste voi toți.

Al vostru de tot binele doritor și mereu rugător către Dumnezeu,

† NIFON
EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

PAGINI DE SPIRITUALITATE

LUMINI DE PRAZNIC

DE LA BOTEZUL ÎN IORDAN LA TRANSFIGURAREA TABORICĂ A DOMNULUI

Istoria mântuirii este a descoperirii lui Dumnezeu omului și a culminat în arătarea Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu în trup. Smintea pentru iudei, nebunie pentru elini, căci era de neconceput pentru cei ce nu pătrunseseră la sensul tainic al literei un Dumnezeu al smereniei. Or, Dumnezeu nostru, Creator și Mântuitor, este al iubirii care se coboară fără invidie sau părere de rău ca pe toate să le umple și să le îmbogățească prin păruta Lui sărăcie, ca pe toate să le arate așa cum sunt spre a le (re)face să arate așa cum trebuie. Și tocmai în aceasta constă slava Lui, că a coborât în pântecul creației prin Fecioara; El, pântecul în Care tot cosmosul este, S-a născut precum cei neputincioși — și încă într-o peșteră, locaș al vitelor —, și s-a supus celor ale noastre până acolo încât și a primi botezul de la robul și îngerul său, Ioan, a binevoit. Pentru că aceasta a dorit Dumnezeu cu dor negrăit: să fie om și să se arate în el, să cunoască omul ca om astfel încât să nu fie nevoie să-I spună cineva cele despre om.

Botezul în Iordan, cu mărturisirea Tatălui și cu pogorârea Duhului, este arătarea lui Dumnezeu în om; este semnul smereniei iubitoare a Celui ce binevoiește să coboare în apele morții pentru a umple toate de lumină și de viață, este înomenirea deplină a lui Dumnezeu, care a căpătat accente dramatice în Ghetsimani și pe Crucea Golgotei. Iordanul însă e o treaptă și nu se închide în sine; în fapta botezului, ca și în toate împrejurările vieții Domnului, se întvede taina mântuirii în întregul ei, "căci Domnul n-a venit simplu pentru a Se arăta, ci pentru a vindeca și învăța [urcușul, n.n.] pe cei ce pățimesc" (Sf. Atanasie cel Mare, Tratat despre întruparea Cuvântului, XLIII). De aceea, afundarea în Iordan trimite la urcușul Taborului, căci pe muntele sfânt se descoperă taina îndumnezeirii omului, urmarea firească și sensul smereniei lui Dumnezeu.

Pe Tabor nu este un Dumnezeu neputincios și nici omul căderii, ci Dumnezeu preaslăvit în umanitatea înnoită. Nu mai strălucește — ca altădată — în flăcările slavei muntele, ci omul, căci pe Tabor s-a săvârșit taina prefacerii negrăite a firii celei stricate de păcat în asemănarea lui Dumnezeu, fiindcă așa a voit Dumnezeu: să se arate pe Sine om pentru a-l arăta pe om ca Dumnezeu. Astfel, pe muntele cel sfânt al Domnului s-a împlinit (săvârșitu-s-a!) toată așteptarea omenirii și întreaga iconomie, căci pe Tabor se întâlnesc smerita coborâre și slăvita înălțare a Fiului lui Dumnezeu întrupat. Și aceasta înseamnă ceea ce s-a scris: "Cuvântul S-a făcut trup și a locuit întru noi și am văzut slava Lui", aceasta înseamnă venirea Împărăției lui Dumnezeu cu putere, adică începutul îndumnezeirii tuturor.

Doru Costache

MAICA DOMNULUI — MAICA VIEȚII

Slujba Adormirii ne învață că Maria a trecut din moarte la viață, că ea se bucură de viața veșnică fără a fi supusă Judecății (Ioan 5, 24), căci n-a rămas în stricăciune Maica Vieții.

Serbăm 15 august ca un al doilea Paști — învierea celei care, înainte de judecata ultimă, înainte de obșteasca înviere, e de astăzi unită cu Hristos: "Pe Născătoarea de Dumnezeu cea întru rugăciuni neadormită și întru folosințe nădejdea cea neschimbată, mormântul și moartea n-au ținut-o; căci, ca pe Maica Vieții, a mutat-o la viață CEL ce s-a sălășluit în pântecel ei cel pururea fecioresc" (condac, glas 2); "Îngerii, văzând Adormirea Fecioarei, s-au spăimântat, cum Fecioara se înalță de pe pământ la cele de sus" (megalinarie a cântării a noua). Un text de la vecernie spune că apostolii au asistat la o a doua Înălțare, aceea a Sfintei Maria, cu trupul, pentru a se împărtăși de slava Fiului său.

Ceea ce deja s-a realizat în Sfânta Fecioară este prevăzut în planul lui Dumnezeu pentru fiecare din noi. La sfârșitul veacurilor, după Judecată, vom fi vii, suflete și trupuri, înaintea Feței lui Dumnezeu. Sfântul Pavel spune: "Se seamănă (trupul) întru stricăciune, înviază întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere; se seamănă trup firesc, înviază trup duhvnicesc" (I Corinteni 15, 42-44).

Fragment din DIEU EST VIVANT, Ed. du
Cerf, 1980, p. 438-439
Traducere de Mihai Lungu

SFÂNTUL CUVIOS PAISIE DE LA NEAMȚ (1794 — 15 noiembrie — 1994)

Urnați-mi mie, precum și eu urmez lui
Hristos... și El este preaslăvit prin trupul meu
(I Cor. IV, 16; Filip. I, 20).

Un mijloc foarte important al răspândirii Evangheliei în primele secole și apoi arma cea mai puternică împotriva sectelor și eresurilor a fost ceața smeriților monahi. Prin lepădarea lor de lume pentru a o modela; prin castitatea lor sufletească și trupească au fost exemplu multor credincioși și pildă de urmare a lui Hristos; prin ascultarea lor necondiționată au desăvârșit arta și cultura cu multiple fețe și au semănat cuvântul în cele mai întunecate cute ale pământului pe care ne ducem existența. Călugărul este singur, dar existența lui este dăruită altora, rugăciunea și privegherea se săvârșește pentru toți și pentru toate, el este prezent și treaz mereu plecându-și genunchii pentru toți aceia care i-au poruncit să se roage pentru ei sau pentru cei care nu au cine să-i pomenească. Glasul monahului pătrunde în ungherele sufletului de creștin, împodobeste și înmiresmează evalvia străbună.

Strămoșii noștri getodaci aveau mare încredere în jertfa schivnicilor. Pentru aceasta, astăzi, când se descoperă atâtea sanctuare și locuri de priveghi nu ne surprinde, ci dimpotrivă se întărește duhul nostru pe piatra cea neclintită și prețioasă a credinței celei experimentate. Sanctuarele bărbaților Sarmizegetusei, Polovracilor, Craivinilor (Piatra Craiului), Rarăului, Postăvarului, Hațegului, Basarabi (Murfatlar), Deltei transmit peste milenii grija pentru suflet și desăvârșirea lui. Vetrele sacre ale fecioarelor (Deva, Dochia ș.a.) sau ale femeilor "Sfinte" (Bâta Doamnei, Vrancea, Vodița etc.) ne coboară în adânci și nepătrunse preocupări pentru sensibilitatea feminină și strălucirea frumuseții ei celei interioare.

O dată cu primirea Evangheliei, întâiul naș al schivnicilor daci a fost Sf. Ap. Andrei, a cărui peșteră și tradiție duc peste veacuri atât Mesajul dumnezeiesc, cât și experiența sa. Sf. Andrei a reușit să redea adevărul mântuitor și să pună capăt căutărilor schivnicilor pentru a găsi lumina prin natură, de acum Hristos fiind lumina lumii (Ioan I, 9; VII, 12)

și adevărat Dumnezeu care este lumină (I Ioan I, 5). Este îndreptățit istoricul Iosif Flaviu, contemporan cu Sf. Andrei, când scrie că "esenienii sunt asemenea schivnicilor daci, nu consumă carne și vin, au totul de obște și la ei nu găsești urmă de răutate și înavușire..." Pe acest fond curat și nepătat strămoșesc s-a altoit credința creștină, sublinia mereu vrednicul de pomenire patriarhul Justinian.

Cei mai iluștri monahi din primele secole au fost urmașii Sf. Ap. Andrei: episcopii de Tomis, ierarhi și sfinți: Teotim, Marcu, Bretanio și mulți alții. De asemenea monahii smeriți: Ioan Casian (din Casimcea, nevoit la Niculițelul de astăzi — Cocoș; pe vremea slavilor: Mânăstiriște...), Auxențiu, Maxim care au dat obștii daco-romane de atunci numirea de "Romanii" (sec. IV-VI), nume unificat în țara moștenită de la ei. Dionisie cel Mic, introduce calendarul de la nașterea lui Ilristos (e.n.). Monahii au fost întâi slujitori la bapstierii și apoi horepiscopii și au mers până în Grădina Maicii Domnului Sf. Munte Atos, înainte de sanctificarea acestuia (963). Înțelegem, așadar, de ce Biserica Română, raportat la populație, are cele mai multe mânăstiri și schituri — care la o vreme au întreținut întreaga ortodoxie și au făcut milostenie altor Biserici și confesii — armeni, arabi, greci, gruzini, catolici, protestanți, reformați. Nu ne surprinde că trăitori din mânăstirile noastre s-au răspândit la toate vetrele monahale ortodoxe, întărind obști și organizând metocuri sau înființând schituri și mânăstiri în Balcani, la Locurile sfinte sau în Siria și Egipt.

O importantă latură a misiunii monahilor daco-romani și străromâni a constituit-o răspândirea creștinismului și chiar contribuția importantă la convertirea la Evanghelia a migratorilor. Astfel, Teotim boteza pe goți și huni, mai târziu schivnici români au pătruns în sufletul slavilor, în general la bulgari, sârbi, croați și în special la triburile ruse, la Pscov, Novgorod și apoi la Kiev, ieromonahul Nestor, din neamul nostru, fiind întâiul apostol al monahismului, cronicar și mare istoric al creștinării rușilor și ungarilor. Nu se înscrie deci la "curiozități" mișcarea misionară a monahismului românesc, ci în cununa de aur a răspândirii Cuvântului sfânt, a evlaviei creștine și a civilizației creștine în aceeași măsură. În acest context convingător trebuie înțeleasă viața și activitatea *Cuviosului Paisie de la Neamț*, dintru început cinstit de monahii și credincioșii români și canonizat astăzi și de Marea Biserică Ortodoxă a Rusiei (iunie 1988).

De la început trebuie precizat faptul că nu se poate înțelege viața Cuviosului Paisie de la Neamț fără a cunoaște bine nevoințele Cuviosului Vasile de la Poiana Mărului, după unii chiar unchiul Smeritului Paisie. Vasile s-a născut în anul 1592 și de mic a luat calea monahicească făcând multe ascultări. După plecarea lui Dimitrie Cantemir în Rusia, Vasile se stabilește cu un grup de călugări la Schitul Dălhăuți (1713), unde a și fost stareț douăzeci de ani. Însă Cuviosul Vasile era doritor de liniște, practicant al slujbelor de zi și de noapte și trăitor isihast, cunoscător al Sfintei Scripturi și traducător din Sfinții Părinți, pentru aceasta își caută, cu o parte din obște, un loc mai retras. Așa se face că în 1733 îl găsim în părțile Buzăului, unde a mucenicit cunoscutul monah Sf. Sava de la Buzău (+12 aprilie 372). La Poiana Mărului, în munți ori în mijlocul pădurilor, s-a ridicat un schit și unde Vasile tunde în monahism pe Platon-Petru întru smerit nume: Paisie, în 1756. Cunoștea locurile sfinte ale românilor de pretutindeni și era vestit în marile lavre al Atosului, Kievului, Novgorodului, Sinaiului, Cernica, Cozia, Căldărușani.

Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului s-a mutat către Domnul la 25 aprilie 1767.

Cuviosul Paisie de la Neamț s-a născut la 21 Decembrie 1722, ca al unsprezecelea copil al preotului Ioan și Irina din Poltava și a fost însemnat cu numele Petru, naș fiindu-i Cociubei, mai marele cetății. Aici erau mulți români din vremuri străvechi, chiar Alexandru cel Bun îi cunoștea, iar Dimitrie Cantemir a primit aceste locuri, până la

Harkov, tocmai pentru mulțimea moldovalahilor, cum spune și cronicarul Grigore Ureche — cel ce a însoțit familia Cantemir și apoi s-a întors la Iași. Spița neamului Paisie era de origine românească. Mama sa l-a încredințat, la Kiev, mitropolitului Antonie al Râdlăușilor care l-a închinoviat și l-a făcut rasofoar cu numele Platon.

Aici și-a desăvârșit studiile și cântarea și tot aici și în altă parte a aflat de rudele sale din Moldova și Țara Românească și s-a hotărât să-i caute. Însăși mama sa se călugărește sub numele de Iuliana.

Numai atât și înțelegem de ce rasofoarul Platon vine la Dolhăuți, apoi la Trăistieni, Cârnu, și poiana Mărului, dându-i-se diferite ascultări, inclusiv bucătăria. Cunoștea foarte bine limba română din moment ce a început să traducă în limba slavă lucrarea Desideric. În același timp, a fost tuns în monahism de Cuviosul Vasile, iar după patru ani pleacă în Sf. Munte Atos. Visul său se împlinse. Avea doar 24 ani. Se apucă de treabă și adună daruri pentru a ridica un schit propriu construind chilia-paraclis "Sf. Constantin". Își face ucenici destoinici și reușește să strângă o obște cu adevărat atonită. Cei mai apropiați erau 12 români-moldoveni și 5 slavi. Aici, cu încuviințarea Mitropolitului Țării Românești, Paisie este hirotonisit ieromonah de episcopul Grigorie din Sf. Munte Atos. Avea 36 de ani. Obștea cea mare s-a bucurat de un profund trăitor al liniștii și-i oferă un loc, unde Cuviosul cu ucenicii săi și cu ajutor din Moldova și Țara Românească, zidește pentru eternitate și veșnică pomnire Schitul Sf. Ilie. Comunitatea întrunea 60 viețuitori rânduiți în toate ascultările, dar și cu preocupări cărturărești de zi și de noapte. Acum încep cercetările manuscriselor și încercările de traduceri în slavă, română, greacă și invers. Toate acestea se săvârșeau într-o ordine desăvârșită după slujbă și rugăciune cu adâncă trăire. De aici a reînviat practica isihastă, trăirea palamită, plecând de la rugăciunea arhiericească a Mântuitorului (Ioan XVII) și ajungând la o nouă iluminare creștină în secolul enciclopediștilor. Un răspuns duhovnicesc la marile frământări ale rațiunii vremii.

Această miracasmă duhovnicescă a unei flori ortodoxe românești nu convenea partidelor eline și mici celor pravoslave; pe deasupra, turcii opreau pelerinajul de la și înspre Sf. Munte Atos din motive lesne de înțeles: erau în conflict cu imperiile habsburgice și țarist. Simțind un gol în suflet că Atosul nu-l mai satisface se întoarse în Sionul românesc și cu 64 de ucenici vine la Buzău, la Schitul Vârzașești. Cu duhovnicii Visarion și Gheorghe, Cuviosul Paisie merge la Mitropolitul grec de la București, dar acesta îi consideră fugari atoniți și le poruncește întoarcerea la ascultare... Ce să facă? Pe scaunul Moldovei era acum întâistătător Gavriil Calimachi, fost protodiacon la Constantinopol și care cunoștea pe Paisie de la Sf. Munte. Acesta a socotit revenirea Cuviosului în Moldova drept mană cerească, iar voievodul Grigore Calimachi i-a oferit nu numai găzduire, ci și aleasă cinste. Și astfel, Cuviosul Paisie și ucenicilor săi li se oferă ctitoria lui Anastatie Crimea, Mănăstirea Dragomirna, unde Paisie este numit și stareț (1763).

Doar se așează lucrurile și, din conflictul ruso-turc, austrieicii anexează nordul Bucovinei Imperiului habsburgic pentru aproape două sute de ani (1774-1918). Obștea este nevoită să plece și, cu 350 părinți, Cuviosului Paisie este repimit cu mare cinste la Secu. Mulți frați transilvani își găsesc aici liniștea. Nenumărați părinți macedoneni cutrecră ținuturile românești, după desființarea Arhiepiscopiei de Ohrida, și vin frați în obștile Munților Neamț. În 1780, Cuviosului Paisie i se dă sub ascultare și Lavra Neamț, de atunci și până la Judecata de apoi el a păstrat și va păstra titlatura de Cuviosul Paisie stareț la Neamț și Secu. În 1791, exarhul Moldovei, Ambrozie-arhiepiscopul ridică pe Cuvios la treapta de arhimandit. Peste un an făcea ucenicie aici tânărul novice Veniamin Costache, ajuns ilustru Mitropolit al Moldovei. Obștea ajunsese la peste 600 ascultători, fiecare cu darul și vocația sa. Acum începe o adevărată avalanșă de scrieri, tipărituri,

sfaturi, școală, meserii sub toate aspectele, dar mai ales slujba organizată și copieri de texte. Apare Filocalia specific românească. Ordinea și disciplina așezământului era asemenea unui stup de albine. Se mutaseră Atosul și Sinaiul aici, viețuitori și din alte confesiuni și Biserici veneau la marele duhovnic, toți primeau răspuns-bun pentru minte și inimă. Cuviosul spovedea și tămăduia mulți demonizați. Influența sa trecuse în întreaga ortodoxie, dar mai ales în vetrele monahale pravoslavnice și de aici mulți au declarat pe Cuvios "cu adevărat rus". Se declanșase o revoluție a spiritului numindu-se Mișcarea paisiană de la Neamț.

Ocupându-se prea mult de alții, Cuviosul stareț a fost chinuit de o boală necruțătoare pe care n-a mărturisit-o până nu i-a venit stăpâna, moartea. Spre sfârșitul toamnei, care era o iarnă timpurie, Cuviosul s-a împărțășit, a mângâiat cu cuvântul său cele două străni, și-a cerut iertare și astfel, după trei zile, miercuri, 15 noiembrie 1794, a trecut liniștit spre cele veșnice cu misunea îndeplinită. Erau de față cei doi apropiați ucenici duhovnici: Silvestru, din partea românilor și Sofronie din partea celorlalți. Slujba înmormântării a fost făcută de către Părinții mănăstirii și trupul a "fost pus" într-un mormânt în nartexul bisericii Înălțarea Domnului, în partea dreaptă... înainte de "a veni" episcopul de Iuși. De aici, destule nedumeriri, testamente romanțate, "spuse" ale Cuviosului pentru a-l scoate din realitate și a-l trece în legendă... Din momentul trecerii către Domnul, credincioșii și monahii n-au încetat a-l socoti sfânt, drept, desăvârșit, mijlocitor și tămăduitor. Ucenici ai săi au ajuns cu rosturi înalte în toate Bisericile Ortodoxe și mai ales în scaunul Moldovei: Veniamin Costache, Iosif Naniescu și mulți alții.

După 1812, "legenda" paisiană și exagerările au început să se îndepărteze de la testamentul spiritual al Cuviosului Paisie de la Neamț. Înșuși amiralul Potemkin venind la mormânt și săpând, n-a mai găsit nimic, apărând în schimb "evlavia rusă", acatistul "înălțării" Cuviosului... Și iată că, în toamna anului 1985, și primăvara anului 1986, o ridicătură de pământ la câțiva metri de mormântul oficial începe să dezlege enigma. După câteva săptămâni și încercări de a acoperi "ridicătura", după cuvântul Scripturii s-a săpat "mai la adânc..." (Luca V, 4). Surpriza, taină sau realitate?! Rămășițele unui smerit monah așteptau lumina! S-au ridicat osemintele, s-a acoperit locul, azi sfânt și de pelerinaj pentru cei credincioși! Cum se explică? Simplu. După spusa Cuviosului, pentru smerenie, să nu fie înmormântat între ctitori sau, mai precis, românii au zis că trupul său va fi scos și dus la Kiev și atunci l-au scos noaptea și le-au așezat în grabă în alt loc, cu jurământ să nu se știe nimic.. Abia acum înțelegem de ce trimișii din alte locuri "au găsit" mormântul gol și era gol cu adevărat. Și după două sute de ani, duhul Cuviosului este prezent aici, printre oseminte, în pământul pe care l-a iubit și l-a sfințit, ocolind ispita măririi deșarte pe care o oferea vremea.

Încă din 1894, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a recunoscut cinstirea și cultul pe care îl are Cuviosul Paisie în evlavia străbună, iar Biserica Ortodoxă Rusă l-a canonizat (iunie 1988) ca mare misionar și cel ce a reînnoit monahismul ortodox atât de cinstit în Biserica soră-pravoslavnică. Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române — prezent la Festivitățile mileniului încreștinării rușilor, cu o distinsă delegație — a oferit Sanctității Sale Patriarhului Pimen al Moscovei icoana Cuviosului Paisie de la Neamț, după o gravură tipografică din 1806, pictată acum tot de un cuvios-arhimandrit de la Noul Neamț, Părintele Sofian, starețul Mănăstirii Antim din București.

Printre toate acestea, Cuviosul Paisie de la Neamț este cinstit de către toți credincioșii români cu deosebită evlavie, este trecut în patrimoniul cultural național ca cel ce a reînviat preocuparea pentru traduceri și tipărituri de folos sufleteșc. Cuviosul a fost

exemplu de smerenie și ascultare îmbunătățind cu experiența proprie, cu munca și priceperea sa "filocalia" românească și întărind, în același timp, unitatea ortodoxă prin forța monahismului și dăruirea pentru obște.

Și dacă de la trecerea spre cele veșnice și până astăzi, monahii nemțeni întrețin candela permanent-aprinsă deasupra mormântului și fac metanie, și noi să ne plecăm genunchii sufletului și să cerem Cuviosului Paisie de la Neamț să mijlocească pentru sufletele noastre și pentru păcea a toată lumea. Amin!

Diac. P.I. David

CUVÂNT DESPRE SMERENIE ȘI TĂCERE

La Sfântul Cuvios Dumitrie cel Nou din Basarabi

(27 octombrie)

Iubiți credincioși,

La fiecare Sfântă Liturghie, Biserica pomenește pe sfinții care l-au bineplăcut lui Dumnezeu. Astfel, în timpul săvârșirii proskomidiei, preotul scoate nouă părțile, coresponzând celor nouă cete de sfinți. Între ei aflăm pe sfinți mucenici și li pomemim pe cei care și-au jertfit viața pentru mărturisirea dreptei credințe, imediat după ceata martirilor e pomentă aceea a cuvioșilor părinți, a călugărilor și a monahilor care, închinându-și viața Mântuitorului Hristos, au trăit și au lucrat la mântuirea lor în chip desăvârșit, până în ultima clipă a acestei vieți, învrednicindu-se de cununile sfințeniei. Nu este întâmplătoare așezarea aceasta căci, deși la prima vedere e mare deosebire între *mucenici*, care înfruntă prigoana la care e supusă din timp în timp Biserica lui Hristos și care își dau sângele din dragoste pentru El, mărturisindu-l înaintea împăraților și a domnilor, așa cum Mântuitorul a proorocit (Matei, 10, 22), și *călugării* care s-au retras din lume, viețuind în mănăstiri, în pustiri sau în peșterile pământului (Evrei, 11, 38), săvârșindu-și petrecerea în post și rugăciune. Deosebirea este numai aparentă, pentru că, dacă vom căuta în adânc, la modul în care l-au mărturisit ei pe Hristos și s-au învrednicit cununilor sfințeniei, vom vedea cât de mult se apropie cele două cete, cele două moduri de a fi în Hristos Domnul.

Mucenicii au avut curaj să-l mărturisească pe Hristos înaintea păgânilor, și aceeași bărbăție o dovedesc creștinii până astăzi; monahii îl mărturisează și ei pe Hristos Dumnezeu, Căruia se închină zi și noapte, dar au alt fel de mărturisire: cu întreaga lor viață caută a fi lumină pentru cei din întuneric (Matei, 5, 16), mărturisind prin fapță și cuvânt tuturor care vin la ei și le cer cuvânt de sfătuire, de îmbărbătare pentru dreapta credință și pentru dreapta viețuire. Mucenicii au pierdut într-o clipă totul, tot ce aveau în lumea aceasta, sau, mai bine zis, au renunțat la tot de dragul Împărăției lui Dumnezeu. Cuvioși au lăsat totul, plecând în pustie, au renunțat și ei la averile părinților sau la moștenirile care li se cuveneau; au renunțat la rudeniiile după trup și la prieteni și s-au făcut și ei ca niște morți, înstrăinându-se de lume spre a moșteni cele netrecătoare. Mucenicii nu s-au înfricoșat de chinurile care le stăteau înaintea, și știm că au trecut prin cele mai înfricoșătoare chinuri, inspirate de cel rău. Cuvioșii părinți nu s-au înspăimântat de asprimea vieții călugărești, de lipsuri, de foamete, de ger sau de arșița soarelui. Înăi numai câteva din asemănările luptelor duhovnicești ale martirilor și ale călugărilor. Și unii, și alții au dat dovadă de aceeași bărbăție în a vieții drept și în a mărturisi pe Hristos. Virtutea bărbăției sau eroismul acesta moral îi caracterizează și pe unii, și pe ceilalți; la

fel, iubirea lor necurmată pentru Dumnezeu și față de semenii. De altfel, ca niște chipuri ale jertfei Mântuitorului Iisus Hristos, și unii, și ceilalți întăresc pe frații din Biserică prin exemplul și rugăciunile lor. Am văzut de alăteia ori că mucenicii se rugau pentru toți și, mai ales, pentru cei care îi prigoneau; nici ei nu se îngrijeau doar de mântuirea lor. Prin jertfa vieții lor și prin mărturisirea credinței îi încurajau sau îi atrăgeau și pe păgâni la dreapta credință.

De ce ne-am oprit astăzi la a descrie chinurile mucenicilor și lupta călugărilor? Pentru că, după cum e rânduit în calendarul nostru bisericesc, ieri am lăudat în cântări duhovnicești pe Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, care aparține cetei martirilor, iar astăzi îl lăudăm pe Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou din Basarabi, care strălucește în ceata cuvioșilor părinți, în ceata călugărilor.

Cunoașteți viața lui și, deși nu are nimic spectaculos, ascunde aceeași taină a mucenicilor — taina închinării întregii vieți lui Hristos. Cum vă spuneam, iubiți credincioși, acest lucru îl săvârșeau martirii în ceasul acela hotărâtor, când erau chemați înaintea nedreptilor judecători; călugării, însă, duc o luptă de o viață pentru aceasta. O astfel de viață a dus și Sfântul Dimitrie cel Nou, născut pe la sfârșitul sec. al XII-lea în sudul Dunării, într-un sat cu nume de domnitori români — Basarabi. De altminteri, un un domnitor al Țării Românești se va îngriji, după trecerea la Domnul a sfântului, să zidească o biserică în satul acestuia, și spun cărțile că mult ar fi dorit să aducă sfintele moaște ale cuviosului în țară, dar nu a fost voia Domnului atunci. Avea să reușească acest lucru mai târziu un locuitor al Bucureștilor, Hagi Dimitrie, care, la sfârșitul sec. al XVIII-lea, a adus la noi sfintele moaște, purtate din Bulgaria în urma unui război ruso-turc.

Iubiți credincioși,

Am văzut deja că și mucenicii, și cuvioșii luptă pentru câștigarea mântuirii, dar unul e războiul unora și altul al celorlalți. Și aș vrea să mă opresc astăzi asupra a două mijloace prin care luptă călugării. Sigur că și ei dovedesc același eroism al martirilor, sigur că mărturisesc la fel de puternic credința în Hristos, dar pentru că războiul lor duhovnicesc e de lungă durată, au nevoie de alte arme. Una dintre acestea este *tăcerea*. Viața Sfântului Cuvios Dimitrie este ilustrativă în acest sens; un păstor de vite e un om care știe să tacă. El stă singur, departe de sat, când pleacă cu vitele la pășune, și, în tăcerea aceea, dacă e om credincios, în mintea lui se petrece o lucrare nevăzută — el vorbește cu Dumnezeu, se roagă... Are un timp foarte potrivit pentru rugăciune, căci îndeletnicirea nu-l silește să vorbească. Stă singur, în mijlocul lumii, și-L are ca martor de taină pe Dumnezeu — cu El vorbește.

Tăcerea e maica rugăciunii. Noi înșine facem această experiență când ne așezăm la rugăciune; dacă nu iubim liniștea și dacă nu facem să tacă pornirile trupului, nu vom avea o rugăciune curată, și cuvintele rugăciunii vor fi amestecate cu grijile și gândurile noastre lumești, cu gândurile ce ne vin din amintiri. Trebuie întâi să tacă simțurile, să ne adunăm mintea, și apoi din tăcerea aceea să se nască izvorul curgător al rugăciunii. O astfel de lucrare avea Sfântul Dimitrie pe când era păstor în sat, înainte de a intra în călugărie. Sigur, mai mult a iubit el tăcerea ca monah, mai ales că în schitul în care a intrat a primit aceeași ascultare, aceea de păstor. Tăcerea îl îndemna la rugăciune. Tăcerea, iubiți credincioși, ne face și pe noi să nu ne risipim în multe vorbe. Știți cuvântul: "Din mulțimea grijilor se nasc visurile, iar deșertăciunile din prea multe cuvinte". Înțelegem că un om care are prea multe griji va fi tulburat și în somn; ei bine, deșertăciunile — să știm și să nu uităm — se nasc de cele mai multe ori din noianul cuvintelor fără rost pe

care le spunem atunci când nu ne îngrijim nici de cele ce vorbim, nici de cele ce săvârșim. Cuvintele noastre sunt de cele mai multe ori goale de sens, sunt deșarte. Nu aduc nici zidirea noastră, nici a altuia. De aceea iubesc monahii tăcerea; ei știu că prin vorbă se poate greși cu ușurință și că pentru orice cuvânt deșert vom da seama înaintea dreptului Judecător (Matei, 12, 36-37). Spunea odată un sfânt părinte: "că am vorbit, m-am căit, că am tăcut — niciodată". Adică, a trebuit de multe ori să regretăm că a vorbit, pentru că nu întotdeauna a pomenit de Dumnezeu ori despre credință, dar pentru că a știut să tacă de cele mai multe ori, n-a trebuit să se căiască niciodată. Sau, cum se spune de obicei, "vorba bună e de argint iar tăcerea e de aur". În același timp, nu trebuie să fie o tăcere care se naște din necunoștință sau una care să ascundă, să justifice greșelile, ci tăcerea deschisă ascultării celui alt, dacă acela are de spus un cuvânt duhovnicesc; o tăcere care să ne ferească de greșeli. Căci, atunci când ne întâlnim cu cineva, foarte ușor ajungem să-l criticăm pe al treilea, care nu e de față. Dacă însă iubim tăcerea, mai ales când suntem și cu alții, dăm și dovadă de smerenie, de cuviință și de dragoste pentru înțelepciune. Și apoi, cel care știe să tacă, cel care știe și să se retragă în sine, știe să se sustragă nesfârșitelor griji ale lumii. El se adună și prin aceasta are grijă de sufletul său. Ați ascultat și astăzi, ca în fiecare an, troparul Sfântului Cuvios Dimitrie, care rezumă viața lui: "Întru tine, Părinte, cu osârdie s-a mântuit cel după chip". Cine este "cel după chip"? E sufletul omului, făcut după chipul lui Dumnezeu. Acesta s-a mântuit; dar ne spune și cum, "căci, luând crucea, ai urmat lui Hristos". Dacă nu știm, repet, să ne sustragem grijiilor, care sunt fără de sfârșit, nu-l vom putea urma lui Hristos, nu vom putea face loc în viața noastră cuvântului Său. Iată de ce este iubită de călugări tăcerea și iată de ce trebuie să o iubim și noi, cei ce trăim în mijlocul lumii, știind că este vreme să vorbim și vreme să prețuim tăcerea (Ieremie, 3, 7), ca să nu ne ajungă acele rele aduse de nestăpânirea limbii (Iacov, 4, 2-12).

La această metodă de luptă duhovnicească, Sfântul Dimitrie a adăugat și o alta, mult căutată de cei care doresc viața îngerească — a iubit *smerenia*. Tăcerea însăși e de fapt un semn al smereniei; cele două se susțin reciproc.

Iubiți credincioși, vă spuneam că cel care știe să tacă are timp să-l asculte și pe celălalt și, mai ales, are timp pentru Dumnezeu. El nu se mai ocupă numai de sine, lăudându-se cu ale sale, care de multe ori nici nu-i înțelepțesc pe cei din jur. Or, smerenia Sfântului Dimitrie reiese din chiar îndeletnicirea lui, căci a fi păstor de vite nu e ceva cu care oamenii se laudă, ci, dimpotrivă, te ajută să te vezi așa cum ești și să ai grijă de cele și mai smerite decât tine, adică, de cele necuvântătoare, arătând că toate sunt făcute cu rost și că a te coborî să le îngrijești nu înseamnă renunțarea la vrednicia ta de om, căci Dumnezeu, Care te-a făcut, le-a făcut și pe ele; le-a făcut ca ele să ne slujească, dar și ca noi să avem grijă de ele. Smerenia, iubiți credincioși, deși pare o înjosire în ochii celui necredincios, o umilință care scade ființa umană, e singura cale prin care cunoaștem ceea ce suntem și unde am ajuns; de fapt, ea nu numai că nu scade persoana noastră, ci o întărește în existență și o ridică spre înălțimile la care Dumnezeu cheamă pe fiecare. A fi smerit înseamnă a recunoaște ceea ce ești, măsura la care ai ajuns. De la intrarea în monahism, călugării pun smerenia ca început al tuturor lucrărilor. Pentru a câștiga smerenia, însă, e nevoie de căință; smerenia nu se naște decât din cunoașterea greșelilor tale, din cunoașterea rănilor pe care ți le-au provocat păcatele și din dorința de a vindeca aceste răni cu puterea lui Dumnezeu, deci, de a-L chema pe El să te vindece. Despre aceasta mărturisește Psalmul 50 al lui David. Te smeresti când te cunoști, când știi că ai greșit, când îl cunoști pe Dumnezeu și-ți dai seama de puterea și iubirea Lui negrăită; te smeresti când știi ce a făcut Hristos Mântuitorul pentru noi, căci El, Dumnezeu fiind, a iubit starea omului și S-a smerit, luând chip de rob, cum spune Sfântul Apostol Pavel

(Filipeni, 2, 7). Te smerești când vezi în ceilalți chipurile virtuților la care încă nu ai ajuns, când ai în tine frica de Dumnezeu, care este începutul înțelepciunii (Pilde, 1,7), și știi că e drept, răsplătind după faptele fiecăruia.

Iată câte motive avem să ne smerim și, dacă nu alegem această cale, Dumnezeu — din iubire de oameni — ne smerește El. Dumnezeu nu voiește decât binele nostru; El vrea ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoașterea adevărului (I Timotei, 2, 4); numai cunoscându-L pe Dumnezeu ne cunoaștem pe noi înșine și nu mai trăim în înșelăciunea părerilor noastre; cel mândru se înșală pe sine și îi înșală și pe alții, crezându-se a fi în centru și cel mai înalt, când el, de fapt, nu este. Acesta, înălțându-se în inima sa, cu siguranță a căzut și nu mai merge pe calea adevărului și a vieții (Ioan, 14, 6). Pe acesta îl smerește Dumnezeu, ca să-l întoarcă spre dreapta viețuire. Dimpotrivă, Dumnezeu îl va înălța și aici, și în veacul ce va fi pe cel care primește, caută și iubește smerenia. Nu întâmplător se adresează prima fericire celor smeriți, căci așa înțelegem cuvântul Mântuitorului: "Fericii cei săraci cu duhul"... (Matei, 5, 3). Mulți sunt săraci cu trupul, dar cu duhul puțini; săraci cu trupul sunt cei care au ajuns în nevoi fie din negrija lor, fie din alte cauze. Sărăcia lor nu e însă o virtute. Dar cel care știe să-și sărăcească duhul, adică să fie smerit, să nu se înalte, acela știe calea în Hristos.

Cuvioșii Părinți se duc să-l placă lui Hristos în singurătate, nefiind mulțumiți a respecta doar cele zece porunci, după care ne înduim și noi viața, ei, arzând de dorul Mântuitorului, vor să împlinescă și ce ne-a descoperit El în cele nouă fericiri. Aceasta e și deosebirea dintre porunci și fericiri: toți avem obligația să împlinim poruncile, iar fericirile sunt împlinite de cei mai râvnitori. Aceștia încep cu sărăcia duhului, cu smerenia, început pentru toate celelalte virtuți. Cine nu iubește smerenia, nu ajunge la nici o altă virtute în mod desăvârșit; cine nu lucrează desăvârșit, se poate împiedica și greși chiar și atunci când vrea să facă ceva bun.

Smerenia, iubiți credincioși, înseamnă a-l considera pe celălalt mai înalt decât tine. Numai aceasta te face să primești cuvântul lui, care te poate înțelepți; aceasta te face să ai mai întâi grijă de el și abia apoi de tine, să înțelegi — în credință — ceea ce a făcut Hristos pentru noi. Cum poate cel trufaș să înțeleagă smerenia lui Hristos, Care S-a răstignit de bunăvoie pentru noi? Nu va înțelege niciodată! Nici nu va simți; poate să fie credincios și să meargă la biserică — mândria îl va împiedica să înțeleagă. Și apoi, cum poți trăi în comuniune, în legătură cu ceilalți, dacă nu ești smerit? Mereu vei vrea să fii înaintea celorlalți; nu-i vei lăsa nici să vorbească, nici să învețe, pentru că tu ești mișcat de duhul mândriei.

Dacă mândria a născut primul păcat, virtutea smereniei e aceea care ne apropie în chip desăvârșit de Dumnezeu. Și smerenia e iubitoare de tăcere, iar tăcerea naște mai multă smerenie. Aceste două virtuți, fără de care nu le putem zidi pe celelalte, sunt absolut necesare pentru lupta noastră duhovnicească.

Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, despre care nu știm să fi săvârșit minuni în timpul vieții pământești, dar știm că a reușit marea minune asupra sa — iubind tăcerea și smerenia, — a făcut din trupul și din sufletul său locaș al Mântuitorului Iisus Hristos și al Duhului Sfânt, a ajuns, așa cum am auzit în Apostolul de astăzi, din Epistola către efeseni, la măsura bărbatului desăvârșit. Acesta e scopul nostru, al vieții creștinești, iubiți credincioși: nu în a face minuni, nu în tămăduirea bolnavilor — că știe Dumnezeu pe cine să rânduiască pentru această lucrare, — ci, minunea cea mare este aceea că în sufletul și în trupul nostru se înnoiesc toate. După cum Hristos a înnoit în Sine firea omenească pe care a luat-o prin întrupare, și arată aceasta mai ales după slăvita Sa înviere, cuvioșii părinți, ca și mucenicii în ceasul acela în care își dau viața, reușesc să-și înnoiască cugetul inimii și sufletul, scoțând de acolo tot păcatul cu puterea lui

Dumnezeu, prin care ei lucrează. Acesta e lucrul cel mare: că ei, fiind încă pe pământ, arată cum va fi viețuirea de dincolo. Nu în zadar viețuirea călugărilor e numită îngerească. Îngerii laudă neîncetat pe Dumnezeu; aici, călugării se roagă neîncetat și priveghează. Precum îngerii în ceruri, călugării stau pururea în fața lui Dumnezeu.

Iată ce a făcut Sfântul Dimitrie cel Nou, iată de ce l-a învrednicit Dumnezeu ca, după moarte, să ne lase odorul cel mare al sfințelor sale moaște, al unui om care a biruit legea putrezirii deși a stat ani de zile în apele râului Lom. Nu e o minune doar spre uimirea noastră, ci spre a înțelege că trupul acela, fiind plin de harul lui Dumnezeu, nu mai urmează legea descompunerii, pășind spre înviere și încredinându-ne și pe noi despre aceasta. Căci aceasta e mărturia tuturor sfințelor moaște: învierea și viața veșnică. Iată cum tainele cerești și viitoare ni se descoperă în veacul acesta prin sfinți; de aceea și spune Psalmistul că "minunat este Dumnezeu în sfinții Săi". În sfinți se arată puterea lui Dumnezeu și de aceea îi cinstim; noi nu credem, cum zic sectanții, că sufletele, după moartea trupului, stau într-un somn și nu știu nici de ele, nici de alții. De aceea nu se roagă ei sfinților, căci, socotind sufletele lor adormite, cred că nu mai pot mijloci pentru noi. Dar ce vedem în pilda cu bogatul nemilostiv și cu săracul Lazăr? Sufletele lor dormeau dincolo? Știm bine că nu; sufletul lui Lazăr se bucura, iar al bogatului se chinuia. Îi cinstim pe sfinți pentru că ei se roagă pururea pentru noi. Rugăciunile noastre urcă odată cu ale lor spre Hristos. Același Hristos îi ascultă și pe ei, ne ascultă și pe noi.

Iubiți credincioși, în cuvântarea de despărțire, Mântuitorul a spus sfinților ucenici: "acum știți unde Mă duc, și știți și calea". Aceste cuvinte ne sunt adresate și nouă: știm unde este Hristos — de-a dreapta Tatălui, înnoind firea noastră, dar și aici, în sfânta biserică, lucrând mântuirea tuturor; știm și calea către El, străbătută de El Însuși pentru a o deschide și nouă, cale deja parcursă de sfinți. Dacă am iubi măcar acestea — tăcerea și smerenia, — am fi și noi pe calea aceasta, apropiindu-ne cu pași mari. Nici nu știm cât este El de aproape; totul e să vrem să I ne deschidem. Fără tăcerea Sfântului Dimitrie și a celorlalți cuvioși, nu-L putem lăsa să ne vorbească; fără smerenie nu-L putem primi. Prin ele, însă, punem început unirii noastre cu El încă de aici, urcând spre tot mai deplina comuniune, în Împărăția cea fără de sfârșit, la care El ne cheamă și de care să ne învrednicească pe toți bunul Dumnezeu, cel în Treime închinat și slăvit în vecii vecilor. Amin.

Pr. Dr. Ștefan Buchiu

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

Din sfaturile Preacuviosului Schimonah Vasile de la Poiana Mărului

"Mulți, (...) neavând cercarea lucrării minții, greșesc în înțelegerea cea dreaptă a ei, socotind că această lucrare a fost proprie numai bărbaților celor sfinți și fără de patimă. De aceea, ținându-se de obiceiul de acum, adică numai de citirea și cântarea psalmilor, a troparelor și a canoanelor, săvârșesc numai rugăciunea cea din afară. Ei nu înțeleg că acest fel de rugăciune cântată ne-au dat-o Părinții numai până la o vreme, pentru neputința și pruncia minții noastre. Aceasta pentru ca, *deprinzându-ne prin citire și cântare, să urcăm la treapta lucrării celei cu mintea*, nu să petrecem până la sfârșit în aceasta."

"Dar cum putem păzi mintea? Urmând-o în simțirea celor din afară sau adunând-o din ele, care o risipesc prin ele, când caută spre lucrurile supuse simțurilor? Văzul privind cele frumoase, sau necuvenite, auzul auzind cele netede sau colțuroase, miroșul mirosind cele bine sau rău mirositoare, gustul gustând cele dulci sau amare, pipăitul pipăind cele

moi sau tari, pornesc și aleargă după ele ca după frunzele purtate de vânt, iar mintea, amestecându-se cu ele, cugetă la lucrările lor. Este cu puțință a scăpa astfel de gândurile cele de-a dreapta sau de-a stânga? Nicidecum și niciodată. Deci, dacă simțurile din afară nu pot opri mintea de la gânduri, *trebuie ca mintea să fugă din simțuri în vremea rugăciunii, înăuntru în inimă, și să stea acolo surdă și mută la toate gândurile*. Căci de se goleşte cineva numai de vedere, de auzire și de vorbire, dobândește oarecare liniște de patimi și de gândurile cele rele. Dar cu mult mai mult se va îndulci de odihna de gândurile cele rele și va gusta bucuria cea duhovnicească, care se pricinuieste prin rugăciunea minții și prin luarea aminte, când va depărta mintea și de la cele cinci simțuri din afară și o va încuia în cămara cea dinăuntru și firească, sau *în pustie*" (pustia sufletului despătimit, lucrată cu lacrimile pocăinței).

(Fragmente alese din: *FILICALIA sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol: VIII, traducere, introduceri și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 588 și 590)

CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

NĂSCĂTOAREA DE DUMNEZEU, CEA PLINĂ DE HAR ȘI BINECUVÂNTATĂ

(Luca 1, 28, 35)

În Biserica Ortodoxă, Mariologia nu reprezintă un capitol de sine stătător; ea este nedespărțită de învățătura creștină luată în întregime, ca o temă de primă importanță a antropologiei. Bazată pe dogma histologică despre Maica Domnului (Născătoarea de Dumnezeu), Mariologia are un evident caracter pnevmatologic și datorită îndoitei activități în lucrarea de mântuire — a Fiului și a Duhului Sfânt — este indisolubil legată de întreaga realitate eclesiologică.

În substanță, dacă intenționăm să vorbim despre Maica Domnului bazându-ne în mod exclusiv pe elemente dogmatice în cel mai strict înțeles al cuvântului, adică pe hotărârile Sinoadelor, atunci nu vom întâlni nimic în acest sens, afară de termenul de THEOTOKOS (Născătoare de Dumnezeu), prin care Biserica a proclamat în mod solemn Nașterea Dumnezeiască a Domnului Iisus din Prea Sfânta Fecioară Maria.

Tema dogmatică Theotokos, proclamată în lupta contra nestorianismului, este în primul rând o temă hristologică, ca o antiteză împotriva celor care negau maternitatea divină a Sfintei Fecioare, apărându-se prin aceasta unitatea ipostatică a Fiului lui Dumnezeu, care s-a făcut pe sine Fiul Omului. În felul acesta, aici totul se îndreaptă în mod nemijlocit spre hristologie, dar în același timp primește confirmare dogmatică și cinstirea Bisericii, într-un mod indirect, aceea care a născut după trup pe Dumnezeu-Omul. Iar din aceasta rezultă că toți cei care se ridică împotriva denumirii de "Născătoare de Dumnezeu" a Sfintei Fecioare, toți care resping această calitate a Mariei, atribuită ei din cucernicie, nu se pot considera creștini adevărați, întrucât în felul acesta ei se opun dogmei Întrupării Cuvântului lui Dumnezeu. Este necesar să arătăm cât de strânsă este legătura dintre dogmă și cult, care în conștiința Bisericii sunt nedespărțite una de alta. Cu atât mai mult sunt cunoscute cazurile când creștinii, în baza adevărilor pur hristologice, recunoscând maternitatea divină a Prea Sfintei Fecioare, din aceleași cauze se abțin de la orice cinstire aparte a Născătoarei de Dumnezeu, nevrând să accepte nici un alt mijlocitor între Dumnezeu și oameni, afară de Dumnezeu — Omul, Iisus Hristos. Această stare de lucruri ne pune în mod nemijlocit în fața unui fapt de netăgăduit: dogma histologică despre Născătoarea de Dumnezeu, luată în abstract, și nu în strânsă legătură cu cinstirea pe care i-o acordă Biserica, este insuficientă pentru argumentarea și susținerea aceluși loc excepțional — mai presus decât toată făptura — atribuit împărătesei Cerurilor din Liturghia ortodoxă, unde este preamărită cu "dumnezeiască slavă" (hyperdoulia)¹. Astfel, în operele teologice despre Născătoarea de Dumnezeu, nu se poate face o strictă deosebire între elementul dogmatic și cel al cinstirii (al evlaviei). În acest caz, dogma trebuie să lumineze viața, punând-o în legătură cu adevărurile de bază ale credinței noastre, iar viața trebuie să alimenteze dogma cu experiența vie a Bisericii.

Același lucru îl constatăm dacă ne adresăm mărturiilor pe care ni le oferă Sf. Scriptură. Dacă am vrea să analizăm mărturiile Scripturii făcând abstracție de cinstirea pe care o aduce Biserica Născătoarei de Dumnezeu, ar trebui să ne limităm doar la câteva locuri din Noul Testament care se referă la Maria, Mama lui Iisus, și unul cu indicație directă în Vechiul Testament: Proorocia lui Isaia despre Nașterea lui Mesia din Fecioară. Dar dacă privim Sf. Scriptură în lumina acestei cinstiri, sau, folosim în sfârșit termenul exact al tradiției bisericești, atunci sfintele Cărți ale Vechiului și Noului Testament ne oferă nenumărate texte folosite de Biserică pentru preamărirea Născătoarei de Dumnezeu.

Unele locuri din Evanghelie, luate independent, privite la exterior și nu în spiritul tradiției, dau impresia că contrazic această preamărire, această cinstire superlativă adusă Născătoarei de Dumnezeu. Prezentăm spre exemplu: Mântuitorul Hristos vorbind despre Ioan Botezătorul, îl numește "Cel mai mare născut din femei" (Mat. 11, 11; Luc. VII, 28). Aceasta ar însemna că lui, și nu Mariei, i se cuvine primul loc între toți fiii oamenilor. Și, în adevăr, în icoanele bizantine "deisis", noi întâlnim pe Înainte Mergătorul împreună cu Născătoarea de Dumnezeu stând de o parte și de alta a Mântuitorului Hristos. E necesar însă de subliniat că Biserica niciodată n-a preamărit pe Înainte Mergătorul mai presus de serafimi; niciodată n-a așezat icoana sa ca pe icoana Maicii Domnului la același loc de egalitate cu icoana lui Hristos, în imediat apropiere a Ușilor Împărătești din Biserică.

Într-un alt loc din Evanghelie se spune că Hristos, în fața întregului popor prezent, a stat împotriva laudei adusă Mamei Sale. Răspunzând exclamării unei femei din mulțime: "binecuvântat este pântecul care te-a purtat și sânul care te-a hrănit", El zice: "Feriți-vă cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el" (Lc. XI, 27, 28). Și, cu atât mai mult, chiar acest loc din Evanghelia de la Luca, unde maternitatea divină a Sf. Fecioare ar părea să fie micșorată în fața celor care primesc și respectă Revelația, se citește cu mult fast în timpul sărbătorilor închinatelor Născătoarei de Dumnezeu, acest cuvânt, în afară de înțelesul său extern, negativ, ascunzând un respect deosebit la adresa Sfintei Fecioare.

Și iată că din nou ne aflăm în fața situației imposibile de a despărți dogma de viața Bisericii, sfânta Scriptură de Sfânta Tradiție. Dogma hristologică ne obligă să acceptăm maternitatea divină a Prea Sfintei Fecioare. Mărturia Scripturii ne arată că slava Născătoarei de Dumnezeu constă nu numai în maternitatea sa după trup, nu numai în faptul că ea a născut și a hrănit pe Cuvântul lui Dumnezeu cel întrupat. În sfârșit, Tradiția Bisericii, adică amintirea Sfântă a celor care "ascultă și păzesc" cuvântul revelat, dă Bisericii o astfel de încredințare, încât ea poate să preamărească pe Maica Domnului și să-i atribuie acea slavă negrăită.

În afara Tradiției, teologia nu poate spune nimic despre aceasta, nu poate să explice această slavă uimitoare. Pentru aceasta, de fapt, acele comunități creștine care resping orice noțiune a tradiției, rămân străine de cultul Maicii Domnului și de tradiția Bisericii. Strânsa legătură între ceea ce se referă la Maica Domnului și Tradiția Bisericii se explică nu numai prin faptul că Sf. Scriptură nu ne amintește despre acele evenimente ale vieții sale pământești sărbătorite de Biserică, spre exemplu Nașterea sa, Intrarea în Biserică, Adormirea. Dacă Evanghelia păstrează tăcerea asupra acestor fapte, interpretarea poetică, care își are originea în izvoarele apocrifă, uneori destul de târziu, păstrează ca bază fundamentală taina credinței noastre care este nedespărțită de conștiința Bisericii. Desigur, conținutul este mai dezvoltat decât se crede în mod obișnuit. Tradiția constă nu numai în transmiterea orală a faptelor istorice din Evanghelie, la care se poate completa ceva; este împlinirea Scripturii și în primul rând conștiința împlinirii prin Biserică a Vechiului Testament în cel Nou. Și anume, Tradiția ne dă înțelesul noțiunii adevăratei revelații (Lc. 24, 25), nu numai aceea că trebuie să o primim, dar și ceea ce este important —

modul cum urmează să primim și să păstrăm cele auzite. În acest înțeles general, punctul de vedere al Tradiției reprezintă activitatea neîntreruptă a Sf. Duh, care se dezvăluie în întregime și aduce roade numai în Biserică, după Cincizecime. Numai în Biserică devenim, în stare să descoperim cele ascunse în legătura tainicelor vistierii ale textelor sfinte și numai datorită Bisericii, Sf. Scriptură — atât Vechiul, cât și Noul Testament — reprezintă o singură unitate vie a Adevărului, unde Hristos este prezent în fiecare cuvânt în parte. Numai în Biserică această familie de cuvinte (ale Bibliei) nu rămâne fără rezultate: ea reprezintă roadele Adevărului, tot așa ca și însușirea de a o face aducătoare de roade, și această familie de cuvinte se numește tradiție. Cinstirea neșarmurită adusă Născătoarei de Dumnezeu de către Biserică, care poate fi prezentată ca o argumentare în fața punctelor de vedere contradictorii aflate în Sf. Scriptură, este explicată de Tradiția bisericească; ea este fructul cel mai de preț al Tradiției.

Dar această cinstire este nu numai trupul, ci rădăcina și tulpina Tradiției. În adevăr, putem contesta o legătură concretă între Personalitatea Născătoarei de Dumnezeu și între ceea ce numim noi tradiția Bisericii. Să încercăm deci, a stabili această legătură și să vedem cel puțin în mod parțial starea Maicii Domnului, cu toată tăcerea aparentă a Sf. Scripturi. În acest sens ne vom călăuzi de învățătura textelor biblice luate în înțelesul lor de reciprocitate internă.

Într-un text paralel cu cel pe care l-am citat mai sus, evanghelistul Luca vorbește despre faptul cum Mântuitorul Hristos, văzând pe Mama Sa și pe frații Săi, zice: "Mama Mea și frații Mei sunt aceia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el" (Lc. VIII, 21). Contextul acestor cuvinte este evident: potrivit Evangheliei după Luca, în clipa când Născătoarea de Dumnezeu dorește să vadă pe Fiul său, El abia rostise pilda Semănătorului?: "...iar cea căzută pe pământ bun sunt aceia care, ascultând cuvântul, îl păzesc pe el în inima lor curată și bună și aduc roadă prin răbdare. Cine are urechi de auzit, să audă" (Lc. VIII, 15). Și mai departe: "De aceea luați aminte cum ascultați, fiindcă celui ce are i se va da; iar celui ce nu are, și ceea ce i se pare că are i se va lua" (Lc. VIII, 18). Dar chiar această calitate de a asculta și de a păstra cuvintele lui Hristos în "inima curată și bună", calitate pe care Mântuitorul Hristos într-un alt loc (Lc. XI, 28) o consideră mai presus decât maternitatea după trup, este atribuită în Evanghelie numai Maicii Domnului. Evanghelistul Luca subliniază de două ori acest lucru — cu o claritate stăruitoare — în istorisirea despre copilăria lui Iisus: "Maria însă păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa" (II, 19 și 51). Aceea care născuse pe Dumnezeu (trupește), păstra în amintirea ei toate mărturiile despre divinitatea Fiului său. S-ar afirma de pe acum că aici este vorba de expresia unei personificări a Tradiției Bisericii, înainte de existența însăși a Bisericii, dacă Evanghelistul Luca n-ar fi subliniat că Maria și Iosif nu înțelegeau cuvintele pruncului când le-a spus: "Oare voi nu știți că Eu trebuie să fiu întru cele ale Tatălui Meu"? (II, 49-50). Prin urmare, cuvintele pe care le păstra Născătoarea de Dumnezeu în inima sa încă nu erau suficient de clare în conștiința ei. Până după patimile de pe Cruce ale lui Hristos, până la Cincizecime, adică până la întemeierea Bisericii, Aceea peste care se coborâse Duhul Sfânt ca să o facă vrednică de a sluji întrupării Cuvântului nu atinsese încă acea deplinătate prin care ființa ei trebuia să ajungă la desăvârșire. Cu atât mai mult aici se poate face o comparație între Născătoarea de Dumnezeu, primitoarea și păstrătoarea cuvintelor în inima sa, și Biserică — păstrătoarea Tradiției. Aici vedem rădăcina unuia și aceluiși adevăr. Numai Biserica singură — propovăduitoarea naturii umane a lui Hristos — poate păstra deplinătatea Revelației, care dacă ar fi fost scrisă în întregime nu ar fi putut fi cuprinsă de întreaga lume. Numai una, Născătoarea de Dumnezeu, cea aleasă ca să încapă pe Dumnezeu în pântecul său, poate să aducă la îndeplinire în ființa ei tot ceea ce este în legătură cu actul întrupării Cuvântului,

reprezentând în același timp și actul maternității sale divine. Cuvintele lui Hristos, care par atât de aspre în legătură cu Mama Sa, în fond îi aduc laudă pentru virtuțile sale, virtuți comune pentru ea și pentru fiii Bisericii. Dar în timp ce fiii Bisericii, respectând tradiția, au posibilitatea să cunoască adevărul și să îndeplinească numai până la o anumită limită, Născătoarea de Dumnezeu, în virtutea unei legături excepționale care unește ființa ei cu Dumnezeu, pe care ea îl poate numi Fiul al său, încă aici pe pământ a putut să se ridice la cunoașterea cea mai desăvârșită a tuturor lucrurilor pe care Duhul Sfânt le aduce la cunoștința Bisericii, aducând la îndeplinire această deplinătate în persoana ei. Această cunoaștere a dumnezeirii, această deplină întrepătrundere a Harului Divin, specifică vieții ce va să fie, poate fi realizată numai într-o ființă îndumnezeită. Această stare de lucruri ne pune în fața unei alte probleme, la care vom încerca de fapt să răspundem, pentru a înțelege mai bine caracterul deosebit al cultului pe care Biserica Ortodoxă îl acordă Împărătesei Cerurilor.

*
* *
*

Mărturisind despre Ioan Botezătorul, Mântuitorul Hristos îl numește cel mai mare născut din femei (Mat. 11, 11; Lc. 7,28), dar El completează: "Cel mai mic însă în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât Ioan". Sfințenia Vechiului Testament este comparată aici cu cea sfințenie care va putea fi atinsă după ce vor fi avut loc patimile răscumpărătoare ale lui Hristos, când "Făgăduința Tatălui" (Fapte, 1, 4) revărsarea (pogorârea) Sfântului Duh va înobilă Biserica prin deplinătatea harului dăător de viață. Mergătorul Înainte, "Cel mai mare dintre profeți", care a văzut cerurile deschizându-se și pe Duhul Sfânt pogorându-se peste Fiul Omului, a murit neprimind făgăduința, ca și toți acei "mărturisitori ai credinței" față de care "lumea toată nu este vrednică", care după un plan al providenței Divine n-au putut să dobândească desăvârșirea fără de noi (Evr. 11, 38-40) adică fără Biserica lui Hristos. Numai prin Biserică trăirea sfântă a Vechiului Testament poate să primească în veacul viitor perfecțiunea, adică acea desăvârșire care era cu neputință de atins pentru neamul omenească până la venirea lui Hristos.

Acea care a fost aleasă pentru a deveni Mamă a lui Dumnezeu reprezintă fără îndoială piscul sfințeniei vechi-testamentare. Dacă Ioan Botezătorul este numit "Cel mai mare..." până la Hristos, acest lucru nu contrazice cu nimic cele afirmate mai sus, căci marea aparține nu numai Vechiului Testament în care ea petrecea o viață de taină și nu era cunoscută, ci și Bisericii (Noul Testament) în care ea devine cunoscută, ca și toată slava sa, și o "fericesc toate neamurile" (Lc. 2, 48). Persoana Mergătorului Înainte aparține totuși Vechiului Testament, în timp ce Sf. Fecioară face trecerea din Vechiul Testament în cel Nou. Și această trecere ne permite să înțelegem prin Născătoarea de Dumnezeu în ce măsură Noul Testament reprezintă împlinirea celui Vechi. Vechiul Testament nu însemnează doar o serie de evenimente care preînchipuiau pe Hristos și care urmau să fie clarificate după Evanghelie. El reprezintă în primul rând istoria pregătirii neamului omenească pentru primirea lui Mesia în care în permanență libertatea omenească este pusă la încercare de voia lui Dumnezeu. Ascultarea lui Noe, jertfa lui Avraam, ieșirea din robie a poporului ales sub conducerea lui Moise, Legea, Proorocii, toți aleșii lui Dumnezeu, în timpul cărora poporul fie că trăiește în pământul făgăduinței, fie că este învins și supus la diferite încercări (robie, distrugerea primului templu, etc.), — toată tradiția sfântă a evreilor reprezintă istoria unei înaintări lente și anevoioase a omenirii căzute pe drumul spre "plinirea vremii", și când Îngerul va fi trimis ca să binevestească Fecioarei celei alese Întruparea lui Dumnezeu și să primească din însăși gura ei omenească confirmarea pentru

aducerea la îndeplinire a planului dumnezeiesc de mântuire a oamenilor. De aceea, după cuvântul Sfântului Ioan Damaschin, "denumirea de Maica Domnului cuprinde în sine întreaga istorie a planului dumnezeiesc de mântuire a lumii" (Despre Doctrina Ortodoxă, III, 12, P. G. 94, 1029-1032).

Această dumnezeiască operă de mântuire, pregătitoare a condițiilor umane pentru Întruparea Fiului lui Dumnezeu, nu este o acțiune unilaterală. Voința divină nu distruge istoria omenirii. În dumnezeiasca Sa lucrare de mântuire, Providența Divină se manifestă în raport cu voința și răspunsurile șovăielnice ale oamenilor față de chemarea dumnezeiască spre mântuire. Astfel în generațiile dreptilor din Vechiul Testament, Providența divină își făurește sieși casă din cea mai curată ființă care este Prea Sfânta Fecioară, prin care Cuvântul lui Dumnezeu se face asemenea cu noi. Răspunsul pe care Maria îl dă Îngerului: "Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău" (Lc. 1, 38), pune capăt tragediei omului căzut. Prin aceasta a fost îndeplinită acea datorie pe care o cere Dumnezeu libertății omului după căderea în păcat. Abia după aceasta a fost posibilă aducerea la îndeplinire a actului Răscumpărării, act pe care l-a realizat numai Cuvântul cel Întrupat a lui Dumnezeu. În cuvântul Său de la Bunavestire, Nicolae Cabasila spune: "Întruparea este o lucrare nu numai a Tatălui, a Puterii (a Fiului) și a Duhului Sfânt, ci ea este în același timp o lucrare a voinței și credinței Fecioarei. Fără consimțământul celei neprihănite, fără lucrarea credinței, această dumnezeiască lucrare de mântuire ar fi fost cu neputință de îndeplinit, la fel ca și fără lucrarea celor Trei Ipostase dumnezeiești. Numai lămurind-o și convingând-o, Dumnezeu o ia pe Sfânta Fecioară drept Mamă a Sa și primește de la ea trupul pe care ea se învoiește să i-L dea. El voia ca Mama sa să-L nască într-un chip atât de benevol, după cum și El s-a întrupat de bună voie" (Jugie, Patrologia Orientală, XIX, 2)

Începând cu sfântul Iustin Martirul și Sf. Irineu, Părinții adeseori pun față în față sub formă de antiteză pe cele "două fecioare" — Eva și Maria. Prin neascultarea celei dintâi a intrat în lume moartea; prin ascultarea "Evei celei de a doua", Dătătorul de viață s-a făcut om și a intrat în neamul lui Adam. Dar între ele se află întreaga istorie a Vechiului Testament, întreaga istorie a trecutului omenirii, din care nu se poate exclude Acea care a devenit Maica Domnului. Ea a fost aleasă pentru acest scop unic și excepțional în lucrarea Întrupării lui Dumnezeu. Însă această alegere urmează unei întregi serii de alte alegeri, alegeri pe care ea le-a desăvârșit și prin care această alegere a fost pregătită. Nu întâmplător Biserica Ortodoxă, în cântările sale de slujbă numește pe David "al lui Dumnezeu părinte" și cu același respect se adresează lui Ioachim și Anei, numindu-i "Sfinți, Drepti și dumnezeiești părinți". Dogma romano-catolică despre imaculata concepțiune, după cum se vede, *înlătură această continuitate de sfințenie vechi — testamentară, care a fost desăvârșită de momentul dumnezeieștii întrupări, când Sf. Duh s-a pogorât peste Sf. Fecioară, învrednicind-o să primească în pântecul său pe Cuvântul Tatălui.* Biserica Ortodoxă nu acceptă o astfel de excepție a Sf. Fecioare față de restul omenirii căzute, un astfel de "privilegiu", care datorită meritelor viitoare ale Fiului Său o consideră desăvârșită în așa măsură, ca și când ar fi avut loc opera de răscumpărare. Noi cinstim pe Maica Domnului mai presus de orice creatură, și aceasta nu din cauza unui privilegiu pe care l-ar fi primit ea în momentul când a fost concepută de părinții săi. Ea a fost sfântă și curată de orice păcat deja din pântecul maicii sale, dar această stare de sfințenie nu o desparte totuși de restul omenirii de până la Hristos. Starea ei în clipa întrupării lui Dumnezeu Cuvântul nu era, analogic vorbind, asemănătoare cu starea Evei, de până la căderea în păcat. Prima Evă, devenind "mama tuturor celor vii", a plecat auzul la cuvintele ispititorului, fiind în stare paradisiacă, stare a omenirii fără de păcat. A doua Evă, fiind aleasă să devină Maica lui Dumnezeu, a ascultat cuvintele Îngerului, fiind în

starea omenirii căzute în păcat. De aceea, această alegere extraordinară nu o separă de restul omenirii, nu o desparte de restul strămoșilor și confracților ei, — sfinți sau păcătoși —, ea reprezentând în același timp tot ceea ce au avut ei mai bun.

La fel ca alți oameni sau ca Sf. Ioan Botezătorul, ale căror concepțiuni și naștere Biserica le serbează, prea Sfânta Fecioară s-a născut sub legea păcatului originar și a purtat împreună cu toți fiii oamenilor consecințele pentru căderea în acest păcat. Cu toate acestea, păcatul nu a putut niciodată a se înfăptui în persoana ei; urmările tragice ale păcatului au fost fără de putere asupra voinței sale drepte. Ea reprezintă culmea sfințeniei atinsă indiferent de oricine din urmașii lui Adam, în condițiile Vechiului Testament, adică până la Hristos. Fecioara Maria a petrecut fără de păcat sub apăsarea universală a acestuia, a rămas curată față de orice ispitire lumească unelită de "domnul lumii acesteia". Pentru a sluji unui plan special al lui Dumnezeu, ea nu a fost situată în afara istoriei ei, din contră, a fost inclusă în acel lanț al evenimentelor istorice, în slujba generală a oamenilor care așteptau mântuirea, îndeplinindu-și astfel chemarea excepțională.

Prin urmare, dacă în persoana Născătoarei de Dumnezeu constatăm culmea sfințeniei Vechi-testamentare, prin aceasta nu este nicidecum limitată personalitatea sfințeniei sale numai la Vechiul Testament, fiindcă ea depășește în același timp toate culmile de sfințenie Nou-testamentară, reprezentând cea mai înaltă sfințenie pe care o poate atinge Biserica lui Hristos.

Prima Evă a fost luată din Adam în momentul creării sale de către Dumnezeu. Ea primește în ființa ei natura lui Adam, pentru a-i fi lui spre completare. Vorbind despre noua Evă, constatăm un raport invers, și anume: prin intermediul ei, Fiul lui Dumnezeu se face "noul Adam" luând de la ea natura omenească. Primul Adam exista înaintea Evei; Adam cel din urmă vine după noua Evă. ȚCu toate acestea nu se poate spune că umanitatea primită de Hristos în pântecul Prea Sfintei Fecioare este o completare la umanitatea Maicii Sale. Această umanitate este cu adevărat ipostasa divină a "omului ceresc" (I Cor. 15, 47-48). Umanitatea Născătoarei de Dumnezeu aparține însă naturii create, ca un rezultat al "degetului omenească". Iar capul omenirii celei noi nu este Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, ci Fiul ei. El este mai presus de orice, El este Capul Bisericii, iar Biserica este trupul Său (Efes. 1, 22-23), care reprezintă extinderea umanității Sale. De aceea, numai prin Fiul său, în Biserica Sa, Născătoarea de Dumnezeu poate atinge desăvârșirea (perfecțiunea) pregătită celor care sunt chemați a purta chipul omului ceresc (I Cor. 15, 49).

Noi am prezentat deja în mod comparativ personalitatea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și a Bisericii când am vorbit despre Tradiție, pe care Maica Domnului o întruchiează până la apariția Bisericii. Aceea care a născut pe Dumnezeu după trup a păstrat de asemenea în inima sa toate cuvintele prin care se manifestă dumnezeirea Fiului său. Aceasta este o mărturie despre înalta viață duhovnicească a Născătoarei de Dumnezeu. Sf. Evanghelist Luca ne-o prezintă nu numai ca pe un instrument, slujind de bunăvoie întrupării lui Dumnezeu Cuvântul, ci și ca pe o personalitate care se străduiește să înțeleagă covârșitoarea sa misiune de Născătoare de Dumnezeu. Dăruind din ființa sa natura umană Fiului lui Dumnezeu, prin El tinde să primească de la El acea comuniune care la ea încă lipsește, adică participarea la viața divină (impărtășirea de viața lui Dumnezeu). În Fiul său, dumnezeirea locuiește trupește (Colos. III, 9). Legătura ei firească cu Dumnezeu Omul încă nu comunicase Născătoarei de Dumnezeu acea stare a creaturii îndumnezeite, având în vedere faptul că Duhul Sfânt s-a revărsat asupra ei la Buna-Vestire pentru ca să o învrednicească să ducă la îndeplinire rolul său cu totul excepțional. În acest înțeles, până la apariția Bisericii,

până la Cincizecime, Născătoarea de Dumnezeu este legată încă de lumea Vechiului Testament, de aceia care așteptau făgăduința Tatălui: Botezul Sf. Duh (Fapt. I, 4-5).

Tradiția ne spune că Născătoarea de Dumnezeu era prezentă între Apostoli în ziua Cincizecimii și împreună cu ei a primit Duhul Sfânt care s-a pogorât peste fiecare dintre fiii ei în chip de limbi de foc. Această mărturie a tradiției corespunde cu cea din Faptele Apostolilor: După Înălțare, Apostolii, "Toți într-un duh, petreceau în rugăciune și meditație, cu femeile și cu Maria — Mama lui Iisus — și cu frații Lui" (Fapt. I, 14).

Împreună cu Biserica, Născătoarea de Dumnezeu a primit acel ultim dar de care avea nevoie pentru ca să atingă vârsta de "bărbat desăvârșit" (Efes. 4, 13). Aceea care a primit în pântecul său, prin Duhul Sfânt, dumnezeiasca persoană a Fiului, a primit de această dată (la Cincizecime) pe Duhul Sfânt trimis de Fiul.

Într-un anumit înțeles, aceste două pogorări ale Duhului Sfânt asupra Sfintei Fecioare pot fi asemănată cu cele două trimiteri ale aceluiași Duh peste apostoli, în seara zilei Învierii lui Hristos și în ziua Cincizecimii. Prima revărsare a Duhului le-a dat stăpânirea de a lega și deslega — funcție care nu atârna de calitățile lor subiective, fiind încredințată lor prin dumnezeiasca bunăvoință cu scopul special de a îndeplini acest rol în Biserică. Prin a doua revărsare de Duh s-a dat fiecăruia dintre ei posibilitatea de a ajunge la sfințenia personală, sfințenie care atârna totdeauna de condițiile subiective.

Aceste două aspecte de revărsare a Duhului Sfânt — trimiterea funcțională și cea personală — se completează însă una pe alta, după cum se poate constata din exemplul Apostolilor și succesorilor lor: îndatoririle față de Biserică pot fi aduse la îndeplinire cu succes numai atunci când se depune efortul corespunzător pentru o trăire în sfințenie, iar pe de altă parte această stare de sfințenie este greu de atins neluând în considerație acele îndatoriri pe care le-a impus Dumnezeu omului. Și una, și alta, trebuie să fie unite în mod continuu în decursul vieții.

Cu toate deosebirile, un fapt asemănător se poate constata și în cazul Născătoarei de Dumnezeu: problema obiectivă fundamentală a maternității divine încredințată ei în ziua Bunei Vestiri reprezintă și pentru ea calea subiectivă a sfințeniei sale... De fapt, ea recunoaște tot mai mult și manifestă într-un mod cu totul deschis prin viața sa personală faptul că a purtat în coapsăle sale și a hrănit pe Fiul lui Dumnezeu. Iar acele cuvinte ale lui Hristos, prin care s-ar părea că Maica Sa este înjosită în fața Bisericii (Lc. 11, 28), își găsesse înaltul și deplinul lor înțeles de laudă: fericită este aceea care a fost nu doar Maica lui Dumnezeu, ci a adus la îndeplinire în persoana sa ceea ce treaptă a sfințeniei potrivită cu acel excepțional și unic rol al Său (de Născătoare de Dumnezeu). Personalitatea Maicii Domnului este înălțată mai presus de problema vieții Sale; cucerirea de către ea a acestui pîsc al sfințeniei este mai mare acum decât la începutul vieții sale.

Actul maternității divine a fost deja adus la împlinire în trecut, dar Prea Sfânta Fecioară, petrecând pe pământ și după Înălțarea Fiului său, continuă să rămână Mama Aceluia care, cu cele primite de la Fa și cu firea omenească glorioasă, a sezut de-a dreapta Tatălui "mai presus de orice începătorie și domnie, putere sau stăpânire și mai presus de orice nume, nu numai din veacul acesta, ci și din cel viitor" (Efes. 1, 21). Ce treaptă de sfințenie cucerită aici pe pământ poate să corespundă acelei unice și excepționale comuniuni (legături) dintre Născătoarea de Dumnezeu și Fiul său, Capul Bisericii, care locuiește în ceruri? Aceasta poate fi numai sfințenia Bisericii, răspândită prin umanitatea glorioasă a lui Hristos, susținută prin deplinătatea harului îndumnezeitor pe care Duhul Sfânt îl împărtășește fără înctare Bisericii din ziua Cincizecimii. Dacă membrii Bisericii pot deveni rude ale lui Hristos, frați ai Lui, surori, mame (Matei 12, 49), în măsura împlinirii chemării lor, atunci numai Născătoarea de Dumnezeu, prin al cărei intermediu

Cuvântul s-a făcut trup, poate să primească întreaga deplinătate a harului, poate să dobândească slava nemărginită, poate să întrunească în persoana ei sfințenia.

Fiul lui Dumnezeu s-a pogorât din ceruri și, prin mijlocirea Prea Sfintei Fecioare, s-a făcut Om, pentru ca oamenii să poată a se ridica până la îndumnezeire prin harul Prea Sfântului Duh. "A poseda prin har ceea ce Dumnezeu posedă prin natura Sa" — iată în ce constă cea mai înaltă chemare a ființelor raționale create. Acesta este ultimul scop către care tinde un fiu al Bisericii pe pământ. Acest proces de formare a Bisericii este deja desăvârșit prin persoana Divină a lui Hristos, Capul Bisericii, care a Înviat și s-a Înălțat la ceruri. Și dacă Născătoarea de Dumnezeu a putut dobândi în ființa sa omenească o astfel de sfințenie, care să corespundă misiunii sale excepționale, ea nu putea să nu dobândească aici pe pământ prin har tot ceea ce Fiul său stăpâna prin firea sa divină. Dacă astfel stau lucrurile, atunci procesul istoric de formare a Bisericii a fost adus la îndeplinire nu numai prin Persoana necreată a Fiului lui Dumnezeu, ci și prin Persoana creată a Mamei Sale. De aceea, Sf. Grigorie Palama o și numește pe Născătoarea de Dumnezeu "hotarul între cele create și cele necreate". Alături de Ipostasul dumnezeiesc necreat se află și Ipostasul omenesc — îndumnezit — al Mariei.

Mai sus spuneam că în Persoana Născătoarei de Dumnezeu se poate vedea trecerea de la cea mai înaltă treaptă de sfințenie a Vechiului Testament la sfințenia Bisericii. Dar dacă Prea Sfânta Fecioară a atins cea mai înaltă treaptă de sfințenie a Bisericii, adică întreaga sfințenie îngăduită unei ființe create, în cazul acesta este vorba de o altă trecere: de la lumea aflată într-un proces de devenire spre cea de a opta zi, veșnică, de la Biserică spre Împărăția lui Dumnezeu. Ea se împărtășește de această slavă a Fiului său, împărtășește împreună cu El, călăuzește alături de El destinele Bisericii, ale lumii care se dezvoltă în timp, mijlocind pentru toți pe lângă Cel care va veni să judece viii și morții.

Ultima etapă, datorită căreia Născătoarea de Dumnezeu intră în slava cerească a Fiului său este sărbătorită de Biserică în ziua Adormirii. Adormirea ei este o astfel de moarte încât, având în vedere convingerea Bisericii, este imposibil ca după ea să nu fi urmat învierea Prea Curatei și înălțarea ei cu trupul la cer. Este greu a spune, e atât de greu a cugeta chiar la acele taine pe care Biserica le păstrează în nepătrunsele visterii ale conștiinței sale lăuntrice. Având în vedere imensitatea acestei taine, fiecare cuvânt este prezentat aici într-un mod vulgar; orice încercare de a o cuprinde se pare a fi o profanare la adresa ei.

Autorii cărților apocrife adeseori s-au referit în mod necugetat la acele taine pe care Biserica, din iconomic, le păstrează într-o înțeleaptă tăcere, în raport cu alte lucruri exterioare. Apostolii n-au vorbit niciodată despre Născătoarea de Dumnezeu. Și dacă pe Hristos îl propoveduiesc "de pe acoperișuri", prin aceasta mărturisesc că El este cunoscut de toți, iar învățătura Sa este adresată întregii lumi, în timp ce taina Născătoarei de Dumnezeu se descoperă, înăuntrul Bisericii, credincioșilor care primesc cuvântul lui Dumnezeu și se străduiesc "spre cea mai înaltă cinstire a chemării lor de către Dumnezeu, în Iisus Hristos" (filip 3, 14). Aceasta reprezintă nu numai obiectul credinței noastre, ci ceva mai mult, baza nădejzii noastre: rodul credinței ajunsă la maturitate prin Tradiție³.

Prin urmare, să păstrăm tăcerea și să nu ne încumetăm a face precizări dogmatice cu privire la cinstirea cea mai presus de minte a Maicii Domnului. Să nu fim nemăsurați în cuvânt ca și gnosticii, care în tradiția lor de a spune mai mult decât s-ar fi convenit, mai mult decât ar fi putut înțelege mintea omului mărginit, au amestecat pleava crezilor lor cu grâul cel curat al Tradiției creștine.

Să ascultăm mai curând pe Sf. Vasile cel Mare, care precizează că ceea ce aparține tradiției ca "învățătura nedestăinuită și care nu se poate spune, păstrată de Părinții noștri în tăcere, este inaccesibilă oricărui curios fără modestie, fiindcă ei (părinții) au

fost înzestrați cu învățătură sănătoasă de a păstra sfințenia tainei prin tăcere. Și, în adevăr, nu se cuvine a face cunoscut în scris o învățătură cu privire la acele lucruri care nu trebuiesc să fie cunoscute de acei neintroduși în astfel de taine. În afară de aceasta, există și alte temeuri pentru tradiția nescrisă: prin studierea repetată a conținutului acestor învățături, unii oameni, în virtutea obișnuinței, ar putea pierde evlavia față de ele. Căci una este învățătura și alta este predica. Învățătura se păstrează în tăcere, predica (propoveduirea) se binevestește la arătare. Cunoscuta lipsă de claritate a unor expresii care se folosesc uneori de tradiție este de asemenea un aspect al tăcerii pentru a pătrunde mai greu sensul învățăturii, spre un mai mare folos al cititorilor” (Despre Duhul Sfânt, Cap. XXVII).

Dacă doctrina despre Născătoarea de Dumnezeu aparține Tradiției, atunci noi putem participa la acea venerație pe care i-o acordă Biserica numai pe calea unei înalte trăiri personale, în Biserică. Iar măsura acestei comuniuni cu Biserica va fi măsura apartenenței noastre la Trupul lui Hristos. De aceea, Biserica slujitoare, în cultul său divin, îi cere Maicii Domnului incomparabil mai des decât tuturor sfinților să se roage pentru fiii săi și pentru toți oamenii. Dacă fiecărui sfânt i se dedică o zi principală în anul bisericesc pentru cinstire și laudă, Maica Domnului este lăudată în fiecare zi, deși are și câteva sărbători dedicate ei în mod deosebit. Apoi, ei nu i se cere numai să se roage lui Hristos pentru noi, ci i se cer chiar ei însăși multe lucruri. Ei ne adresăm cu cereri ca acestea: “Tu măntuiește pe robii tăi de toate nevoile”; “Stăpână, ajută-ne, milostivindu-te spre noi”; “Aleargă, Stăpână, Născătoare de Dumnezeu și ne izbăvește pre noi de primejdii”; “Numai la tine nădăjduiesc și alerg sub acoperământul tău”; “Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, în vremea vieții mele nu mă lăsa pe mine, ajutorului omenesc nu mă încredința, ci tu însăși mă apără și mă măntuiește”. Necontenit se reptă refrenul: “Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, măntuiește-ne pre noi”. Niciodată nu i se spune însă: “Miluiește-ne pre noi” (cum greșit s-a introdus în cărțile noastre de cult acum 35-40 de ani în urmă). Prin această expresie: “Miluiește-ne pre noi”, adresată numai lui Dumnezeu, se afirmă credința că noi depindem întru totul de mila lui Dumnezeu. “Măntuiește-ne”, adresat Maicii Domnului, nu are sensul de mântuire, ca operă (obiectivă) înfăptuită de Hristos, ci de “scăpare” sau “izbăvire” din diferite greutăți, necazuri, primejdii, ispite, care însă au și ele o legătură cu mântuirea (Vezi: Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, vol. 3, București, 1978, pag. 318).

Împreună cu rugăciunile Sfinților (Apocalipsa 8,4), unirea rugăciunii Maicii Domnului către Dumnezeu și a ajutorului ei către noi, ce ne vine prin ea în lucrarea mântuirii, și-a găsit o expresie simbolică în cultul Bisericii despre acoperământul Maicii Domnului, care este ținut de ea întins peste noi spre apărarea de toți vrăjmașii și de toate nevoile.

Maica Domnului e cugetată ca un acoperământ duhovnicesc neîncetat întins peste lume și peste fiecare dintre noi în parte. Ea este un acoperământ identic cu rugăciunea ei neadormită. Rugăciunea ei ne păzește și ne ajută în procesul de mântuire, pentru că în rugăciune e lucrătoare puterea lui Dumnezeu prin ea. Acoperământul Născătoarei de Dumnezeu, susținut puternic prin rugăciunea ei, a însemnat mai multe lucruri pentru noi: ocrotirea, păzirea, apărarea, dar și sprijinirea noastră din partea ei în fața tuturor cumplitelor încercări prin care a trecut și trece poporul creștin și întreaga lume în general.

Să ne adresăm, deci, de fiecare dată Sfintei Fecioare Maria cu acea închinare sfântă și încărcată de binecuvântări: “Bucură-te cea plină de har, cu tine este Domnul și prin tine cu noi!” “Binecuvântată ești tu între femei” (Luca 2, 48), Amin.

Arhim. Dr. Chesarie Gheorghescu

Note:

1. Termenul "Pururea Fecioară" întâlnit în actele sinodale, începând cu al 5-lea sinod ecumenic (553), nu a fost precizat în mod explicit de către sinoadele care l-au folosit.
2. În Evangheliile după Matei (13, 23) și Marcu (4,1-20), parabola semănătorului urmează imediat după episodul cu mama și frații Domnului. Evident că aceste texte sunt în legătură unele cu altele.
3. Vezi V. Löeski, în "Jurnal moskovskoi Patriarhii", Nr. 1, 1968, pp. 65-73.

LOGOS ȘI CREAȚIE ÎN TEOLOGIA SFÂNTULUI ATANASIE CEL MARE*

Lumea căderii e una a divizărilor și a privirilor unilaterale, în care sinteza și înțelegerea par imposibile, în pofida încercărilor filosofice sau a teoretizărilor oamenilor de știință, căci problema esențială a umanității e de ordin gnoseologic, iar cunoașterea presupune interpretare și subiectivism. În lipsa unui criteriu relevant, cunoașterea umană e limitată și operează de obicei prin separații și confuzii, împrumutând de multe ori fără discernământ și lăsându-se purtată de rezolvări comode, achiziții ale cugetului rănit de patimi, care au devenit o moștenire permanentă a omenirii și care numai cu greu pot fi depășite. Paradoxal, chiar o bună parte a teologici creștine uzează până astăzi de obișnuite filosofice și culturale de influență necreștină, cu importante consecințe pentru Biserica, societate și lume în general¹. De fapt, întreaga problematică teologică, socială și antropologică este urmarea directă a unor concepții cosmologice de la care pornește și fără de care nu poate fi înțeleasă. Aceasta este marea intuiție a Părinților secolului al IV-lea creștin, începând cu Sfântul Atanasie cel Mare, arhiepiscopul Alexandriei (+ 373), și continuând cu teologia capadociană și cu toată patristica ulterioară — așa cum este reflectată și în hotărârile dogmatice ale sinoadelor ecumenice, — până la sinteza palamită, problematică la fel de acută, în contextul crizelor contemporaneității. Tocmai de aceea, reconsiderarea efortului doctrinar și apologetic al "Părintelui Ortodoxiei" nu poate fi decât necesară și clarificatoare în această privință, precum și pentru misiunea Bisericii în lume.

Confruntându-se cu cercurile intelectualității creștine din epocă, încă tributare filosofiei antice², Sfântul Atanasie cel Mare a dezvăluit impasurile de ordin cosmologic ale diverselor sisteme de gândire, demonstrând că acestea sunt cauza rătăcirilor doctrinare și a căderilor din dreapta evlavie cu care se confrunta Biserica timpului său. Astfel, campionul Ortodoxiei niceene s-a lovit de două concepții — străine revelației — asupra raportului dintre Dumnezeu și lume: prima, în care Dumnezeu era confundat cu lumea (panteism), și a doua, în care Dumnezeu era văzut ca separat de lume, izolat în transcendent (dualism sau deism), între care gravitau gânditorii vremii, influențați de multe ori de solida lor cultură filosofică (platonism, aristotelism și neoplatonism, mai ales)³ ori de moștenirea origenistă și de imprecizia terminologică a teologiei anterioare, mutând în spațiul teologiei dispute pur filosofice, cum se va întâmpla mai târziu și în scolastică.

1. Logosul personal etern, transcendent și creator. Contra panteismului și a sacralității lumii

Discursul atanasian, atât înaintea confruntărilor cu arianismul, dar și în mod constant, s-a îndreptat cu predilecție împotriva panteismului și a formelor sale, Sfântul Atanasie descoperind în arianism și în tendințele monofisite aceleași premise filosofice ca și în emanationismul gnostic-origenist sau în idolatrie, mai mult, arătând că toate acestea sunt

* Lucrare alcătuită sub îndrumarea Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu.

deformări ale realității în mintea pervertită a omului robit pătimilor, a omului căderii⁴. Semnele comune panteismului de toate tipurile erau (și, din nefericire, mai sunt și astăzi)⁵ acestea: un dumnezeu impersonal, consubstanțialitatea lumii cu Dumnezeu (și, deci, sacralitatea materiei), negarea valorii eterne a persoanei umane și a creației întregi. Practic, toate acestea însemnau considerarea lumii ca ultima realitate și subjugarea materialistă a omului față de toate cele ale lumii, iar acestea oglindite strâmb de poftele curcare el privea de multă vreme creația⁶.

Prins în capcana dulce a materiei și uitând de Dumnezeu cel viu și adevărat, omul s-a întors spre sine și spre creație, îmbătându-se cu frumusețea lumii, dar, în același timp, nu s-a putut dispensa de Dumnezeu, în virtutea unei întâpăriri și a unei memorii originare, însă a strănutat "numirea dumnezeiască și mai presus de lume a lui Dumnezeu" la pietre, la lemne și la oameni⁷: întrucât totul e Dumnezeu (de unde "panteism"), toate părțile universului devin — în păgânismul clasic — zei, imagini (idoli) vii și identice cu Dumnezeu — Marele Tot⁸, idei permanente în filosofii hinduse și reeditate în curentele sincretice ale sec. al XX-lea. Pe de altă parte, panteismul grosolan al idolatriei era refuzat atât de gânditorii eleni (și se cunoaște conflictul dintre Socrate și atenieni, simptomatic în această privință), dar și de cei creștini (Origen), care însă nu reușeau să-l depășească și ajungeau numai la forme subtile și interpretări rafinate ale aceleiași concepții cosmologice. Astfel, în neoplatonism, dar și în gnosticism și origenism, apărea Unul suprem^{8bis} (afirmat în sens creștin de Sfântul Dionisie Areopagitul, de Sfântul Maxim Mărturisitorul și, mai târziu, de Calist Catafygiotul), impersonal și, în fond, substanță a lumii, care se multiplica în virtutea unei legi interne (o limită, iar un Dumnezeu limitat nu e Dumnezeu), devenind diadă, triadă și așa mai departe, într-o nesfârșită emanație eonică⁹, ca pentru a se explica relația lui Dumnezeu cu lumea (Sfântul Atanasie observă că însuși Platon afirma nașterea lumii din ceva ce se putea numi Dumnezeu¹⁰) sau a se da lumii — de fapt — identitate divină, prin confundarea Logosului dumnezeiesc cu raționalitatea intrinsecă a lumii (*logosul spermatikos* al stoicilor)¹¹. În același timp își făcea apariția o concepție de tip monofisit, care, prin neafirmarea deplinătății și a permanenței în existență — prin voia lui Dumnezeu — a creației, deschidea calea dispariției făpturilor — văzute ca simple forme, manifestări aparente ale Marelui Tot, — a înghițirii acestora în masa universală amorfă, ceea ce însemna o relativizare evident panteistă a creației^{11bis}. Concepția despre ființe ca forme sau manifestări ale unei realități impersonale deja pătrunsese în disputa triadologică prin sabelianism, unde Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt nu mai erau persoane de sine (In. 5:26), ipostasuri veșnice și ireductibile.

Problematika panteistă a reapărut în alți termeni și mai puțin evident în arianism¹². Căutând un raport just între Dumnezeu și lume și de teama panteismului elen, arienii încercau să afirme transcendența absolută a Tatălui (dualism), însă, în lipsa teologiei energiilor necreate (Sfântul Atanasie fiind primul care gândește o astfel de legătură), punte dinamică între Dumnezeu și creație, au postulat pe Fiul ca prim creat¹³ și relație între Dumnezeu și univers. *Thalia* lui Arie, citată și comentată de Sfântul Atanasie în primul *Cuvânt contra arienilor* (P.G. 26, 11-114), vorbește de "Fiul și Cuvântul după har", iar nu după fire, al Tatălui, care e nu "puterea adevărată (ipostatică, n.n.) a lui Dumnezeu, ci este și El una din cele numite puteri" și Căruia, "deși I se spune Dumnezeu, nu e Dumnezeu adevărat, ci prin împărțirea de har. Ca și toți ceilalți, așa se zice și el numai cu numele dumnezeu (...), de vreme ce toate sunt străine și neasemenea Tatălui și însușirii Lui, ținând de cele făcute și de creaturi și fiind unul dintre ele"¹⁴. În acest punct, reducând Logosul divin la statutul de făptură (cum se va întâmpla ulterior și cu persoana Duhului Sfânt), arianismul se dovedea tributatar concepției stoice și devenea un precedent periculos: dacă una din persoanele Treimii este creatură, chiar izvorul Acesteia poate fi

considerat la fel¹⁵; pe de altă parte, se ajungea la un amestec indistinct între creat și necreat, doctrină "proprie elinilor", cum observă Sfântul Atanasie¹⁶.

În acest fel, căutând să evite panteismul tot filosofic și fără o întemeiere adevărată în revelație, arianismul a recăzut inevitabil în aceeași concepție cosmologică pe care o vroia depășită. De aceea, Sfântul Părinte nici nu-i mai numește creștini pe adepții ereziei. Părintele Profesor Dumitru Stăniloae apreciază că lipsa triadologiei autentice este responsabilă pentru rătăcirea ariană, pentru că un dumnezeu care nu cunoaște o naștere internă și veșnică, adică un dumnezeu monopersonal sau, propriu-zis, impersonal, este dominat de o lege, de obligativitatea lucrării creatoare. De aceea și născutul său nu poate fi decât făptură, ca și întregul univers, și toată făptura este mai mult o emanație sau o extindere a firii divine, concepție clar panteistă¹⁷. Problema arianismului era cauzată probabil tot de un principiu filosofic păgân, preluat din aristotelism, cel de *natura pura*, prin care se postulează o fire divină impersonală și lipsită de energii, concepție care influențează până astăzi discursul trinitar apusean, fapt ce ridică bariere de netrecut în calea realizării unității ecumenice a Bisericii lui Hristos¹⁸.

În fapt, doctrina trinitară și cosmologia sunt în strânsă relație, cum arătam la început, iar Sfântul Atanasie cel Mare nu a mai căutat — ca Arie — depășirea panteismului prin monoteismul raționalizat dualist, de influență necreștină, ci dezvoltând o *triadologie autentică, o teologie personalistă, afirmând în sensul revelației transcendența Logosului și distincția clară dintre creat și necreat, de unde valoarea creației și a persoanelor umane*.

Pornind de la "armonia și buna întocmire a creațiunii", de la constatarea unanimă a raționalității universului (exprimată în limba greacă prin *kosmos*, "podoabă", "frumusețe", "ordine", și în limba română prin *lume*, "lumină", adică "mesaj")¹⁹, Sfântul Atanasie arată că aceasta este reflexul Logosului — Rațiunea și Cuvântul divin, în care își găsește împlinirea²⁰; mai mult, că fundamentul informatic al lumii nu este una cu *Logosul personal al Tatălui*²¹, ci lucrarea Acestuia, în acest punct Părintele distanțându-se evident de orice influență necreștină²²: "prin Cuvântul înțelegem nu rațiunea împletită și concrecută cu fiecare dintre cele făcute, pe care unii au obișnuit să o numească și rațiune seminală (logos spermatikos) — care e neînsuflită și nu înțelege, ci e prezentă și eficientă numai printr-un meșteșug exercitat din afară și prin știința celui ce o impune (...). Ci numește Cuvântul de Sine, viu și lucrător al lui Dumnezeu cel bun al tuturor. E Cuvântul care e altul decât rațiunea celor făcute și a toată creațiunea. E Cuvântul propriu și unic al Tatălui, Care a împodobit și luminează tot universul cu purtarea Lui de grijă"²³. Acesta este Logosul organizator al lumii (*Logos diakosmon*, P.G. 25, 81A), Cuvântul care zidește și făptuiește, Sfântul Atanasie insistând asupra faptelor Sale înainte și după întrupare tocmai pentru a dovedi că e vorba de o Persoană (una transcendentă), pecetea persoanei fiind făptuirea, iar aceasta semnul unei conștiințe²⁴. Calitatea de persoană a Logosului se vedește însă nu numai prin lucrări (energii), ci și din comuniunea Acestuia cu Tatăl, numită *deofințime*, Sfântul Atanasie respingând opinia ereticilor că El s-ar fi îmbogățit evolutiv în ființă și cunoaștere, căci "fiind Născutul cel bun din Cel bun și Fiul lui adevărat, este Puterea și Înțelepciunea și Cuvântul Tatălui, nefiind acestea prin împărțășire, nici adăugându-l-se acestea din afară ca celor ce se împărțășesc de El și făcuți puternici și cuvântători în El, ci este Înțelepciunea de Sine, Cuvântul (Rațiunea) de Sine, Puterea de Sine proprie a Tatălui (...), rodul atotdesăvârșit al Tatălui și unicul Fiu, chipul întocmai al Tatălui"²⁵, în împărțășire cu Care omul și întreaga creație au garanția existenței veșnice²⁶.

*Întreaga teologie a Sfântului Atanasie este una a Logosului văzut ca o persoană dumnezeiască egală cu Tatăl*²⁷, coexistând veșnic cu Tatăl ca Născut al Acestuia²⁸ și fiind "Dumnezeu adevărat de-o ființă cu Tatăl adevărat", născut din ființa Tatălui²⁹, ceea ce

înseamnă o deplină îndepărtare de impersonalismul panteist; aici, cosmologia este salvată prin doctrina despre Sfânta Treime, căci dacă Dumnezeu nu este din veci Tatăl și Fiul ci devine, printr-o lege mai presus de sine, nu mai este Dumnezeu și nici făpturile nu mai au vocația veșniciei în relație cu El³⁰. Doctrina *deofinițimii* (homooisioteta) Fiului cu Tatăl, adică *asemănarea* (homoioteta) și *identitatea* (tautoteta) Lor³¹, este nodală în gândirea atanasiană, fidelă fără limite față de teologia niceeană, clarificând atât caracteristica fundamentală a Logosului, dar și raportul Acestuia cu lumea și, direct, valoarea creației³², căci personalitatea, veșnicia și consubstanțialitatea Fiului cu Tatăl, ca teme al deplinătății Sfintei Treimi³³, înseamnă afirmarea transcendenței divine și explicație a sensului creației³⁴.

Sfântul Atanasie este primul Părinte bisericesc care afirmă deplin *transcendența Logosului divin*³⁵, în perspectiva personalistă pe care a abordat-o, creând premisele precizărilor din teologia sfinților capadocieni³⁶. Într-o lume dominată de cosmologia panteistă, în care se socotea "cinstirea cosmosului și credința în părțile lui bună și de netăgăduit", ca în idolatrie³⁷, ori se afirma că Dumnezeu e unitatea impersonală manifestată în diversitatea lumii sau lumea ca necesitate pentru El³⁸, sinteza atanasiană a urmărit depășirea panteismului propriu gândirii elene nu precum Origen, care a făcut greșeala de a lega în așa măsură de cosmos Logosul dumnezeiesc, încât să afirme o creație eternă de lumi succesive, ci distingând net între "ființă și voință și văzând pe Fiul ca născut din ființa Tatălui, iar creația produsă de voința lui Dumnezeu", distincție prin care "afirmă caracterul transcendent al Logosului, odată cu afirmarea categorică a Treimii persoanelor"³⁹. Ca persoană transcendentă, Logosul nu le mai mișcă pe toate în virtutea unei legi interioare, ca în doctrina lui Aristotel despre mișcătorul nemîșcat, ci *după voia Sa și a Tatălui*⁴⁰, astfel încât raționalitatea cosmică, fiind reflexul Logosului divin, trimite în mod continuu la Tatăl, evidențind verticalitatea Dumnezeirii, dar și prezența Sa în lume. Dacă nu ar fi în referire spre Tatăl, Logosul ar fi una cu rațiunile din creație, ca în panteism⁴¹. Numai ca persoană aflată veșnic în relație cu Tatăl și cu Duhul este Logosul liber de toate și stăpân peste toate, deși, în același timp, are o legătură cu toate și e prezent pretutindeni în creație⁴²; numai așa, rămânând mai presus de toate, poate fi conștient și nesupus legilor devenirii; numai așa poate fi izvorul ultim de puteri și de existență⁴³.

Pierderea concepției despre un Logos transcendent al Tatălui, în urma păcatului, a însemnat împrăștierea "în multe" a minții umane purtată de patimile înrobitoare față de creație⁴⁴ și, implicit, divinizarea cosmosului ca întreg și în toate părțile sale (idolatria). În felul acesta, asimilând creației Dumnezeirea (identitate după fire), religiile panteiste văd și statuile zeilor, făcute din substanța lumii, ca zei, în timp ce creștinismul, considerându-l pe Dumnezeu transcendent creației, nu vede în icoane decât "simboluri care cer minții să-și îndrepte închinarea dincolo de ele", la Dumnezeu cel mai presus de curgerea și lupta părților creației⁴⁵, la Cel ale Cărui cinste și numire sunt de neîmpărțășit⁴⁶. Numai acest Dumnezeu spiritual și mai presus de lume îi poate ajuta pe oameni să se înalțe peste patimi în spiritualitate (temă larg dezbătută de Sfântul Maxim Mărturisitorul în *Ambigua* și în *Răspunsurile către Talasie*): "precum atunci când soarele apare, întunericul nu mai are putere, ci e alungat și de acolo de unde a mai rănas, la fel, când vine arătarea lui Dumnezeu-Cuvântul (Cel mai presus de lume, n.n.), nu mai are putere întunericul idolilor (panteismul, n.n.), ci toate părțile de pretutindeni se luminează de învățătura Lui"⁴⁷.

În această lumină, oricine poate vedea că însăși creația "strigă împotriva lor și arată pe Făcătorul ei Dumnezeu, pe Cel ce împărățește asupra ei și a tuturor, pe Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos. Păruții înțelepți îl resping pe El, dar se închină și zeifică zidirea

făcută de El, măcar că și ea se închină și mărturisește pe Domnul, pe Care accia Îl resping în favoarea ei. Dar trebuința pe care o au părțile ei unele de altele îi rușinează pe oamenii care se alipesc cu admirație de aceste părți, socotindu-le zei. Căci și ele fac cunoscut și arată ca fiind Domn și Făcător al lor pe Tatăl Cuvântului, prin tendința ascultării necontestate de El, sădită în ele...⁴⁸. Acestui Logos transcendent al Tatălui, de Care (în toate și Care pe toate le cosmizează, le ordonează, I se pot ridica temple și locașuri, marcând tocmai distincția de lume, fapt fără sens în panteism⁴⁹; Acesta, prin arătarea Sa în trup, a pus capăt și unei alte forme de manifestare a panteismului, magia, căci forțele naturii, manipulate nefiresc de oameni, fiind supuse Cuvântului întrupat, se întorc în făgașul normalității prin mărturisirea Făcătorului lor⁵⁰. Dezbrăcând creația de puterile demonice, active în magie și, desigur, în idolatrie (panteismul fiind vădit drept pandemonism)⁵¹, Hristos a eliberat umanitatea din destinul contopirii în natură și din gândirea ciclurilor reîncarnării, aducând un influx de viață și de stabilitate în structurile fundamentale ale creației, iar materia, pierzând aura de sacralitate ființială conferită de panteism⁵², a devenit accesibilă cunoașterii științifice și mediu de experiență pentru progresele tehnologice⁵³.

Afirmată personalist și trinitar⁵⁴, transcendența Logosului înseamnă și *distingerea între creat și necreat*⁵⁵, căci Dumnezeu nu e precum cele făcute, "ci e Creatorul și Făcătorul lor prin Fiul"⁵⁶. Astfel, nu Fiul și Duhul sunt de altă ființă (heteroousioi)⁵⁷ față de Tatăl, ci lumea, iar prin deoființimea persoanelor Sfintei Treimi, Sfântul Atanasie afirmă atât transcendența și iubirea interpersonală a Treimii, cât și originea creației în iubirea, voința și puterea lui Dumnezeu⁵⁷ sau, cum spune Părintele Profesor Sțaniiloae, "numai pentru că Tatăl are un Fiu etern și de o ființă cu El, creatul a creat cu adevărat, ca o realitate produsă din nimic, de un Dumnezeu nesupus vreunei sile de a o emana (...) (și) e depășit atât arianismul, cât și origenismul neoplatonic în concepția despre Dumnezeu și despre lume"⁵⁸. Termenul homoousios arată Sfânta Treime ca indivizibilă, inseparabilă, perfect unificată în Ea însăși, asemenea sieși, fără ca în Ea să intre vreun element străin, neasemenea, de altă fire — nimic creat; cu alte cuvinte, nu poate intra în discuție o Treime neomogeenă ori eterogenă, amestec de creat și necreat, ca în arianism și, în general, în toate curentele panteiste⁵⁹. De aici precizarea atanasiană: "Treimea nu e făcută, ci este veșnică, și în Treime e o singură Dumnezeu și Sfânta Treime are o singură slavă. Voi îndrăzniți să o rupeți în diferite firi: spuneți că Tatăl veșnic are împreună — șezător pe Cuvântul, Care cândva nu era. Deci, pe Fiul, Care e împreună — șezător cu Tatăl, Îl socotiți străin de Tatăl. Treimea este creatoare și Făcătoare, dar voi nu vă temeți să o coborâți între cele ce sunt din nimic, nu vă rușinați să faceți egale cele roabe cu noblețea Treimii (...). Încetați să amestecați cele neamestecate, mai bine-zis pe cele ce nu sunt cu Cel ce este"⁶⁰.

Distingând pe Dumnezeu de toate celelalte ca pe "Altul", Sfântul Atanasie afirmă și alteritatea, și însușirea de necreat a Logosului "propriu ființei Tatălui"⁶¹, afirmă implicit distincția dintre ființă și voință, dintre naștere și creație⁶². În același timp, și ca întărire a acestei distincții, teologia atanasiană este adesea și spațiul în care se compară însușirile firii necreate și caracteristicile celei create⁶³. Astfel, după cum Tatăl este unul, Logosul e și El unul; Duhul — de asemenea, în vreme ce lumea este compusă și diversă, negăsindu-și coerența și unitatea decât în Cel care a creat-o și o susține⁶⁴. Apoi, și decurgând din această diferență, Treimea este existență de Sine ("Cel ce este" sau, mai propriu, "Cel ce sunt", după expresia biblică), iar lumea contingentă sau dependentă de lucrarea atotțiitoare a Logosului⁶⁵; de aceea Dumnezeu este și neschimbător, iar lumea supusă mișcării și schimbării⁶⁶. Într-un cuvânt, Logosul (și Treimea întreagă), deși prezent energetic pretutindeni în creație, e necircumscris și mai presus de toate cele create, fiind

creator și atotputernic precum Tatăl⁶⁷. Pe de altă parte, notele creației apar acum în toată claritatea: făcută din nimic prin Cuvântul Tatălui⁶⁸, lumea nu e nici de la sine și nici dintr-o materie preexistentă⁶⁹, de aceea și poate să nu mai fie⁷⁰; creația nu e Dumnezeu, deși se îndumnezeiește împărțându-se de Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt⁷¹. Astfel, după cum observă Părintele Profesor Stăniloae, “deși făcută din nimic, creația este înzestrată de Dumnezeu, prin Fiul și Cuvântul Lui, cu o valoare eternă, cu un sens netrecător”; “lumea nu este disprețuită prin faptul că e creație, ci ea capătă un sens adevărat tocmai prin aceasta. Făpturilor umane li se asigură o existență eternă prin faptul că sunt create pentru a fi iubite și a iubi etern. Și, pentru oameni, creația întregă e adusă la existență pentru o durată eternă în unire cu Dumnezeul iubirii”⁷².

“Dumnezeu nu Se arată de o ființă cu creaturile” — aceasta este baza teologiei atanasiene⁷³ și numai așa a fost purificată concepția despre Dumnezeu de orice urmă de evoluționism sau emanaționism, dar și cea despre lume de orice implicare în esența divină⁷⁴, în același timp explicându-se în sensul revelației și legătura energetică dintre Dumnezeu și creație la nivelul raționalității acesteia (teologie larg aprofundată în gândirea Sfinților Maxim Mărturisitorul și Grigorie Palama)⁷⁵. “Sfântul Atanasie a primit pe drept cuvânt din partea Bisericii apelativul de *Mare*, pentru că el a avut un rol decisiv în delimitarea credinței creștine față de vechea filosofie greacă, prelungită în primele secole creștine în tot felul de sisteme gnostice. Sub masca unui vocabular creștin, acestea susțineau în continuare gândirea panteistă greacă, confundau divinitatea cu natura și nu vedeau valoarea eternă a omului, ci îl lăsau să se piardă în esența universală sau să se rotească într-un circuit monoton, lipsit de sens. Sfântul Atanasie a arătat că numai Fiul personal etern al Tatălui personal etern asigură, mai ales prin întruparea Lui, existența eternă a persoanei umane (dincolo de vreun ciclu al reîncarnărilor, n.n.). El a pus în lumină alternativă: sau Sfânta Treime, Care dă valoare eternă persoanelor umane și sens existenței, sau panteismul de orice fel, care se opune ambelor. În aceasta stă importanța permanent actuală a Sfântului Atanasie”⁷⁶, mai ales în condițiile unei noi revigorări a panteismului, de data aceasta nu simplu filosofie (ca în spinozism sau hegelianism), ci științific⁷⁷.

2 Logos, raționalitate și pronie. Contra dualismului secularizant și a rațiunii autonome

Problematika ariană, în cele din urmă tot panteistă, aducea în discuție și un alt discurs cosmologic — dualismul —, care consacra separația dintre spirit și materie, exterioritatea perfectă între Dumnezeu (văzut ca monopersonal) și creația Sa. Arianismul moștenise cu siguranță concepția dualistă (în forma *deismului*, a absenței lui Dumnezeu din creație; lat. *deesse*, “a lipsi”) din platonism⁷⁸ și, la fel ca fondatorul Academiei, nu reușea să mai găsească relația dintre Dumnezeu și cosmos⁷⁹, însă căuta depășirea situației prin afirmarea creării lumii *ex nihilo* (ek ouk onton), în timp ce Platon și alții vorbeau de preexistența materiei fără a înțelege “că leagă de Dumnezeu o slăbiciune. Căci dacă nu este El însuși cauza materiei — spune Sfântul Atanasie, — ci face lucrurile dintr-o materie dinainte existentă, neputând zidi fără materie ceva din cele făcute, El e slab”⁸⁰.

Creator sau numai demiurg, cu o materie adusă la existență din nimic ori una veșnică, Dumnezeu și lumea sunt astfel două realități autonome, fără o legătură internă și o coerență; dacă platonismul mai recunoștea lumea ca umbră a ideilor și ca aspirând spre acestea⁸¹, deci având o anume raționalitate ca reflex al acestora, arianismul nu se mai interesa în această privință din teama de a nu se găsi vreo relație între logica universului și Dumnezeu, ceea ce, credeau ei, l-ar fi coborât pe Acesta în rândul făpturilor⁸². Evadând

din cosmologie, arianismul crea premisele opoziției dintre natural și supranatural, apărută involuntar (deși tot de aici) în scolastică, și care a devenit caracteristica fundamentală — de la iluminism încoace — a mentalității secularizate, definită ca întoarcerea preocupării omului de la Dumnezeu spre lumea văzută, o cădere în percepția superficială și materialistă a realității⁸³. Izolarea Dumnezeirii în transcendent a impus în timp atitudini diverse față de lume, dintre care două majore: una, platonico-maniheistă, în care materia e văzută ca rea și incapabilă de spirit (pesimism existențial absolutizat în protestantismul care vede totul pervertit de păcat) și fără alt destin decât combustia finală, urmată de o nouă creație⁸⁴; alta, în spirit aristotelic, promovând un optimism ontologic nelimitat, în care lumea este definitiv bună, paradisu autosuficienței. De aici, fuga din lume sau înrobirea față de ea, angelismul sau demonișmul ca extreme ale existenței umane, în care apare evidentă și separația dintre om și cosmos⁸⁵.

Dualismul a rămas o permanență în mintea netăiată împrejur și netrecută prin focul translogic al pocăinței (*metanoia*)⁸⁶. Preluată în scolastică și având notele acceptate de arianism, cosmologia dualistă a făcut carieră în filosofia deistă occidentală⁸⁷, în care apare un dumnezeu monopersonal și inaccesibil (la Blaga, *Marele Anonim*), creator și arhitect al lumii, care s-a retras din creație (transcendența ca absență) și o conduce indirect prin legile pe care i le-a fixat și prin care avem unica șansă de a-l cunoaște⁸⁸. Deismul clasic este interpretarea lui Dumnezeu în termenii unui model mecanicist (imaginea lui Dumnezeu-ceasornicar) generat de perspectiva științifică a lui Bacon și a altora⁸⁹, în care este evidentă opoziția dintre spirit și materie, supranatural și natural, cu dezvoltarea argumentelor raționale despre existența lui Dumnezeu, dar și cu negarea minunilor și a revelației în istorie⁹⁰, fapt ce a produs divorțul cunoașterii științifice de teologie. Astfel, dacă deismul mai acceptă o cunoaștere naturală a lui Dumnezeu din ordinea cosmică, mentalitatea secularizată îl exclude complet din calculele sale⁹¹ și nu mai recunoaște raționalitatea internă a creației ei, prin tehnologie, caută să impună acesteia logica artificială a omului autonom⁹². Toată această discuție se poartă de altfel dincolo de cadrul revelației, deși se caută și o argumentare favorabilă în Scriptură. Din nefericire, falsele argumente biblice ale deismului s-au impus acolo unde efortul atanasian întru depășirea simlarelor din arianism nu erau cunoscute. Așa face că Eliade reproșează creștinismului istorismul, lipsa dimensiunii cosmologice⁹³, fenomen ale cărui cauze le caută și Moltmann în teologia vechi-testamentară⁹⁴.

Poziția Sfântului Atanasie cel Mare este și în acest caz aceea *personalistă*. Numai un Dumnezeu personal sau, propriu-zis, în Treime este în același timp transcendent și imanent. Dezvoltarea unei asemenea teologii l-a dus atât la depășirea monismului panteist, cât și a dualismului, căci Cel mai presus de lume este și Cel prezent pretutindeni în creație ca Atotțiitor, lucrând în intimitatea acesteia nu prin mutații străine de firea și sensul lumii, ci prin raționalitatea internă a fapturilor — pecetea dumnezeiască în care se descoperă sensul teocentric și sinergic al existenței create.

Rânduiala rațională a lumii trimite la Dumnezeu cel rațional și, mai mult, la Unul care e născător al Rațiunii ipostatice, trimite la Sfânta Treime, putere vie, sfințitoare și luminătoare⁹⁵, existența de sine de la Care toate își trag ființa, Cel care străbate prin toate și lucrează în toate, susținându-le în ființă⁹⁶. Dumnezeu Sfântului Atanasie este Cel Preaînalt, Creatorul atotputernic și mai presus de toate, dar și Cel ce se coboară continuu, împărțându-Se creației; e Dumnezeu cel viu al Scripturii, Dumnezeu-îubire. Lumea este legată de El, ne având la bază numai *nimicul*, căci a fost creată prin Logos, nici fiind destinată să se întoarcă în nimic, ci este condusă spre tot mai deplina unire cu El, "primind în ea tot ce are El"⁹⁷, Cuvântul "făcându-Se temelie tuturor" ca prin toate să descopere slava și cunoașterea Tatălui⁹⁸. Numai Sfânta Treime descoperă taina creației ca

fiind chemare la iubire și comuniune eternă, dincolo de orice cauzalitate⁹⁹. Această viziune, numită în teologia contemporană de obicei *panenteism*¹⁰⁰, fundată biblic (Fapte, 17, 28, etc.), a început să fie dezvoltată în discursul cosmologic al apologeților prin afirmarea a două stări ale Logosului divin, Care, “ca *endiatetos* era (...) numai în Tatăl, iar ca *prophorikos* — în Tatăl și în lume deodată”¹⁰¹. În felul acesta, prin recunoașterea implicării lui Dumnezeu în creație, care înseamnă și o biruință asupra temerii de a nu cădea în panteism (cum se întâmplă în arianism și până astăzi în apusul creștin)¹⁰², au fost create premisele pentru ca Sfântul Atanasie să poată afirma cu toată responsabilitatea că drumul “spre Dumnezeu nu e așa de departe sau de străin de noi, precum nu e nici Dumnezeu, măcar că e mai presus de toate. Ci este în noi și e cu putință să-i aflăm începutul (dumului, n.n.) de la noi înșine”¹⁰³. Apărea astfel cât se poate de clar imaginea unui Logos transcendent, liber și stăpân peste toate, dar având o legătură cu toate¹⁰⁴, dezvoltată ulterior și strălucit de Sfântul Maxim Mărturisitorul; această viziune depășește, cum deja am spus, relația cauzală și exterioară dintre Dumnezeu și lume¹⁰⁵, care domină gândirea mecanicistă și aristotelică apuseană și care a furnizat premisele opoziției supranatural-natural, ale secularizării omului contemporan și ale dezastrului ecologic cu care omenirea se confruntă. Spre această viziune se îndreaptă Moltmann când afirmă că o “doctrină ecologică a creației implică un nou mod de a gândi despre Dumnezeu. Centrul acestei gândiri nu mai este distincția între Dumnezeu și lume, ci recunoașterea prezenței lui Dumnezeu în lume și a prezenței lumii în Dumnezeu”¹⁰⁶.

Perspectiva atanasiană este holistică. Raportul dintre Logos și cosmos nu se mai rezumă la actul creației și, de aceea, Atotputernicul este văzut ca Atotțiitorul care este în toate și umple toate, unificându-le pe cele văzute cu cele nevăzute și ținându-le în Sine, fără de Care nu numai că n-ar putea spori în ființă, căci spre aceasta au fost create¹⁰⁷, ci s-ar putea primejdui ca existență¹⁰⁸. Distanțându-se de panteismul și dualismul filosofic practicate ambiguu de arieni, Sfântul Atanasie nu afirmă numai că Dumnezeu este singurul “cu adevărat existent” ci, pentru că toate sunt în El, “cerul și pământul și toate cele din ele atârând de El” și El însuși fiind “cauzatorul componenței tuturor”¹⁰⁹, nimic nu este rău în sine sau prin creație: “cele ce sunt, sunt bune (...) pentru că au modelele (paradigmele) lor în Dumnezeu, Care este”¹¹⁰. Afirmarea aceasta axiologică a lumii nu are nici un corespondent real în mentalitatea secularizată, care îndeamnă omul să uite de Dumnezeu, ci trimite la Scriptură (Facere, 1, 31). Faptul că lumea e bună, datorându-se acestei perihoreze dintre creat și necreat (asupra căreia voi reveni), înseamnă și o provocare adresată omului de a nu mai adăsta superficial asupra formelor și părților ei, ci de a privi creația căutându-L pe Cuvântul în ea precum într-o icoană. Lumea are o valență epifanică, care lasă în urmă orice platonism sau maniheism, fundamentale ale fugii pictiste din lume, din societate și din istorie.

Sfântul Atanasie cel Mare dezvoltă o teologie dinamică a raportului dintre Dumnezeu și lume, afirmând o continuitate între lucrarea creatoare și aceea susținătoare ale Logosului dumnezeiesc, din care apar cu evidență atât iubirea Sfintei Treimi față de creație, cât și dependența acesteia de Dumnezeu¹¹¹, căci nimic din lume nu e ținut definitiv și exclusiv de altul, spune Părintele Stăniloae într-o notă la cea de a doua *Epistolă către Serapion*, ci toate indică un Atotțiitor mai presus de toate și nesusținut de altcineva¹¹². Pe lângă imposibilitatea autosusținerii făpturilor în parte sau între ele, Sfântul Atanasie recurge și la un alt argument, acela al diversității lumii, căci “dacă toate s-ar fi făcut fără o providență, ar fi trebuit ca toate să fie în chip simplu și la fel, fără deosebiri între ele”¹¹³, astfel încât, contemplând creația, omul cunoaște purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de toate, pronia particulară și universală a Logosului “care a împodobit și luminează tot universul”¹¹⁴. Pentru că a creat și ține lumea, Cuvântul este și *calea* întregului cosmos

spre Tatăl, în Care toate sporesc rațional¹¹⁵. Pe de altă parte, afirmarea lucrării proniatoare a Logosului dumnezeiesc, adică nu numai participarea Lui la viața făpturilor Sale, ci susținerea lor în existență, e mărturisirea insuficienței de sine a lumii sau, altfel spus, dependența existențială a acesteia de El¹¹⁶.

Făpturile nu stau separat, ci corelate, dar adevărata lor susținere vine prin ele de dincolo de ele¹¹⁷: "Văzând deci (Tatăl, n.n.) că toată firea creată este, prin rațiunile ei, curgătoare și pe cale de desfacere, ca să nu pătimească ea aceasta și ca să nu se topească iarăși universul în neexistență, după ce a făcut prin Cuvântul Său veșnic toate și a dat ființă zidirii, n-a lăsat-o să fie purtată și clătinită de firea ei și amenințată să cadă iarăși în nimic, ci fiind bun, cârmuiește și statornicește prin Cuvântul Său, Care e și El Dumnezeu (afirmație atât împotriva panteismului, cât și a monoteismului raționalizat, n.n.), creațiunea întregă, ca, luminată prin conducerea, prin purtarea de grijă și prin păstrarea ei în rânduială (cele trei note ale proniei, n.n.) de către Cuvântul, să poată dura statornic, ca una ce se împărtășește de Cuvântul lui Dumnezeu cu adevărat existent (tou ontos ontos) și, ajutată de El, să rămână în existență"¹¹⁸. În felul acesta, "supunându-se Cuvântului Lui Dumnezeu, cele de pe pământ primesc viață, iar cele din ceruri subzistă", cauza locuirii Logosului în ele fiind aceea că "nu puteau fi altfel decât așa cum sunt", adică dependente existențial¹¹⁹. Sfântul Atanasie subliniază simultaneitatea acțiunii Logosului în toate elementele și la toate nivelurile¹²⁰ și continua întemeiere a creatului pe necreat sau ceea ce Sfântul Maxim Mărturisitorul va numi *perihoreză cosmică*. Această perspectivă relativizează și elimină orice concept de hazard și de autonomie, care alimentează gândirea secularizată¹²¹, sau chiar așa-zisele *cauze secunde* din concepția catolică medievală și chiar mai nouă¹²². Autonomia, de fapt despărțirea făpturii de Dumnezeu, nu înseamnă numai ateism sau o simplă atitudine intelectuală la nivel antropologic, ci e sinonimă cu o golire existențială¹²³.

Interior creației, Logosul dumnezeiesc nu susține numai viața, ci și *unitatea și ordinea acesteia*, precedând ca Armonizator sau Artizan armonia ei¹²⁴: "cine, văzând rânduiala statornică și neschimbată, alcătuită din cele neidentice și contrare, nu se va gândi că există o unică putere care a înfăptuit această unică rânduială și o cârmuiește cum e bine, ca să rămână la fel? Căci ele n-ar putea coexista și rămâne așa prin ele însele, dată fiind opoziția din fire între ele"¹²⁵. Sfântul Atanasie acordă, ca și alți Părinți, un larg spațiu descrierii unității paradoxale a componentelor universului, care stau împreună în pofida eterogenității lor, alcătuiind o unică lume. Problematika *principiilor* din filosofia elenă panteistă e depășită însă prin afirmarea că această unitate e susținută de Dumnezeu cel mai presus de lume, Care coboară permanent (energetic) în aceasta, astfel încât fără Cel ce rânduiește "nu s-ar mai vedea o unitate frumoasă (un cosmos), ci un haos (o acosmic), nu o rânduială, ci o neorânduială, și nu o sinteză, ci o anarhie, și nu măsuri, ci lipsă de măsuri"¹²⁶. Prin faptul că e unul, Logosul le ține în unitate pe toate cele create, cerul și pământul, excluzând opoziția și separările; de fapt, în Cuvântul se întâlnesc toate spre a alcătui, dincolo de văzut și nevăzut, o singură lume¹²⁷.

Diversitatea nu e de fond¹²⁸, ci prin funcția pe care fiecare parte o are în întreg, creația mărturisindu-se a fi supusă și flexibilă față de voința Cuvântului precum un singur trup: "Precum un cântăreț, combinând sunetele joase cu cele înalte și (pe) cele din mijloc împreunându-le cu altele prin arta lui, alcătuieste o unică melodie, așa și Înțelepciunea (*Sophia* este un alt nume al Logosului, n.n.) lui Dumnezeu, purtând tot universul ca pe o liră și împreunând cele din aer cu cele de pe pământ și pe cele din cer cu cele din aer și unind întregurile cu părțile și cârmuindu-le (pe) toate cu porunca și voia Sa, alcătuieste o singură lume și o unică rânduială frumoasă și armonică a ei"¹²⁹. Apelând la comparația unui cor mixt, Sfântul Atanasie continuă descrierea *convergenței melodice a creației*: sub

bagheta lui Dumnezeu-Cuvântul se rânduiesc și se împlinesc deodată “cele proprii fiecăreia și prin toate se susține o unică armonie”¹³⁰. Pe marginea acestei grandioase viziuni cosmice, Părintele Profesor Stăniloae notează: “De la ideea că lumea este o unitate, pentru că unul este Dumnezeu care a creat-o și o cârmuiește, sfântul Atanasie a progresat la ideea că lumea este un tot armonic, pentru că Cel prin care s-a creat și se susține este Rațiunea ipostatică supremă. Ca atare, Ea are o funcție armonizatoare. Lumea nu e una prin simplitate uniformă, ci unitatea ei se conciliază cu bogăția energiilor și formelor ei. Dar acestea pot fi ținute în armonie numai printr-o Rațiune supremă, care se reflectă în raționalitatea reciproc articulată a părților ei.”¹³¹

Deismul nu vede însă nici unitatea și nici ordinea creației, pentru că este incapabil să descopere și să recunoască raționalitate și sens acolo unde nu vrea decât materie amorfă (*res estensa*) pentru a-și exercita omul rațiunea (*res cogitans*) autonomă, neteocentrică¹³². Părintele Profesor Dumitru Popescu arată însă că “una din remarcabilele contribuții ale științei noi constă tocmai în faptul că ea depășește vechea ruptură dintre inteligibil și sensibil, dintre teoretic și empiric, dintre spirit și materie, care a dominat aproape două mii de ani cultura europeană. Lumea reală, care se impune cercetării noastre în lumina imperioasă a propriei sale ordini intrinseci, apare ca o lume în care structura inteligibilă și conținutul material se găsesc în relație reciprocă și determinare mutuală”¹³³. În felul acesta, știința, care bate la porțile transcendenței, a depășit astăzi vechiul model mecanicist¹³⁴: “universul nu este altceva decât un fel de tablou informatic, o vastă matrice informațională (...) există o ordine implicită, ascunsă în profunzimile realului. În acest sens, ar trebui să admitem că universul întreg este plin de inteligență și de intenție: de la cea mai mică particulă elementară până la galaxii. Și, ceea ce este extraordinar, în ambele cazuri este vorba de aceeași ordine și de aceeași inteligență”¹³⁵.

Astfel, teologia atansiană a *paradigmelor* și a *rațiunilor* proprii structurii fundamentale a creației s-a dovedit a fi cât se poate de realistă și validă¹³⁶, în sensul unei profunde recunoașteri a realității în complexitatea ei teandrică, fără însă ca vreodată să treacă în extrema panteistă, de care este ispitită știința contemporană. Raționalitatea internă a creației, reflex și lucrare a Rațiunii divine, nu mai este nici lumea ideilor, inaccesibilă, a lui Platon¹³⁷, ci fundamentul viu și dinamic al existenței, care o face nu numai să fie, ci să aibă și un sens. Această pecete dumnezeiască în creație este punctul de întâlnire între Dumnezeu și lume, funcționând sinergic și neîntrerupt, în pofida căderii¹³⁸, prin ceea ce omul, sesizând, numește legi¹³⁹. Legile micro și macrouniversului nu sunt însă *cauze secundae*, ci modul intern și direct prin care Logosul divin operează în creație odată cu propria mișcare a acesteia; “lumea încetează de a mai fi privită ca o realitate redusă la dimensiunea ei materială, pentru a dobândi o profundă semnificație spirituală prin raționalitatea ei interioară, prin ordinea logică internă, care își are izvorul în Rațiunea supremă a Logosului divin, așa cum a arătat magistral Sfântul Atanasie cel Mare”¹⁴⁰. Această viziune depășește orice opoziție între om și lume, căci și omul e o parte a creației, în care aceasta ajunge la conștiința de sine, de ordinea implicită din toate, și prin care el poate urca spre unirea cu Dumnezeu^{140bis}. Numai în această perspectivă unificată se realizează pacea între cer și pământ, de unde reiese evident și întrăaga valoare a creației care, departe de a fi spațiu amorf în care omul să-și experimenteze jucăriile tehnologice, este un tot armonios și viu, centrat pe Dumnezeu.

Raționalitatea creației nu are numai valență teofanică; ea presupune revelarea lumii ca insuficiență sieși, dar și un sens spre care aceasta aspiră și se mișcă. Nu mișcarea este astăzi cea care trebuie dovedită, însă din mișcare urcăm la sensul acesteia, care se descoperă deplin în Logosul lui Dumnezeu. Căci Acela care susține și ordonează (raționalizează, cosmizează) lumea pe care a creat-o, Acela, “rămânând nemișcat, dar pe

toate mișcându-le” după “bunăvoirea Tatălui”, conduce creația în Sine și spre Sine, adică la o mai deplină unire cu El, care înseamnă împlinirea scopului existențial al acesteia, transfigurarea ei în împărăția iubirii Sfintei Treimi și deplina raționalizare¹⁴¹. Această mișcare nu are nimic străin de sensul creației; pronia nu înseamnă impunerea unei ordini artificiale cosmosului; Cuvântul mișcă pe fiecare după lucrarea proprie și după măsura în care fiecare lucru se poate împărtăși de El¹⁴², vizând binele fiecăruia și al întregii creații¹⁴³. Dacă n-ar fi așa, mișcarea și existența însăși (mișcarea fiind semnul propriu ființei create) “ar fi fără sens și universul s-ar mișca degeaba”¹⁴⁴. Părintele Stăniloae observă: “numai un scop bun imprimă creării și mișcării lumii un sens. O lume făcută pentru a se mișca pur și simplu spre oriunde și fără sfârșit este o lume fără sens, fără rațiune. Iar un Dumnezeu care ar fi făcut așa, s-ar arăta un dumnezeu lipsit de rațiune, de “Logos”, deci imperfect. În faptul că Dumnezeu este izvorătorul unui Cuvânt, al unui Logos, se arată perfecțiunea Lui. Lipsa unui astfel de Logos ar îndreptăți pe cineva să nu creadă nici în crearea lumii de un singur Dumnezeu, ca o lume plină de sens și putându-și realiza sensul ei deplin în unirea cu Dumnezeu-Cuvântul.”¹⁴⁵ Viziunea Sfântului Atanasie este și aici de o pătrundere și de o complexitate uluitoare, arătând că mișcarea nu face doar să țină formele creației în ființă, ci și să creeze o “dinamică a convergenței” tuturor părților lumii, astfel încât dinamicul susține unitatea și raționalitatea creației¹⁴⁶. Ca parte a universului¹⁴⁷, și omul trăiește, dar conștient, mișcarea, devenirea, aspirând împreună cu întregul cosmos spre Dumnezeu, însă nu în virtutea vreunui dor platonian după lumea inaccesibilă a ideilor, ci în virtutea creării sale după chipul lui Dumnezeu (există, deci, o relație internă între om și Dumnezeu, dincolo de orice opoziție), care înseamnă și o chemare la dialog etern și la comuniune¹⁴⁸.

Într-o lume a mișcării și a lipsei de timp, creștinismul, în spirit atanasian, trebuie să ridice “mintea omului contemporan de la lucrurile materiale spre semnificația lor spirituală”, orientând mișcarea acestuia teocentric, singura cale prin care el se poate elibera din determinismul legilor biologice, “naturale”, în care este distrus duhovnicește¹⁴⁹. Această reorientare constă în recunoașterea misterului creației sau într-o atitudine apofatică în ceea ce privește lumea¹⁵⁰, o recunoaștere a fundamentului teandric al existenței, care transcede orice logică și orice raționalism uman. Sfântul Atanasie atrage atenția adversarilor Bisericii și ai adevărului, în prima *Epistolă către Serapion*, că dialectica lor “nu respectă misterul, în timp ce credința care stăruie în limitele discreției ajunge la o cunoștință suficientă și sigură a adevărului prin mărturia Scripturilor”¹⁵¹, pentru ca în a patra *Epistolă către același episcop de Thmuis* să arate că “singura atitudine rațională este de a primi învățăturile credinței” precum Apostolii, ceea ce înseamnă o acomodare la logica divină, după care e croită lumea, participare la Logosul dumnezeiesc, izvorul raționalității creației și al minții umane¹⁵².

Raționalizarea după categoriile omului căzut a dogmei Treimii, adică simplificarea adevărului prin negarea tainci și afirmarea nelimitată a puterii de înțelegere a omului, așa cum s-a întâmplat în arianism, este semnul unui întreg proces de supunere față de aceeași operațiune a tuturor fundamentelor credinței¹⁵³; Blaga are dreptate când afirmă, în *Trilogia cunoașterii*, că Biserica a cunoscut mereu două tendințe — aceea raționalizatoare, adică simplificatoare prin separări și unificări a misterului credinței, sinonimă cu dizolvarea acestuia sub imperiul unei inteligențe comode; și aceea dogmatică, respectând taina și afirmând necesitatea unei atitudini apofatice, adică a trecerii minții umane în translogice prin focul ekstasului continuu (un similar al atitudinii apofatice din spiritualitatea ortodoxă, care nu are nimic de-a face cu “experiențele extrasenzoriale”)¹⁵⁴. De altfel, previziunea filosofului român, fertilizat mai mult decât (se) recunoaște de Ortodoxie, despre un nou ev, cel dogmatic sau, teologal spus, apofatic, e pe cale de a se împlini în

ceea ce comunitatea oamenilor de știință numește deja *metarealism* și care presupune tocmai o reconsiderare profundă a concepției despre lume și viață a omului contemporan, dincolo de conotațiile profane ale fenomenului¹⁵⁵.

În întâmpinarea acestei redescoperiri a lumii vine peste veacuri mesajul atanasian, ca și învățătura dintotdeauna a Bisericii, afirmând ceea ce numeam valența epifanică a creației. Cuvântul lui Dumnezeu "le susține pe toate și e cu toate și în fiecare în parte, și Se arată pe Sine în chip nevăzut în toate", făptura vestindu-L "prin rânduiala și armonia ei ca prin niște litere"¹⁵⁶. Omul este invitat astfel la o altă "lectură" a cosmosului, primind cea mai proprie dezlegare a cifrului: "din toate cele văzute (el, n.n.) are dovada că toate s-au făcut prin Cuvântul și Înțelepciunea lui Dumnezeu și nimic din cele făcute nu s-ar fi făcut dacă nu s-ar fi făcut prin Cuvântul"; în același timp, și ca pecete a Logosului, lumea își dezvăluie raționalitatea internă, prin care omul poate comunica cu El¹⁵⁷. Rațiunea cea una, cum va spune Sfântul Maxim în *Ambigua*, diversificată în cele multe fără de împărțire, îl conduce pe om spre Tatăl, din voința Căruia acesta a fost adus la existență și în Care se împlinește¹⁵⁸; e vorba de personalism și de Sfânta Treime, fără de care lumea nu mai are sens. Numai întrucât creația e revelație poate omul să se ridice contemplativ la cunoașterea Logosului Creator al Tatălui, fără de Care nu e rațional¹⁵⁹, și tot aici se întâlnesc știința și credința¹⁶⁰.

Dincolo de dificultățile întâmpinate din cauza lipsei unei autentice teologii a persoanei, Sfântul Atanasie cel Mare a tratat în mod inspirat și consecvent întreaga problematică creștină într-o perspectivă personalistă. În felul acesta a reușit să depășească atât panteismul, care disprețuiește existența concretă, cât și dualismul deist care încearcă distanțarea de panteism prin afirmarea unui monoteism raționalizat (monopersonal), în fond tot impersonal, și care exclude o spiritualitate adevărată. Sfântul Atanasie a arătat că numai Sfânta Treime dă sens și, deci, valoare veșnică lumii. Din nefericire, sub imperiul noii cunoașteri științifice, care a înlocuit-o pe cea creștină (de altfel, în Occident se acreditează tot mai mult ideea unei *societăți postcreștine*)¹⁶¹, astfel încât amândouă par acum ireconciliabile, societatea secularizată, ca rod al concepției unui Dumnezeu absent din creație, dezbrăcând treptat și total cosmosul de semnificația spirituală proprie¹⁶², este pe punctul de a trece astăzi în extrema panteistă (sătulă de perspectiva aridă a unei lumi "naturale"), sacralizând totul prin afirmarea mai mult sau mai puțin evidentă a Duhului lui Dumnezeu ca *Suflet universal* sau lăsându-se cucerită de misticele orientale¹⁶³.

Accastă întoarcere spre aprofundarea dimensiunii cosmologice a existenței umane apare și în doctrinele ecologice, chiar dacă acestea nu se mai ocupă de o întemeiere teologică a atitudinii omului față de creație; în același timp, o parte a teologiei creștine, încercând să depășească handicapul unui discurs necosmologic, practică acum ceea ce deja se numește *ecoteologie*, dar care este încă departe de viziunea integrală a Bisericii dintotdeauna, urmărind mai mult prezervarea mediului decât redescoperirea unui raport autentic între om și creație^{163bis}. Iată de ce, confruntat cu o profundă criză ecologică, Occidentul creștin privește cu interes Ortodoxia, păstrătoare a unei "înțelepciuni a creației care a fost înlăturată și pierdută în Vest, în avântul dezvoltărilor moderne din știință, tehnologie și industrie. Cele mai timpurii tradiții ale teologiei creștine sunt acelea care oferă frecvent cele mai importante idei spre revoluționarea atitudinii noastre față de natură, de care astăzi e atât de vitală nevoie"¹⁶⁴. În acest sens, redescoperirea și aprofundarea teologiei atanasiene și a cosmologiei patristice în general, în direcția problematicii contemporane, este o exigență maximă pentru Ortodoxie, fără de care misiunea ei nu poate fi nici actuală și nici eficientă. Afirmarea patristică a unei singure creații, în care inteligibilul și sensibilul se descoperă ca fiind aceeași realitate, și depășirea separației dintre om și creație prin aceea că omul e și el parte a întregului, sunt zona în care

teologia și știința se întâlnesc. Teologia ortodoxă nu se poate însă prinde în hora ecologică. Umanitatea nu trebuie doar să ocrotească echilibrul vieții, ci să urce spre transfigurarea creației prin propria-i îndumnezeire — rezolvând adică problema păcatului — în Împărăția Sfintei Treimi, după traseul indicat de icoana bizantină, care amintește permanent că întregul cosmos, prin raționalitatea sa intrinsecă, este icoana și locul sălășluirii Logosului transcendent¹⁶⁵.

3. Iisus Hristos — Logosul Creator și Mântuitor. Spre o atitudine creștină față de creație

Aminteam că Mircea Eliade reproșează creștinismului lipsa unei aprofundări cosmologice a vieții omului, fapt ce a condus la secularizarea mentalității moderne și contemporane. Cu siguranță are dreptate, însă Eliade însuși cunoaște *creștinismul cosmic* — așa cum îl numește — din Balcani, recunoaște adică o distincție fundamentală între aria ortodoxă și apusul creștin. Evadarea din cosmologie și preferința pentru istorism, având drept cauză teama de panteism și, implicit, premise dualiste¹⁶⁶, a condus, în occident, la separarea mai mult sau mai puțin declarată a persoanei Mântuitorului, astăzi vorbindu-se de un Iisus al istoriei (pe care cade întreg interesul teologic) și un Hristos al gloriei (cu care umanitatea se va întâlni în eshaton) sau despre omul Iisus despărțit de Fiul și Logosul lui Dumnezeu¹⁶⁷. Trecând peste faptul că e vorba de o retrogradare de sine a teologiei apusene față de dogmele sinoadelor ecumenice (și, în special, față de aceea formulată la Calcedon), această concepție a deschis perspectiva considerării lui Hristos — în zilele noastre — ca simplu om. Consecințele sunt două: pe de o parte, nefiind Dumnezeu, Hristos nu mai e nici Mântuitor; pe de alta, lucrarea Lui nu mai are amploare cosmică. Pornind de aici, apar două noi consecințe: întâi, un creștinism secularizat, fără Dumnezeu și perspectiva eternității (teologia "morții lui Dumnezeu"!); apoi, integrarea lui Hristos în șirul "marilor inițiați" ai lumii, spre deplina relativizare a adevărului, spre haosul religios și spiritual. În sfârșit, dar nu în cele din urmă, toate acestea contribuie la întărirea atitudinii necosmologice și pietiste, de tip maniheic, a creștinismului occidental, dincolo de interesul — la modă — pentru ecologie sau de afirmații subtile, în spiritul teologiei ecumenice, că "misterul lui Cristos este lumina definitivă asupra misterului creației"¹⁶⁸.

În întâmpinarea acestor concepții și din motive foarte asemănătoare, Sfântul Atanasie Îl numește consecvent pe Mântuitorul Hristos Creator și Atotțiitor, dezvoltând ceea ce s-ar putea numi o *hristologie cosmologică* sau o *cosmologie hristologică*, al cărei preambol nu poate fi decât clarificarea — în spiritul revelației — a raportului dintre om și creație și dezvăluirea urmărilor cosmice ale căderii.

Răul nu a fost de la început, nici nu e de la Dumnezeu — omul e responsabil pentru existența răului în lume¹⁶⁹. Statura sa, de înel al creației, cum va spune Sfântul Maxim, în care comunică cele sensibile și cele inteligibile, cele văzute și cele nevăzute, explică de ce păcatul omului nu a avut consecințe ontologice numai pentru sine, ci și pentru întregul cosmos¹⁷⁰. În fapt, el a exercitat preoția cu care era dator față de creație (Facerea, 1, 28 și 2, 15) în mod greșit, identificând realitatea numai cu cele ce se văd, adică golind făptura de sensul său duhovnicesc și idolatrizând materia¹⁷¹. De acum înainte, omul nu a mai căutat să dezlege prin sine taina creației, ci prin tehnologie, de unde lipsa spiritualității (cf. Facerea, 6, 3) și încercarea de a construi paradisul ceresc pe pământ cu mijloace proprii și fără Dumnezeu (Facerea, 11, 4)¹⁷², încercare soldată cu introducerea unui principiu străin și haotic în ordinea creației¹⁷³, cu biblica dușmănie între el și univers (Facerea, 3, 17-19). Această prăpastie între om și creație s-a accentuat îngrijorător

odată cu era industrială, a experiențelor atomice și genetice, omenirea ajungând să amenințe chiar fundamentele vieții pe planeta noastră și fiind constrânsă astăzi să se întrebe cu seriozitate asupra locului său în lume și în planul dumnezeiesc, căutând o teologie a creației și o viziune înnoită a Împărăției lui Dumnezeu¹⁷⁴. Desigur, umanitatea fără Dumnezeu e neputincioasă, iar premisa noii perspective este tocmai responsabilitatea și iubirea Lui față de lume, căci, “nu era potrivit cu bunătatea lui Dumnezeu să se strice cele făcute de El datorită înșelăciunii unelute de diavol împotriva oamenilor”¹⁷⁵.

Cosmologia atanasiană, fundată — cum am văzut — trinitar, devine hristologie; Hristos nu e un întemeietor de religie, ci însuși Creatorul și Atotțiitorul universului¹⁷⁶. De aceea, mântuirea săvârșită de El e cosmică.

Dezbătând identitatea lui Hristos, Sfântul Atanasie se dovedește nu numai precursor al dogmelor unirii ipostatice și integrității celor două firi, formulate de sinoadele al IV-lea și al VI-lea ecumenice, ci argumentează logica întregului plan dumnezeiesc privitor la creație. Astfel, “înnoirea zidirii s-a convenit să se facă de către Cuvântul care a creat-o de la început. Căci nu se va arăta nimic potrivit în faptul că Tatăl a lucrat mântuirea creațiunii prin Acela prin care a și creat-o”, Domnul nostru Iisus Hristos¹⁷⁷. Fiul nu e doar Mântuitorul lumii, ci unul și același cu Logosul Creator; de aceea, Hristos trebuie recunoscut ca Împăratul tuturor, Cuvântul mântuitor al Tatălui, “Domn și Dumnezeu și nemuritor și Dătătorul vieții”, cum îl arată și faptele, dar și mărturia diavolilor¹⁷⁸: “dacă Mântuitorul nu e nici simplu om, nici vrăjitor, nici demon, ci a desființat și a umbrit cu dumnezeirea Lui și închipuirea poeziilor, și nălucirea dracilor, și înțelepciunea clinilor, e vădit și se va mărturisii de toți că este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, sau Cuvântul și Înțelepciunea și Puterea Tatălui. De aceea, faptele Lui nu sunt omenești, ci mai presus de om; ele se cunosc cu adevărat ca ale lui Dumnezeu atât din ele însele, cât și din compararea lor cu cele ale oamenilor”¹⁷⁹. Aceasta e credința Bisericii, pentru care martirii și-au dat viața — credința în Cuvântul Creator cel întrupat¹⁸⁰, dincolo de dubiile unora care îl văd ori numai ca om, din pricina slăbiciunilor și a morții, ori numai ca Dumnezeu, din pricina minunilor și a învierii¹⁸¹; din nou, e vorba de perspectiva apofatică a Ortodoxiei, care nu sacrifică taina de dragul “precizărilor” unilaterale: “astfel e Domnul și Mântuitorul nostru Iisus: zămislit în pântec și șezând alături de Tatăl; născut din femeie și plămăind în pânțele pruncii care se nase; înfășurat după naștere în zdrențe și acoperind cerul cu nori; culecat în iesle și odihnindu-se în veacurile cele fără de sfârșit; alăptat de sâni feciorelnici și hrană dând la toată făptura”...¹⁸². Acest Iisus, Creatorul și Mântuitorul universului, a coborât la plinirea vremii în creația Sa prin întrupare, apropiindu-Se într-un chip nou și mai intim de noi, spre a Se arăta mai clar în toate și spre a le face și a le arăta pe toate așa cum trebuie să fie¹⁸³.

Dualismul, ca metodă de lucru în teologie, e responsabil, după cum am văzut, atât de concepția separării lui Dumnezeu de creație, cât și de aceea dintre dumnezeire și umanitate în Hristos, fiind incapabil să mai susțină relații interne ori să înțeleagă întruparea. Împotriva dualismului luptă Sfântul Atanasie în *Tratatul despre întruparea Cuvântului*¹⁸⁴, arătând că negarea întrupării — pe motivul incompatibilității dintre trupul creat și Logosul necreat — înscamnă scoaterea lui Dumnezeu din creație; or, filosofia veche, care nu putea urca la taina întrupării, admite totuși prezența Cuvântului “în toată lumea și în toate părțile ei”, fie și panteist. Întrebarea Sfântului Atanasie este astfel cât se poate de justificată: “de ce e de necrezut ca să se arate în cele (...) (în care, n.n.) este?”¹⁸⁵. Pentru că Părintele aduce propria lor concepție spre argumentarea conformității întrupării atât cu cosmosul, cât și cu omul: “Dacă (...) în lume, care este un corp, este Cuvântul lui Dumnezeu, și El S-a sălășluit în toate și în fiecare din părțile ei, ce e de mirare sau ce e fără rațiune în spusa noastră că El s-a sălășluit în om? Căci dacă ar fi întru totul

nerațional să fie El în trup (omenesc, n.n.), ar fi nerațional să fie sălășluit și în lumea ca întreg și să lumineze și să miște toate cu purtarea Lui de grijă. Căci întreaga lume este un corp. Iar de e cuvenit să fie El sălășluit în lume și să fie cunoscut aflându-Se în lume ca întreg, se cuvine să Se arate și în trupul omenesc și acesta să fie luminat și mișcat de El. Căci neamul omenesc este și el o parte a totului, și, dacă e necuvenit ca partea să fie organ al Lui spre cunoașterea dumnezeirii, ar fi atotnecuvnit să fie cunoscut din lume ca întreg¹⁸⁶.

Dar sălășluirea Logosului în umanitatea asumată prin întrupare nu a fost întâmplătoare și nici lipsită de importanță, căci "singurul rățâcit" în creație, în ce privește cugetarea despre Dumnezeu, era omul; de aceea, "Domnul n-a venit simplu pentru a Se arăta, ci pentru a vindeca și învăța pe cei ce pățimesc", pentru a elibera omenirea din robia diavolului, a păcatului și a morții¹⁸⁷. Consecințele căderii omului nefiind numai morale și intelectuale, ci ontologice, se cuvenea ca lucrarea Logosului întrupat să fie nu numai învățătură și iertare, ci și vindecare, restaurare a firii umane după chipul Ziditorului, ambele aspecte stând în cea mai strânsă relație¹⁸⁸, fapt evident în analiza și concluziile pe care Sfântul Atanasie le trage din minuni, din faptele Mântuitorului. Punctul de vedere din care explică el minunile este foarte ingenios, căci nu vizează întâi dovedirea adevărului învățăturii, ci a dumnezeirii Celui ce S-a întrupat; întrucât El e Dumnezeu și nu lumea, întrucât lumea I se supune și atârnă de El, dispăre pericolul confuziei panteiste, dispăre idolatrizarea materiei¹⁸⁹. Cu alte cuvinte, învățarea omului privea atât dumnezeirea Logosului întrupat, dar și normalizarea atitudinii față de creație, fapt evident în răstignire, căci moartea Domnului pe Cruce "a făcut zidirea să dea mărturie prisositoare despre prezența Ziditorului", Care este "Soarele ce-și întinde lumina Sa pretutindeni (Cel ce, n.n.) a alungat și întunericul și pe toate le-a luminat"¹⁹⁰.

Modul în care Sfântul Atanasie se apropie de minuni rămâne mereu actual pentru că e răspunsul ultim față de afirmațiile că acestea sunt "violări arbitrare și fără sens ale legilor naturii"; în fapt, minunile sunt mai curând "rostrerea din nou, în cuvintele capitale, a aceluiași mesaj" pe care firea creată îl poartă de la început¹⁹¹ sau indicii ale Împărăției. Hristos nu intervine exterior în intimitatea creației, cum am văzut deja, impunând acesteia un sens nou și străin, ci vizează restaurarea omului și a cosmosului întreg în raționalitatea inițială. Pe de altă parte, chiar dacă ar fi așa, omul mentalității deiste, secularizat, refuză lui Dumnezeu acest drept pentru a încerca el însuși mutarea artificială și lipsită de sens a temeiurilor existenței și ale vieții. Numai Hristos, prin "păruta Sa micșorare", a binevoit să moară trupește pentru ca Logosul din El să nimicească moartea, căci, "nu pentru un adaos la dumnezeire S-a făcut Cuvântul trup, ci ca să învie trupul"¹⁹². Învierea lui Hristos, ca și întreaga Sa lucrare mântuitoare, înseamnă restaurarea și sfințirea trupului, îndumnezeirea firii umane întregi¹⁹³, adică transfigurarea materiei, care nu mai e opacă lui Dumnezeu și devine mijloc de comunicare între El și om, dar și între oameni, suport al solidarității acestora¹⁹⁴. Pentru că Hristos cel înviat împărtășește pururea celor ce cred în El puterea învierii Lui, spre biruirea patimilor care întunecă mintea, induc separații și robesc persoana umană lumii de aici¹⁹⁵. Iar vindecarea omului înseamnă începutul vindecării creației întregi¹⁹⁶.

Îăptura L-a recunoscut mai ușor decât însăși omenirea pe Creatorul întrupat; perspectiva atanasiană e consecvent biblică (Isaia, 1, 2-3; Ioan, 1, 10-11): cerul, pământul și toate cele din ele sunt martorii întrupării și ai tuturor faptelor Cuvântului făcut om¹⁹⁷. În același timp, folosindu-Se de un organ ca trupul asumat prin întrupare, "Cuvântul S-a întins prin el la toate", atingându-Se de toate spre a le elibera de înșelătorie și spre a le arăta așa cum sunt, izbăvind toată zidirea¹⁹⁸. Înviind trupul Său, Hristos a așezat premisa învierii tuturor și a înnoirii creației. Părintele Stăniloae notează că apusul creștin "n-a tras

toate consecințele din învierea lui Hristos cu trupul. De aceea, în explicarea mântuirii, el s-a oprit la Cruce. Dar cine crede că Hristos și-a putut învia trupul, de ce nu ar crede că poate lucra și asupra creației, legată de trupul Lui înviat (...)?"¹⁹⁹. Cu siguranță, și așa cum am văzut mai înainte, neluarea în calcul a consecințelor cosmologice ale mântuirii săvârșită de Hristos nu vine decât din aceeași temere de panteism. Creștinismul răsăritean, abordând realist și integral urmările căderii, nu se poate mulțumi cu ideea împăcării omului cu Dumnezeu; Sfântul Atanasie arată cât se poate de tranșant că Hristos — pe Cruce și prin Înviere — a adus vindecare zidirii, înnoire și sfințire²⁰⁰, pregătind marea transfigurare eshatologică, îndumnezeirea, care, departe de a fi o sacralitate panteistă a lumii, înseamnă valoarea eternă și reală a lumii și "dă un orizont cosmic credinței"²⁰¹. Lumea transfigurată nu mai e aceea care incită patima posesiunii, ci aceea care îl arată prin toate ale sale pe Dumnezeu²⁰².

Creația nu poate avansa însă de una singură spre îndumnezeire. Chiar desăvârșirea lucrării lui Hristos e condiționată de aportul uman: "Fiul, ca Rațiune ce le rânduiește pe toate — spune Părintele Stăniloae, — ce vrea să le readucă în armonie pe toate, începe această faptă prin jertfa Lui, dar la ea trebuie să se asocieze jertfele altora, insuflată de jertfa Lui. E necesară o jertfă cât mai generalizată pentru restabilirea raționalității universale, ca articulare armonică a tuturor"²⁰³. Omul e parte a întregului, a universului, spune Sfântul Atanasie²⁰⁴, participând vrând-nevrând la viața și aspirațiile creației; în același timp, paradoxal, el e mai mult decât toată creația, căci devine responsabil pentru ea²⁰⁵. Prin trup, e consubstanțial creației yăzute și tocmai de aceea mediul prin care iradiază în cosmos energiile de-viață-făcătoare ale Logosului făcut om²⁰⁶. Mai mult, prezența Cuvântului în om și în creație scoate în evidență *legătura interioară* dintre acestea, "astfel încât — afirmă Părintele Dumitru Popescu — scopul omului nu mai este cel de a exploata nemilos natura (...), ci să vadă în creație mijlocul de dialog între el și Dumnezeu", pentru ca "progresul în cunoașterea naturii să fie însoțit de progresul în cunoașterea lui Dumnezeu, fiindcă numai pe această cale se va putea depăși uriașul decalaj existent astăzi între progresul tehnic al lumii și regresul ei moral".

După chipul transfigurării taborice a Domnului, creștinul e chemat astăzi să contribuie la propria schimbare și la înnoirea lumii, "cu puterea lui Hristos, în cadrul unui proces care începe aici, cu transfigurarea patimilor în virtuți, a egoismului în bucurie, și se va încheia dincolo, atunci când dreptii vor străluci ca luminătorii cerului în împărăția lui Dumnezeu". Numai conștienți de puterea cosmică a lui Hristos vor regăsi oamenii adevăratul lor loc și rol în creație, dar și resortul interior pentru a nu mai căuta dominarea celor din jur, ci stăpânirea de sine²⁰⁷. Depășind mentalitatea secularizată și *protenția de stăpân*, "omul nu mai apare ca fiind opus creației, ca un subiect cugetător față de obiectul material care este lumea văzută, ci ca făcând parte integrantă din creație"²⁰⁸. Solidar cu creația, el colaborează cu Dumnezeu spre îndumnezeirea creației, fapt larg dezbătut de Sfântul Maxim Mărturisitorul.

Teologia ecumenistă, atenționată de pericolul dezastrului ecologic ce pândește planeta, caută redefinirea atitudinii omului față de creație. Din nefericire, cu toate eforturile dialogului protestant-ortodox, lumea apuseană încă nu a reușit să părăsească dualismul și consecințele sale, devenite automatisme în teologie. Astfel, Raportul Adunării Generale a C.E.B. de la Canberra afirmă indirect un hiatus între Dumnezeu și om: omul salvgardează creația prin mijloace proprii (legislație și atitudine ecologică), Dumnezeu o va transfigura în eshaton²⁰⁹. Nu există o colaborare adevărată între Dumnezeu și omnirea, pentru că relația dintre Hristos și creație nu e evidentă (nu întâmplător Adunarea a ales ca temă lucrarea Duhului Sfânt, cu toate avertismentele ortodoxe)²¹⁰, deși se începe a vorbi de energiile necreate; pe de altă parte, afirmându-se prezența Duhului în creație (separat de

Hristos), aceasta nu mai e privită ca mediu transparent pentru Dumnezeu, ci ca bun în sine, "lumea noastră", vrednică de venerație, concepție în care se regăsește obișnuința perspectivei secularizate²¹¹. Or, Biserica Răsăritului afirmă tocmai sinergia divino-umană în orice progres, al omului și al cosmosului. De aceea și mijloacele sale rămân mereu aceleași, fără a fi insuficiente sau depășite ci, pretinzând conștientizarea lor, mărturisesc aceeași atitudine față de creație: rugăciunea de invocare a Duhului lui Hristos, asceza, ierurgiile și Sfintele Taine, care nu vizează prezervarea mediului, nici prefigurează eshtonul, ci sunt aspecte ale Împărăției deja prezentă în și între noi.

Într-o încercare de definire a atitudinii ortodoxe față de creație, s-ar putea spune că omul trebuie să o iubească întrucât e darul lui Dumnezeu și să o cinstească pentru că e locul prezenței Lui²¹²; creația trebuie privită ca o icoană și nu ca bun în sine, fără a ne opri la ea, ci căutându-L în ea pe Hristos; în același timp, omul trebuie să fie conștient că fiecare gest al său se răsfrațe și asupra ei, în baza consubstanțialității și a solidarității noastre cu ea, și că trebuie să lucreze — în Duhul lui Hristos cel cosmic — întâi asupra lui, ca și ea să se bucure de "libertatea mării fiilor lui Dumnezeu" (Rm., 8, 21)²¹³. Atitudinea Ortodoxiei rămâne mereu fidelă și conformă Euharistiei și liturgicului, care este nu numai taina Bisericii, ci taina creației transfigurată, potrivit teologiei Părintelui Stăniloae. În acest context se înscrie și recomandarea Mesajului Întâistăitorilor Bisericilor Ortodoxe (Fanar, Duminica Ortodoxiei, 15 martie 1992): "Biserica Ortodoxă (...) invită (...) (pe, n.n.) toți ortodocșii ca, în fiecare an, să dedice prima zi a lunii septembrie — ziua începutului anului bisericesc — rugăciunilor pentru păstrarea integrității creației lui Dumnezeu și adoptării față de natură a unei atitudini conforme tainei Euharistiei și tradiției ascetice a Bisericii"²¹⁴.

*

Problematica privind relația dintre Logos și creație, care își găsește întemeierea ultimă în Hristos, Logosul Creator și Mântuitor, în taina Sfintei Treimi, este, așa cum s-a încercat a arăta, de o profunzime și o diversitate negrăită, dar și de o stringentă actualitate. Hristologia cosmologică a Sfântului Atanasie cel Mare e, în această privință, nu numai o latură puțin luată în seamă de teologie, ci un capitol nodal, rezolvând peste timp — prin fidelitatea față de revelație și prin geniul cuprinzător al Părintelui — probleme care ne frământă astăzi. În lumina acestei doctrine — permanență în gândirea și spiritualitatea răsăriteană, dar care a ajuns în opera Sfântului Atanasie la o uluitoare sinteză originală, — Dumnezeu, omul și cosmosul nu mai sunt străinii cu care ne-a obișnuit de câteva secole mentalitatea secularizată, fără Dumnezeu, ci reperatele unei comuniuni de viață, dăruire și sens. Nu întâmplător, la Sfântul Atanasie teologia depășește polemica sau tratatul, devenind spiritualitate. Și e de semnalat că, în momentele cheie ale istoriei Bisericii, Dumnezeu a rânduit ivirea unui trunchi viguros, a unei sinteze de fiecare dată cosmologică și duhovnicească: Sfântul Atanasie, Sfântul Maxim, Sfântul Grigorie Palama și, de ce nu, Părintele Stăniloae. De fiecare dată s-au săvârșit — în Duhul lui Hristos — precizări și aprofundări ale raportului dintre Dumnezeu și creație, spre descoperirea în mijlocul lumii a tainei Împărăției cerurilor. Căci în Hristos și în Biserica Sa universal întreg se transfigurează. Acesta e mesajul Sfântului Atanasie cel Mare, al Părinților și al Ortodoxiei, indiferent de loc și timp; aceasta trebuie să fie propovăduirea și lucrarea Bisericii astăzi.

Drd. Doru Costache

Note:

1. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie și Cultură*, București, 1993, p. 9-10.
2. Sfântul Atanasie cel Mare, *Scriseri*, vol. I, P.S.B. 15, traducere, introducere și note de P. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, 1987, p. 12.
3. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *op. cit.*, p. 99.
4. Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva elinilor*, VII, P.S.B. 15, p. 38.
5. Nu e vorba numai de curente sinctetice, de influență orientală, care băntuie Europa și Statele Unite, ci de o tendință subterană în chiar mișcarea ecumenică, cum semnaleză Declarația participanților ortodocși în atenția celei de a șaptea Adunări Generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Canberra, 1991 (v. Pr. Asist. Constantin Coman, *Participarea delegației BOR la a șaptea Adunare Generală a CEB*, "Biserica Ortodoxă Română", nr. 1-3, ian.-mart. 1991, p. 17). Despre tipurile panteismului, v. Norman Geisler, *Apologetică creștină*, Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, USA, 1993, p. 187-207.
6. Sfântul Atanasie cel Mare, *op. cit.*, VIII, p. 40 și n. 40, p. 40; cf. Preot Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, București, 1988, p. 108.
7. *Ibidem*, IX, p. 41 și n. 42, p. 41; cf. Idem, *Tratat despre întreruperea Cuvântului*, P.S.B. 15, p. 104.
8. *Ibidem*, XIII, p. 46. Despre idoli, v. *eidolon* și *eikon* la Francis E. Peters, *Terminii filozofiei grecești*, trad. de Drăgan Stoianovici, Humanitas, 1993, p. 74 și 81.
- 8 bis. V. *hen* la Francis E. Peters, *op. cit.*, p. 118-124.
9. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Studiu introductiv*, P.S.B. 15, p. 14; cf. Sf. Atanasie cel Mare, *Cuvântul I contra arienilor*, P.S.B. 15, p. 167 și n. 17, p. 167. Cf. Vladimir Lossky, *Introducere în teologia ortodoxă*, în românește de Lidia și Remus Rus, Prefață de Pr. Prof. D. Gh. Popescu, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 66-67. V. la F.E. Peters, *op. cit.*, *henas*, p. 124, *monas*, p. 173 și *trias*, p. 277-278.
10. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XI, III, p. 139. V. la F.E. Peters, *op. cit.*, *agenetos*, p. 21 și *genesis*, p. 103-110.
11. Cf. Sf. Atanasie, P.S.B. 15, p. 13. V. și *logoi spermatikoi* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 160.
- 11 bis. Nicolae Arseniev, *Descoperirea vechii veșnice, introducerea în credința creștină*, trad. de Lidia și Remus Rus, București, 1991, p. 28.
12. În Studiul introductiv la vol. I din versiunea românească a operei Sfântului Atanasie, Părintele Stăniloae afirmă că discursul atanasian "a precizat teologic conținutul credinței evanghelice nu numai față de arianismul care părea mai puțin panteist, cât și față de gândirea neoplatonic-ghnostică, și în special origenistă, care, aparent opusă arianismului, era dominată de un panteism încă mai direct precizat" (Sf. Atanasie, *op. cit.*, p. 13).
13. Sf. Atanasie, *Cuvântul I contra arienilor*, P.S. B. 15, IV, p. 160 și n. 15, p. 166; cf. Athanase d'Alexandrie, *Lettres d'Sérapion sur la divinité du Saint-Esprit*, Introduction et traduction de Joseph Lebon, professeur a l'Université de Louvain, Editions du Cerf, Paris, 1947, Sources Chretiennes, vol. 15, p. 54.
14. *Ibidem*, IV-VI, p. 160-161. V. *dynamis* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 69-73.
15. Athanase d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 63; cf. Sf. Atanasie cel Mare, *A doua epistolă către Serapion*, III, P.S.B. 16, trad., introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, p. 69.
16. Sf. Atanasie, *Cuvântul I contra arienilor*, XVIII, p. 177.
17. *Ibidem*, p. 14; cf. Athanase d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 54.
18. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 10-11.
19. Sf. Atanasie, *Tratat...*, n. 88, p. 137; cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, București, 1978, p. 347. V. *kosmos* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 157-158.
20. Idem, *Cuvânt împotriva elinilor*, XXXIV, p. 69 și *Cuvântul I...*, XII, p. 167-168 și n. 18, p. 168. V. și Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 41 și 348; cf. *Studiu introductiv*, P.S.B. 15, p. 18 și Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Coordonate teologice și spirituale ale educației ecologice ortodoxe*, "Glasul Bisericii", nr. 5-7, mai-iulie 1994, p. 83.
21. Teologul protestant Jürgen Moltmann afirmă că "Duhul lui Dumnezeu este (...) Spiritul universului, totata coeziune a acestuia, structura, informația și energia lui (...) Evoluțiile și catastrofele universului sunt de asemenea mișcări și experiențe ale Duhului în creație" (*God in Creation, an ecological doctrine of creation*, The Gifford Lectures 1984-1985, SCM Press Ltd., p. 16). Deși încercă o apropiere de teologia ortodoxă (*Ibidem*, p. XIII), în virtutea separației occidentale a Duhului Sfânt de Hristos în iconomie și a lipsei învățăturii despre energiile necreate, confundă prezența Duhului (nici nu mai vorbește de logica universului ca reflex al Logosului) în creație cu fundamentalul cosmosului și deschide calea afirmării unei implicări aproape clar panteistă a Acestuia în lume și societate, devenind responsabil și de cataclismele sociale. Această tendință s-a manifestat la ultima Adunare Generală a C.E.B., ca o încercare de a face din Biserici și din însăși organizația pancreștină organisme de asistență suprastatală (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 130 și Pr. Asist. Constantin Coman, *op. cit.*, p. 17). Comparativ cu această nouă atitudine a creștinismului occidental, V. *lógos* și *psyché tou pántos* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 161-163 și 250.
22. E curios modul în care este receptat Logosul atanasian într-o sinteză patrologică românească; suspectat în același timp de influență platonică, stoică sau chiar origenistă (Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, Buc., 1988., p. 110-111), se afirmă totuși o depășire a acestora (*Ibidem*, p. 109, 189-190).
23. Sf. Atanasie, *Cuvânt împotriva elinilor*, XL, p. 76 și n. 92, p. 77 și n. 103, p. 84; cf. *Sfântul Atanasie, Arhiepiscopul...*, p. 49.
24. Idem, *Tratat...*, LIV-LVI, p. 151-153.
25. Idem, *Cuvânt împotriva...*, XLVI, p. 84. Comentând acest pasaj, Părintele Stăniloae spune că "afirmarea acestei comuniuni (dintre Tatăl și Fiul, n.n.) va despărți pe Sfântul Atanasie de origenismul

neoplatonic panteizant, care considera că Fiul e mai mic decât Tatăl, cât și de monoteismul supus unei legi raționale, deci ducând și el spre același panteism al lui Aristotel, de care era influențat Arie"... (P.S.B. 15, p. 16).

26. *Sfântul Atanasie, Arhiepiscopul Alexandriei, și Biserica din timpul său, mai ales lupta ei cu arianismul*, traducere de Athanasie, Episcop al Râmnicului-Noului Severin, București, 1900, p. 304.

27. Sf. Atanasie, *Tratat...*, n. 1, p. 89; cf. Preot Prof. Dr. I.G. Coman, *op. cit.*, p. 110. Relația este urmărită insistent, revelator fiind și textul din *A doua epistolă către Serapion*, II, P.S.B. 16, p. 68. Mutarea discuției în domeniul persoanei a necesitat o revoluție conceptuală și terminologică; cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 9 și V. Lossky, *op. cit.*, p. 49 și 53.

28. Idem, *Cuvânt...*, XLVII, p. 85 și *Cuvântul I contra arienilor*, XIV, p. 171.

29. Idem, *Cuvântul I...*, IX, p. 163; cf. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introd.* P.S.B. 16, p. 6.

30. *Ibidem*, n. 10, p. 164.

31. Idem, *A doua epistolă către Serapion*, III, p. 69.

32. Gândirea panteistă nu se putea ridica până la concepția despre Înviere, din moment ce vedea existența concretă ca relativă (cf. Sf. Atanasie, *Tratat...*, L, p. 148 și n. 113, p. 148).

33. Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, XVII, p. 175; cf. Athanasie d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 62. Părintele Profesor Dumitru Popescu arată că Părinții au transformat conceptul de substanță cu caracter impersonal din filosofia antică (*natura pura*), care împiedica realizarea unei autentice doctrine triadologice, în concept de substanță personală la nivelul teologiei trinitare sau *natură-comuniune*, precizare adusă ulterior de Sfântul Vasile cel Mare (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 11, 13 și 14).

34. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *St. introductiv*, P.S.B. 15, p. 17 și 18 și n. 17, p. 167; cf. Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, XII, p. 169 și n. 22, p. 169; cf. Pr. prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 124.

35. Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 75-76. V. *hyperousia* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 135.

36. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *St. introductiv*, P.S.B. 15, p. 7.

37. Sf. Atanasie, *Cuvânt împotriva elinilor*, XXVII, p. 59.

38. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 12; cf. Lossky, *op. cit.*, p. 24-25.

39. Sf. Atanasie, *Tratat...*, p. 13 și n. 1, p. 89.

40. Idem, *Cuvânt...*, n. 98, p. 79; cf. Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad., introd. și note de Pr. Dr. Vasile Răducă, Anastasia, p. 122 și 123. V. *ananke* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 37.

41. Idem, *Cuvântul I...*, n. 20, p. 168; cf. Pr. Prof. Dr. I.G. Coman, *op. cit.*, p. 190.

42. Cf. J. Guilton, Igor Bogdanov și Grichka Bogdanov, *Dumnezeu și știința*, trad. de Pr. I. Buga, Harisma, p. 75. Despre transendența divină în chiar prezența imanentă, v. la Lossky, *Introducere...*, p. 27.

43. Sf. Atanasie, P.S.B. 15, n. 51a, p. 48 și n. 71, p. 63.

44. Idem, *Cuvânt...*, XXIII, p. 56 și VIII, p. 40; cf. *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 9-10.

45. *Ibidem*, n. 58, p. 55.

46. *Ibidem*, XXII, p. 55 și XVII, p. 50.

47. Idem, *Tratat...*, LV, p. 152 și XLVI, p. 143.

48. Idem, *Cuvânt...*, XXVII, p. 59-60.

49. *Ibidem*, XX, p. 53 și n. 57, p. 53.

50. Idem, *Tratat...*, XLVII-XLVIII, p. 144-145.

51. Cf. Nicolae Arseniev, *op. cit.*, p. 8.

52. V. *hyle* și *theon* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 131-135 și 271.

53. Sf. Atanasie, *Tratat...*, n. 109, p. 145 și n. 81, p. 126-127; cf. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 77.

54. Idem, *Cuvântul al III-lea contra arienilor*, I, p. 327.

55. Idem, *Cuvânt...*, XXXV, p. 69-70; cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 152. Sf. Atanasie, vorbind despre distincția dintre Duhul Sfânt și creație, afirmă deplina transendență și caracterul necreat al Treimii, respingând astfel concepția ariană a unui amestec de creat și necreat în Treime. Numai această distincție descoperă și adevăratul sens, adevărata valoare a creației (Sf. Atanasie, *Ep. I către Serapion*, XXIV, p. 53; idem, *Cuvântul II contra arienilor*, XXI, p. 253; cf. Lossky, *Teologia mistică...*, p. 123 și 125).

56. Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, XXXIII, p. 196 și n. 33, p. 176.

57. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 13; cf. Lossky, *Introducere...*, p. 71 și 74.

58. *Ibidem*, p. 16. V. și Lossky, *Introducere...*, p. 66-67.

59. Athanasie d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 64 și 66; Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, XVII, p. 175 și n. 31b, p. 175-176.

60. Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, XVIII, p. 176; cf. *Ibidem*, XIX, p. 178-179 și Pr. Prof. Dr. I.G. Coman, *op. cit.*, p. 183. Formularea a devenit permanentă în teologia patristică (v. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, ed. a III-a, trad. de Pr. D. Fecioru, Scripta, Buc., 1993, p. 46).

61. *Ibidem*, XIX, p. 179.

62. Sf. Atanasie, *Cuvântul II...*, II, p. 232-233. Pe marginea acestei teme, Părintele Stăniloae arată că "Sf. Atanasie a introdus pentru prima dată în teologie distincția netă între nașterea dinainte de veci a Fiului din Tatăl și creația lumii în timp" (*St. Introd.*, P.S.B. 15, p. 15 și 14).

63. Athanasie d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 26 și 150.

64. *Ibidem*, p. 60.

65. Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, XXXI, p. 181; idem, *Epistola a II-a către Serapion*, III, p. 70 și V, p. 73; idem, *Cuvânt...*, XXVII, p. 60 și XXX, p. 63.

66. Athanase d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 61; cf. Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, n. 322, p. 176 și Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, p. 18.
67. *Ibidem*, p. 62 și 63; cf. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XXIX, p. 61-62.
68. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 17. Părintele Stăniloae evidențiază faptul că "Sf. Atanasie vorbește mai puțin de *nitic* și mai mult de *prin Fiul*, ca și de venirea la existență a creațiunii prin participarea la puterea lui Dumnezeu". (*Ibidem*, p. 20); cf. Loeky, *Teologia Mistică...*, p. 122. V. *on și me on* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 202-204 și 168. Problema ontologiei nimicului este repusă în discuție de Moltmann, *op. cit.*, p. 47 și 86; cf. *Catehismul Bisericii Catolice*, Arhiepiscopia Romano-Catolică a Bucureștiului, 1993, p. 75. Pentru implicațiile recunoașterii lumii ca și creație, v. Pr. Prof. Dr. Dr. Popescu, *Teologie...*, p. 76-77.
69. Sf. Atanasie, *Cuvântul III...*, XXII, p. 254 și *Tratat...*, III, p. 92; cf. Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, p. 50.
70. *Idem*, *Cuvântul I...*, XX, p. 179 și n. 17, p. 167.
71. *Idem*, *Cuvântul III...*, I, p. 327; cf. *Idem*, *Epistola a II-a către Serapion*, IV, p. 71 și *Cuvântul I...*, XVI, p. 174; cf. Athanase d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 60.
72. Cf. *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 19; cf. Sf. Atanasie, *Tratat...*, n. 20, p. 95. În felul acesta se poate vorbi și de o istorie comună a umanității și a cosmosului, fapt deplin mărturisit în teologia Sf. Maxim Mărturisitorul, nu precum în mentalitatea occidentală, istorică și acsmologică, cum observă Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Coordonate...*, p. 84. Astfel se realizează și o autentică depășire a separației om-creație (cf. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XLI, p. 136 și XLII, p. 137; cf. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Coordonate...*, p. 83 și Drd. Doru Costache, *Pentru o antropologie ortodoxă*, "Glasul Bisericii", nr. 5-7, 1994, p. 86-87) în dialogul dintre Dumnezeu și om prin raționalitatea creației (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Buc., 1978, p. 7-10 și D. Stăniloae, *Isus Hristos – lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Anastasia, 1993, p. 8).
73. Sf. Atanasie, *Epistola II către Serapion*, V, p. 73; cf. *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 17.
74. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 16-17; cf. J. Moltmann, *op. cit.*, p. 75.
75. *Ibidem*, p. 17.
76. *Ibidem*, p. 5 și 26.
77. Pr. Prof. Ion Buga, în introducerea la *Dumnezeu și știința*, p. 8. Albert Einstein vorbește de o "religiozitate cosmică", o recunoaștere a misterului existenței universale (identificat cu ceea ce religiile "clasice" numesc "Dumnezeu"), care impune cercetătorului – preutul noului panteism-uimire extatică (*Cum văd eu lumea*, trad. de M. Flonta, I. Pârnu, D. Stoianovici, Humanitas, Buc., 1992, p. 244, 254 și 273). Receptivă fără restricții la progresele științei, teologia occidentală, preocupată multă vreme de afirmarea unilaterală a transcendenței divine, care a dus la concepția opoziției dintre natural și supranatural, este astăzi gata să cadă în extrema confuziei între Dumnezeu și lume, cum am observat în cazul unor fragmente din *God in Creation* și cum arată *Declarația participanților ortodocși în atenția celei de-a șaptea Adunări Generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor* (apud Pr. asist. C. Coman, *op. cit.*, p. 17).
78. Lossky, *Introducere...*, p. 43.
79. Sf. Atanasie, *Cuvântul I...*, n. 15, p. 166; cf. Arseniev, *op. cit.*, p. 65.
80. *Idem*, *Tratat...*, II, p. 91 și *Cuvântul II...*, XXII, p. 254; cf. Lossky, *Introducere...*, p. 121. V. *demiourgos* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 58-59.
81. Arseniev, *op. cit.*, p. 59-60. V. *kosmos noetos* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 159.
82. Aceeași încercare de distanțare față de panteism a dominat permanent și teologia occidentală, fapt ce a determinat un discurs acsmologic, în care nu s-a mai vorbit decât de o oarecare prezență a lui Dumnezeu în Biserică și în istorie și în nici un caz de lucrarea Lui atotsusținătoare în interiorul creației sau de raționalitatea internă a acesteia. Astfel s-au pregătit premisele dezvoltării științei profane și a tehnologiei, care consideră și acum universul și viața teren al explorărilor și al exploatărilor de tot felul, amenințând echilibrul ecologic planetar, temeiurile vieții (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 87).
83. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, VIII, p. 40 și XXIII, p. 56; cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 5 și 100.
84. *Idem*, *Tratat...*, p. 126-127, n. 81.
85. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 99-100.
86. Geisler, *op. cit.*, p. 181.
87. *Ibidem*, p. 163-184.
88. *Ibidem*, p. 179.
89. *Ibidem*, p. 164. Geisler nu găsește între cauzele deismului nici una de ordin cosmologic. Cf. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 100.
90. *Ibidem*, p. 164 și 179-180. Vrând să avertizeze asupra posibilității minunilor și realității lor în istorie, Geisler le susține unilateral ca supranaturale și acte ale atotputerniciei divine. În felul acesta nu reușește decât să opună supranaturalul naturalului (în care nu mai există posibilitatea progresului, p. 164), făcând din minuni nu semnele și începutul înnoirii, ci excepții care suspendă regula de dragul întăririi moralității omului (p. 183). V. despre minuni în teologia atanasiană la St. Athanasius, *On the Incarnation, the treatise De Incarnatione Verbi Dei*, translated and edited by a religious of C.S.M.V. with an Introduction by C.S. Levis. St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary, Crestwood, New York, 1989, p. 9.
91. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 85 și 93.
92. *Ibidem*, p. 87-89 și 102-103; cf. Geisler, *op. cit.*, p. 179.
93. Mircea Eliade, *Sacru și profanul*, trad. de Rodica Chira, Buc., 1992, p. 9.

94. "Pentru că s-a dezvoltat într-un mediu impregnat de religii panteiste, matriarhale și animiste, credința în *Yahweh*, despre care mărturisește Vechiul Testament, vorbește cu strădanie și perseverență despre diferența dintre Dumnezeu și lume: Dumnezeu nu poate fi înțeles în termeni lumești și lumea nu trebuie interpretată ca divină. Dumnezeu nu se arată în forțele și ritmurile naturii, ci în istoria umană, care e punctată de legămintele și promisiunile divine. (...) Fundamental distincții clare între Dumnezeu și lume a fost credința în creație (ca origine a lumii, n.n.), ceea ce L-a așezat cumva pe Dumnezeu dincolo de lume. Natura a fost dezbrăcată de dumnezeirea (sacralitatea conferită de panteism, n.n.) sa, politica a devenit profană, istoria a fost lipsită de credință. Lumea a devenit materie pasivă." (J. Moltmann, *op. cit.*, p. 13). În continuare, teologul protestant arată că apologeticele moderne au uzat în mod exagerat de această distincție, adaptând tradițiile biblice la procesele secularizării care au fascinat în această perioadă Europa, spre a găsi cea mai potrivită legitimitate religioasă exploatarea irațională a creației: absența lui Dumnezeu din cosmos (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 119). De aceea, urmează Moltmann, știind că e vorba de o falsificare a adevărului distincției vechi-testamentare (susținută, pe de o parte, dualist, cum am văzut, dar și prin conceptul filosofic *natura pura*, pe de alta) (cf. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 13-14) și confruntându-se cu un impas planetar, "o doctrină ecologică a creației trebuie astăzi să intuiască și să învețe imanența lui Dumnezeu în lume", fapt sinonim cu întoarcerea la adevărul original al tradiției biblice, care, în pofida accentului pus pe profilul unui Domn al istoriei, nu e defel acosmologică (cum observă însuși Iliade, *op. cit.*, p. 40 și 43). Afirmarea prezenței lui Dumnezeu în creație la toate nivelurile ("creația este în același timp prezența diferențiată a lui Dumnezeu-Duhul, prezența Unuia în cele multe", spune el; sau: "istoria creației este istoria lucrării Duhului dumnezeiesc") îl apropie pe Moltmann de viziunea cosmologică a Sfinților Atanasie cel Mare și Maxim Mărturisitorul.

95. Athanase d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 59 și Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, n. 92, p. 77.

96. Sf. Atanasie, *Cuvântul al treilea...*, XV, p. 341.

97. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 23.

98. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XXVII, p. 59.

99. Moltmann pornește de la perihoreza trinitară, ca manifestare a celei mai intense trăiri, numită "viață dumnezeiască și veșnică iubire", afirmând că nu e vorba de un "îpar rigid", ci puterea care însuflețește, "cheia tuturor rezonanțelor și izvorul dansului ritmic al vibrațiilor lumii" (*op. cit.*, p. 16). Numai acest chip al interpenetrării Persoanelor trinitare dezvăluie realitatea: în dimensiunea ei integrală: Dumnezeu în lume și lumea în El, cerul și pământul unificate, sexele împăcate, trupul și sufletul în armonie; o viziune foarte apropiată de aceea a Sfântului Atanasie (interdependența părților creației) și a Sfântului Maxim (perihoreza cosmică și drumul unificărilor pe care îl parcurge omul prin creație spre Dumnezeu), chiar dacă autorul nu-i cunoaște sau nu-i citează. În această perspectivă, dualismul și cauzalitatea dispar (*Ibidem*, p. 14). Totul e viață, nu relație mecanică și exterioară. Dispar și monadismul, și atomismul, căci "fiecare monadă are multe ferestre. De fapt, nu constă decât în ferestre. Toate cele însuflețite — fiecare în mod propriu — trăiesc una în alta și cu alta, din alta și pentru alta" (*Ibidem*, p. 17); aici teologul german e depășit de Părinți, care, în baza raționalității universului, afirmă perihoreza și interdependența nu numai în lumea vie, ci la toate nivelele, discurs întărit de fizica nouă, care vorbește despre relațiile de indeterminate.

100. În limba greacă, "toate sunt în Dumnezeu", dar și "Dumnezeu este în toate". Potrivit lui Geisler, panteismul nu e decât o formă a panteismului evolutiv, care afirmă ambiguu că Dumnezeu nu e una cu lumea dar că, în același timp, "nu este distinct și independent față de lume". În schimb, propune concepția *telstă*, o întoarcere la principiul tomist al cauzalității existențiale (N. Geisler, *op. cit.*, p. 223-224 și 261). Este evidentă absența teologiei energiilor necreate. Cf. V. Lossky, *Introducere...*, p. 24.

101. Sf. Atanasie, *Arhiepiscopul Alexandriei...*, p. 49.

102. *Ibidem*, p. 287.

103. Sf. Atanasie, *Cuvânt împotriva elinilor*, XXX, p. 63.

104. *Ibidem*, n. 71, p. 63 și p. 16-17; cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 152.

105. Moltmann, *op. cit.*, p. 14; cf. Henry M. Morris, *Bazele biblice ale științei moderne*, Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, USA, 1993, p. 29-33. *Catehismul Bisericii Catolice* afirmă, dincolo de cauzalitatea văzută ca premisă a relației Dumnezeu-lume, prezența lui Dumnezeu "în străfundul ființei făpturilor Sale", însă nu arată modul acestei prezențe (p. 76).

106. *Ibidem*, p. 13 și 15. Vrandă să explice prezența lui Dumnezeu în creație, Moltmann uzează de două mari concepte: doctrina rabinică *Shekinah* (chenoză, ieșire din sine; participarea lui *Yahweh* la viața poporului Israel) și *triadologia creștină*. Pe de altă parte, teologul german practică separația dintre Fiul și Duhul Sfânt în economic; Sfântul Atanasie vorbește într-adevăr trinitar, afirmând prezența și lucrarea continuă a Tatălui prin Fiul în Duhul Sfânt. Cf. Pr. Prof. D. Popescu, *Teologie...*, p. 104.

107. Sf. Atanasie spune că "darurile harului întrec măsurile făpturii" (*Bucăți alese din opera Sfântului Atanasie cel Mare, Patriarhul Alexandriei*, însoțite de un studiu de St. Bezdechi, Cluj, 1925, p. 4), de unde nesfârșita aspirație a făpturii după deplinătatea harului. Creația e chemată continuu la ființă și la mai intensă împărtășire de Dumnezeu; în termenii lui Noica, o eternă devenire întru ființă.

108. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XXIX, p. 61-62, VI, p. 37 și XLIV, p. 81.

109. *Ibidem*, XXVIII, p. 61 și XLVII, p. 85; cf. Idem, *Tratat...*, III, p. 92.

110. *Ibidem*, IV, p. 34. Existența e bună pentru că e rațională, chip al Logosului; paradigmele nu au nici o conotație platonică. De altfel, "răul nu a fost de la început. (...) Ci oamenii au început să-l nascăcească (...) mai târziu și l-au întipărit în ei" (*Ibidem*, II, p. 31). Aici, Sf. Atanasie mută întreaga problematică a răului în ceea ce teologia capadociană va numi domeniul persoanei. Pe de altă parte, acceptarea răului

- ipostatic pune două probleme de nedepășit: Dumnezeu ar fi autor al răului sau ar exista un Dumnezeu bun și unul rău (*Ibidem*, VI, p. 36-38).
111. *Ibidem*, XLI, p. 79; cf. *Ibidem*, XXIX, p. 62-63 și XL, p. 75-76.
112. Idem, *Epistola II către Serapion*, n. 128, p. 70.
113. Idem, *Tratat...*, II, p. 91.
114. Idem, *Cuvânt...*, II, p. 31-32; XL, p. 76; XLI, p. 77; XLII, p. 79; cf. Idem, *Tratat...*, XLII, p. 137-138.
115. *Ibidem*, XLVI, p. 83; cf. Idem, *Tratat...*, XI, p. 103-104 și XLI, p. 136.
116. V. Lossky, *Introducere...*, p. 123.
117. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XXVII, p. 60 și n. 67, p. 60. Geisler spune că întuierea interdependenței și a unității fapturilor în panteism e un aspect pozitiv (*op. cit.*, p. 200-201).
118. *Ibidem*, XLI, p. 78; XLVI, p. 84 și XXVIII, p. 60-61; cf. Idem, *Tratat...*, I, p. 89 și n. 20-, p. 93.
119. *Ibidem*, XLI, p. 78 și XLII, p. 79.
120. Idem, *Tratat...*, XLII, p. 136-137: Logosul e în fiecare parte a creației (și în om), dar și în întreg cosmosul; cf. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introductiv*, P.S.B. 15, p. 22 și 24. Cf. Pr. Prof. Dr. I.G. Coman, *op. cit.*, p. 190.
121. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu afirmă că "dacă Dumnezeu n-ar fi așezat la temelia creației raționalitatea ei internă, n-ar fi fost posibilă nu numai știința, dar nici rațiunea omului. Interpretată în această lumină, autonomia apare în ultimă instanță o viclenie a diavolului ca să-l determine pe om să se folosească de cele create de Dumnezeu fără să-L recunoască pe Creatorul lor, spre pierzania acestuia" (*Teologie și Cultură*, p. 163, 108-109 și 122).
122. Idem, *Coordonate teologice...*, p. 82.
123. Sf. Atanasie, *Tratat...*, IV, p. 94; cf. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Coordonate teologice...*, p. 81.
124. Idem, *Cuvânt...*, XLII, p. 79 și *Cuvântul II...*, II, p. 233; cf. Pr. Prof. Dr. I.G. Coman, *op. cit.*, p. 190.
125. Idem, *Cuvânt...*, XXXVI, p. 71 și XXXVII, p. 71. V. *archat și enantia* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 44 și 82.
126. *Ibidem*, XXXVII, p. 72. Despre complementaritatea și convergența fapturilor. *Ibidem*, XXXVIII, p. 72-74. V. *harmonia și sympathia* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 113 și 262-265.
127. *Ibidem*, XLIV, p. 81 și n. 94, p. 77; cf. *Ibidem*, XXXIX, p. 74-75.
128. Există o unitate fundamentală între părțile creației văzute, ca și între cele ale lumii nevăzute, dar și una între cele două aspecte ale creației (văzut și nevăzut), astfel încât se poate vorbi de consubstanțialitatea lor (Sf. Atanasie, *Cuvânt împotriva elinilor*, XXVIII, p. 61), de o singură lume; "principiile" nu sunt eterogene, chiar dacă diferă funcțional. E o depășire a concepției filozofice a principiilor, care erau văzute ca fiind de altă fire, concepție ce nu mai poate explica sau afirma unitatea lumii, de unde politeismul: un zeu creator al unei anumite părți (e un joc între unitate și diversitate, între panteism și dualism în orice concepție externă revelației). Sf. Atanasie găsește și o altă întemeiere a unității cosmosului prin aceea că propriu tuturor părților lumii este termenul de *creat* (Idem, *Cuvântul II contra arienilor*, LVIII-LIX, p. 295-296).
129. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XLII, p. 79. Comparația cosmosului cu un trup o preia Sf. Atanasie din gândirea elenă (cf. *Tratat...*, XII-XLIV, p. 136-140), încurajat, poate, de imaginea paulină a Bisericii ca trup. Cu acest prilej, el afirmă valabilitatea teologiei apologetilor despre cele două stări ale Logosului (*endiathetos și prophorikos*), anticipând și viziunea Sf. Maxim despre rațiunea cea una și rațiunile cele multe (cf. *Cuvântul II contra arienilor*, LXXXI, p. 323). Pe de altă parte, ceea ce sesizează omul după cădere este o realitate nefirească, în care părțile stau pară în opoziție (N. Geisler, *op. cit.*, p. 200-201). Adevăratul raport între întreg și părți, adevăratele unitate a lumii e dată și se realizează în Hristos, Logosul Creator și Mântuitor. Care biruiește rânduiala firii căzute (*Huc și altele...*, p. 95-96).
130. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XLIII, p. 80; XLII, p. 79 și XI, p. 77. Moltmann arată că e de dorit "eliminarea conceptului de cauzalitate din doctrina despre creație (...). A crea lumea înseamnă (...) o *receptivitate* care desemnează o comuniune cosmică de viață între Duhul lui Dumnezeu și toate ființele create" (*op. cit.*, p. 14). H.M. Morris observă și el o complementaritate a părților creației (*op. cit.*, p. 29-33 și 64). Este și ceea ce afirmă Sfântul Atanasie (*Tratat...*, XLII, p. 137). Rușii, numind lumea *mir*, surprind foarte bine acest aspect al "păcii" și complementarității elementelor creației, dată în Hristos.
131. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, n. 99, p. 79-80.
132. Faptul e evident nu numai la Descartes, ci și în epistemologia kantiană, care definește spiritul științific (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 87-89).
133. *Ibidem*.
134. *Ibidem*, p. 94 și 112.
135. J. Guittou, G. Bogdanov, I. Bogdanov, *op. cit.*, p. 79 și 66.
136. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, IV, p. 34; XI, p. 76; n. 92, p. 76 și n. 103, p. 84.
137. V. Lossky, *Introducere...*, p. 71-76; cf. Pr. prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie și Cultură*, p. 81 și 78-79. V și Drd. Doru Costache, *Reflecții la finele mileniului al II-lea: Despre originea omului*, "Glasul Bisericii" nr. 1-4/1994, p. 85.
138. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 15, p. 25.
139. *Ibidem*, p. 22.
140. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Coordonate...*, p. 83 și *Teologie...*, 106.
- 140 bis. Idem, *Teologie și Cultură*, p. 144.
141. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XLIV, p. 80-81; XLII, p. 79; cf. Idem, *Tratat...*, I, p. 89. Relația internă dintre Logos și creație nu are nimic din concepția apuseană a cauzelor secunde, care, prin exteriorismul de care suferă, autonomizează creația, cu toate eforturile teologiei catolice contemporane de a relaționa Cauza

- primă cu cele secundă; mai mult, aceste încercări oferă imaginea ambiguă a unui amestec între autonomie și panteism (v. *Catehismul Bisericii Catolice*, p. 77-78).
142. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XLIV, p. 81.
143. Idem, *Tratat...*, IV, p. 35.
144. Idem, *Cuvânt...*, XI, p. 75. V. *kinesis* și *kinoun* la F.E. Peters, *op. cit.*, p. 149-157.
145. *Ibidem*, n. 90, p. 75-76. Părintele Stăniloae recomandă "dezvoltarea unei teologii a mișcării, ca o explicare teologică a ei, după ce științele naturii au pus în evidență importanța universală a mișcării" (*St. introd.*, P.S.B. 15, p. 24; cf. Drd. Doru Costache, *Pentru o antropologie...*, p. 86).
146. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. Introd.*, P.S.B. 15, p. 23.
147. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XLII, p. 137.
148. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 143; cf. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. Introd.*, P.S.B. 15, p. 22.
149. *Ibidem*, p. 165, 147 și 110.
150. V. Lossky, *Introducere...*, p. 65.
151. Athanase d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 25.
152. *Ibidem*, p. 27.
153. *Bucăți alese...*, p. 4.
154. Lucian Blaga, *Trilogia cunoașterii*, I, *Eonul dogmatic*, Humanitas, Buc. 1993, p. 5-36.
155. J. Guilton, *op. cit.*, p. 75. Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 106-109.
156. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XLII, p. 137-138 și XLV, p. 141-142; cf. Idem, *Cuvânt...*, XXXIV, p. 69; I, p. 30 și II, p. 31-32. Cf. *Bucăți alese...*, p. 90.
157. Idem, *Cuvânt...*, XI, p. 77; cf. Idem, *Cuvântul I...*, XII, p. 167-168.
158. *Ibidem*, XLV, p. 81 și n. 106, p. 85.
159. Idem, *Tratat...*, XI, p. 103-104.
160. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie...*, p. 105.
161. ***. *Convorbiri cu Cioran*, Humanitas, Buc., 1993, p. 13; cf. Pr. Adrian Nicolcea, *Ortodoxia și unitatea europeană*, "Almanahul bisericesc 1995", Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, 1994, p. 210-211.
162. M. Eliade, *Sacru și profanul*, p. 15.
163. *Ibidem*, p. 14. Cf. *Mesaajul Întâistăitorilor Bisericilor Ortodoxe*, trad. din versiunea engleză de Pr. M. Tița, "Vestitorul Ortodoxiei", nr. 68, 15-31 martie 1992, p. 5 și *Rapport du Comité du Rapport* în Consilul oecuménique des Eglises, *Signes de l'Esprit, Rapport officiel, Septième Assemblée*, Canberra, Australie, 7 au 20 février 1991, publié sous la direction de Marthe Westphal, WCC Publications, Genève, p. 292.
- 163 bis. Cf. *Viens, Esprit Saint: Message de l'Assemblée* în *Signes...*, p. 2.
164. J. Moltmann, *op. cit.*, p. XIII; cf. *Rapport...*, p. 270.
165. Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie...*, p. 77-79; *Viens, Esprit Saint...*, p. 3: salvagardarea creației nu e posibilă fără ca noi să fim "transformați și sfințiți de Duhul Sfânt".
166. Combătând deismul, care nu admite revelația supranaturală, comuniunea personală între Dumnezeu și om în istorie și intruparea, Geisler vorbește numai de posibilitatea unei relații Dumnezeu-om și invers, fără aprofundare cosmologică (*op. cit.*, p. 182-183). În lipsa energiilor necreate, cosmosul nu mai e mediu de împărtășire a lui Dumnezeu omului. În fond, metafizica lui Geisler e tot dualistă, așa cum a lui Moltmann atinge panteismul.
167. *Ibidem*, p. 180; cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 79-80.
168. *Catehismul Bisericii...*, p. 71; cf. *Rapport...*, p. 269-270.
169. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, II, p. 31 și VII, p. 38.
170. *Ibidem*, II, p. 32; IV, 34; VII, p. 38-39; XIII, p. 46.
171. *Ibidem*, VIII, p. 39-40.
172. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Teologie...*, p. 101.
173. *Ibidem*, p. 103; cf. *Rapport...*, p. 271.
174. *Rapport...*, p. 270; cf. *Message...*, p. 3.
175. Sf. Atanasie, *Tratat...*, VI, p. 96.
176. Idem, *Cuvânt...*, XI, p. 75; cf. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 105.
177. Idem, *Tratat...*, I, p. 90; cf. Idem, *Cuvânt...*, XXXIII, p. 67-68.
178. *Ibidem*, XXXII, p. 128; cf. Idem, *Cuvântul II...*, XVI, p. 247 și *Cuvânt...*, I, p. 30 și XXX, p. 63. V. și Sf. Athanasie, *Arhiepiscopul...*, p. 287.
179. *Ibidem*, XLVIII, p. 146.
180. St Athanasius, *On the Incarnation...*, p. 16; cf. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 16, p. 12 și Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 93.
181. Athanase d'Alexandrie, *op. cit.*, p. 28; cf. Sf. Atanasie, *Tratat*, I, p. 90.
182. *Bucăți alese...*, p. 103.
183. Sf. Atanasie, *Cuvânt...*, XLVII, p. 85 și *Tratat...*, VIII, p. 98.
184. *Sfântul Athanasie, Arhiepiscopul...*, p. 152.
185. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XLII, p. 137.
186. *Ibidem*, XLI, p. 136 și XLII, p. 137. V. mai departe despre raportul om-creație.
187. *Ibidem*, XLIII, p. 138 și VI, p. 96; cf. *Ibidem*, n. 110, p. 146.
188. *Ibidem*, n. 1, p. 89.
189. Sf. Athanasie, *Arhiepiscopul...*, p. 156-157.

190. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XXVI, p. 122 și XXIX, p. 124; cf. Idem, *Cuvânt...*, I, p. 29 și *Tratat...*, XIX, p. 113; cf. Idem, *Cuvântul II...*, LXXXI, p. 323.
191. St. Athanasius, *op. cit.*, p. 9.
192. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 16, p. 12; cf. Pr. Prof. Dr. I. G. Coman, *op. cit.*, p. 193.
- Cf. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XXVI, p. 122 și XXXI, p. 127.
193. Sf. Atanasie, *Tratat...*, LIV, p. 151 și XLIII, p. 139; *Cuvântul III...*, XXXVIII, p. 368-369; cf. Pr. Prof. Dr. I.G. Coman, *op. cit.*, p. 193.
194. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 16, p. 17.
195. Sf. Atanasie, *Tratat...*, n. 1, p. 89 și XXXII, p. 128.
196. *Bucăți alese...*, p. 85; cf. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 143.
197. *Bucăți alese...*, p. 91-92; cf. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XXXVII, p. 132. Această perspectivă a găsit largă dezvoltare în liturgic, marile praznice împărătești fiind prilejuri de a cânta izbăvirea în Hristos a întregii creații.
198. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XLIV, p. 140 și XLV, p. 142; XXXVII, p. 132 și XL, p. 135.
199. *Ibidem*, n. 81, p. 127.
200. *Ibidem*, I, p. 90; Idem, *Cuvânt...*, I, p. 30; Idem, *Cuvântul I...*, XVI, p. 175; cf. Pr. Prof. Dr. I.G. Coman, *op. cit.*, p. 194. Sfântul Atanasie afirmă că Mântuitorul "a creat făptura și a refăcut pe cea creată" (*Tratat...*, XI.IX, p. 147). Aceste cuvinte pot fi explicația pentru românescul "Crăciun".
201. Idem, *Cuvânt...*, n. 40, p. 40; *Tratat...*, XLVI, p. 143 și XLVII, p. 144. V. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Teologie...*, p. 79 și *Coordonate...*, p. 83; cf. *Rapport...*, p. 271.
202. Idem, *Tratat...*, XI.VII-XI.VIII, p. 144-145.
203. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 15, n. 22, p. 23.
204. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XI.II, p. 136-137.
205. *Viens, Esprit...*, p. 2 și *Rapport...*, p. 270.
206. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *St. introd.*, P.S.B. 16, p. 17.
207. Pr. Prof. Dr. D. Popescu, *Coordonate...*, p. 83-84; cf. Idem, *Teologie și Cultură*, p. 91.
208. Idem, *Teologie...*, p. 124; cf. *Viens, Esprit...*, p. 2.
209. *Rapport...*, p. 271.
210. *În Șignes...*, p. 34.
211. *Rapport...*, p. 270.
212. Sf. Atanasie, *Tratat...*, XI.II, p. 136-137; cf. *Rapport...*, p. 291-292.
213. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, *Coordonate...*, p. 84.
214. În revista citată, p. 5.

RESTITUIRI PATRISTICE

DIALOGUL ISTORIC AL LUI PALADIUS, EPISCOPUL DE HELENOPOLIS, CU DIACONUL TEODOR AL ROMEI

Despre viața și felul de a fi al Fericitului Ioan Hrisostom, Episcopul Constantinopolului

Episcopul: Prea iubite frate Teodor, darurile lui Dumnezeu sunt, după cum se vede, unele comune și neîmpărțite, altele comune dar împărțite, iar pe lângă acestea există și o a treia categorie: (A darurilor) care nu sunt nici comune, nici împărțite, ci (a darurilor) personale, date fiecăruia după harul special de care s-a învrednicit.

Diaconul: Te rog, spune-ne de rostul fiecărui dar și, dacă se poate (explică-le) precum ai zis mai înainte.

Episcopul: Cele ce sunt bune de la natură, fără de care viața este imposibilă, sunt comune și neîmpărțite.

Diaconul: Cum, Părinte?

Episcopul: În primul rând, Dumnezeu, Stăpânul tuturor, împreună cu Fiul Său cel Unul Născut și cu Duhul Sfânt, este (un bun) comun și neîmpărțit. Stă în puterea oricui care dorește să-L cuprindă în întregime, cu ochii minții, fără nici o greutate. După Dumnezeu, sunt comune și neîmpărțite Sfintele Scripturi și puterile cerești. Sunt, apoi, comune și neîmpărțite: cerul, luna, întregul cor al astrelor și aerul însuși. Cândva a fost neîmpărțit și pământul împreună cu râurile, până când patima lăcomiei a cuprins sufletele celor înrobiți plăcerilor și au împărțit (între ei) elementele cele mai importante: pământul și apa.

Diaconul: Cele ce ne-ai spus sunt clare (și adevărate). Completează cuvântul (vorbindu-ne) despre a doua categorie (de daruri), despre cele care (sunt comune, dar) sunt împărțite.

Episcopul: Într-adevăr, nu se cuvine să las neterminată expunerea subiectului. Așadar, aurul, argintul și orice metal, încă și materialul lemnos și toate celelalte elemente — ca să mă exprim succint — sunt comune, dar în același timp sunt împărțite și nu se află toate în stăpânirea celui ce le dorește.

Diaconul: Și acest lucru este clar. Mă îndoiesc, însă, că vei putea să aduci dovezi în legătură cu a treia categorie (de daruri, a darurilor) excepționale, pentru că ai afirmat că sunt unele care nu sunt nici comune, nici împărțite, ci sunt personale, (date) în dar, în mod excepțional, celor vrednici. După ce vei pune capăt acestui cuvânt, (te rugăm) să ne spui de unde ai venit (și să ne vorbești) despre acele lucruri, al căror adevăr dorim să-l aflăm.

Episcopul: Dacă acest lucru depinde de mine și dacă cunosc aceste lucruri, n-am să preget (s-o fac), nici n-am să acund ceva din cele ce dorești să afli. Așadar, află că (darurile) neîmpărțite, personale și excepționale sunt fecioria și înfrânarea; ele nu sunt din

categoria celor comune sau a celor care se (dau), se împart; pentru că nu-și duce viața în feciorie oricine vrea, ci (numai) cel care poate. Mulți dintre cei care s-au căsătorit doresc (să ducă viața de feciorie), dar nu reușesc (acest lucru), pentru că sunt preocupați de viața conjugală. (Căci) după cum se întâmplă la întrecerile Olimpice, (unde) crainicul cheamă (în stadion pe oricine) vrea (să se lupte), însă încununează (numai) pe învingător, tot așa se întâmplă și în cazul castității, după cum se spune în Evanghelie. A venit Petru și a zis: "Dacă astfel este pricina omului cu femeia, nu este de folos (acesta) să se însoare" (Mat. 19, 10). Mântuitorul, însă, i-a răspuns: "Nu pricep toți cuvântul acesta, ci (numai) accia cărora li s-a dat" (Mat. 19, 11). Vezi că nu (le stă în putință) tuturor să ducă (viața de celibat), ci (numai) celor cărora li s-a dat (acest har)?

Diaconul: Am crezut că îți va fi greu să aduci dovezi (referitor la darurile) excepționale, însă, după cum se vede, ne-ai convins pe deplin, cu ajutorul Scripturii.

Episcopul: Dacă pe acestea le-ai înțeles bine, (atunci) voi adăuga celor spuse și alte dovezi, pentru ca, punându-i pe gânduri pe aceia care au cuget viclean, să înceteze (a încerca) să le ia cu forța (darurile și demnitățile) pe care nu le pot avea. (Cercetând, deci, Sfintele Scripturi, vom afla că nici preoția nu este (un dar) comun, nici împărțit (tuturor), ci este (un dar) excepțional, (făcut de Dumnezeu) celor vrednici, după cum ne încredința — pe când admonesta pe evrei — adânc cugetătorul (Apostol) Pavel: "Nimeni nu-și ia singur cinstea (aceasta), ci numai cel ce este chemat de Dumnezeu"; "tot așa și Aaron", zice (același Apostol), "nu s-a preaslăvit (singur) pe sine ca să fie arhiereu" (Evr. 5, 4). Căci în vremea aceea șase sute de mii de bărbați și mulți dintre ei aveau zel (pentru preoție), însă numai Aaron a fost proclamat (preot). Faptul extraordinar că toiagul său a rodit migdale (Numeri 17, 8) a convins mulțimea că preotul este alesul lui Dumnezeu. Unii, însă, neascultând de (sfatul cugetului) celui bun și socotind că (preoția) face parte dintre (darurile) comune, sau care pot fi împărțite (tuturor), s-au năpustit spre ea și (îndată) și-au găsit sfârșit vrednic în nebunia lor, pământul fiind martor al îndrăznelii lor. Datan și Abiron au fost pierduți îndată ce s-au îndrăgostit și cu ochi destrăbălat (au privit) către demnitatea (preoției). Pământul i-a înghițit pe ei și pe cei ce erau împreună cu ei și și-au aflat mormântul chiar pe locul adunării lor (Numeri 16, 1-32). După aceștia, Ozie, neținând seama de cele întâmplate și împins fiind de (aceeași) patimă, și-a dorit mult acest lucru. Și iață că într-una din zile, pe când chivotul era adus într-un car, vițelul care îl trăgea s-a poticnit și smucindu-se, a pus mâna (pe chivot) pentru a nu-l lăsa să se răstoarne. Însă, când a văzut Dumnezeu (acest lucru) nu i-a plăcut; pornind de la acest (gest al lui), cei obraznici și-ar fi făcut obicei (să se atingă de chivot), de aceea l-a lovit pe Ozie cu moartea (II Împ. 6, 6-7), învățându-i astfel pe ceilalți să renunțe la un astfel de gând nesăbuit. În cele din urmă, la mulți ani după arătarea lui Hristos, Simon Magul, cel din cetatea Getthon, inventatorul acelor învățături care contravin adevărului, meșterul vicleșugurilor (Fapte 8, 9 și urm.), inventează (acea) nebunie, temându-se, chipurile, de pedeapsa celor de demult; (și anume) ca nu cumva semănând aceleași lucruri (ca ei), aceleași (rezultate) să și secere. Prin urmare, ascunzându-se lupul sub pielea oii, se apropie de Apostoli cu cuvinte măgulitoare și cu galbeni, ca să nu pară că răpește (acel) bun pe care în mod viclean se ostenea ca să-l cumpere. (Atunci) el a spus acele (cuvinte) pe care (numai) el și cei care îl imită pot să le spună: Luați acești bani și dați-mi puterea demnității voastre, pentru ca (acela) peste care îmi voi pune mâinile să primească Duhul Sfânt. (Simon) era (deja) botezat în numele lui Iisus. Ceata Apostolilor, însă, i-a răspuns: — Pleacă, omule! Nu este îngăduit ca Harul lui Dumnezeu să fie vândut. Dar pentru că el stăruia și bătea la ușă (spunând aceleași) cuvinte, ei i-au zis a doua oară: De ce vrei să cumperi (acel lucru) pe care poți să-l dobândești în dar, dacă vicțuiești cum se cuvine? El, însă, având în vedere greutățile (unei astfel de) vicți, trândăvia cugetului său

și sfârșitul nesigur al lucrurilor, iarăși a golit aurul din pungă, încercând să momească cu acesta pe ucenicii Mântuitorului. Indignat de acestea, (Mântuitorul), Cel ce prinde pe cei înțelepți în (lațul) șireteniei lor, a grăit prin (gura lui) Petru, zicând: "Bani tăi să fie cu tine spre pierzare! Căci ai socotit că darul lui Dumnezeu se agonisește cu bani" (Fapte 8, 20). Și dându-i ca remediu pocăința, l-a îndemnat (să arate) îndelungă răbdare. "Pocăiește-te deci de această răutate a ta", zice, "și te roagă lui Dumnezeu, doară ți se va ierta cugetul inimii tale. Căci întru amărăciunea fierii și întru legătura nedreptății te văd că ești" (Fapte 8, 22-23). Căci Dumnezeu, îndelung răbdător fiind, nu vrea pierderea celor păcătoși. Prin urmare, după ce am argumentat, după puțină, cele spuse mai înainte, întreabă-ne acum, Teodore, (tu) cel cu nume mare, diaconul tainelor adevărului, (referitor la) cele ce mai înainte doreai să afli (de la noi).

Diaconul: De unde ai venit la noi?

Episcopul: De bună seamă că din Orient. Văd Roma pentru prima dată.

Diaconul: Ce te-a făcut să vii aici?

Episcopul: Dorul de pacea voastră.

Diaconul: Nu cumva este alta, diferită de a voastră?

Episcopul: Desigur, nu este altă (pace), ci este aceeași pe care a adus-o din cer Mântuitorul, care a zis Apostolilor: "Pacea Mea dau vouă" (Ioan 14, 24). Pentru confirmarea acestui dar, a zis (după aceea): "Pacea Mea las vouă (...). Zicând, deci, "dau" s-a referit la Sine, iar zicând "las" s-a referit la Duhul Sfânt; pentru că prin Hristos, în Duhul Sfânt, s-a descoperit neamurilor Tatăl. Dar, după cum se întâmplă cu mădularele: vigoarea sufletului se îndreaptă către cele sănătoase (și mai puțin) către cele paralizate; tot așa se întâmplă cu nefericita Biserica a Orientului. I-au fost paralizate mădularele și nu mai pot să îndeplinească lucrarea care le este proprie, s-a dus armonia (dintre ele). Cei mai mulți dintre demnitarii și susținătorii ei aprinși au fost exilați și nu mai putem locui fără griji și departe de pericole în țara care ne-a hrănit, din cauză că iubim adevărul. Deci, ajungând la voi, dorim ca puținele zile care ne-au mai rămas din viață, să le trăim conform Evangheliei.

Diaconul: După cum văd, Prea Venerabile Părinte, de către Providență ne-ai fost trimis, căci găesc durerea ta egală cu neliniștea noastră. Cred că faci parte din sinodul lui Ioan, episcopul Constantinopolului.

Episcopul: Este întocmai precum ai zis.

Diaconul: Așadar, te rugăm, având ca martor pe Dumnezeu, să ne spui, ca unul care cunoști faptele, tot adevărul despre acele lucruri, pe care (adevăr) noi vrem cât mai devreme să-l aflăm. (Să știi, însă) că de ne vei spune ceva neadevărat, Dumnezeu te va judeca și te va condamna, iar noi, aflând că altfel stau lucrurile, aspru te vom dezaproba. Pentru că aceia care ne-au relatat cele întâmplate (în Constantinopol) nu sunt unul sau doi, sau trei, sau zece, ci sunt mult mai mulți, iar dintre aceștia unii au fost episcopi, (alții) preoți, iar alții (făceau parte) din tagma monahilor. Iar dacă vrei să afli, (iată) îți fac cunoscute pe scurt cele ce (au parvenit la cunoștința) Bisericii Romei. Mai întâi, a venit la noi un citeț alexandrin, cu scrisorile papei Teofil, în care spunea că l-a caterisit pe Ioan. Citind aceste scrisori, fericitul papă Inochentie s-a tulburat mult văzând îngâmfarea și nesăbuița lui Teofil; (mai întâi faptul că a făcut acest lucru) și (în rândul al doilea) că scriindu-i singur nu a transmis și motivele pentru care l-a caterisit, nici (nu a spus) cu cine l-a caterisit. Fiind surprins de acestea, el n-a voit să răspundă (la scrisoare), considerând că este vorba despre o chestiune neserioasă. Între timp, a venit la papa Inochentie un diacon al Bisericii din Constantinopol, care trăia la Roma, (ocupându-se) cu chestiuni bisericești, și i-a înmănat o petiție, în care era implorat să aștepte puțin timp și va vedea descoperirea vicleșugului. Într-adevăr, după trei zile au sosit patru episcopi.

bărbați cucernici din grupul lui Ioan: Pansofios al Pisidiei, Pappos al Siriei, Dimitrie al Galatiei Secunda și Eugeniu al Frigiei, și i-au înmănat trei epistole, adresate apusenilor: una a episcopului Ioan, alta a celor patruzeci de episcopi, (aștia) în comuniune cu Ioan, și ultima, a clerului (care era de partea) lui Ioan. Toate (trei), de comun acord, făceau cunoscută tulburarea provocată de acei neisprăviți. Epistola lui Ioan suna așa:

Cap. II. "Venerabilului Domn, Prea Sfințitului Episcop Inochentie, (din partea lui) Ioan (episcopul), salutare în Domnul.

Cred că înainte (de a primi) scrisorile noastre, Cucernicia Voastră a auzit de nelegiuirea care s-a săvârșit aici. Imensitatea nenorocirilor (legate) de această teribilă tragedie a fost pretutindeni în lume cunoscută, iar vestea celor întâmplare, fiind până la marginea pământului, a provocat pretutindeni multă plângere și tânguire. Dar pentru că nu trebuie doar să deplângem (aceste rele), ci trebuie să încercăm să le și remediem, să oprim această furtună din Biserică, care este foarte greu de suportat, am socotit că este necesar să conving pe prea venerabilii și prea cucernicii episcopi Dimitrios, Pansofios, Pappos și Eugenius să-și părăsească Bisericile, să înfrunte marea imensă, să purceadă într-o lungă călătorie, și venind în preajma iubirii voastre, și expunându-vă totul clar, să pregătească (terenul) ca să se facă îndreptarea. Împreună cu aceștia am trimis pe prea cinstiții și iubiții diaconi Pavel și Kiriacos. (Toți) aceștia, deci tocmai ca printr-o scrisoare, vor expune pe scurt iubirii voastre cele întâmplare. Pentru că Teofil, conducătorul Bisericii din Alexandria — pe când unii reușiseră să convingă pe credinciosul împărat să poruncească să vină singur (pentru a da seama de cele săvârșite) — a dus cu sine mulțime mare de Egipteni, vrând de la început să arate că vine (pregătit) pentru luptă și război. Și dacă a sosit în marele și de Dumnezeu păzitul oraș al Constantinopolului, n-a venit la biserică, după cum era vechiul obicei, nici nu s-a întâlnit cu noi; nu ne-a transmis (vreun) cuvânt, nu s-a rugat și nici n-a intrat în comuniune cu noi, ci, coborând din corabie și trecând pe lângă porțile bisericii, s-a dus și a rămas undeva, afară din oraș. Deși noi l-am rugat de multe ori, atât pe el, cât și pe cei care erau împreună cu el, să vină la noi — întrucât toate erau pregătite: camerele și cele ce erau necesare, — nici el, nici aceia (care erau cu el) n-au acceptat (să vină). Văzând acestea, tare ne-am neliniștit pentru că n-am putut să aflăm cauza acestei nedrepte supărări. Făcând, deci, cele ce depindeau de noi și se cuvenea să facem pentru ei, l-am rugat continuu să vină la noi să ne spună pentru care motiv a făcut, de la început, atâtă război și a tulburat atât de mult orașul. Întrucât, însă, nici în felul acesta n-a vrut să spună motivul, iar cei care îl erau dușmani, stăruiau să fie depești, chemându-ne precaredinciosul împărat, ne-a poruncit să mergem acolo unde se găsește și să aflăm motivul de la el. Pentru că (aceștia) îl învinuiau (la împărat) de atac, ucideri, și de multe altele (nelegiuiri). Dar noi, respectând atât legile părinților, cât și pe acest bărbat și întrucât aveam scrisorile lui (în care spunea) că nu se cuvine să facă (cineva) judecăți în afara granițelor (eparhici sale) și că problemele eparhiilor trebuie să se judece în eparhiile respective, n-am îndrăznit să-l judecăm și am refuzat cu tărie (acest lucru). El, însă, continuând lupta ca și mai înainte, a chemat cu multă îndrăzneală pe arhidiaconul meu, ca și când Biserica ar fi fost deja văduvă și nu ar fi avut episcop și, prin intermediul acestuia, tot clerul s-a dus la el. Și (astfel) Bisericile au fost răvășite pentru că fiind ademeniți unii dintre clerici, aceștia s-au și arătat dispuși să scrie împotriva noastră și să ne acuze. Făcând acestea, a trimis și ne-a chemat (el pe noi) la judecată, deși nu se dezvinovățise de acuzele ce i se aduseseră; or, acest fapt, era atât împotriva canoanelor, cât și împotriva tuturor legilor. Iar noi, știind că (mergând la o astfel de judecată) nu ne prezentăm înaintea unui judecător (drept) — pentru că înaintea unui astfel de judecător ne-am fi prezentat de mii de ori — ci (că venim) înaintea unui dușman și adversar, fapt pe care îl dovedeau cele

de mai înainte, dar și cele (ce aveau să se întâmple) după aceea, am trimis Ja el pe episcopii Dimitrie de Pisinutis, Eulysium al Apameei și pe Lucian al Appiariiei, împreună cu preoții Ghermanos și Sever. (Întorcându-se aceștia) ne-au spus cu blândețea cuvenită să nu evităm judecata, dar (să evităm) pe acela care pe față ne este rival și dușman. Într-adevăr, ar fi fost drept să se așeze pe tronul judecătorului cel care nu avea dreptul s-o facă? cel care, înainte de a primi reclamații (împotriva noastră), de la început a făcut astfel de lucruri; cel care s-a îndepărtat pe sine de Biserică, de euharistie și de rugăciune; cel care a format acuzatori pe clericii pe care i-a atras de partea sa și a pustiiit Biserica? Nici nu era firesc ca (episcopul) din Egipt să judece (episcopi) în Tracia; el, cel care era acuzat (că a săvârșit) nelegiuiri (și care ni se arătase) dușman și inamic. El însă, de nimic nu s-a rușinat și s-a înverșunat să îndeplinească ceea ce voia, deși noi declaraserăm că suntem gata ca în prezența a sute și mii de episcopi să respingem acuzațiile (care ni se aduc) și să arătăm că suntem nevinovați, precum și suntem; dar el n-a acceptat și, pe când lipseam noi (din oraș) și stăruiam să fim judecați de sinod — pentru că nu evităm să fim audiați (de sinod), ci (evităm) ura ce ni se arată, — el a primit pe acuzatorii (mci); pe cei legați de mine i-a dezlegat, deși aceia n-au dezmințit niciodată acuzațiile (ce li s-au făcut); a primit reclamații, a fabricat dări de seamă, (adică a făcut) toate acele lucruri care erau atât împotriva legilor, cât și a canoanelor și a obiceiurilor. Dar, ce să mai spun? Nu s-a dat la o parte (de la nimic), a făcut totul până când cu forța și cu apucături despotice ne-a scos din oraș și din Biserică. Era seara târziu, poporul tot era strâns în jurul nostru, când am fost târât de către căpetenia (armatei) în mijlocul orașului, apoi cu forța împins și azvârlit într-o corabie și am plecat în călătorie noaptea, pentru că am cerut (să aibă loc) sinod și să se facă judecată (dreaptă). Cine n-ar plânge auzind toate acestea, chiar dacă ar avea inimă de piatră? Dar, pentru că — precum am zis mai înainte — nu trebuim doar să deplângem, ci să și îndreptăm (lucrurile), rog pe iubirea voastră să se facă părtașă la durerea noastră, să ia atitudine și să facă totul, încât să se pună capăt acestor rele.

Nelegiuirile lor nu s-au oprit aici, ci, la cele dinainte altele s-au adăugat. După ce preacredinciosul împărat a îndepărtat pe aceia care cu nerușinare și pe nedrept se năpustiseră asupra Bisericii, iar mulți episcopi, de îndată ce (acestora) le-a fost dat în vileag viclșugul, s-au întors la (casele) lor, evitând atacul (ce se îndrepta) împotriva lor, ca pe un foc ce consumă totul, noi am fost chemați (să revenim) în orașul și în Biserica din care pe nedrept am fost îndepărtați. Ne-au condus 30 de episcopi, îndată ce preavenerabilul împărat a trimis (la noi) în acest scop pe notarul său. Teofil, însă, a dispărut imediat, fără ca noi să știm din cauza cui și pentru care motiv. Intrând, deci, (în oraș), am rugat pe preavenerabilul împărat să adune sinod în vederea pedepsirii celor întâmplate. Având, deci, cunoștință (de gravitatea faptelor sale), Teofil a fugit, pentru că s-a temut de condamnare, dat fiind că scrisorile împărătești au fost trimise pretutindeni și pe toți (episcopii) i-a convocat la sinod. Îmbarcându-se noaptea pe o corabie, a dispărut, luând cu sine pe toți (egiptenii). Dar noi nu ne-am lăsat și, încurajați fiind de conștiința noastră, am rugat iarăși aceleași lucruri pe preavenerabilul împărat. Acesta, acționând conform cu buna sa credință, a trimis iarăși la Teofil (și l-a chemat) să vină degrabă din Egipt împreună cu toți aceia care fuseseră împreună cu el, ca să dea seama de cele întâmplate, și să nu creadă că cele săvârșite de el, în absența noastră, împotriva atâtor canoane, sunt în favoarea lui. El, însă, nu s-a supus scrisorilor împărătești, ci a stat acasă, pretextând (că în cazul venirii lui) ar avea loc o răscoală a poporului și ridicarea fără rost a unor care, chipurile, îi erau favorabili, deși înainte (de sosisca) scrisorilor împărătești, poporul însuși îl scâldase cu mii de injurii. Dar acum nu ne interesează aceste lucruri, ci (numai) le-am amintit, vrând să arătăm că a stăruit în ticăloșie. Totuși,

noi nici după acestea nu ne-am liniștit, ci am stărui, cerând să se alcătuiască un tribunal, (care să facă) judecată și (să se dea) răspuns, pentru că eram gata să arătăm că suntem nevinovați și că aceia au săvârșit cele mai mari nelegiuiri. Cu Teofil fuseseră și niște Sirieni, care împreună cu el săvârșiseră totul și care rămăseseră aici. Și cu aceștia eram gata să ne judecăm; de aceea de multe ori am cerut fie să ni se dea actele, sau reclamațiile acuzatorilor, fie să se facă cunoscută natura acuzațiilor și acuzatorii înșiși. Dar nimic din acestea n-am obținut, ci iarăși am fost alungați din Biserică. Cum aș putea să povestesc (faptele) care depășesc orice tragedie? Care cuvânt (va putea) reda? Care auz le va accepta fără frică? Căci, pe când noi propunem lucrurile despre care am vorbit mai înainte, o mare mulțime de soldați, în Sâmbăta cea Mare, pe când ziua se pleca spre seară, au năvălit în biserică, au scos cu forța tot clerul care era împreună cu noi și Sfânta masă a fost înconjurată de soldați înarmați. Femeile care se aflau, în acest timp, în incinta lăcașului sfânt, dezbrăcate pentru (a primi) botezul, au fugit goale de frica acestui atac îngrozitor, pentru că nu li s-a permis să-și pună veșmântul potrivit femeilor. Multe au fost scoase afară (abia) după ce au fost rănite, așa încât colimvitrele erau mânjite de sânge, iar apele sfințite se înroșiseră de atâta sânge. Dar răutatea nu s-a oprit aici; soldații, dintre care unii — după cum am aflat — nu erau botezați, venind acolo unde erau puse Sfintele, priveau la tot ce se săvârșește înăuntru, iar prea sfântul sânge al lui Hristos, într-o atât de mare învălmășeală, s-a vărsat pe hainele acestora, totul săvârșindu-se ca atunci când are loc o invazie barbară. Atunci, poporul, fugind din oraș, a fost împins spre ascunzișuri, încât la o atât de mare sărbătoare Bisericele au devenit goale, iar mai mult de 40 de episcopi, care erau în comuniune cu noi, hălăduiau împreună cu poporul, la întâmplare și fără rost. Pretutindeni (s-au auzit) plânsete și strigăte de durere, bocete și suspine și izvoare de lacrimi s-au vărsat în piețe, în case și în locuri pustii, așa încât orice loc al orașului trăia sub impresia acestor nenorociri. Dată fiind grozăvia nelegiuirii, nu numai cei care suferiseră (direct), dar sufereau împreună cu noi chiar și cei care nu înduraseră nimic din toate acestea; nu numai cei de o credință cu noi, ci și ereticii și iudeii și păgânii. Și, ca și când ar fi fost luat cu asalt, totul era numai zgomot, țipăt și învălmășeală. Acestea, deci, s-au făcut împotriva voinței preavenerabilului împărat, la căderea nopții. Episcopii (din preajma lui Teofil) au fost cei care au organizat (toate) acestea, ei, care nu s-au rușinat să aibă, mergând înainte, soldați în loc de diaconi. Și făcându-se ziua, toată lumca era în afara zidurilor orașului, săvârșind sărbătoarea pe sub copaci, în locuri împădurite, întocmai ca niște oi risipite. Așadar, din cele ce v-am spus, vă puteți închipui tot ceea ce s-a întâmplat aici; de altfel, este imposibil să relatăm fiecare lucru în parte. Lucrul cel mai rău, însă, este că niște răutăți atât de mari n-au primit încă nici acum vreo rezolvare și nici nu există speranță de rezolvare, iar răul se întrecește din zi în zi și ne-am făcut de răsul tuturor; sau, mai bine zis, nimeni nu râde, ci toți plâng, precum am zis, din cauza acestei culmi a răutăților, (din cauza) acestei nemaiauzite nelegiuiri. (Apoi) cine ar putea expune tulburările (provocate în) celelalte Biserici? Pentru că răul nu s-a oprit aici, ci a ajuns până în Orient. Căci, după cum atunci, când umoarea cea rea, pogorându-se din cap în mădulare, acestea se deteriorează, tot așa și acum, relele s-au pornit întocmai ca dintr-un izvor din acest mare oraș, dar tulburarea s-a dus pe drum pretutindeni; pretutindeni (unii) clerici s-au răsculat împotriva episcopilor, iar laicii, unii s-au separat, iar alții sunt pe cale să se separe; pretutindeni (se văd) urmele răutăților și răvășirea întregii lumi.

Așadar, cunoscând (acum) toate (cele întâmplare), precinstiți și preavenerabili domni, Vă rugăm să arătați bărbăția și zelul care vă caracterizează, încât să se curme această nelegiuire care a venit asupra Bisericilor. Căci, dacă se va impune obiceiul și se va da posibilitatea celor care doresc să meargă în eparhii străine, la mari distanțe și să alunge

(din scaun) pe cei pe care nu-i vor, făcând (astfel totul) după bunul plac, să știți că totul se va răvăși și că un război crunt va cuprinde lumea întreagă, când toți pe toți îi vor lovi și (toți de toți) vor fi loviți. Deci, pentru ca o astfel de confuzie să nu cuprindă toată lumea, vă rog să interveniți prin scrisoare, încât cele ce astfel, în chip nelegiuit, s-au săvârșit, — pe când noi lipseam, deci în prezența unei singure părți, — (fapte) la a căror judecare nu renunțăm, să nu aibă nici o valoare, precum nici nu au prin însăși firea lor, iar cei care au săvârșit astfel de nelegiuiri să fie supuși pedepsei (prevăzută) de legea bisericească. Dați-ne, deci, nouă, celor ce n-am fost (mai dinainte) dojeniți, nici judecați și nici dovediți vinovați (de astfel de fapte), să ne bucurăm ca de obicei de scrisorile voastre, de iubirea și de toate celelalte, precum și mai înainte. O, de-ar vrea măcar acum cei ce au săvârșit astfel de nelegiuiri să expună acuzațiile pentru care pe nedrept ne-au exilat; să ne arate reclamațiile și argumentele acuzatorilor și să se așeze (la judecată) un tribunal necorupt ca să fim judecați, iar noi, apărându-se, să arătăm că suntem fără vină — precum și suntem — față de cele ce ni se impută... Pentru că cele săvârșite de ei n-au temei logic și sunt în afara oricărei legi și a oricărui canon bisericesc. Nici la tribunalele din afara (imperiumului), la barbari, nu s-au săvârșit vreodată astfel de nelegiuiri. Sciții și Sarmații nu ar judeca vreodată (o cauză) fiind de față doar o singură parte (adică acuzatorul), pe când acuzatul lipsește, (mai ales) când acesta nu evită judecata, ci (evită) dușmănia (care i se arată); când cere (să fie de față) mii de judecători și, considerându-se nevinovat, este gata ca în prezența întregii lumi să respingă acuzațiile (ce i se aduc) și să se arate pe sine întru totul nevinovat. Cugetând, deci, la toate acestea, după ce veți afla totul clar de la domniile mei, preavenerabilii noștri frați episcopi, vă rog să ne arătați interesul vostru. În felul acesta, ne veți face bucurie nu numai nouă, ci și întregii Biserici, și veți primi răsplătă de la Dumnezeu, cel ce face totdeauna totul pentru pacea Bisericilor. Această (scrisoare) s-a scris și către Venerius, episcopul de Mediolan, și către Hromatius, episcopul de Aquilea. Fii sănătos în Domnul.”

Cap. III. Astfel stând lucrurile, fericitul papă Inochentie a trimis ambelor părți, în egală măsură, scrisori de comuniune, însă a dezaprobat judecata făcută de către Teofil și zis că trebuie să se întrunească un alt sinod, (un sinod) imparțial, (alcătuit) din Apuseni și Răsăriteni, din care să se retragă mai întâi prietenii (inculpaților), apoi dușmanii (acestora), pentru că, după cum (s-a arătat) în majoritatea cazurilor, o părere corectă se poartă formula numai de către neutri.

Peste câteva zile a venit un preot din partea lui Teofil, (pe nume) Petru, însoțit de Martirios, diaconul Bisericii din Constantinopol, și i-au înmănat (papei) alte scrisori și niște așa-zise procese verbale, în care se arăta că Ioan a fost condamnat de 36 de episcopi, dintre care 29 erau egipteni, iar 7 erau din alte regiuni.

Citind aceste acte, papa Inochentie a găsit că motivele pentru care Ioan a fost exilat nu sunt grave. De aceea, a dezaprobat nesăbuința lui Teofil de a fi formulat o sentință atât de grea împotriva unui om care nu era de față. Trimițându-i, deci, pe aceștia (acasă) cu scrisori dezaprobatoare, postind, s-a rugat lui Dumnezeu, implorându-l să îndepărteze discordia din Biserică, și să reinstaleze iubirea frățescă. Cuprinsul epistolei era acesta:

“Frate Teofile, așa cum am declarat și în scrisorile noastre anterioare, noi suntem în comuniune atât cu tine, cât și cu fratele Ioan. Neschimbând, acum, această atitudine, același lucru îți scriem și (te asigurăm că aceleași lucruri îți vom spune) ori de câte ori (ne) vei scrie. Dacă nu se va face convenita judecată asupra acelor lucruri care, ca într-o joacă, s-au întâmplat, este imposibil ca fără motiv să rupem comuniunea cu Ioan. Deci, dacă crezi în judecată, prezintă-te la sinodul care va avea loc în Duhul lui Hristos și, acolo expunând acuzele, călăuzit de canoanele (sinodului) de la Niceea — căci alte canoane Biserica Romanilor nu acceptă —, să obții siguranța (dreptății) de necontestat.”

După puțin timp a venit la Roma un preot din Constantinopol, pe nume Theotecnos, și a predat (papei) scrisorile celor 25 de episcopi (favorabili) lui Ioan, (adunați) în sinod cu puțin timp înainte. În ele se spunea că Ioan a fost îndepărtat din oraș și trimis în exil la Cucusis cu ajutorul soldaților și că biserica a fost incendiată. Dându-i acestuia scrisori de comuniune către episcopul Ioan și către cei ce erau în comuniune cu el, îi ruga cu lacrimi în ochi să aibă răbdare (și le mai spunea) că nu poate să-i ajute, pentru că unii dintre puternicii (zilei) puteau să-i facă rău.

Puțin după aceea a venit un omuleț, urât la vedere și greu de înțeles (în exprimare), pe nume Paternus, care zicea că este preot al Bisericii din Constantinopol. Acesta, arătându-și pe față dușmănia și proferând multe insulte la adresa episcopului Ioan, a dat (papei) scrisorile episcopilor: Acacius, Pavel, Antioh, Kyrinos, Severian și ale altora câțiva, în care îl acuzau pe Ioan că el a incendiat biserica. Așa de mincinos ni s-a părut lucrul acesta, încât (am crezut) că nici nu este nevoie ca Ioan să dea seama de aceasta, oficial, în sinod. Papa Inochentie l-a privit cu dispreț și nu l-a învrednicit cu răspuns.

Episcopul: Fă-mi plăcerea și ascultă-mă, iar eu îți voi povesti fiecare lucru (cu de-amănuntul). Pentru că, (zic) întocmai ca Eliud, care îi spunea lui Iov: "duhul pântecelui mă presează" (Iov 32, 18); (aceia) înțelegea prin pântece mintea cea plină de cuvinte, (tot așa și eu pentru că am multe să-ți spun).

Diaconul: Preabunule Părinte, este necesar (ca mai întâi) să expun eu cu de-amănuntul cele ce au ajuns până la noi și numai după aceea te voi întreba.

Prin urmare, după (alte) câteva zile a venit (la Roma) episcopul (Kiriacos) de Sinadon, care nu aducea cu sine scrisori, dar care povestea plăcut. Acesta a spus că a fugit (din patria sa) din cauza amenințării pe care o cuprindea decretul împărătesc, (în care decret se spunea): "(Episcopul) care nu se află în comuniune cu Teofil, cu Arsacius și cu Porfirius, să fie îndepărtat din eparhia (sa); în același timp, să piardă averea pe care o are în bani și imobile". După Chiriac a venit Evisios, episcopul de Apamea Bitiniei, care a adus scrisorile a cincisprezece episcopi, (care făceau parte) din sinodul lui Ioan, ca și pe cea a venerabilului bătrân, Anisios, episcopul Tesalonicului, în care (scrisori) se vorbea despre jefuirea care s-a făcut și se face în tot Constantinopolul. Anisios scria că este de acord cu propunerea (episcopilor) romani; iar Evisios a povestit totul la fel ca și Chiriac. Trecând o lună de zile, a venit Paladius, episcopul de Helenopolis, tot fără scrisori, care, de asemenea, a zis că a fugit de mânia autorităților. El ne-a pus înainte un lucru concret, ne-a arătat o copie a decretului, care cuprindea (următoarele): "oricui ascunde vreun episcop sau cleric sau pur și simplu primește pe cineva care este în comuniune cu Ioan, să i se confişte casa". După Paladius (a venit) preotul Ghermanos, împreună cu diaconul Casian, (doi) bărbați cucernici, (care făceau parte) dintre (adeptii) lui Ioan, și au predat (papei) scrisorile întregului cler al lui Ioan; în aceste (scrisori) se descrie violența și tirania la care a fost supusă Biserica lor, faptul că episcopul lor a fost alungat cu ajutor militar și că a fost trimis în exil la intrigile lui Acacius al Bereei, Teofil al Alexandriei, Antioh al Ptolemaidei și Severian al Gabalci. În același timp, mai înainte numiții (Ghermanos și Casian) au arătat un mic document, în care (se spunea) că obiectele prețioase au fost predate, înaintea judecătorilor guvernatorului Studius, comandantului gărzii de pretori, Evisios, supraveghetorul tezaurului, Ioan, casierului Evstatios și altor funcționari, respingând (astfel) calomnia (adusă episcopului) Ioan, referitoare la aur, argint și veșminte. După aceea, a venit pentru a doua oară, Dimitrios, episcopul de Pisinia, care (într-o vreme) colindase Orientul și vorbise (tuturor) despre comuniunea (episcopilor) romani cu episcopul Ioan, (arătându-le acestora în acest sens) scrisorile papei Inochentie; (a venit) aducând și scrisorile episcopilor din Caria, în care aceștia își mărturiseau comuniunea cu Ioan; (aducea de asemenea) scrisorile preoților din Antiohia, în care

(aceștia spuneau) că sunt de partea (Bisericii) romanilor și că dezaprobă hirotonia lui Porfirius, ca fiind împotriva legii și a bunei credințe. După toți aceștia a venit preotul Domitianus, iconomul Bisericii din Constantinopol, împreună cu un oarecare Vallagas, preot din Nisibi, care a relatat despre durerea mănăstirilor din Mesopotamia; ei au predat documente (provenite) de la un proconsul, (pe nume) Optatus, din care (reieșea) că (unele) femei nobile, din neamul demnitarilor, diaconițe ale Bisericii din Constantinopol, au fost aduse la el în văzul tuturor și obligate să mărturisească comuniunea cu Arsacius; în caz contrar, (erau obligate) să predea finanțelor publice 200 de livre de aur. Dar, despre acești și fecioare, ce să mai spunem? Că li se vedeau pe coaste semnele torturii calului de lemn și urmele vergilor pe spate. Atunci, papa Inochentie ne mai putând suporta (o astfel de situație, dar pentru a nu pierde timpul), trimițând scrisoare cucernicului împărat Honoriu — care avea (deja) mare parte a scrisorilor sale —, Pietatea sa a hotărât să se întrunească un sinod al apusenilor; iar, după ce se va lua o hotărâre comună, să i-o aducă la cunoștință Pictății sale. Adunându-se, deci, episcopii Italiei, au rugat pe împărat să scrie fratelui său, ca împăratul Arcadius, să dea poruncă să aibă loc sinod în Tesalonic, unde să poată veni ușor (episcopi) din ambele părți, a Răsăritului și Apusului, și să aibă loc un sinod desăvârșit — nu prin numărul mare (al participanților), ci prin calitatea judecății — și să ia o hotărâre de necontestat. Înflăcăându-se de această (idee), Cucernicia Sa (împăratul Honorius) scrie episcopului Romei să trimită 5 episcopi și trei preoți din Roma și un diacon, să ducă scrisoarea fratelui său, care avea următorul cuprins:

“Scriu pentru a treia oară Blândeții Tale, cu rugăminte de a se remedia (acele lucruri) care cu vicieșug s-au săvârșit împotriva episcopului Ioan al Constantinopolului și care, precum se vede, nu s-au împlinit (până acum). De aceea, iarăși îți scriu, prin episcopi și prin preoți, pentru că mă preocupă foarte mult pacea Bisericii — de care depinde și pacea împărăției noastre —, ca să binevoiți a porunci să se întrunească în Tesalonic episcopii Răsăritului. În acest scop, episcopii (Bisericii) noastre apusene au și ales, dintre bărbații neînduplecați față de minciună și rău (în general), cinci episcopi, doi preoți și un diacon, (pe care) i-au trimis (ca reprezentanți) ai Bisericii romane (la acest sinod). Ai grijă să li se dea toată cinstea. Dacă ei se vor convinge că episcopul Ioan pe drept a fost îndepărtat, îmi vor aduce la cunoștință și eu voi întrerupe comuniunea cu el; dacă, însă, (se vor convinge) că episcopii Orientului în mod deliberat au făcut rău, să rupi comuniunea cu ei. Ce gândesc apusenii despre episcopul Ioan (reiese din scrisori). Din toate epistolele pe care mi le-au adresat, am ales două, care le rezumă pe toate (celelalte): epistola (episcopului) Romei și pe cea a (episcopului) Aquileiei. Înainte de toate, acest lucrul rog pe Blândețea Ta: poruncește ca Teofil al Alexandriei, din cauza căruia — se zice — s-au săvârșit toate relele, cu sau fără voia lui, să fie de față (la sinod), pentru ca, de nimic fiind împiedicat sinodul episcopilor, care vor fi de față, să impună pacea necesară vremurilor noastre.”

Cap. IV. Luând, așadar, Sfântul Emilian, episcopul de Beneventi, și (alți doi episcopi:) Cithegius și Gaudențiu, împreună cu preoții Valentin și Bonifacius, scrisorile (papei) Inochentie și ale episcopilor italieni: Chromatius de Aquileea și Venerius de Mediolan și ale celorlalți, ca și hotărârea întregului apus, aprobată public, au plecat la Constantinopol, împreună cu episcopii: Chiriacos, Dimitrie, Paladius și Evlisius. Se spunea în hotărârea (sinodului) că Ioan nu trebuie să vină la judecată dacă mai întâi nu i se redă Biserica și (nu se restabilește) comuniunea cu el; anulându-se motivul procesului, el să vină la sinod de bună voie. Plecând, deci, la Constantinopol (aceștia) s-au întors după patru luni și au povestit fapte vrednice de Babilon.

“Pe când navigam de-a lungul Greciei, la Atena, (spuneau ei), am fost reținuți de un comandant militar crunt, care ne-a pus ca însoțitor un centurion și nu ne-a permis să

mergem (singuri) la Tesalonic. Acolo, scopul (nostru) era să dăm scrisorile mai întâi episcopului Anisius. Îmbarcându-ne, deci, în două corăbii, ne-a expediat. Stărnindu-se, însă, un vânt puternic din sud, am parcurs marea Egee și strămtorile timp de trei zile nemăncați, iar a treia zi, la ora 12, am ancorat înaintea orașului, aproape de cartierul lui Victor. În acest loc, fiind din nou reținuți de cei ce supravegheau portul, am fost trimiși înapoi. Nu știm cine a poruncit (acest lucru). (În cele din urmă) am fost închiși într-un castel din Tracia, lângă mare, numit Athyra. Acolo, (noi), romanii, am fost înghesuți într-o căruță, iar cei de pe lângă Chiriacos în diferite (locuri), și n-am avut nici un servitor care să ne slujească. Ne-au cerut scrisorile, dar noi nu le-am dat și am zis: "Este oare posibil ca noi, fiind soli, să nu predăm noi (înșine) împăratului scrisorile împăratului (nostru) și ale episcopilor?" Deci, întrucât noi stăruiam (în hotărârea) de a nu le da scrisorile, au venit la noi (să ne convingă) mai întâi notarul, apoi alți câțiva; în cele din urmă, a venit unul, pe nume Valerian, (de neam) din Capadocia, în fruntea unui număr (mare de soldați). (Bruscând) pe episcopul Marian, i-a rupt degetul cel mare și i-a luat scrisoarea și gilată a împăratului, împreună cu celelalte scrisori. A doua zi, au trimis la noi — nu știm dacă (trimiși erau) de la curtea împăratului sau din preajma lui Atticus, pentru că se spune că acesta se cocoșase pe tronul Bisericii — și ne-au oferit 3 000 de monede, încercând să ne convingă să intrăm în comuniune cu Atticus și să trecem cu vederea judecarea lui Ioan. Întrucât n-am fost convingși de aceste ("mărturi"), dar nici n-am putut aduce pacea, văzând atâtea cruzime, am început să ne rugăm ca fără pericol să ne întoarcem la Bisericile noastre. Acest lucru ni l-a sugerat Dumnezeu Mântuitorul prin diferite descoperiri. Diaconului Pavel, al Sfântului Emmelios, acel bărbat blând și înțelept, i s-a arătat fericitul Pavel în corabie și a zis: "Vedeți cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca înțelepți, știind că zilele sunt rele" (I Tes. 5, 15-16). Vedenia îi avertiza în legătură cu momirea lor în diferite chipuri, prin daruri și lingușire, cu scopul de a falsifica adevărul. Venind, deci, același Valerian, comandantul oastei, ne-a îmbarcat pe o corabie putredă și, se zice, a plătit pe căpitan și pe cei 20 de ostași de diferite grade să ne piardă pe noi, episcopii, care navigam, și îndată ne-a scos din Athyra. Străbătând, deci, destule stadii, și fiind pe punctul de a ne pierde, am intrat în (portul) Lampsakis, iar de acolo, schimbând (corabia) cu un vas ușor, am ajuns în a douăzecea zi în portul Idră din Calabria. Nu eram, însă, în stare să spunem unde (se află) fericitul episcop Ioan, nici unde se află episcopii Dimitrie, Chiriacos, Evisios și Palladius, care împreună cu episcopii noștri fuseseră trimiși în solie.

Episcopul: Te rog, sfințite (Teodor), ia aminte la cuvintele mele și îți voi expune toată tragedia acestor tulburări (provocate) de satiri: de unde a început beția, care părea că înțețeară, dar înăz n-a înecat. Izvorul și începutul tuturor rețelilor, cum ar spune cineva, este diavolul, acel urâtor al binelui, a lui Hristos, care vatămă fără milă (chiar și) pe păstori! cei experimentați cu porniri de multe feluri, precum împăratul Egiptenilor (a vătămat) pe copiii de parte bărbătească ai iudeilor, momindu-i cu plăcerile pământești, (ca să facă din aceștia) niște mizerabili falși păstori. Canalele izvorului celui rău, însă, după cum știe toată lumea, sunt Acacius, Antioh, Teofil și Severian, (acei oameni) care sunt numiți ceea ce nu sunt, care nu acceptă să fie numiți ceea ce sunt. Din tagma clericilor, (canale ale răutății) sunt doi preoți și cinci diaconi, care provin: unul din rândul celor pătați (moral) iar alții din rândul celor răi. Nu știu dacă nu este și periculos să-i numesc pe astfel (de oameni) preoți sau diaconi. De la curtea împărătească sunt doi, care au întărit rândurile celor din preajma lui Teofil, (oameni) care se sprijină pe ajutor militar. Dintre femei sunt trei văduve faimoase, care au moștenit avere de la bărbații lor, care au mulți bani (proveniți) din exploatare, fapt care le va aduce pierderea mântuirii. Acestea tulbură pe bărbați și agită (lumea). Ie sunt: Marsa, soția lui Promotus,

Castricia (soția) lui Saturnin, și Eugrafia, o dezechilibrată, (furioasă în orice moment). Pe ceilalți mi-e jenă să-i și amintesc. Aceste (femei) și acești (bărbați) zăbavnici la minte și la inimă, împinși de ură împotriva dreptei învățături, întocmai ca o șleahță înnebunită de vin, au creat un torent al pierzării împotriva păcii Bisericii.

Diaconul: Te rog, Părinte, având martor pe Dumnezeu, spune-ne de unde vine ura acestora față de Ioan și cum se explică îndărătnicia lui Ioan în a sfida atâția (oameni) puternici? Spune-ne, apoi, cum a fost adus ca episcop al Constantinopolului, cât timp a deținut (această funcție), ce viață morală a avut și cum s-a sfârșit, dacă, într-adevăr, după cum am auzit, a murit. Pentru că, deși faima bărbatului virtuos și minunat s-a răspândit pretutindeni (trebuie să știi că) mie nu-mi va sta în obicei să dau crezare ca ușurință zvonurilor, mai înainte de a mi le adevări cineva care știe să acuze, dar să și laude corect.

Episcopul: Laud, Teodore, bărbat iubitor de adevăr și omule al lui Dumnezeu, grija ta de a percepe corect lucrurile, însă nu accept precizarea pe care o faci. Se cuvenea ca pletele mele albe, ca și demnitatea mea, ca să vorbească despre mine, să fie îndeajuns pentru a te încredința de adevărul (celor spuse). Pentru că n-ai făcut acest lucru, mă condamnă de două ori, chiar dacă după aceea, fără motiv, promiți să-mi dai ascultare. Mă tem ca nu cumva dovezile (aduse de) cuvintele mele să nu fie zadarnice. Eu cunosc ceea ce este scris în legea divină, (anume că): "Domnul va pierde pe toți accia care spun minciuna" (Ps. 5, 7); (cele spuse) de Apostolul Ioan: "Cel care grăiește minciuna nu este de la Dumnezeu" (Ioan 8, 44); și (ceea ce se spune) de către David: "Că s-a astupat gura celor care grăiesc nedreptatea" (Ps. 62, 12). Într-adevăr, cel ce minte săvârșește o nedreptate față de cel ce ascultă de el; iar cel care ascultă cu ușurință pe cel ce minte, (de asemenea) săvârșește nedreptate. Prin urmare, dacă fiecare dintre cei doi păcătuiește, nici unul dintre noi să nu săvârșească nedreptate față de celălalt. Virtutea întru aceasta constă: cel care vorbește, să spună adevărul, iar cel care ascultă să distingă lucrurile neadevărate. Zice Scriptura: Fiți zarafi încercați, aruncând banul cel fals dintre (banii) cei buni, și să nu ne lăsăm ademeniți de zăngănitul (lucrurilor), ci, cântărind în frica de Dumnezeu și cu credință curată toate cele spuse sau scrise, să acceptăm mărturia faptelor. Pericolul cel mare (provine de la) urechi și limbă. De aceea Dumnezeu, minunatul creator, a făcut ca (limba) să fie ținută de cele două buze și de gardul cel lăuntric al dinților, pentru ca adăpostul cel sigur să fie frâu pentru ușurătatea ei; după cum s-a și scris: "Pune, Doamne, pază gurii mele și ușă de îngădire împrejurul buzelor mele", ca să nu păcătuiesc eu cu limba mea (Ps. 140, 3). Pe de altă parte, (Dumnezeu) a plăsmuit canalul (auditiv) sinuos, arătând prin (această) formă că cuvântul nu trebuie să-l străbată repede, ca, mult timp învărtindu-se, să scuture, împingând ușor către orificiul din afară al urechilor, materia minciunii și murdăriile răutății. Dar nu numai de aceste organe s-a îngrijit (Dumnezeu), pentru că nu numai acestea ar putea păcătui: pupilelor, de exemplu, care sunt asemenea unor ferestruici, le-a pus (pleoapele ca pe niște) perdele, ca să nu lase să intre înlăuntru lor moartea (provocată) de desfrâu, despre care dă mărturie profetul când zice: "(Iată) moartea intră prin ferestrele (noastre)" (Ier. 9, 21).

Diaconul: Prea Sfințite Părinte, dacă ar fi vorba despre lucruri obișnuite, aspectul exterior ar fi suficient ca să dau crezare cuvintelor (tale); însă, pentru că este vorba despre aflarea adevărului (unor fapte), a cărui necunoaștere ne poate aduce mult reproș și apoi condamnarea atunci când popoarele și conducătorii lor se vor afla înaintea Dreptului Judecător, (te rog) să mă ierți, preabunule, și să nu invoci ca mărturie căruntețea pletelor, pentru că și cei răi îmbătrânesc, fără ca să-și împodobească sufletul cu virtuți, ci numai trupurile li se brăzdează cu riduri de trecerea timpului. Așa erau falșii bătrâni din Babilon și (urmașii) lui Efraim, (despre care se vorbește) în (cartea) lui Ieremia, pe care, muștrându-i cuvântul (Scripturii), zice: "Efraim s-a purtat ca un porumbel nepriceput și

neștiutor... Peri albi i-au crescut, dar el nu simte” (Osea 7, 11 și 9). (Apoi), din nou zice, mai aspru: “Efraim (s-a ofilit printre neamuri); este ca o turtă pe care nimeni n-a întors-o la foc... Cei de alt neam i-au stors vlaga, iar el nu bagă de seamă” (Osea 7, 8-9). Eu, însă, voi adăuga și acest lucru, chiar dacă voi lungi cuvântul: Cine are pletele mai albe și cine este mai blând la înfățișare decât Acacius al Bereci, pe care îl acuzați că ar fi promotorul și conducătorul celor care au săvârșit lucruri ne mai întâlnite. El avea chiar și în nări peri albi, când a venit la Roma și a adus decretul hirotonirii în episcop a lui Ioan.

Episcopul: Acum văd clar că ești zaraf cinstit, care nu se lasă convins de (aspectul exterior al trupului, cortul eel de piele, ci cauți să cunoști cele ce se află întru el. (Se știe, doar) că templele Egiptenilor erau foarte mari și se făceau cu frumusețea pietrelor (din care erau alcătuite), însă aveau înlăuntru maimuțe, (păsări sfinte) ivis și câini ca zei; pe când Domnul și Dumnezeu nostru, ținând sfat cu Samuël, în legătură cu felul cum trebuie să se arate (viitorul)conducător al lui Israel, i-a recomandat (profetului) să nu ia seama la aspectul și alcătuirea corpului celui de lut (al candidatului la domnie) apoi i-a zis: “Dumnezeu nu privește ca omul; căci omul privește la chip, pe când Dumnezeu (privește) în inimă” (I Regi, 16, 7). Or, cei ce imită pe Dumnezeu scrutează adâncul fiecărui lucru. (Cunoscându-te), deci, mă voi lăsa în seama ta cu plăcere și nu voi încerca în nici un chip să înclin balanța (cugetului) tău către vreuna din părți. (Un alt exemplu:) Babilonienii, deși erau bătrâni după trup, erau cu totul prunci după duh; dacă ar fi crezut în învierea morților, în primul rând le-ar fi fost dragă înțelepciunea și nu s-ar fi îndrăgostit de (Suzana), o femeie străină; apoi, dacă ar fi avut frică de Dumnezeu, n-ar fi adăugat (păcatului pe care voiau să-l săvârșescă, al) desfrâului, pe cel al calomniei. Comportarea lor necinstită de la bătrânețe (este urmare a) rățâcirii lor în tinerețe.

Cap. V. Acest Ioan era de neam din Antiohia — (acum, se pare) că deja a murit. Era fiul unor oameni care au strălucit prin noblețe, tatăl fiind conducătorul armatei din Siria. S-a născut după sora sa. Când a ajuns apt de studiu, s-a ocupat cu studiul retoricii, în vederea slujirii Sfințelor Scripturi, iar după aceea, de la vârsta de 18 ani, a părăsit pe sofști, care se ocupau cu lucruri mărunte, și s-a dedicat studiului Sfințelor Scripturi. În acel timp, conducea Biserica Antiohiei fericitul Macarie mărturisitorul, armean de origine. Aceasta, observând că tânărul este inteligent, îi permitea să-i stea mereu în preajmă și, îndrăgostit de frumusețea inimii lui, a prevăzut cu ochi profetic evoluția lui. Iar după ce a stat în preajma lui timp de trei ani și a fost inițiat (în dogmele creștine și a primit) renașterea prin botez, a fost promovat lector. Însă, îndemnându-l conștiința să nu se mulțumească cu ostelile (vieții) de oraș, fiind (în același timp) plin de elan tinereș și, de fapt, gândind sănătos, s-a retras în munții din apropiere. Aici, a aflat din întâmplare pe un bătrân sirian, care își ducea viața în cumpătare și a stat în preajma lui patru ani, imitând viața lui aspră și luptându-se cu noianul plăcerilor. Iar dacă, destul de ușor, le-a învins, nu atât prin nevoințele trupești, cât și prin rațiune, s-a retras într-o peșteră, pentru că dorea cu tot dinadinsul să stea departe de lume. Acolo a stat doi ani, petrecându-și cea mai mare parte (a timpului) fără să doarmă și învățând pe de rost Testamentul Domnului pentru a nu rămâne întru neștiință. În timpul celor doi ani nu s-a culcat nici ziua, nici noaptea, încât și-a mortificat coapsele, iar rinichii i-au fost afectați de frig. Și, pentru că n-a putut să-și fie (singur) de ajutor, iarăși a venit la ușa Bisericii. Acest lucru fusese prevăzut de Mântuitorul spre folosul Bisericii. Pronia (divină) l-a îndepărtat de rigorile ascezei, astfel încât, împiedicat de slăbiciune, s-a retras din peșteră. În acest moment este hirotonit diacon de către Meletie și (de acum) slujește la altar cinci ani. Și pentru că talentul său dăscălesc îl făcuse faimos, iar oamenii își îndulceau cu vorbirea lui acreala vieții, este hirotonit preot de către episcopul Flavian. Doisprezece ani a strălucit (în această treaptă) în Biserica Antiohiei, luminând (și adunând în jurul său) clerul de aici cu

exemplul vieții lui; pe unii i-a atras prin înțelepciune, pe alții i-a luminat prin învățătură, iar pe alții i-a adăpat cu undele Duhului. Astfel (stând lucrurile), împinse de un curent favorabil, sub conducerea (Mântuitorului) Hristos, a adormit (în Domnul) fericitul Nectarie, episcopul Bisericii din Constantinopol. Numai decît s-au și îmbulzit mulți nechemați, preoți după rang, dar nevrednici de preoție. Unii băteau (la porțile) pretorilor, alții mituiau, alții se ploconeau înaintea mulțimilor. Dată fiind această situație, lumea ortodoxă s-a scandalizat și a cerut stăruitor împăratului (să le aducă episcop) pe cel ce este cu adevărat competent în cele ale preoției. În acel timp era stăpân pe situație Eutropius enucul, cel ce era mai mare peste iatacurile împărătești. Și pentru că acesta voia să pună pe Ioan în fruntea orașului — pentru că auzise de virtuțile lui Ioan atunci când, la porunca împăratului, venise în Orient, — convinge pe împărat să scrie conducătorului Antiohiei ca, fără tulburare și larmă, să trimită pe Ioan (la Constantinopol). Acesta, de îndată ce a primit scrisoarea, l-a rugat (pe Ioan) să iasă din oraș (și să vină) la (locul numit) Martiri, aproape de (regiunea) numită Romanisia; (și venind) l-a suit într-o trăsură a statului și l-a predat cununcului care fusese trimis (să-l aducă), împreună cu aghiotantul conducătorului gărzii de corp a împăratului. Așa fiind adus, (Ioan) a fost hirotonit episcop al Bisericii din Constantinopol. Teofil al Alexandriei, însă, care venise la hirotonia lui, văzând îndrăzneala cu care vorbea (Ioan), a fost de la început împotriva hirotonirii. (Dar nu se arăta) pentru că era șiret după înfățișare; or, este dificil a cunoaște (pe cele ascunse): voia și cugetul omului.

Diaconul: Un moment, Părinte. Vreau să te întreb ceva.

Episcopul: Ce anume vrei să mă întreb?

Diaconul: Dacă Teofil este un om atât de ascuțit la vedere (atât de perspicace), cum oare nu și-a dat el seama că alungându-l pe Ioan va tulbura toată cetatea?

Episcopul: Preabunule, acest fapt nu trebuie să te mire; demonii au cunoscut că (Fiul lui Dumnezeu) Mântuitorul a venit (în trup), dar n-au știut că la o suflare a celor ce cred în El, ei vor fi legați.

Diaconul: De unde (rezultă) că au cunoscut venirea Mântuitorului?

Episcopul: Din faptul că strigau: "Știm cine ești; ești sfântul lui Dumnezeu. De ce ai venit mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?" (Mat. 8, 29). Vezi că știau mai dinainte nu numai că este sfânt, ci, că (este) și judecător. Dar de ce vorbește despre demoni? Nenorocitele de desfrânate cunosc după privire pe bărbații cei cuminiți și se depărtează de ei; tot așa și ochiul bolnav evită lumina soarelui și bufnia (evită) parfumul (cel bine mirositor). Ce rost (ar avea cuvântul): "Cinstirea lui Dumnezeu este urâciune pentru cei păcătoși", dacă ei n-ar fi cunoscut aceasta? Tot așa și cu Teofil: întrucât din cele ce (a văzut) ochiul său n-a găsit pe chipul lui Ioan cele considerate de el potrivite, nu este de mirare că a bănuț contrariul.

Diaconul: Minunat ai vorbit, Părinte. Prin urmare, de ce s-a opus hirotoniei?

Episcopul: Obișnuia să nu hirotonească pe cei buni și înțelepți, afară numai dacă nu greșea; pentru că voia (să aibă în preajma sa) numai proști, ca să-i domine pe toți. Socotea că este (cu mult) mai bine să domine pe cei proști, decât să asculte de cei înțelepți. Numai că, vrând-nevrând, este învins de Pronia divină. Fiind, deci, hirotonit Ioan, începe numai decît a se preocupa de problemele (bisericești), chemând la ordine oile cu fluierul (cel duhovnicesc. De puține ori, se folosește și de toiagul cercetării. Își îndreaptă (în primul rând) cuvântul împotriva prefăcutei "conviețuirii a fraților", de fapt, împotriva acelei conviețuirii păcătoase și nerușinate (a clericilor) cu acele (femei) numite "subintroduse", și le arată că patronii de bordel sunt mai buni decât acești (oameni) răi (care mai trăiesc și) în erezie. Pentru că aceia, locuind departe de laboratorul (mântuirii), țin boala la ei, la cei care (o) vor, pe când aceștia, locuind în lăuntru laboratorului

mântuirii, (deci, în Biserică fiind), îi împing către îmbolnăvire și pe cei sănătoși. Către acest loc (zicea el) se înghesuie (acea) parte a clerului înfierbântat de patimă, care nu iubește pe Dumnezeu. După acest cuvânt, începe (să vorbească) împotriva nedreptății; nimiceste (baza) răutăților, lăcomia, (întocmai) ca pe o cetate, (apoi zidește) edificul dreptății. Pentru că așa fac arhitecții cei înțelepți: mai întâi distrug edificiul (cel vechi și putred) al minciunii și apoi pun temelii (edificiului celui statornic) al adevărului, după cum (se spune) în (cartea) profetului (Ieremia): "te-am pus peste neamuri și împărății ca să smulgi și să sădești, să dărâmi și iarăși să zidești" (Ieremia 1, 10). Primul cuvânt (il spune Dumnezeu lui Israel) ca unui agricultor iar pe celălalt ca unui zidar. Cu acest cuvânt (Ioan) avea să tulbure acea parte (a oamenilor) care sunt cu gândul (doar) la pungă. După aceea, le vorbește despre mese, îndemnându-i să se mulțumească cu alimentele pe care le au și să nu jinduiască după fumul (fripturilor) celor bogăți, pentru ca nu cumva având (în cele din urmă) fumul, să fie surprinși de flacăra destrăbălării, urmând (astfel) îndeaproape viața lingușitorilor și a paraziților. Așa s-au format cei mai mulți dintre măncași, care s-au adăugat meșterilor calomnicii.

După aceea a cercetat registrele iconomului și, găsind că unele cheltuieli nu (se făceau) în folosul Bisericii, a poruncit ca sumele afectate (în acest scop) să fie sistate. A ajuns la capitolul care prevedea cheltuieli pentru episcop și, găsind (că se făcea) o risipă neobișnuită, a poruncit ca (banii) care erau de prisos să fie transferați la spital. Și, pentru că era nevoie, el a construit mai multe spitale, pe care le-a pus sub conducerea a doi preoți cuceruici; încă și medici (le-a adus) și bucătari și muncitori fără familie, (pe care i-a pus) în slujba acestora. Și s-au bucurat de îngrijire nu numai (localnicii), ci și străinii veniți (întâmplător) în partea locului și cuprinși de boală, atât pentru binele lor, cât și pentru slava Mântuitorului (Iristos).

După aceea, a invitat tagma văduvelor, vrând să vadă dacă printre ele se află unele care nu se comportă corect. Aflând că unele dau importanță exagerată trupului, le-a îndemnat (pe acestea) să postească, să se abțină a merge la băile (publice) și (să evite a purta) haine excentrice; în caz contrar, să porceadă îndată la a doua căsătorie, pentru ca să nu fie batjocorită legea Domnului.

După aceea (s-a adresat) bărbaților, îndemnându-i să participe la slujbele de noapte, lăsând pe femeile lor acasă. Pe acestea le-a îndemnat să se roage ziua, pentru ca să nu rețină pe bărbați (de la treburi) în timpul zilei. Aceste (cuvinte), însă, au întristat pe acci clerici neglijenți, care erau obișnuiți să doarmă toată noaptea.

După aceea, a apucat sabia cercetării împotriva celor bogăți, incizând abcesele sufletului, (îngâmfarea și lăcomia), i-a invitat să fie (mărinimoși) și modești față de ceilalți oameni, să dea (astfel) ascultare cuvântului spus de Apostolul (Pavel) lui Timotei: "celor bogăți în veacul acesta, poruncește-le să nu se semețească, nici să-și pună nădejdea în bogăția cea nestatornică" (I. Tim., 6, 17).

Așa stând lucrurile, Biserica înflorea zi de zi, orașul întreg ducea viață aleasă, iar sufletele străluceau de cumpătare și psalmodiere; dar diavolul, urătorul binelui, n-a suportat (să vadă) cum pierde pe cei care fuseseră stăpâniți de el, cum îi îndepărtează (de el) cuvântul Domnului în tâlcuirea lui Ioan. (Nu putea să vadă) cum cei alțiați după circ și teatru părăsesc curțile lui și aleg să intre în turma Mântuitorului, vrăjiți de fluierul păstorului care își iubește oile.

Cap. VI. Faptul (că viața se schimbă) a (trezit) invidia în cugetul păstorilor nămiți, care, comparați (cu Ioan), erau condamnați. Și pentru că nu puteau să-l anihileze, pentru că nu aveau cu ei pe Mântuitorul, Cel ce nimiceste invidia, au (început) să urzească acuzații împotriva lui. (Mai întâi) au prezentat unele din omiliile sale drept cuvinte jignitoare la adresa împărătesei și a unora care se aflau la curtea împăratului. S-a

întâmplat ca în acel timp să vină (la Constantinopol) Acacius, episcopul Bereei, și să nu se bucure, după cum s-a zis, de un sejur agreabil. S-a întristat de acest lucru și s-a mâniat, (crezând) că a fost disprețuit de Ioan. Copleșit de gânduri necontrolate, el a rostit, din proșosul minții sale, un cuvânt nesăbuit, vrednic de mintea lui, în prezența unor clerici ai lui Ioan, zicând: "Eu îi pregătesc plăcinta". Se realizează numai de câțiva cu Severian, cu Antioh și cu Isaac Sirul, clientul pieței publice, conducătorul pseudomonahilor, cel care-și petrece totdeauna timpul cu bârfe împotriva episcopilor, și se sfătuiesc să se înarmeze, chipurile, împotriva lui Ioan, în realitate, însă, împotriva slavei Mântuitorului. Mai întâi, au trimis (iscoade) în Antiohia, căutând să afle eventuale greșeli ale tineretii lui. Dar, întrucât "au pierit cei ce iscodeau fărădelegi" (Ps. 63, 6) și nu au aflat nimic (compromițător), au trimis (soli) în Alexandria, la vicleanul Teofil, supranumit Lesneschimbăciosul, cel care cu viclenie a (și) urzit toate acestea. Acesta, desfășurând îndată hârtoagele minții lui, a căutat, cu liniștea profundă specifică tâlharilor, motiv de ceartă (cu Ioan), chiar dacă (acesta) nu există.

Diaconul: Întrerupe, Părinte, cursul povestirii, pentru ca să-ți spun — ca să nu uit — motivul acestei dușmăanii, așa cum s-a răspândit de la Alexandria și cum a ajuns până la noi. Se spune că Ioan a primit în comuniune clerici caterisiți de Teofil, fapt care nu se cuvenea, și acest lucru l-a întristat pe Teofil. De aceea s-a pornit împotriva lui.

Episcopul: Să presupunem că vestea care s-a răspândit este adevărată, dar (mă întreb): se cuvine ca episcopul să răspundă răului cu rău? Unde este acel (cuvânt) evanghelic, care zice: "Să nu apună soarele peste mânia voastră"? (Efes. 4, 21). Unde este (cuvântul profetic): "Oare am răsplătit eu cu rău celor care mi-au făcut mie rău?" (Ps. 7, 5). Nu era, oare, mai corect să-l cheme înaintea episcopilor cu frica lui Dumnezeu și să-i zică: Frate Ioane, ți-a scăpat (din vedere un lucru) atunci când ai făcut aceasta și aceasta. Și Ioan și-ar fi cerut scuze că n-a știut acel lucru.

Diaconul: Adevărat ai zis, dacă (Ioan) ar fi fost de bună credință și nu s-ar fi folosit de situația preoților, pentru a-și satisface propria mânie.

Episcopul: (Jur) pe frica lui Dumnezeu, căre este mai presus decât oricare frică, că nu-ți voi spune altceva afară doar de cum stau lucrurile în legătură cu clericii despre care ai vorbit. Era un preot oarccare, (pe nume) Isidor, în vârstă de 80 de ani, dintre cei hirotoniți de fericitul Atanasie cel Mare. Pe acesta îl cunosc cei mai mulți dintre membrii Bisericii din Roma, căci venise aici pentru (a se îngriji de) găzduirea oaspeților (veniți din Alexandria). Îl cunoști și tu pe (acest) bărbat, de atunci când a venit împreună cu Acacius și a adus (scrisoarea) de comuniune a lui Flavian către Teofil, (comuniune) care fusese întreruptă timp de 20 de ani din cauza fericitului Evagrie, care purtase multe controverse pe probleme bisericești. Acestui Isidor, o femeie, văduva unui dregător, i-a dat o mie de galbeni și i-a cerut să jure pe masa Mântuitorului că va cumpăra (cu ei) haine, (cu care) va îmbrăca pe (femeile) cele mai sărace din Alexandria, fără să facă cunoscut acest lucru lui Teofil, ca nu cumva luându-i să-i cheltuiască pe pietre (de construcție). Pentru că îl obseda lithomania faraonică, construcțiile de care Biserica în nici un fel nu are nevoie. Dar să lăsăm acestea pe altă dată; ascultă acum cele ce privesc pe Isidor. Luând, deci, Isidor, acei galbeni, i-a cheltuit (cumpărând haine) pentru femeile sărace și pentru văduve. Însă Teofil a aflat de undeva, căci nimic nu-i scăpa, din cele ce pretutindeni se vorbeau sau se făceau, pentru că avea (oameni) care spionau cele ce se vorbeau și se făceau, ca să nu le spun altfel. Îl cheamă pe Isidor și pe ton reținut îl întreabă dacă așa stau lucrurile. (Isidor) n-a negat și a mărturisit ceea ce a făcut. Iar dacă a auzit acestea, a schimbat scena: cel ce puțin înainte se arătase blând și bun prin întrebări, după (ce a auzit) răspunsul, s-a bosumflat tot și și-a schimbat atitudinea. A stat liniștit puțin timp, întocmai ca un câine care mușcă pe furiș, însă, după două luni, adunând preoțimea, de față fiind și Isidor, a adus

o hârtie și a zis: "Isidore, această (hârtie) am primit-o acum 18 ani împotriva ta, dar pentru că am fost foarte ocupat, am pierdut-o din vedere. Acum, însă, căutând alte hârtii, am găsit-o pe aceasta în legătură cu tine. Apără-te, deci, împotriva ei". Hârtia îl acuza (că a săvârșit) păcatul Sodomiților. (Începând) a se apăra de această (învinuire), Isidor i-a zis lui Teofil: "Să presupunem că este adevărat că ai primit (această) hârtie și (cel ce a adus-o) a plecat. Dar, oare, cel ce ți-a dat reclamația nu a revenit să ceară (răspuns)?" La aceste (vorbe), Teofil a răspuns: "Băiatul n-a mai venit, pentru că este marinar". Dar Isidor (a zis): "Nu a venit îndată, precum spui, papa, dar când s-a întors din călătorie n-a venit? Nici în al doilea, nici în al treilea an n-a mai venit? Acum, dacă omul este pe aproape, poruncește ca să vină aici." (Auzind) aceasta Teofil și (gândindu-se) că adevărul (il va da pe față și) va fi disprețuit, amână (chestiunea) pentru altă zi. Și stăruiind pe lângă un tânăr oarecare cu multe promisiuni, l-a învățat să-l acuze pe Isidor. Se spune că i-a dat 15 galbeni pe care acesta i-a dat îndată mamei (sale). Aceasta nu i-a reținut, fie de teamă (că o vede) ochiul cel neînduplecat (al lui Dumnezeu), fie de teama legilor, gândindu-se ca nu cumva Isidor, (văzându-se) calomniat, să facă apel la conducătorul provinciei. Venind, ea mărturisește lui Isidor drama (prin care trece) și-i arată galbenii pe care, zicea ea, i-a primit de la sora lui Teofil, ca răsplată (pentru mărturia falsă) adusă de fiul ei împotriva (lui Isidor), cel nevinovat. Aceasta, simțindu-se vinovată de multe, dar în mod deosebit de acest (lucru), și-a dat (singură) pedeapsa cuvenită: tăindu-și sânii, a murit. Date fiind acestea, Isidor a rămas acasă și se ruga lui Dumnezeu. Tânărul, însă, pe de o parte, temându-se de legi, iar pe de altă parte, imaginându-și că Teofil (va fi) fără milă, din cauză că nu i-a reușit pe deplin (viclesugul), a alergat către Biserică, întocmai ca spre un zid salvator, și s-a refugiat în altar. În felul acesta, Teofil, împotriva dreptății, l-a îndepărtat pe Isidor din Biserică, punând în seama lui lucruri îngrozitoare și dând nedreptății săvârșite (sensul de apărare) a bunei cuviințe. Văzând Isidor toate acestea și temându-se ca nu cumva Teofil, împins de mânie apăsătoare, să nu iscodească împotriva lui vreă capcană (care să-i pună în pericol viața) — că ajunge, după cum zice (unii), până și la acestea — se duce într-o fugă în munții Nitrici, la ceata monahilor, unde își petrecuse tinerețea. Și, șezând în chilia sa, se ruga, invocând pe multînduratul Dumnezeu. Fiind conștient că victoria sa este puțin onorabilă și nesigură, Teofil trimite scrisori către episcopii din împrejurimi și le poruncește, fără să le spună cauza, să alunge din munți și din adâncul pustietății pe unii dintre monahii cei mai de seamă, anume, pe conducătorii monahilor. Acești monahi, coborându-se în Alexandria împreună cu bătrânii, au rugat pe Teofil să le spună motivul pentru care ei au fost condamnați ca să fie alungați. Acesta, însă, fixându-i ca un monstru, îi privea cu ochii injectați ca un taur, (fiind) la față când vână, când palid, și râdea sarcastic. (Și iată că, deodată), mânat de o mânie nestăpănită, a rupt lui Amonius — un bărbat foarte vârstnic — omofoarul la grumaz, i-a făcut răni la barbă și i-a însângerat nările cu pumnii și, strigând cu glas răgușit, (îi zice): "Ereticule, anatimizază pe Origen". (Toate acestea, însă,) nu aveau nici o legătură (cu Origen), ci cauza era Isidor. Pentru că mânia este precum un câine: vorbește și acționează orbește. Deci, plini de sânge și fără răspuns, ei s-au întors la mănăstirile lor; au continuat nevoițele de mai înainte, ascuțindu-și mintea cu studiul (Sfintelor Scripturi, singura îndeletnicire) care aduce mântuirea și gândindu-se mai puțin la nebunia acestuia, (mai ales) că aveau conștiința (că nu au făcut) nici un rău.

Cap. VII. Dar Teofil nu s-a potolit cu acestea, ci a trimis scrisori către episcopii vecini și a alcătuit (cu ei) o adunare împotriva monahilor; fără să-i cheme pe aceștia ca să se apere, nici să le transmită vreun cuvânt, a excomunicat pe trei dintre bărbații cei mai de seamă — (căci) s-a temut să-i pedepsească pe toți deodată, pretextând că au încălcat dogmele. Deci, pe accia pe care adesea i-a cinstit ca dascăli mai mult decât pe episcopi,

pentru viața, pentru învățătura și pentru vârsta lor, pe aceștia nu s-a rușinat să-i numească șarlatani, pentru că erau în legătură cu Isidor. Și, după ce i-a excomunicat (și a făcut să fie îndepărtați) din munte, a luat cinci omuleți, care niciodată nu făcuseră parte din adunarea bătrânilor pustiului — așa zice, nedemni de a fi chiar și portari, — și pe unul l-a hirotonit episcop și l-a instalat într-un cătun, pentru că (acolo) nu era orăș; acesta săvârșea fără rușine lucruri strănii, considerându-se a fi un alt Moise; pe altul l-a hirotonit preot, iar pe (ultimii) trei i-a hirotonit diaconi, deși aceștia nu erau egipteni, ci veniseră din diferite locuri: unul era Libian, altul Alexandrin, altul Faranit iar altul Paraleot. De aceea s-au și supus lucrării lui zadarnice, pentru că (erau străini) și nu aveau speranță să dobândească astfel (de cinste) în patria lor. (După ce i-a hirotonit,) i-a pregătit pe aceștia să reclame pe cei trei (pe care el îi excomunicase); el avea să urzească textele calomniei iar ei numai acest (lucru trebuiau) să facă: să le iscălească. Luând, deci, de la ei reclamațiile, în prezența (membrilor) Bisericii, a intrat la Administratorul imperial (al țării) și, împreună cu aceste reclamații calomnioase, a depus și o reclamație din partea sa, (adică) a Arhiepiscopului diocezei Egiptene, cerându-i acestuia (să intervină) cu forță militară pentru ca acei bărbați să fie alungați din tot Egiptul. Și, odată cu porunca, luând (el însuși) ifos militar, a adunat o mulțime de ticăloși, (oameni) ușuratici, (care roiau) în jurul demnitarilor, și, îmbălându-i, s-a dus cu ei în grabă la mănăstiri, în timpul nopții. Mai întâi a poruncit ca fratele acestora, Dioscur, sfântul episcop al muntelui (Nitrici), să fie alungat din scaun; și a fost târât (afară din mănăstire) de servitorii Etiopieni și de unii care în acel moment nu erau încă luminați (prin botez). I-a luat (deci) scaunul eparhial pe care orașul lui Dioscur l-a avut de la apariția creștinismului. După aceasta, a prădat muntele, dând ca răsplată tinerilor (care-l urmaseră) lucrurile mărunte ale monahilor. Iar după ce a despuiat chiliile, a căutat pe cei trei, (care fuseseră excomunicați de el), pe care (monahii) îi ascuseseră într-un puț și pusese deasupra lui o rogojină. Negăsindu-i, a dat foc cu torțe chiliilor, arzând, împreună cu toate cărțile importante pe care le aveau înăuntru, și un copil, după cum au spus cei care au văzut aceasta. Când s-a potolit puțin nebuneasca-i furie, a revenit la Alexandria, permițând (astfel) acelor (trei) sfinți să fugă. Ei, îndată, luându-și anteriile, s-au dus în Palestina și s-au așezat în (orașul) Elia (adică Ierusalim). Împreună cu ei s-au dus, pe lângă preoții și diaconii aceluia munte, 300 de monahi, dintre cei mai renumiți, iar alții s-au răspândit în diferite locuri. Dar șarpele cel cu mersul întortocheat, nesuportând fapta lor, agită iarăși pe Teofil împotriva lor. Acesta, infierbântat de mânie, scrie scrisori către episcopii din Palestina și le zice: Nu trebuia să-i primiți pe aceștia în orașele (voastre) fără voia mea. Dar pentru că (a-ți făcut) acest lucru, fiindcă n-ați știut, vă iert. Luați însă aminte ca de acum înainte să nu-i primiți în nici un loc: nici bisericesc, nici particular. Spunea acestea pentru că, în închipuirea lui exagerată, credea că este Dumnezeu. Acești (monahi), însă, împinși de mare strămtoare, au trecut prin diferite locuri și au ajuns în (orașul) Curții imperiale, unde era pus de către mâna divină episcop Ioan, ca să poarte de grija celor oropsiți. Și, căzând la genunchii lui, se rugau să vină în ajutor sufletelor lor calomniate și răvășite de către cei care obișnuiau să facă mai ușor acest (lucru) decât (să facă) binele. S-a oprit Ioan și, văzând pe 40 dintre bărbații aleși împodobiți cu plete din cauza ostenețelor duhovnicești, întocmai ca Iosif, copleșit de fiorul iubirii de frați și năpădit de lacrimi, a căutat să afle de la ei ce mistreț din pădurea de stejar sau (ce altă) sălbăticiune a răvășit această vie încărcată de atâta rod. Aceștia i-au zis: Stai, Părinte, și ascultă-ne cu atenție, iar nu la întâmplare, pe noi cei ce suntem răniți de nebunia Papei Teofil. (Noi sperăm) ca tu să poți să vindecăm umflătura rănilor noastre. Pentru că dacă și tu ne vei judeca greșit sau te vei rușina, sau te vei teme de Teofil ca și ceilalți episcopi, nu ne mai rămâne decât să mergem la împărat și să-i vorbim despre violențele (pe care le-a săvârșit) spre paguba Bisericii. Deci, dacă porți

grijă de bunul nume al Bisericii, mijlocește și convinge-l să ne permită să revenim la casa noastră în Egipt, întrucât n-am greșit cu nimic nici față de legea Mântuitorului, nici față de el. (Văzând) acestea Ioan și considerând că va schimba repede ura lui Teofil față de ei, a acceptat lucrarea (de mijlocitor), însă i-a rugat pe acci bărbați să nu spună nimănui cauza venirii lor (la Constantinopol) până când (a zis el) "voi trimite pe cineva la fratele Teofil". Și, dându-le lor camere pentru odihnă la biserica numită Anastasia, nu le-a dat și cele necesare, însă unele femei pioase s-au îngrijit de hrana lor, iar ei înșiși au contribuit (la aceasta), în parte prin lucrarea mâinilor lor. S-a întâmplat, însă, ca în acel timp să se afle la Constantinopol unii clerici ai lui Teofil, care cumpărau mai dinainte promovările conducătorilor în administrația Egipteană și îndepărtau pe cei care nu-i plăceau lui Teofil. Chemându-i, deci, pe aceștia, Ioan i-a întrebat dacă cunosc pe acești monahi. Aceștia, de bună credință, i-au vorbit despre acești bărbați și i-au zis: "Îi cunoaștem (și știm că) au suferit mare violență. Dar binevoiește, Stăpâne, să nu intri în comuniune spirituală cu ei, ca să nu superi pe Papa (Teofil). În alte privințe, arată-te generos. Așa se cuvine (să faci) ca episcop." Ioan nu i-a primit în comuniune și a scris lui Teofil, rugându-l stăruitor: "Fă-mi plăcerea, ca unui fiu și frate al tău duhovnicesc, și reprimește pe bărbații (aceștia)." Teofil nu i-a făcut această bucurie lui Ioan, ci a trimis (la Constantinopol) niște (oameni) atrași de luptele cu cuvintele — despre care am vorbit mai înainte — și le-a recomandat să formuleze reclamații, pe care el însuși le dictase (împotriva monahilor). Acestea cuprindeau minciuni sfruntate, calomnii diferite (legate) de (aspectele) nevăzute (ale vieții monahilor), deși întru nimic nu aveau să acuze viața acestora. Îi îndemna (de asemenea pe trimișii săi să meargă) la palat și să-i prezinte ca înșelători. Când au văzut monahii că nu numai nu l-au potolit (pe Teofil), ci, că (din contră) l-au împins la o mânie și mai mare — după ce au trimis mulți alți mijlocitori și au declarat că sunt gata să anatemizeze orice învățătură greșită, — i-au dat lui Ioan reclamațiile lor, în care descriau felurile în care îi tiraniza (Teofil), împreună cu unele capete (de acuzare), pe care mă rușinez să le spun în prezența celor ce încă sunt prunci (duhovnicesce) și mă tem ca să nu-i îndepărtez de la credință. (Mă tem, în același timp) ca nu cumva să nu fiu crezut de către cei desăvârșiți. Însă Ioan, iarăși i-a rugat personal și prin alți episcopi să înceteze a-l mai acuza (pe Teofil), având în vedere (urmările) rele ale unui (eventual) proces. (În același timp), i-a scris lui Teofil: "(Monahii) au fost împinși la o atât de mare întristare, încât au început să te acuze în scris. Așadar, (te rog) să-mi răspunzi și să-mi spui părerea ta (în această problemă). Pentru că ei nu ascultă (de sfatul meu) ca să se depărteze de sediul meu." Auzind acestea, Teofil s-a aprins de mânie și a exclus din Biserică pe fratele monahilor, pe episcopul Diosecur, care îmbătrânise (petrecându-și viața) în Biserică, iar lui Ioan i-a scris: "Presupun că nu ești necunoscător al canoanelor de la Niceea, prin care se stabilește ca episcopul să nu facă judecată dincolo de granițele (eparhiei sale). Dacă nu ai știut (acest lucru), învățând (acum, caută) să stai departe de reclamațiile (îndreptate) împotriva mea. (Să știi că) dacă ar trebui (vredată) să fii judecat, (atunci) ar trebui să fii judecat de către Egipteni și nu de către tine, care te afli cale de 75 de zile departe de noi".

Cap. VIII. Primind Ioan epistola și citind-o, a ținut-o la el, iar monahilor (din ambele) tabere (celor din pustiu Nitrici și adversarilor lor din Constantinopol), le-a vorbit (îndemnându-i să facă) pace. Auzind acestea, însă, fiecare tabără a fost iritată: una (zicând) că a fost strivită (de Teofil); cealaltă, că fără Teofil nu se poate face pace, pentru că la porunca lui fuseseră date reclamațiile pline de insulte. Astfel (stând lucrurile), după ce Ioan le-a dat răspuns, i-a scos pe cei afectați de nedreptate, care au scris reclamații lungi împotriva monahilor (din tabăra lui Teofil), acuzându-i de calomnie și (alte) referitoare, spunând fiecare ceea ce știa, ca să nu spun altfel. Ca să le dea (familiei) imperiale, ei s-au

după la împărăteasă, care se afla în martirionul Sfântului Ioan, și au rugat-o, pe de o parte, ca reclamațiile monahilor care le erau adversari să fie cercetate de prefect, iar, pe de altă parte, ca Teofil să fie adus, chiar și fără voia lui, ca să fie judecat de Ioan. Rugămintea fiindu-le primită, s-a luat următoarea hotărâre: "Teofil să fie adus, vrând-nevrând, de către magistrul, ca să dea scama (de faptele sale) înaintea lui Ioan; monahii lui Teofil să dovedească nelegiuirile de care au acuzat pe bătrânii sfinți sau (în caz contrar) să suporte (cele convenite) calomniatorilor". Prin urmare, a fost trimis la Alexandria Elafios, care acum face parte dintre principi, ca să-l aducă pe Teofil; cealaltă hotărâre a trebuit s-o aducă la îndeplinire perfecții. Cercetându-se chestiunea și ajungându-se la impas, încât (după litera) legii sabia stătea deasupra capului lor, acci mizerabili, temându-se de rezultat, au pus totul în scama lui Teofil, anume că el le-a sugerat și (chiar) le-a dictat reclamațiile. Tribunalul n-a primit cauțiune pentru ei și i-a aruncat în temniță până la venirea lui Teofil. Unii dintre ei au murit în temniță pentru că Teofil întârzia să vină; alții, — după ce a venit Teofil și, cu bani, și-a făcut favorabili pe magistrați — la ultimul interogatoriu au fost condamnați să locuiască — pentru că și calomniaseră — în (neospitaliera insulă) Proconison.

Astfel, venind Teofil, încărcat cu (nimicurile) strălucitoare din Egipt și India întocmai ca un cărăbuș (încărcat) cu murdărie, răspândind mirosul infect al invidiei, a intrat în Constantinopol joi, la ora 6, adus cu alai de o trupă de marinari, încărcat de slava cea mincinoasă, despre care a vorbit mai înainte Apostolul: "Mărirea lor este întru rușinea lor"; și adaugă (Apostolul): "ca unii care au în gând cele pământești" (Filip. 3, 19). Nu a tras la lăcașurile celor drești, a evitat Biserica și uitând (acel cuvânt spus) de David: "Ales-am mai degrabă să fiu lepădat din casa lui Dumnezeu, decât să locuiesc în locașurile păcătoșilor" (Ps. 83, 11), (nu a tras) la Biserică, fiind îndepărtat (de ea) de propria-i conștiință. Și, petrecând trei săptămâni, nu s-a întâlnit cu episcopul Ioan, așa cum este obiceiul episcopilor, nici nu s-a apropiat în vreun fel de Biserică, ci a stat (departe), muncindu-se ziua și noaptea — adăugând la vechea ură alta nouă —, (gândindu-se) cum să îndepărteze pe episcopul Ioan nu numai din Biserică, ci chiar (cum să-l priveze) de viață. Acest fapt (il realizează) fie mituind cu belșug de aur pe conducătorii naivi (pentru a mărturisii) împotriva adevărului, fie îndatorând cu mese bogate pe gurmanzi, fie lingușind sau promițând demnități înalte clericilor care erau înclinați să-l asculte. Legându-i, (deci), pe toți aceștia, cu plăcerile, întocmai ca și cu o funie — așa cum și demonul îi amăgește pe oameni (cu plăcerile) și le întuneacă puterea de judecată a sufletului, a căutat (acea) persoană demonizată (care era dispusă să-l ajute) în împlinirea (acestei) drame și a și găsit-o. Pentru că, profitând de nesăbuița a doi dintre diaconii excluși din Biserică de către episcopul Ioan din cauza fărâdelegilor pe care aceștia le săvârșiseră, promițându-le că vor fi repuși în treapta slujirii lor, i-a covins să formuleze reclamații împotriva lui Ioan. Unul se făcuse vinovat de ucidere, iar altul de adulter. (Într-adevăr), după ce Ioan a fost exilat, (Teofil) i-a repus la locurile lor pe cei ce formulaseră reclamații, pe care (reclamații Teofil) însuși, le dictase, care nu aveau nimic adevărat în ele, afară de faptul că (Ioan) îi îndemna pe toți ca, după ce se împărțesc, să guste apă și anafură, pentru ca nu cumva, fără voie, odată cu saliva să scape (din gură) ceva din Sfintele Taine. El însuși făcând (acest) lucru, îi învăța, pe cei ce voiau (să asculte), dreapta credință. Prin urmare, după ce a primit reclamațiile, s-a întâlnit la (locuința) Eugrafiei cu Severian, Antioh, Acacius și cu ceilalți care-l urau pe Ioan din cauza asprelor mustrări (ce le) adresa. Pentru că avea obiceiul fericitul (Ioan), întocmai ca și (Apostolul) Pavel, ca atât în public, cât și particular, să îndemne (pe oameni să practice) virtutea și modestia, dojenind mereu (pe femeile care nu se comportau) astfel. (Le reproșa, de exemplu, unora) că fiind înaintate în vârstă, își schimbaseră trupul (voind) a-l întineri: că poartă bucle de păr pe frunte

întocmai ca și curtezanele, insultând astfel pe cele cumiști și ducând la răătărire pe cele cu care conlucrează; în plus, că mai sunt și văduve. Adunându-se, deci, (aici), chibzuiau cum să declanșeze judecata. Atunci, unul dintre cei prezenți a făcut propunerea (să meargă cineva) și să-l roage pe împărat (să dispună ca Ioan) să fie adus chiar și fără voia lui înaintea adunării (lor). Se întâmpla acest lucru întocmai ca odinioară la iudei, aurul făcându-le totul posibil.

Noi eram 40 de episcopi; stăteam împreună cu episcopul Ioan în sufrageria episcopiei și eram nedumeriți de faptul că acela care fusese adus cu poruncă să se înfățișeze la Curte (pentru) a da seama de grave fărâdelegi are alături de el atâția episcopi; (de faptul) că a schimbat atât de repede opinia celor de la putere și a sucit mințile atâtor clerici. Și, pe când eram noi nedumeriți, Ioan, inspirat de Duhul, a zis tuturor: "Fraților, rugați-vă și, dacă iubiți pe Hristos, nimeni să nu-și părăsească Biserica din cauza mea. Căci, după cum a spus (Apostolul), eu de acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat." (II Tim. 4, 6). Multe neazuri suferind, după cum văd, voi părăsi (această viață). Știu (că aici este) vicleșugul lui satan, care nu suportă povara cuvintelor mele (spuse) împotriva lui. Să fiți miluiți de Dumnezeu; în rugăciunile voastre, amintiți-vă de mine." Cuprinși de o nespusă tristețe, unii plângeau, iar alții, (de asemeni) plângând și cu răsufierea tăiată, i-au sărutat ochii, sfințitul cap, precum și fericitul lui obraz, (apoi) au ieșit din adunare. Rugându-i, însă, să revină la adunare, pe aceia care se duceau de ici, colo, precum zboară albinele în jurul stupului, a zis: "Stați jos, fraților, și nu mai plângeți, (pentru că) mă zdrobiți încă și mai mult. Căci pentru mine viața este Hristos, iar moartea este câștig" (Filip 1, 21). (Spunea aceasta pentru că) se zvonise că i se va tăia capul, din cauza marii lui îndrăzneții." Dacă vă gândiți, desigur vă aduceți aminte că totdeauna v-am spus că viața prezentă este o cale, iar cele bune, ca și cele rele, trec. (Viața) prezentă (este ca) o zi de târg; cumpărăm, vindem, (apoi) plecăm. Nu cumva suntem mai buni decât patriarhii, decât profeții sau decât apostolii, pentru ca această viață să ne fie fără de sfârșit?" Atunci, cineva dintre cei prezenți, strigând cu durere, a zis: "Deplângem (starea noastră de) orfani, văduvia Bisericii, bulversarea instituțiilor, iubirea de stăpânire a celor ce nu se tem de Dumnezeu și se infiltrază la conducerea Bisericii, lipsa de apărare a celor săraci, pustiirea învățăturii." Lovindu-și cu degetul arătător dosul mâinii stângi — pentru că obișnuia iubitorul de Hristos, împins de griji, să facă acest lucru — a zis vorbitorului: "Destul, frate, nu spune multe (vorbe); rețineți) ceea ce v-am spus: să nu vă părăsiți Bisericele. Căci instruirea (în tainele credinței) nu a început și nu se încheie cu mine. Murind Moise (oare) n-a fost găsit (ca înlocuitor) Iisus (fiul lui Navi)? Murind Samuil (oare) nu a fost uns David? Părăsind (această) viață Ieremia, (oare) n-a avut înlocuitor pe Baruh? Fiind ridicat (la cer) Ilie, (oare) n-a profețit (în continuare) Elisei? Fiind decapitat Pavel, (oare) nu au rămas (ca să-i continue opera) Timotei, Tit, Apollo și mulți alții?" După aceste cuvinte, Evlisios, (episcopul) Apamei din Bitinia, a zis: "Este inevitabil faptul că noi care avem Biserici să intrăm cu forța în comuniune (cu Teofil) și să semnăm (actul de caterisire)." Atunci Ioan a zis: "Intrați în comuniune (cu acesta), ca să nu sfâșiați Biserica, dar să nu iscăliți (actul), pentru că cu nimic nu mă știu vinovat de caterisire".

Așa stând lucrurile, iată, au apărut cei trimiși. (Ioan) a poruncit ca ei să între. Și intrând ei, i-a întrebat din ce treaptă (a preoției) fac parte, iar ei au zis: "Suntem episcopi." (Atunci) i-a rugat să se așeze și să spună pentru care motiv au venit. Ei au zis: "Avem numai (să înmănăm acest) document; dispuneți ca să fie citit". Ioan a poruncit să fie citit, iar ei au spus sclavului lui Teofil să citească textul; acesta l-a citit. Cuprinsul (textului) era următorul: "Sfântul Sinod, care s-a întrunit la Stejar" — căci există un loc numit așa, dincolo de mare, în cartierul lui Rufin, în care s-au adunat aceștia; "către Ioan" — omiteau să spună ce era (acesta, adică să spună) episcopului (Ioan); pentru că

sufletului întunecat nu-i prea place să vadă lucrurile precum sunt, ci așa precum patima i-o dictează. "Am primit reclamații împotriva ta, care conțin nenumărate învinuiri. Așadar, răspunde învinuirilor, aducând cu tine pe preoții Serapion și Tigrios, căci este nevoie de ei". Cei care au venit la el erau Dioscur și Pavel, tineri, de curând puși (episcopi) în Libia. După ce a fost citită scrisorica, au vorbit episcopii care erau împreună cu episcopul Ioan, declarând lui Teofil prin trei episcopi: Lupicius, Dimitrie și Evlisios, și prin doi preoți: Ghermanos și Sever, toți (fiind) bărbați sfinți și vrednici de cinste: "Nu distruge rânduielele Bisericii și nu sfășia Biserica pentru care Dumnezeu s-a coborât în trup. Dacă, împotriva rânduielelor, încalci canoanele celor 318 episcopi de la Niceea și faci judecată în afara granițelor (eparhiei tale), vino tu la noi, în orașul întemeiat pe cele mai bune legi, și nu provoacă, așa cum (a provocat) Cain pe Abel în câmpie, pentru ca noi, primii, să te ascultăm. (Dar să știi) că și noi avem reclamații împotriva ta, în 70 de capitale, care dau pe față fărădelegile (tale). În plus, noi suntem mai mulți decât sinodul tău. Noi ne-am adunat, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu pentru distrugerea Bisericii, ci pentru a restabili pacea. Voi sunteți 37 dintr-o singură eparhie; noi suntem 40 din diferite eparhii; între noi se află și 7 mitropoliți și este firesc ca, după canoane, cei mai puțini să fie judecați de către cei mai mulți, (care provin) din diferite (regiuni). De altfel, avem și scrisoarea ta, prin care îi amintești coliturghisitorului nostru Ioan că nu trebuie să emită judecăți (asupra problemelor) din afara granițelor eparhiei (sale). De aceea, supunându-te legilor bisericești, sau roagă pe acuzatorii tăi să înceteze a te mai acuza, sau adresează-te lui (Ioan) (pentru a face dreptate)". Mișcat de aceste cuvinte, Ioan a zis episcopilor săi: "Voi ați declarat ceea ce vi se pare (că este bine), dar este firesc ca eu să răspund la cele ce mi s-au adus la cunoștință". Apoi, celor din preajma lui Teofil le-a răspuns acestea: "Eu n-am știut până acum că cineva m-a reclamat și vrei să mă prezint înaintea voastră, pentru a fi judecat; fac această dacă scoateți din adunarea voastră pe dușmanii mei vădiți, care m-au supărat prin nesăbuiința lor. Nu condiționez locul unde ar trebui să fiu judecat, deși acest fapt ar trebui să aibă loc în Oraș. Există, însă, unii înaintea cărora refuz să vorbesc, ca, de exemplu, Teofil, pe care îl detest pentru că a zis, atât în Alexandria cât și în Licia: "Mă duc la Curte să caterisesc pe Ioan". Este știut că de când a venit aici nu s-a întâlnit cu mine, nici n-a fost în comuniune cu mine. Deci, acest om, care înainte de audierea (mea) mi s-a arătat dușman, ce va face (în timpul judecății și după judecată)? De asemenea, (il detest) și pe Acaciu, pentru că a zis: "Eu îi pregătesc plăcinta". Iar despre Severin și Antioh, peste care va veni foarte curând judecata divină, ce trebuie să zic, când faptele lor îndrăznețe se cântă deja la teatre? Deci, vă rog, dacă într-adevăr vrei să vin, pe aceștia patru dacă (ii aveți) ca judecători, scoateți-i din adunare; dacă îi aveți ca acuzatori, prezentați-i (ca atare la) judecată, ca să știu cum să mă pregătesc mai dinainte și cum să-i privesc: ca adversari, sau ca judecători. Desigur, mă voi prezenta nu numai înaintea iubirii voastre, ci și înaintea oricărui sinod ecumenic. Deci, să știți, că dacă de multe alte ori veți mai trimite (pe cineva ca să mă întrebe referitor la acel lucru), nimic altceva nu veți auzi de la mine".

După ce au plecat aceștia, îndată a venit notarul cu scrisoarea împăratului, la care erau atașate (cererile) făcute mai înainte de către episcopii (din preajma lui Teofil), ca Ioan să vină, chiar și fără voia lui, la judecată.

După discuția cu notarul, au venit doi (foști) preoți ai lui Ioan: un oarecare Eugenius, care primise, ca răsplată a comportării sale viclene împotriva episcopului Ioan, scaunul Heracleei, și monahul Isaac, ca să nu spun altfel, care au zis: "Sinodul ți-a scris: treci pe la noi, dezvinovățește-te de învinuiri." La această (nouă intervenție, Ioan), prin intermediul altor episcopi, a răspuns și a zis: "După care logică judecați voi, care pe dușmanii mei nu i-ați îndepărtat și mă invitați prin intermediul clericilor mei?" Ei, însă,

după ce au vorbit episcopii, pe unul l-au bătut, altuia i-au rupt hainele, iar pe altul l-au pus în cătușe. Aceste (cătușe) erau pregătite pentru el, pentru ca, astfel legat, să fie aruncat într-o corabie și trimis într-un loc necunoscut, pentru că demonul, întocmai ca pe niște lei îi sălbăticișe. Fericitul, însă, cunoscând gândul lor nerușinat, s-a abținut (să meargă) la ei. Astfel, drăguții s-au declarat (pe față) împotriva fericitului (Ioan), țesând, însă, intrigi mai firave chiar decât (pânza) unui păianjen. Dar, deși (în acel moment) nu i-au văzut fața, nici glasul nu i l-au auzit, au adus, totuși, la îndeplinire, într-o singură zi (gândul) cel rău, de mult plănuit; pentru că elanul demonic nu ține seama de rațiune și nu poate fi oprit. Deci, au trimis împăratului o înștiințare care suna așa: "Ioan a fost învinuit de unele nelegiuiri și, având cunoștință (de acest fapt), nu a voit să vină ca să se apere; pe un astfel (de episcop) legile îl caterisesc, iar acest lucru i s-a și întâmplat. Însă, dat fiind faptul că reclamațiile îi pun în seamă și învinuirea de les majestate, (este chemată) Pietatea Voastră să poruncească să fie îndepărtat și fără voia lui (din postul ce ocupa) și să dea seama pentru nelegiuirea săvârșită, pentru că nouă nu ne este permis să cercetăm acest (lucru)". O, de trei ori miserabili, care gândiți să săvârșiți astfel de lucruri, dacă nu vă rușinați de Dumnezeu când faceți acestea, cel puțin temeți-vă de oameni. Învinuirea de les majestate se referea, spuneau ei, la insulta pe care Ioan ar fi adus-o împărătesei, numind-o Izabela. Spuneau așa, minunații, pentru că doreau să-l vadă ucis de sabie. Dar Dumnezeu a dat pe față răutatea lor și a muiat inima autorităților, așa cum s-a întâmplat pe vremea lui Daniil în Babilon. Atunci, leii s-au îmblânzit și au cruțat pe Daniil, însă oamenii nu l-au cruțat pe profet; Dumnezeu, însă, a rușinat pe cei ce s-au sălbăticit împotriva firii când, împotriva firii, (animalele) s-au îmblânzit.

Traducere din limba greacă de
Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu
(Continuarea în numărul următor)

DOCUMENTARE

O INTERPRETARE EXEGETICĂ

Vasile Gheorghiu, comentând versetul 24 din cap. 19, Ev. Matei, paralel cu Marcu 10, 25 și Luca 18, 25, afirmă că traducerea corectă este "Și iarăși vă spun: mai ușor este ca funia corăbiei să treacă prin urechea acului, decât bogatul să intre în împărăția lui Dumnezeu".¹

După ediția Sfintei Scripturi a Sfântului Sinod din 1914, textul respectiv este "... mai bine este a trece cămila prin urechile acului, decât a intra într-o împărăție a lui Dumnezeu". Prin termenul "cămila" este înțeles termenul "funia corăbiei". În textul Noului Testament din 1648 de la Alba Iulia (Bălgrad), ca și în textul Bibliei din 1688 a lui Șerban Cantacuzino, precum și în edițiile curente ale Sfintei Scripturi tipărite în Tipografia Cărților bisericești, termenul folosit este "cămilă" și nu "funia corăbiei", sau căn.la".

Întorcându-se la fața unui text scripturistic tradus în limba română cu aprobarea Sfântului Sinod diferit, se impune o precizare exegetică a traducerii corecte, conform originalului din limba greacă.

Care sunt argumentele exegetice aduse de Vasile Gheorghiu pentru justificarea traducerii propuse?

Icoana unei funii de corăbii (odgon), care să treacă prin urechea unui ac, afirmă Vasile Gheorghiu, ilustrează marea greutate cu care cei bogați vor putea să intre în împărăția cerurilor. Funia unei corăbii ar trebui să piardă din grosimea (volumul) ei și să se subțieze atât de mult, încât să fie cât un fir de ață și atunci va intra și ea prin urechea acului. Tot așa și bogatul va trebui să renunțe la toate plăcerile și desfătărilor pe care i le oferă bogăția sa, și să se simtă în sufletul său tot atât de sărman, ca și cel mai sărman om din lume, și atunci va putea intra și el în împărăția cerurilor. Or, cei mai puțin bogați se pot hotărî să facă acest lucru.

În completare adaugă: Notez că, în loc de $\kappa\alpha\mu\lambda\omicron\varsigma^2$, (funia corăbiei), unii comentarii scriu $\kappa\alpha\mu\eta\lambda\omicron\varsigma$, care înseamnă cămilă. Acest schimb s-a făcut din cauză că la dictat nu se putea deosebi bine pe vremurile de atunci vocala η de ι . Și una și alta se rosteau ca i . A fost, deci, de ajuns, ca un copiator să scrie din eroare $\kappa\alpha\mu\eta\lambda\omicron\varsigma$ în loc de $\kappa\alpha\mu\lambda\omicron\varsigma$, pentru ca mulți alții să-l urmeze în mod mecanic. Și așa s-a făcut, consideră Vasile Gheorghiu, că în multe texte a intrat $\kappa\alpha\mu\eta\lambda\omicron\varsigma$ (=cămila). La icoana unei cămile, care ar putea să treacă cândva prin urechea acului, noi (adică V. Gheorghiu, n.n.) nu ne putem gândi, pentru că nici fantezia cea vioaie a orientalilor n-a putut crea o astfel de icoană. Dacă unii exegeți au zis că urechea acului ar trebui înțeleasă despre porțile joase și înguste ale cetății Ierusalimului, prin care numai cu greu și înaintând în genunchi ar fi putut să se strecoare cămilele, atunci trebuie să răspundem că cei care cunosc Ierusalimul cel vechi și au văzut și ruinele altor cetăți vechi nu vor susține niciodată că porțile acestora ar fi fost atât de joase, încât să nu poată trece prin ele nici chiar cămila. În consecință, afirmă V. Gheorghiu, noi refuzăm a citi $\kappa\alpha\mu\lambda\omicron\varsigma$ (=cămilă) în loc de $\kappa\alpha\mu\lambda\omicron\varsigma$ (funia corăbiei).

Sentința categorică a marelui exeget comportă și ea însă unele comentarii.

Confuzia care s-ar fi făcut între $\kappa\alpha\mu\eta\lambda\omicron\varsigma$ și $\kappa\alpha\mu\lambda\omicron\varsigma$, din cauza fonemelor η (eta) și ι (iota) de către copiatori nu se justifică, fiindcă în textul Vulgatei avem același termen: $\kappa\alpha\mu\eta\lambda\omicron\varsigma$ — camelum: Facilius est camelum per foramen acus transire... *eta* (η) fiind transcris în latină - e.

Vom apela și la un alt cunoscut exeget, Cl. Fillion³, care menționează că, în Ierusalim, era o poartă foarte joasă și foarte strâmtă, destinată numai pietonilor, și care era numită din această cauză figurativ "urechea acului". Aceasta este poarta, spune Cl. Fillion, la care Mântuitorul face

aluzie. Poate lângă această poartă din Ierusalim a avut loc convorbirea cu tânărul care a venit să-L întrebe ce să facă pentru a moșteni viața veșnică (Mat. 19, 16). Cl. Fillion menționează și citează exemplul că și arabii au în proverbele lor aceeași figură a cămilei, ca în Evanghelie, și se întâlnește în Coran, ca și în Talmud. Cămila era pentru asiaticii-occidentali ceea ce era elefantul pentru asiaticii orientali în proverbele lor. Mântuitorul folosește în parabole un limbaj intuitiv, cu exemple din mediul înconjurător, ca și limbajul comun, pentru a fi înțeles de toți ascultătorii Săi; în acest caz, folosește hiperbola unui proverb cunoscut de auditoriu, prilejuit de intuiția însăși a obiectului de față, pe care îl dă de exemplu, poarta numită figurativ "urechea acului".

Termenul corect tradus din textul Noului Testament comentat rămâne *cămila* (ο καμηλος, - ου - camelus, - i).

Pr. Ioan Mircea în *Dicționarul Noului Testament. A-Z* (București, 1984, p. 77), comentând termenul *cămilă* (καμηλος), "cel mai mare animal între cele cunoscute în Palestina", afirmă că "unele traduceri și unii comentatori traduc în loc de "cămilă", "funia corăbiei" sau "otgonul" (καμυλος), folosind adică termenul funie. Orice explicație s-ar da nu pare a justifica înlocuirea cuvintelor pentru că așa cum nu poate *cămila*, tot așa de bine nu trece nici funia corăbiei prin urechile acului". Confuzia autorului provine de la considerarea aceleiași grafii: καμηλος și pentru cămilă și pentru "funia corăbiei", care are însă grafia cu *iota* (i), καμυλος, și deci cei doi termeni nu se pot folosi și nici înțelege "tot așa de bine", fiindcă sunt două noțiuni diferite.

Pr. I. Ionescu

NOTE

1. Dr. Vasile Gheorghiu, *Sf. Evanghelie după Matei cu comentâr*, Cernăuți, 1925, p. 572.
2. În text transcris greșit καμυλος, greșeală de tipar.
3. Cl. Fillion, *Evanghile selon S. Matthieu*, Paris, 1925, p. 381.

ORTODOXIE ȘI NAȚIONALISM ÎN MODERNITATEA POPORULUI ROMÂN

Peste teritoriul poporului român au trecut multe nații. Noi nu ne-am opus atunci când, dintr-un neastâmpăr al deplasării, tranzitau pământul fără gândul de a rămâne stăpâni. Poporul român nu și-a părăsit niciodată teritoriul său și, în consecință, nu și-a pierdut vreo dată identitatea, cum li s-a întâmplat altora; n-a putut face aceasta pentru că spațiul pe care locuiește s-a imprimat în ființa lui și nu poartă urmele memoriei nici unui alt spațiu. El îi consideră pe membrii oricărei alte populații ce trece pe aici, sau se infiltrează aici, ca *străini* nu numai față de sine, ci și față de locul acesta. Dacă vor să rămână, la o vreme, românii le recunosc dreptul de a sta aici ca în patria lor, dar nu uită că au venit din altă parte, pe când ei sunt de aici. Când nu au gândul de a-l înlătura sau de a-l stăpâni, poporul nostru îi primește și îi tratează cu bunăvoința cu care știe românul să îi întâmpine pe oaspeți. Le dă uneori situații mai bune ca a sa, dar tocmai în aceasta se vede că au venit odată aici ca *oaspeți*. Când însă încep să-și aroge dreptul de a stăpâni, atunci îi etichetează cu un cuvânt prin care vrea să arate că le contestă acest drept: *venetici*.

Poporul român stă aici pentru că ființa lui s-a structurat la limita dintre Orient și Occident. El nu poate fi unilateral occidental sau multilateral oriental. Dacă s-ar muta din acest spațiu de graniță, el și-ar pierde ființa, nu numai un loc străvechi al sălășluirii. Cele mai multe popoare și-au schimbat locul cu ușurință fără prea mari schimbări în ființa lor, pentru că aceasta nu e o ființă-punte, susținută de un spațiu-punte. Evreii, armenii, grecii se pot așeza în Occident fără să se piardă. Românii se susțin în complexitatea ființei lor numai prin acest spațiu-punte, așa cum anumiți pomi nu se pot menține drept decât la răscrucea vânturilor. În poporul român se întâlnesc și se temperează vânturile din apus, din nord-est, dinspre Mediterană. De aceea, o latură a ființei lui e lesne copleșită — prin mutare în Occident sau în Orient — de latura

spiritualității sale corespunzătoare locului unde s-a mutat, producând desființarea specificului de sinteză al ființei sale. De aceea, românii, dintr-un instinct ontologic, nu emigrează decât sporadic și nu în grupuri compacte. Iar cei care s-au înstrăinat suferă de o nostalgie dureroasă până când fii lor se desnaționalizează în masa străină în care trăiesc. Românul "tânjește" între străini și nu mai e om întreg departe de țară atâta timp cât mai vrea să fie român. Numai "ținându-ne locului" rămânem cum am fost sau, reciprocă, numai rămânând cum am fost ne ținem locului.

Spiritul de sinteză complexă al neamului nostru nu se explică însă numai prin persistența lui din vremuri imemorabile în spațiul de mijloc dintre Occident și Orient, ci și prin îmbinarea în el a *caracterului latin*, concentrat în limbă, și a *creștinismului ortodox*.

Nae Ionescu, referindu-se la inițiativa protestantă de apropiere a Bisericii (mișcarea ecumenică), susținea că întoarcerea la Dumnezeu este un fenomen mai general, provocat de jalnicul faliment al pozitivismului și de goliciunea înspăimântătoare a cultului unui "grand être" al umanității, care la un moment dat făgăduia să devină limanul mântuirii, dublat de ispita panteismului, pentru toți intelectualii. În același timp, ajunși în fața fenomenului religios nu prin credință, ci prin înlăturarea celorlalte "absoluturi", dovedite a fi inefficiente, mulți optau pentru ideea unei noi religii, dincolo de ceea ce li se părea a fi vechi și necorespunzător structural spiritualității contemporane, atitudine manifestată până astăzi chiar. Față de această perspectivă, prin care se atenta la adevărata configurație spirituală a românilor, citându-l pe Părintele Gala Galaction, Nae Ionescu spunea că nu există decât o mântuire — prin Biserică, și că pentru noi doar una e Biserica adevărată — cea a noastră. Această afirmație devenea prilej pentru opoziția gânditorului față de orice înnoire dogmatică, atitudine izvorând din profunda sa credință. Subiectivismul din filosofie ori din știință nu poate fi operant când e vorba de credință, mai ales că această e, pentru români, temei ontologic.

La rândul său, Nichifor Crainic dezvăluia opțiunile culturii timpului său ca semne ale procesului secularizării, ale descentralizării culturii prin pierderea criteriului transcendent al adevărului păstrat cu fidelitate și în toată profunzimea lui spirituală numai în credința Bisericii. Toate creațiile săvârșite de omul autoproclamat autonom față de Dumnezeu nu sunt însă decât încercări disperate de a scăpa din capcana singurătății și nefericirii la care umanitatea s-a condamnat de bunăvoie, semne ale unei nostalgii după paradisul pierdut. Întoarcerea de la Dumnezeu a intelectualității române a însemnat nu numai apariția unei crize particulare, ci începutul pierderii identității spirituale însăși a poporului nostru. Or, nostalgia românului e de alt ordin: pentru el, pământul și credința sunt planuri prin care se ridică la aspirația după împărăția lui Dumnezeu; dacă nu le are pe acestea, nu mai este el însuși.

La sfârșitul ieșirii din modernism și spre intrarea în contemporaneitate, ca rezultat al îndelungatei locuirii pe acest pământ, românii au adunat în naționalism toate valorile lor: țară, popor, credință, destin istoric. Oare au greșit? E, oare, naționalismul altceva decât patriotismul cel mai sincer, altceva decât atașamentul inițial față de valorile sale și care-l caracterizează? Alții, care ne acuză de naționalism și de balcanism, au renunțat sau sunt gata să renunțe la identitatea lor? La aceste întrebări oferă un răspuns Petre Țuțea: "Am fost acuzați, noi (...) (cei de dreapta, n.n.), că exagerăm puterea națiunii. *Toate popoarele fac așa* (s.n.). (...) Fiecare crede că neamul lui e buricul pământului. Românismul a însemnat, pentru generația noastră, să fim noi înșine (...) Fiecare popor vrea să fie el însuși. (...) Sunt român și, ca român, mă simt buricul pământului. (...) Naționalismul poate fi practicat și cuviincios. Nimeni nu poate interzice unui popor să-și trăiască tradiția și istoria cu gloriile și înfrângerile ei. Pârvan zice: Etnic e punct de plecare și universalul punct de sosire. Eu, ca naționalist, am gândit multă vreme că națiunea e punctul terminus al evoluției (istorice, n.n.) universale."

Într-o epocă în care am ajuns la problema de a trăi mândria sau rușinea de a fi român, în care căutăm soluții economice pentru ceea ce consituie în mod fundamental o chestiune spirituală, adică identitatea noastră ca și popor într-o lume care tinde să relativeze totul de dragul unei unități amorse și fără Dumnezeu, demersul generației anterioare Egiptului comunist se cuvine a fi reconsiderat ca toată seriozitatea, dincolo de temerile și umbrele lăsate de curente extremiste și aberante, străine și profane față de profilul nostru național. Această generație, confruntată cu aceleași pericole, a știut că rezistența și mândria noastră în istorie nu stau în uitarea de sine, ci

în permanența noastră pe acest pământ și în această credință, pilonii eului românesc. Cum arăta recent Întâistătătorul Bisericii noastre, "structurile europene ne vor primi, contrar aparențelor, în sânul lor, cu specificitatea noastră, cu identitatea noastră creștină". Această identitate trebuie însă recâștigată.

Mircea Costache
Student în anul al IV-lea
Facultatea de istorie a Universității București

Bibliografie:

1. Crainic, Nichifor — *Nostalgia paradisului*, ediția a II-a, Editura Cugetarea, București, fără an de apariție.
2. Ionescu, Nae — *Roza vânturilor*, Editura Roza Vânturilor, București, 1990.
3. Stăniloae, Dumitru — *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1992.
4. Țușea, Petre — *Între Dumnezeu și neamul meu*, Fundația Anastasia, Editura Arta Grafică, București, 1992.

LOCURI SFINTE DIN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

Prin inițiativa de suflet a tinerilor teologi, soț și soție, Camelia și Valentin Ștefan, revista "Glasul Bisericii" propune de acum înainte, sub acest generic, o rubrică permanentă, menită mijlocirii unei mai bune cunoașteri a geografiei spirituale și a vieții creștine din eparhie.

Bisericile și mănăstirile, porți ale cerului și locuri de sălășluire mai evidentă a prezenței și lucrării Sfintei Treimi, cum reliefa Părintele Stăniloae în lucrarea *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, sunt spațiul în care Dumnezeu coboară spre poporul și creația Sa, iar noi, cu toate ale noastre, urcăm spre fericita comuniune prin focul transfigurării, al înnoirii vieții. Locuri sfințite prin împreună-lucrarea dumnezeiască și omenească, bisericile și mănăstirile noastre aduc mereu în actualitate cuvântul plin de adâncimi duhovnicești: nu numai locul sfințește omul, ci și invers.

Invitându-vă la acest itinerar sfânt, suntem încredințați că și alți mistuiți de dorul casei Domnului vor contribui la susținerea acestei rubrici.

Redacția

BISERICA "ZLĂTARI"

În centrul Capitalei, pe vechea, dar și noua Cale a Victoriei, își ridică turlele spre cer biserica "Zlătari". Istoricii spun că numele îi vine de la mahalaua unde locuiau zlătarii aurari, mahala menționată în documentele din a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

În această mahala, numită uncori și a "popii Manta", exista o biserică — probabil de lemn, — cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", pomenită de două ori, la 25 august 1667 și la 15 februarie 1677. Pe locul acestei biserici sau aproape de ea a fost construită în anul 1705 mănăstirea "Zlătari", cu ajutorul spătarului Mihai Cantacuzino, ctitorul mănăstirii "Colțea". Mănăstirea a fost înzestrată cu numeroase moșii, având și câteva metocuri (din slav. *metohu*, mănăstire mică, subordonată administrativ uncia mai mari): Cotroceni, Segarcea, Cernica, etc., fiind una din cele mai bogate din țară în sec. al XVIII-lea. La începutul sec. al XIX-lea se găsea printre mănăstirile de categoria a treia.

În anul 1846, călătorul rus Uspenski descria biserica drept veche și întunecoasă, dar între anii 1850-1852 vechea biserică a fost dărâmată și reclădită de egumenul Calistrat Livis, fiind pictată de Gheorghe Tattarescu. Într-o catagrafie din 1849 se spune că mănăstirea avea și un paraclis, care se pare că a fost dărâmat odată cu biserica în 1850. Până în 1868, mănăstirea "Zlătari" a fost închinată Patriarhiei de Alexandria, ultimii administratori greci ai ei fiind Calistrat și Atanasie Livis.

În jurul bisericii s-au găsit mai multe morminte, ale căror pietre funerare se găsesc astăzi la muzeul de istorie al României, purtând inscripții în limbile greacă și slavonă,

unele datând din epoca Sfântului Voievod Martir Constantin Brâncoveanu. Însăși actuala biserică este construită în stil brâncovenesc, după modelul celei precedente.

În prezent, parohia numără patru sute cincizeci de familii. Aici au slujit preoți renumiți, adevărați misionari și păstori de suflete, între care putem aminti pe părintele Toma Chiricuță (care a slujit aici mai bine de treizeci și cinci de ani); în anul 1937, Părintele a cumpărat pământ în comuna Otopeni, pentru construirea unui azil destinat bolnavilor lipsiți de ajutor, cu numele de "Sfântul Ciprian". Parohia a avut și o tiparniță, confiscată în anul 1956. În 1959, Părintele a fost arestat de regimul comunist pentru că, ținându-și bine dregătoria, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, învăța tineretul în cele către Dumnezeu. Tot aici au păstorit Părinții Petre Vintilescu, Tifu Titus, Ionescu Gafton, Ștefănescu Dimitrie, Gogoasă Dionisie. Astăzi, slujitorii bisericii sunt Pr. Constantin Diaconescu (paroh) și Pr. Gheorghe Tache (președintele Consistoriului Bisericesc).

Sfântul locaș este duhovnicește împodobit cu mâna Sfântului Ciprian, episcop de Cartagina, care a primit moarte martirică în anul 304 d. Hs. Fiind de neam păgân și din părinți bogați, Sfântul Ciprian a cercetat în tinerețe filosofia vremii și s-a deprins cu meșteșugul vrăjitoriei. A studiat cele ale magici la Athena, în Egipt, Caldeea, India, câștigând mare faimă printre păgâni, fiind căutat de mulți pentru măiestria diavoleștilor sale fapte. Odată, însă, fiind rugat să-și trimită vrăjile asupra unei fecioare creștine, cu numele Justina, pentru ca aceasta să se căsătorească cu un pretendent nedorit, și fiind aceasta foarte credincioasă, vrăjile s-au destrămat. Văzând aceasta, Ciprian și-a ars cărțile și s-a botezat în numele Domnului nostru Iisus Hristos, ducând de acum înainte o viață sfântă, pentru care s-a învrednicit și cu slujirea de episcop. Dumnezeu i-a dăruit cumuna muceniciei la 2 octombrie 304, în orașul Nicomidia, împreună cu Sfânta Muceniță Justina. Nu se cunoaște în ce împrejurări a ajuns mâna Sfântului Ciprian la biserica "Zlătari", însă aceste sfinte moaște se află aici de prin sec. al XVIII-lea.

"Biserica și credincioșii ei au convingerea că prin atingerea de sfintele noastre și prin rugăciunile adresate sfântului, lângă sfintele sale moaște se înfăptuiesc adeseori vindecări, precum și alte fapte minunate, ca și prin atingerea sfintelor icoane, datorită energiilor dumnezeiești care, prin persoanele celor reprezentați în sfintele icoane și, în ultimă analiză, din Mântuitorul Iisus Hristos, se prelungesc în sfintele icoane sau în sfintele moaște."

(Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloac)

Biserica "Zlătari" este deschisă, așa cum ne-a mărturisit părintele paroh, de la răsăritul la apusul soarelui, pentru toți cei ce doresc să intre și să se roage, închinându-se înaintea mâinii Sfântului Mucenic și Ierarh Ciprian. Programul liturgic al bisericii este următorul: miercuri — Acatistul Sfântului Ciprian; vineri — Acatistul Maicii Domnului; sâmbăta și duminica — utrenia și Sfânta Liturghie.

Camelia și Valentin Ștefan,
studenți la Facultatea de Teologie
Ortodoxă din București

VIAȚA BISERICESCĂ

VIZITA ISTORICĂ A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST ÎN UNGARIA

În zilele de 16-18 octombrie, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, însoțit de Prea Sfințiii Episcopi Timotei al Aradului și Ioan al Oradei, a făcut o vizită pastorală unor comunități ortodoxe românești din Ungaria, la invitația credincioșilor și preoților Vicariatului Ortodox Român de la Gyula și a Uniunii Românilor din această țară.

Este prima dată în istoria Bisericii noastre când Întâistătătorul ei cercetează duhovnicește românii ortodocși din Ungaria. Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Teoctist, împreună cu cei doi episcopi, au săvârșit slujba de târnosire a bisericilor din Gyula și Micherechi, la care au participat un mare număr de credincioși ortodocși români, reprezentanți ai unor culte, precum și oficialități ale vieții publice.

De asemenea, Patriarhul României a avut întâlniri cu românii ortodocși la sediul din Gyula al Uniunii Românilor, luând cunoștință directă despre istoria comunităților românești din Ungaria, despre trebuințele spirituale și despre specificitatea lor în această zonă ce reprezintă extremitatea geografică a Ortodoxiei românești.

La Budapesta, Prea Fericitul Teoctist a vizitat biserica ortodoxă română. Prea Fericeirea Sa, pe lângă gândurile și cuvintele de învățătură creștinească rostite, la fel ca și la celelalte întâlniri, a dăruit veșminte, cărți de slujbă, obiecte bisericești, etc.

În continuarea vizitei la Budapesta, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a fost invitat la Consiliul Ecumenic local, unde președintele acestuia, dr. Harimati Bela, l-a salutat călduros și, după discuțiile care au urmat, Prea Fericitul Teoctist a stăruit asupra importanței lucrării ecumenice și a necesității ca aceasta să se învioneze și mai mult.

A avut loc apoi și o întâlnire cu dl. Janoš Wolfrat, secretar de stat la oficiul Minorităților Naționale și Etnice, unde s-au evidențiat ideile de deschidere, apropiere, de bună înțelegere și conviețuire între cele două popoare.

Ca oaspete al Ambasadei țării noastre la Budapesta și al Centrului Cultural Român, conducătorul Bisericii noastre a fost salutat de reprezentanți ai Corpului diplomatic, ai bisericilor din capitala Ungariei și de alte personalități. Cu acest prilej, Patriarhul României, în încheierea cuvântului rostit, a oferit Centrului Cultural Român un exemplar din ediția jubiliară a BIBLIEI de la 1688, precum și alte cărți pentru biblioteca acestui centru de cultură.

O importantă latură a vizitei la Budapesta a constituit-o întrevederea cu dl. Fodor Gabor, ministrul Culturii și Învățământului, în care s-au exprimat puncte de vedere privitoare la relațiile dintre Biserică și Stat și s-a manifestat convingerea în apropierea dintre cele două popoare vecine.

Un moment de o deosebită importanță al vizitei în capitala Ungariei l-a constituit întâlnirea cu excelența Sa, domnul Arpad Goncz, Președintele Republicii Ungaria, ce a

avut loc la reședința sa din Parlament. Convorbirea, care s-a desfășurat într-o atmosferă de deschidere și sinceritate, a evidențiat rolul pozitiv al minorității românilor pentru relațiile dintre cele două țări și popoare, necesitatea ca acestea să se dezvolte, precum și sprijinul acordat acestora de Biserica Ortodoxă-mamă și de Statul maghiar. În încheierea convorbirilor, o surpriză deosebită pentru președintele țării a fost darul făcut de Prea Fericitul Teoctist prin monumentală lucrare, în ediție jubiliară, a Bibliei de la București — 1688. De asemenea, în capitala Ungariei, Prea Fericirea Sa, Patriarhul Teoctist, a săvârșit slujbe de pomenire și a depus flori la Cimitirul eroilor căzuți în al doilea război mondial pentru eliberarea Ungariei, ca și la mormântul lui Emanuil Gojdu — sprijinitor al intelectualității budapeștane.

Un moment plin de conținut ecumenic l-a constituit întâlnirea la nivel înalt și agapa de la reședința Arhiepiscopiei Romano-Catolice, organizată de Eminența Sa, Cardinalul Paskai Laszlo, Primatul Bisericii Romano-Catolice din Ungaria, aflat în misiune la Roma, oficiul de gazdă îndeplinindu-l Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Terniak Csaba. Cu acest prilej s-au rostit cuvântări și s-au făcut schimburi de daruri, exprimându-se dorința de strângere a legăturilor frățești dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică a Ungariei.

Pe tot parcursul vizitei s-a manifestat un viu interes din partea mass-media, începând cu conferința de presă de la Gyula, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist dând interviuri la Budapesta posturilor de radio și televiziune, unor publicații, ca și corespondenților unor posturi de radio din străinătate

Biroul de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române

O ÎNTĂLNIRE CU DIMENSIUNE ECUMENICĂ: VIZITA ÎN ROMÂNIA

A PREA FERICITULUI PĂRINTE PARTENIE III, PAPĂ ȘI PATRIARH AL ALEXANDRIEI ȘI AL ÎNTREGII AFRICI, ȘI A PREA FERICITULUI PĂRINTE SHENOUDA III, PAPĂ ȘI PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE COPTĂ

Cu vrerea Bunului Dumnezeu, în zilele de 13-27 septembrie 1994, au avut loc la Patriarhia Română evenimente de însemnătate deosebită pentru istoria relațiilor interbisericești și interortodoxe menite să consolideze mersul înainte către unitatea creștină.

Astfel, în zilele de 14-19 septembrie, s-au desfășurat la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din București lucrările Sesiunii Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor.

Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte PARTENIE III, Papă și Patriarh al Alexandriei și al întregii Africi, însoțit de Î.P.S. Mitropolit IRINEU de Cartagina, Î.P.S. Mitropolit PETROS de Accra și P.S. Episcop TEODOROS de Cirene, și Prea Fericitul Părinte SHENOUDA III, Papă și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte, însoțit de P.S. SERAPION, Episcop pentru Sericiile Generale și Sociale, au făcut vizite oficiale și frățești Preafericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, la Patriarhia Română.

Au avut loc convorbiri privitoare la relațiile interortodoxe, la promovarea dialogului Ortodoxiei cu celelalte Biserici, la sprijinirea acțiunilor ecumenice, și s-au înălțat rugăciuni pentru pacea a toată lumea, pentru unirea Bisericilor, pentru stingerea vrăjbei, încetarea neînțelegerilor și a războaielor dintre oameni și popoare.

Cei doi Întâistătători de Biserici, însoțiți de Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST și de membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au rostit rugăciuni de pomenire la Cimitirul Tinerilor Eroi din Capitală, care s-au jertfit pentru libertatea Patriei în Decembrie 1989, și au depus flori la mormintele lor, în semn de omagiu.

În timpul programului, au fost vizitate biserici, mănăstiri, instituții de învățământ și de cultură teologică și centre eparhiale care atestă viața religioasă a credincioșilor și viața monahală din Biserica Ortodoxă Română, în permanentă afirmare.

Cei trei Întâistătători de Biserici au adresat către toți factorii responsabili, religioși și politici, un apel stăruitor pentru încetarea urii, neînțelegerilor și vărsărilor de sânge din diferite zone ale lumii și pentru instaurarea păcii și bunici înțelegeri între popoare.

Duminică 18 septembrie, Sanctitatea Sa SHENOUDA III, Papă și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte, a asistat la Sfânta Liturghie arhierescă, săvârșită de Prea Fericitul Părinte Patriarh PARTHENIOS III, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST și membri și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ca și alți oaspeți ortodocși prezenți, în biserica "Sfântul Spiridon Nou" din București.

În zilele de 20-27 septembrie, Prea Fericitul Părinte PARTHENIOS III, Papă și Patriarh al Alexandriei și al întregii Africi, cu delegația însoțitoare, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST și membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, și-au continuat vizita la unele așezăminte bisericesti și centre eparhiale din Mitropoliile Munteniei și Dobrogei, Olteniei și Transilvaniei. Astfel, înalții oaspeți au participat, în ziua de duminică, 25 septembrie, la slujba religioasă oficiată în Catedrala ortodoxă din Miercurea-Ciuc, cu prilejul înscăunării primului episcop Ioan SELEJAN, al nou înființatei Episcopii a Covasnei și Harghitei.

Drept mărturie a bucuriei duhovnicești prilejuite de aceste istorice evenimente, care au loc în duhul dorinței de unitate creștină și ca o pregătire a comuniunii depline între Bisericile Ortodoxe Răsăritene și Bisericile Ortodoxe Orientale, se va întocmi o ÎNSEMNARE care va fi scrisă în Condica Sfântă a Evenimentelor din Biserica Ortodoxă Română.

BISERICA ORTODOXĂ
COPTĂ

PATRIARHIA ROMÂNĂ

PATRIARHIA GREACĂ
ORTODOXĂ A ALEXANDRIEI
ȘI A TOATĂ AFRICA

AGENDA

de lucru a Prea Fericitului Părinte TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române pe perioada
15 iulie - 31 decembrie 1994

Miercuri, 20 Iulie a.c.

— a vizitat mănăstirea Țigănești împreună cu Prea Sfințitul Petru, Locuitor de Mitropolit al Mitropoliei Basarabiei, constatând buna restaurare a clădirii muzeului mănăstirii.

Joi, 21 Iulie a.c.

— a primit pe Dl. Luburici, Rectorul Universității "Dimitrie Cantemir" din București.

— a primit pe Dl. Florin Georgescu, Ministrul Finanțelor, în legătură cu sprijinul refacerii bisericii Sfântul Spiridon-Vechi, demolată sub dictatură.

Duminică, 24 Iulie a.c.

— a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală Sfântul Nicolae, cu ocazia instalării Prea Sfințitului

Joi, 4 august a.c.

Casian Gălățeanul, ca episcop al Episcopiei Dunării de Jos, împreună cu membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române După așezarea în strana arhierescă și înmânarea cărței pastorale, P.S. Casian a rostit cuvântul ocazional.

— a primit pe Dl. Crișan Popescu, Secretar de Stat la Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, în legătură cu zidirea de noi biserici în capitală.

Vineri, 5 august a.c.

— a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Național Bisericesc pentru continuarea și finisarea lucrărilor Atelierele bisericești în vederea instalării utilajelor mecanice.

**Sâmbătă 6 și
duminică 7 august a.c.**

— a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cheia și a hirotesit pe noul stareț Martinian Ruxandra, și a vizitat Mănăstirea Suzana.

Luni, 8 august a.c.

— a primit pe D-na Doctor Tudora Suloc, Director adjunct medical al Institutului Național de Gerontologie și Geriatrie "Ana Aslan" și pe Dl. Dr. Florin Sacerdoțeanu, Director, în legătură cu amenajarea unei capele în acest așezământ;

— a primit pe P.C.Pr. Marc Antoine Costa de Beauregard de la Parohia Ortodoxă "Saint Germaine et Saint Cloud" din Franța, împreună cu un grup de enoriași;

— a primit pe Dl. Gheorghiu Gheorghe, Ambasadorul României la Vatican;

— a primit pe P.C.Pr. Maței Costică, cu soția, de la parohia "Sfântul Ioan Botezătorul" din Phoenix, Arizona, S.U.A., cu dorința de a reveni în țară.

Miercuri, 10 august a.c.

— a primit pe P.C. Pr. Coman Dumitru, Parohul Bisericii Ortodoxe Române din Melbourne, Australia;

— a primit pe Dl. Iaromir Kvapil, noul ambasador al Republicii Cehe la București, în vizită pe prezentare;

— a primit pe P.C. Preot Dimitrag Verga, parohul comunității aromânilor din Corcea, Albania, împreună cu Dl. Mihai Bileca, Președinte al Societății Culturale Macedo-Române din România, Costa Cocea, Epitrop, și Dl. Piro Simacu, Vicepreședinte;

— a vizitat șantierul de la Biserica Sfântul Nicolae-Buzești din București;

— a vizitat pe Dl. Nicolae Stoicescu, Ambasadorul României la Atena, aflat în convalescență la Spitalul Elias din București.

Joi, 11 august a.c.

— a primit pe Dl. Mircea Ișrim, consilier la Ministerul Culturii, împreună cu o delegație de oameni de cultură din Japonia;

— a primit pe P.C. Preot Vasile Gheorghe, de la Parohia Sfânta Parascheva din Torino, Italia;

— a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

— a primit pe Dl. General Josef Charlier Aghiotant al Regelui Bandouin al Belgiei, și Șef al Statului Major, împreună cu soția, și pe Dl. General Cioflină

- Dumitru, Șeful Marelui Stat Major al Armatei Române.
- Sâmbătă, 13 august a.c.** — a efectuat o vizită de lucru la Șantierul Mănăstirii Căldărușani.
- Duminică, 14 august a.c.** — a oficiat Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală rostind bogat cuvânt de învățătură.
- Luni, 15 august a.c.** — a participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Mănăstirea Țigănești, la marea sărbătoare a Adormirii Maicii Domnului și a acordat Crucea Patriarhală Maicii starețe, Heruvima Timaru.
- Martți, 23 august a.c.** — a primit pe P.C. Pr. Petre Coman de la parohia ortodoxă română "Înălțarea Domnului" din Florența, Italia.
- a săvârșit la Mormântul Ostașului Necunoscut Slujba pomenirii eroilor neamului românesc, ostași căzuți pe toate câmpurile de luptă în apărarea independenței, unității și integrității teritoriale a Țării.
- a primit pe P.C. Pr. Nicolae Gorean de la parohia Porumbei și pe P.C.Pr. Vasile Bazatul de la parohia Grotești, Republica Moldova.
- a primit pe P.C.Pr. Adrian Diaconu de la parohia ortodoxă română "Sfântul Ioan Botezătorul" din Geneva și pe Dl. Radu Eftimie, Președintele Comunităților Românilor din Geneva, Elveția.
- a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
- a primit pe Dl. Amiral Renato Sicurreza (Italia), Dl. General Themudo Barata (Portugalia), Dl. Colonel John Jessup(SUA), Dl Lt-Col. Klaus Schonherr (Germania) și pe Dl. Prof. Roger Geysens (Belgia), istoricii militari aflați în țara noastră cu ocazia Colocviului de istorie militară organizat la București.
- Miercuri, 24 august a.c.** — a primit pe P.C.Pr. Constantin Alupei din Onești, jud. Bacău, însoțit de Dl. Constantin Huzum, Primarul orașului Onești și de Dl. Vice-Primar Ionel Munteanu.
- Luni, 5 septembrie a.c.** — a primit pe D-na Ecaterina Iuga din Montreal, Canada.
- a primit pe Dl. Gheorghe Pancratiu Iuliu Gheorghiu, Ambasadorul României la Vatican.
- a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
- Martți, 6 septembrie a.c.** — a prezidat lucrările Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.
- Miercuri, 7 septembrie a.c.** — a primit un grup de pelerini anglicani și ortodocși din Marea Britanie însoțiți de P.C.Pr. Silviu Pufulete, parohul parohiei ortodoxe române "Sf. Gheorghe" din Londra.
- Joi, 8 septembrie a.c.** — a primit pe D-na Mary McMaster, Președinta Centrului creștin de caritate "Mary McMaster" și pe D-na Anne Arthur, Consultantă în probleme protecție socială a aceleiași organizații.
- a primit pe P.C.Pr. Ilie Ciocan și pe P.C.Pr. Petre Pușcaș din cadrul Vicariatului Ortodox Român de la Gyula, Ungaria, în legătură cu vizita la parohiile românești din Ungaria.

- a primit pe Monseniorul Eleuterio Fortino, Subsecretar al Comitetului Pontifical pentru Promovarea Unității Creștine.
- Vineri, 9 septembrie a.c.** — a săvârșit resfințirea bisericii parohiale din Gheaba, jud. Prahova, protoieria Vălenii de Munte, și a hirotesit "iconom stavrofor" pe P.C.Pr. paroh Aurelian Catrina, căruia i s-a acordat și "Crucea patriarhală".
- Duminică, 11 septembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală, rostind cuvânt de învățătură.
- Martți, 13 septembrie a.c.** — a întâmpinat pe Sanctitatea Sa Shenouda al III-lea, Papă și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte din Egipt, la invitația Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.
- Miercuri, 14 septembrie a.c.** — a asistat la Rugăciunea ecumenică săvârșită în Paraclisul Facultății de Teologie a Universității București, cu ocazia deschiderii lucrărilor Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor.
- a rostit cuvântul de deschidere a lucrărilor Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor.
- asistat la Sfânta Liturghie săvârșită la Catedrala patriarhală la praznicul Înălțării Sfintei Cruci și a rostit cuvânt de învățătură.
- a întâmpinat pe Prea Fericirea Sa Partenie al III-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și al Întregii Africi, la invitația Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.
- Joi, 15 septembrie a.c.** — a săvârșit slujba de binecuvântare a profesorilor și elevilor Liceului Mihai Eminescu din Capitală, cu ocazia deschiderii noului an de învățământ 1994-1995, și a rostit cuvânt ocazional.
- a vizitat biserica Sf. Ilie-Rahova din București.
- a oferit o recepție în Reședința patriarhală.
- Vineri 16 -
duminică 18 sept. a.c.** — a continuat vizita în țara noastră a Sanctității Sale Shenouda al III-lea, Papă și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte din Egipt, cu care Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a avut mai multe discuții, analizându-se posibilitățile efective de apropiere a celor două Biserici spre o deplină comuniune liturgică și dogmatică.
- Duminică, 18 sept. a.c.** — a săvârșit Sf. Liturghie în Catedrala Sfântul Spiridon împreună cu Sanctitatea Sa Partenios al III-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și al întregii Africi. Din soborul arhieresc au mai făcut parte Î.P.S. Daniel, Mitoropolitul Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Vasile, Arhiepiscopul Târgoviștei, P.S. Teodoros, Episcopul de Cyrene, P.S. Casian, Episcopul Dunării de Jos, P.S. Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, P.S. Teofan Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal. Au participat: Sanctitatea Sa Shenouda al III-lea, Papă și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte din Egipt, P.S. Serapion și membrii Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor. Prea Fericitul

Părinte Patriarh Teoctist a rostit cuvânt ocazional și a dăruit înalților oaspeți engolpioane, cruci patriarhale și icoane tradiționale românești.

- Luni, 19 septembrie a.c.** — a primit pe dl. Levon Ter Petrosian, Președintele Republicii Armenia, aflat în țara noastră într-o vizită oficială.
- Miercuri, 21 septembrie a.c.** — a vizitat, împreună cu Prea Fericirea Sa Partenios al III-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și al Întregii Africi, și cu membrii Delegației Patriarhiei Alexandriei, mănăstirea Curtea de Argeș, sediul reședinței episcopale, și biserica domnească de la Curtea de Argeș, din cadrul Episcopiei Argeșului, Muscelului și Teleormanului, și Complexul hidroenergetic de la Vidraru.
- Joi, 22 septembrie a.c.** — continuându-și itinerarul, înalții oaspeți au vizitat mănăstirile Hurezu, Dintr-un Lemn, Govora și reședința episcopală de la Râmnicu-Vâlcea.
- Vineri, 23 septembrie a.c.** — Prea Fericitul Părinte Patriarh Partenios al III-lea și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist au fost oaspeții ierarhului, preoților și credincioșilor Episcopiei de Alba-Iulia, vizitând Catedrala Episcopală și mănăstirea Râmeți.
- Sâmbătă, 24 septembrie a.c.** — în continuarea itinerariului s-au vizitat mănăstirea Recea și Catedrala din Târgu-Mureș.
- Duminică, 25 septembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala episcopală din Miercurea-Ciuc împreună cu Prea Fericitul Părinte Partenios al III-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și al Întregii Africi, și membrii delegației Patriarhiei Alexandriei, ierarhi, membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, membri ai Guvernului, Parlamentului, preoți și credincioși din întreaga țară. A participat la instalarea noului episcop Ioan Sălăjan, făcută de IPS Antonie, Mitropolitul Transilvaniei, și a rostit cuvânt ocazional.
- în aceeași zi, înalții oaspeți ai Patriarhiei Alexandriei, însoțiți de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, au vizitat mănăstirea Sâmbăta de Sus din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului.
- Luni, 26 septembrie a.c.** — După vizitarea mănăstirii Sinaia, Prea Fericitul Părinte Partenios al III-lea și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-au reîntors în București.
- Marti, 27 septembrie a.c.** — a condus la Aeroportul Otopeni pe Prea Fericirea Sa Partenios al III-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și Întregii Africi, însoțit de Î.P.S. Mitropolit Irineos de Cartagina, Î.P.S. Mitropolit Petros de Accra și P.S. Episcop Teodoros de Cyrene, la încheierea vizitei făcute în țara noastră la invitația Sfântului Sinod;
- a primit pe Î.P.S. Arhiepiscop Antonie de Padova, însoțit de Monseniorul Ruggero Toldo, la invitația Sfântului Sinod.
- Miercuri, 28 septembrie a.c.** — a primit pe Dl. Ing. Grigore G. Adamescu, Vicepreședinte al Consiliului de Administrație a firmei ADAGRIROM;

- a primit pe doamna Prof. Anastasia Popescu, însoțită de reprezentanți ai culturii;
- a primit pe P.C.Pr. Fakiridis Charalambos din Atena, Grecia.
- Joi, 29 septembrie a.c.** — a participat la ceremonia aniversării Tricentenarului Universității București, desfășurată în "Aula Magna" a Universității din București;
- a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.
- Sâmbătă, 1 octombrie a.c.** — a participat la o slujbă ecumenică împreună cu Excelența Sa Mons. Antonio Mattiazo, Arhiepiscop de Padova, Italia, cu ocazia vizitei Excelenței Sale în România. Au mai participat Excelența Sa Mons. John Bukovsky, Nunțiu Apostolic la București și Mons. Victor Blazutti, Vicarul General al Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București.
- Duminică 2 octombrie a.c.** — a oficiat Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală, rostind bogat cuvânt de învățătură
- a participat la festivitatea prilejuită de deschiderea Anului Universitar 1994/1995, la Universitatea de Științe Agronomice-București, în amfiteatrul Ion-Ionescu de la Brad, unde a rostit un amplu cuvânt către tinerii studenți agronomi;
- Luni, 3 octombrie a.c.** — împreună cu P.S. Episcop Teodosie Snagoveanu, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, Prea Fericirea Sa a binecuvântat aparatura medicală și medicamentele oferite ca donație pentru țară de "Fundatia Prințul Paul pentru România". Au participat Ambasadorul Finlandei la București, Consulul Ambasadei S.U.A. în România și o seamă de delegați din străinătate.
- a primit pe Dl. Angelos Stylianos Papatheimis, Ministrul Ordinii Publice al Republicii Elene.
- Luni, 4 octombrie a.c.** — a primit pe Excelența Sa Dl. Fran Zef Cukaj, Ambasadorul Republicii Albania la București;
- Martți, 5 octombrie a.c.** — a primit o delegație a Asociației Studenților Creștini Ortodocși din România formată din domnii Florin Botezan, Sabin Vodă și Virgiliu Vlăiescu.
- Miercuri, 6 octombrie a.c.** — a primit pe P.C.Pr. Matti Sidorof, Secretar Executiv al AIDROM.
- Joi, 7 octombrie a.c.** — a avut o întâlnire de lucru cu membrii Consistoriului Central Bisericesc;
- a primit pe Dl. Teodor Meleșcanu, Ministrul Afacerilor Exterjne, însoțit de Dl. Constantin Grigore, director în cadrul aceleiași Minister;
- Luni, 10 octombrie a.c.** — a primit pe Prea Sfințitul Episcop Valerian Zaharia.
- a primit pe Dl. Călin Hoinărescu, Director General al Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice din România;
- a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
- Martți, 11 octombrie a.c.** — a efectuat o vizită pastorală în Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmgagiului și, împreună cu Prea
- Joi, 13 - joi, 20 octombrie a.c.**

Sfințitul Episcop Timotei al Aradului și Prea Sfințitul Episcop Ioan al Oradiei, au vizitat sediul Uniunii Românilor din Ungaria și comunitățile românești din această țară, săvârșind târnosirea bisericilor parohiale din Gyula și Micherechi. În timpul șederii în Ungaria, Prea Fericirea Sa s-a întâlnit cu preoții și credincioșii ortodocși români din Ungaria și a avut întrevederi cu Excelența Sa, Dl. Arpad Göncz, Președintele Republicii Ungare, cu Dl. Fodor Gabor, Ministrul Culturii și Învățământului, cu D. Janos Wolfart, Secretar de stat la Oficiul Minorităților Naționale și Etnice, cu membrii Consiliului Ecumenic local, fiind de asemenea oaspetele Bisericii Romano-Catolice din Ungaria la reședința Arhiepiscopiei. A acordat numeroase interviuri pentru televiziune și publicații maghiare și românești.

Vineri, 21 octombrie a.c.

— a primit pe P.C.Pr. Joshua John, Vicarul Bisericii Ortodoxe Siriene Malankara, care a prezentat Prea Fericirii Sale un mesaj din partea Î.P.S. Mitropolit Theophilos Philipos din Bombay.

Duminică, 23 octombrie a.c.

— a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală din București și a rostit cuvânt de învățătură.

Luni, 24 octombrie a.c.

— a prezidat ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc. S-a apreciat necesitatea intervențiilor făcute forurilor competente de stat privitoare la restituirea cu prioritate a unor imobile bisericești pentru funcționarea seminariilor teologice, facultăților de teologie, a activității social-caritative bisericești, aplicarea Legii fondului funciar, precum și acordarea de fonduri și organizarea corespunzătoare a instituției specializate în restaurarea monumentelor bisericești, menținerea prevederilor Legii 103/1994, pentru o bună desfășurare a lucrării diaconale caritative a Bisericii.

Marti, 25 octombrie a.c.

— a prezidat lucrările Comisiei pentru dialog teologic a Bisericii Ortodoxe Române cu Bisericile Ortodoxe Orientale, la care au fost prezenți cei doi Co-Președinți ai Comisiei Mixte de Dialog dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile Ortodoxe Orientale: Î.P.S. Mitropolit Damaskinos al Elveției și Î.P.S. Mitropolit Bishoy de Damiett.

Miercuri, 26 octombrie a.c.

— la praznicul Sfântului Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de mir, a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală având alături pe Î.P.S. Mitropolit Damaskinos al Elveției, Î.P.S. Arhiepiscop Vasile al Târgoviștei, P.S. Episcop Calinic al Argeșului, P.S. Episcop Nifon al Sloboziei și Călărașilor și pe Prea Sfinții Episcopi-vicari Teofan Sinaitul, Vicențiu Ploieșteanul și Teodosie Snagoveanul. La Sfânta Liturghie a asistat Î.P.S. Mitropolit Bishoy de Damiett, din partea Bisericii Ortodoxe din Egipt. Prea Fericirea Sa a rostit cuvânt de învățătură și a oferit înalților oaspeți câte un engolpion, după care cei doi ierarhi au adresat credincioșilor calde cuvinte duhovnicești.

- a primit pe Dl. Dimitris Kustas, Consilier de presă al Ambașadei Republicii Elene la București, însoțit de D-na Gheoghia Reviti de la Cabinetul Primului-Ministru Andreas Papandreu.
- a primit o delegație a comisiei pentru apărare națională și politică externă a Parlamentului Greciei, condusă de Dl. Eleftherios Veryvakis, Președintele acesteia, în legătură cu Ședința interparlamentară de la Atena.
- a primit un grup de oameni de afaceri din Japonia.
- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală, cu ocazia prăznuirii Prea Cuviosului Părinte Dimitrie cel Nou-Basarabov, ocrotitorul Capitalei. Din soborul arhieresc au făcut parte P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Prea Sfinții Episcopi-vicari Teofan Sinaitul, Vicențiu Ploieșteanul și Teodosie Snagoveanul. Prea Fericirea Sa a hirotonit preot pe P.C. Diac. Dumitru Radu și a adresat mulțimii de credincioși cuvânt de învățătură.
- Joi, 27 octombrie a.c.**
- a primit pe dl. Boutros Boutros Ghali, Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite, și, în cadrul discuțiilor, a intervenit pentru recunoașterea de către autoritățile din Republica Moldova a Mitropoliei Basarabiei.
- Vineri, 28 octombrie a.c.**
- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Mănăstirea Antim și a rostit cuvânt de învățătură.
- Duminică, 30 octombrie a.c.**
- a primit pe Dl. Andrei Savin, Președintele Asociației Creștine a tinerilor YMCA, și pe Dl. Andrei Păun, secretar general.
- Luni, 31 octombrie a.c.**
- a primit pe Dl. Fran Zef Cukaj ambasadorul Albaniei la București.
- Miercuri, 2 noiembrie a.c.**
- a primit pe doamna Marcela Ghiulbenghian, Președinta Fundației Casa Religioilor.
- Joi, 3 noiembrie a.c.**
- a primit pe Dl. Ion Antonescu, președintele firmei "Marshal Travell".
- Vineri, 4 noiembrie a.c.**
- a săvârșit Sf. Liturghie la Catedrala Patriarhală, rostind cuvânt de învățătură.
- Duminică, 6 noiembrie a.c.**
- a sfințit Biserica "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din cartierul Grivița, unde a săvârșit și Sfânta Liturghie, rostind cuvânt către credincioși;
- a vizitat Școala generală nr. 1 din cartierul Grivița, care poartă numele "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil". Aici a fost primit de cadrele didactice și de elevii școlii în cadrul festiv, Prea Fericirea Sa rostind cuvânt ocazional;
- a pus piatra de temelie pe terenul parohiei "Sfântul Constantin Brâncoveanu" din cartierul Berceni, rostind un amplu cuvânt — îndemn către credincioșii parohiei de a contribui la înălțarea acestei biserici.
- Marți, 8 noiembrie a.c.**
- a avut loc o întrevedere cu Dl. Seyed Mohmoud Sadri, noul ambasador al Iranului la București, însoțit de Dl. Jafar Ahmadzadegan, atașatul cultural al acestei țări la București.
- Miercuri, 9 noiembrie a.c.**
- a primit pe Dl. Charles W. Colson, președintele fondator al organizației "Prison Fellowship
- Vineri, 11 noiembrie a.c.**

- Internațional”, cea mai mare organizație din lume cu activitate în închisori, însoțit de Dl. Ronald W. Nikkel, președinte, Dl. Ivan K. Sotirov, director pentru Estul Europei, și Dl. General Chiș Ioan, Șeful Direcției Generale a Penitenciarelor, însoțit de Dl. Col. Dan Sterian. Au fost de față numeroși ziaristi;
- a participat la lansarea revistei “Rațiunea mistică”, care a avut loc la biserica “Sf. Gheorghe Vechi” din București, rostind cuvânt ocazional.
- Duminică, 13 noiembrie a.c.** — a asistat la săvârșirea parastasului de la biserica Boteanu, pentru membrii asociației tinerilor YMCA adormiți întru Domnul, rostind cuvânt de aleasă aducere aminte;
- a primit pe Dl. Andrew Bache, Ambasadorul Marii Britanii în România, împreună cu soția, însoțiți de Episcopul de Gibraltar John Hind și de capelanul anglican Christopher Newlands.
- Luni, 14 noiembrie a.c.** — a primit pe Dl. Adrian Neașu de la ministerul Muncii;
- a prezidat ședința Comisiei de Pictură a Bisericii Ortodoxe Române.
- Marți, 15 noiembrie a.c.** — a avut o întrevedere cu Dl. Octav Cozmâncă, Secretar de Stat, Șeful Administrației Publice Locale;
- a primit pe Dl. General major Mircea Mureșan, Șeful direcției de Cultură din cadrul Ministerului Apărării Naționale.
- Miercuri, 16 noiembrie a.c.** — a primit pe doamnele Ecaterina Moldoveanu, Diaconescu Corina și Ileana Selaru de la societatea Națională a Femeilor Ortodoxe din România.
- a primit pe doamna Aurelia Bălan Mihailovici, cercetător lingvist.
- Joi, 17 noiembrie a.c.** — a primit pe membrii “Comisiei Naționale de Artă Religioasă, Pictură, Sculptură și Restaurare”, cu care a purtat un amplu dialog, Prea Fericirea Sa arătând că Biserica Ortodoxă Română are Comisie de Pictură și președinte, în persoana Prea Sfințitului Episcop Vicențiu Ploieșteanul. Numai această comisie analizează și aprobă devizele de pictură la bisericile parohiale, potrivit normelor stabilite de Sfântul Sinod.
- a primit pe Dl. Christos E. Pourgourides, membru în Parlamentul Cipriot și reprezentantul acestuia în Consiliul Europei.
- Duminică, 20 noiembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală, rostind predică despre bogăție și despre modul în care bunurile lumii acesteia trebuie folosite spre a nu îndepărta pe om de Dumnezeu.
- Luni, 21 noiembrie a.c.** — a vizitat Seminarul Teologic din București, asistând la Sfânta Liturghie și rostind cuvânt de îndemn la învățătură către tinerii elevi seminariști, de redescoperire a valorilor liturgice ale Bisericii noastre ortodoxe.
- Marți, 22 noiembrie a.c.** — a participat la colocviul “Armata și Biserica în societatea românească. Tradiții și actualitate”, organizat de Direcția de cultură a Armatei din

- cadrul Ministerului Apărării Naționale, subliniind importanța Bisericii și Armatei, alături de școală și familie, în refacerea vieții morale sănătoase a neamului nostru, prin întărirea credinței în Dumnezeu.
- Miercuri, 23 noiembrie a.c.** — a primit pe P.C.Pr. Coman Constantin, Dl. Costion Nicolescu de la ziarul "Cotidianul", Dl. arhitect Goga Nicolae și un grup de studenți de la A.S.C.O.R., care au prezentat Prea Fericirii Sale planurile viitoarei biserici din incinta Institutului Politehnic București.
- Joi, 24 noiembrie a.c.** — a primit pe Dl. senator Botiș, Dl. prof. Virgiliu Radulian, Președintele UNICEF-ROMÂNIA, și Dl. Cristian Mihăilescu, regizor, care i-au prezentat programul galei UNICEF cu tema "Crăciun românesc în Maramureș";
- a primit un grup de elevi de la Școala Centrală din București, conduși de Pr. Popescu Ion de la "Biserica Icoanei", pentru binecuvântare.
- a primit pe Excelența Sa Monseniorul John Bucovsky, Nunțiu Apostolic la București. Au fost de față P.S. Episcop Teofan Sinaitul, Vicar Patriarhal, și Pc. Pr. Cons. Mihai Tița.
- Duminică, 27 noiembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie la "Biserica Sfântul Elefterie" din București, rostind cuvânt de învățătură și necrolog pentru P.C.Pr. Octavian Popescu, vrednic slujitor al Bisericii și vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor;
- a primit pe Nadia Comănești, cu logodnicul Bart Conner, cu alți reprezentanți ai gimnasticii românești și numeroși ziașiți.
- Luni, 28 noiembrie a.c.** — a primit pe Dl. Director Ioan Nicola, de la Secretariatul de Stat pentru Culte;
- a primit pe Doamna Corina Diaconescu de la Societatea Femeilor Ortodoxe.
- Marți, 29 noiembrie a.c.** — a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.
- Joi, 1 decembrie a.c.** — a participat la slujba oficială la Mormântul Eroului Necunoscut, cu ocazia zilei Naționale a României;
- a participat la *Recepția oferită de Președintele României*, cu ocazia Zilei Naționale;
- a primit pe domnul Sorin Iulian, din partea Federației comunităților Evrești.
- Duminică, 4 decembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală din București, hirotonisind în diacon pe tânărul Anicescu Marius, licențiat în Teologie. În cuvântul rostit, Prea Fericirea Sa, după ce a făcut o frumoasă talmăcire a Evangheliei, a ținut să sublinieze importanța vieții liturgice pentru preoți și tinerii teologi;
- a primit pe domnul Senator Gheorghe Dumitrașcu;
- a primit un grup de cinești de la "Moldova Film" care au imortalizat pe peliculă un dialog al Prea Fericirii Sale cu poetul Grigore Vieru.
- Marți, 6 decembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie la biserica Universității din București, cu hramul "Sfântul Nicolae".

- Miercuri, 7 decembrie a.c.** — a primit pe domnul Akis Tsouhatsopoulos, Secretar General al Pasok, din Grecia.
- Joi, 8-9 decembrie a.c.** — a prezidat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române;
— a prezidat ședința Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei;
- Duminică, 11 decembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală din București, roștind cuvânt despre mântuire.
- Luni, 12 decembrie a.c.** — a primit pe domnul Gheorghe Pancratiu Iuliu Gheorghiu, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al României la Vatican, însoțit de domnul profesor Octavian Ghibu.
— a participat la concertul Extraordinar — "Colinde... colinde" — organizat de Societatea Română de Radiodifuziune la sala "Mihail Jora". În pauza spectacolului, Prea Fericirea Sa a avut un dialog cu domnul François Ostwald, diplomat, Președinte de Onoare al Fundației "Henry Coandă pentru copiii superdotați". După spectacol a vizitat expoziția "Mini-Model Club-București România 1994", organizată de Comitetul Național Român UNICEF, semnând în "Cartea de Onoare" a Expoziției.
- Marți, 13 decembrie a.c.** — a primit un grup de parlamentari unguri din Comisia pentru Drepturile Omului, cărora le-a răspuns la numeroase întrebări privind Biserica Ortodoxă Română, relațiile ei cu celelalte Biserici, cu Biserica Catolică de rit-bizantin, adaptarea Bisericii noastre la noile schimbări din țară.
- Miercuri, 14 decembrie a.c.** — a primit pe Dl. Adrian Buga, pilot al companiei TAROM, împreună cu soția;
— a primit pe învățătorul pensionar Dumitru Osipov Sinești din Iași, care a donat din curtea proprie 400 mp. pentru a se înălța acolo Biserica "Basarabia", cu hramul "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil".
- Joi, 15 decembrie a.c.** — a prezidat lucrările Adunării Eparhiale a sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.
- Vineri, 16 decembrie a.c.** — a participat la concertul de colinde susținut de studenții Facultății de Teologie din București la biserica "Sf. Spiridon-Nou" și a rostit cuvânt ocazional.
- Sâmbătă, 17 decembrie a.c.** — a primit un grup de studenți basarabeni însoțiți de Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul, Vicar Patriarhal, și P.C.Pr. Consilier Gheorghe Bogdan; li s-a acordat studenților ajutor de călătorie;
— a primit pe doamna Silvy Hoffmann, Șefa Serviciului de Ajutoare pentru România a Bisericii Catolice din Viena, însoțită de studentul Holzinger Ernst și P.C.Pr. Consilier Sabin Verzan.
- Duminică, 18 decembrie a.c.** — a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală din București. După sfânta slujbă Prea Fericirea Sa a audiat, împreună cu credincioșii prezenți, un concert de colinde susținut de studenții membri A.S.C.O.R., cărora le-a adresat apoi cald cuvânt părintesc.

- Luni, 19 decembrie a.c.** — a primit pe doamna Mărioara Murărescu, folclorist, în legătură cu concertul de colinde de la Sala Palatului;
- a participat la concertul de colinde susținut de elevii Seminarului Teologic din București la Cercul Militar Național și a rostit cuvânt ocazional.
- Marți, 20 decembrie a.c.** — a participat la "Serbarea școlară a Crăciunului" de la Școala generală nr. 7 din București, rostind cuvânt către elevi;
- a participat la spectacolul "Vă aducem colinda noastră" organizat de sala Palatului S.A. împreună cu Televiziunea Română în cadrul ciclului "Serile Sălii Palatului".
- Miercuri, 21 decembrie a.c.** — a primit pe domnul Petcu Marian, Redactor Șef la revista Zig-Zag, care, mergând în Basarabia la Ilie Ilașcu a transmis mesajul de îmbărbătare și binecuvântările Prea Fericirii Sale, precum și o icoană spre a fi oferită patriotului român;
- a primit pe domnul Ionică Dumitru, director la "Monitorul Oficial";
- a primit un grup de colindători de la Școala generală nr. 310 conduși de doamna Söcea Aurelia, profesoară de religie.
- Joi, 22 decembrie a.c.** — a primit un grup de colindători de la Școala generală 134 conduși de doamna învățătoare Gându Maria;
- a primit un grup de colindători de la Școala Normală din București.
- Vineri, 23 decembrie a.c.** — a primit un grup de colindători din Județul Covasna, care au venit spre a-i mulțumi Prea Fericirii Sale pentru grija purtată credincioșilor din această zonă a țării prin înființarea Episcopiei de Harghita și Covasna.
- Duminică, 25 decembrie a.c.** — în Sfânta Zi a Nașterii Domnului, Prea Fericirea Sa a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală din București, slujbă transmisă în direct de posturile naționale de Televiziune și Radio. Prea Fericirea Sa a adresat cald cuvânt părintesc către credincioși și a audiat împreună cu aceștia corala bărbătească a armatei, condusă de Conf. Ion Golcea, care a susținut un concert de colinde.
- Vineri, 30 decembrie a.c.** — a primit pe domnul inginer Erbașu, Directorul Întreprinderii particulare "Erbașu" din București;
- a primit pe domnul arhitect Sorin Vasilescu de la Institutul de Arhitectură Ion Mincu din București.

Secretarul Cabinetului Patriarhal,
Diac. Constantin Nicolae

**ASPECTE ALE VIEȚII BISERICEȘTI ÎN EPARHIA BUZĂULUI.
DIN AGENDA DE LUCRU A PREA ȘFINȚITULUI EPISCOP
EPIFANIE AL BUZĂULUI
(aprilie-septembrie 1994)**

- 14 aprilie** — Vizite canonice la sediul protoierilor Focșani și Râmnicu-Sărat, la biserica parohiei "Sfântul Dumitru" — Bagdad din orașul Râmnicu-Sărat și mănăstirea Cotești (Județul Vrancea); în aceeași zi a făcut

vizite canonice la sediul protoieriei Panciu, mănăstirile Brazi și Sihastru (ambele în județul Vrancea) și biserica Voloșcani (filiala parohiei Călimanu).

- 17 aprilie** — Slujbă misionară la parohia Oreavu, protoieria Focșani, cu care prilej a rostit cuvânt de învățătură și îndrumare. În după-amiaza aceleiași zile, a efectuat vizite canonice la biserica (aflată în construcție) parohiei "Tuturor Sfinților" din municipiul Focșani, la bisericile parohilor Gugeșu I, Gologanu și Voetin din protoieria Focșani, și la mănăstirea Rogozu (județul Vrancea).
- 23 aprilie** — Oficiat slujba Sfintei Liturghii în biserica "Sfântul Gheorghe" de la mănăstirea Ciolanu (județul Buzău), cu prilejul hramului și a rostit predica zilei. După amiază, a efectuat o vizită canonică la mănăstirea Rătești (județul Buzău) și a examinat un grup de opt surori, viețuitoare în amintitul așezământ monahal, privind cunoașterea credinței și probleme de viață monahală, în vederea intrării lor în monahism.
- 5 mai** — Împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și cu alți ierarhi, a participat la slujba prohodirii arhiepiscopului Antim al Dunării de Jos, la Galați.
- 8 mai** — A oficiat o slujbă misionară în biserica din satul Voloșcani (filială a parohiei Călimanu), protoieria Panciu, și a rostit cuvânt de învățătură. A sfințit și a pus piatra fundamentală pentru noua biserică, cu hramul "Sfântul Ilie", din același sat.
- 21 mai** — A oficiat slujba de resfințire a bisericii de la fosta mănăstire Bradu (județul Buzău), în urma lucrărilor de consolidare și restaurare, rostind și predica zilei. Preotul paroh Pompiliu Lambriu a fost hirotosit iconom stavrofor. În aceeași zi, Prea Sfinția Sa a făcut o vizită canonică la biserica parohiei Tisăul de Sus.
- 22 mai** — A sfințit biserica (nou-construită) cu hramul "Sfântul Prooroc Ilie" de la mănăstirea Poiana Mărului (județul Buzău) și a rostit cuvânt de învățătură. Ieromonahul Macarie Beșliu, starețul mănăstirii, a fost hirotosit protosinghel.
- 31 mai** — A prezidat lucrările Adunării Eparhiale, întrunită în ședință de constituire, în cadrul căreia a fost ales Consiliul Eparhial, au fost desemnați reprezentanții Episcopiei în Adunarea Națională Bisericească și aleși membrii Consistoriului Eparhial.
- 1 iunie** — Prea Sfințitul Episcop a oficiat slujba de sfințire a locului și punerea pietrei fundamentale pentru biserica viitorului campus al Fundației pentru copii "Sfântul Sava", locaș ce va avea hramul "Sfinții Ioachim și Ana" și care se va ridica pe un platou din comuna Bisoca, județul Buzău. A rostit cuvânt de învățătură.
- 9 iunie** — În ziua Înălțării Domnului și a pomenirii eroilor neamului, a oficiat Sfânta Liturghie pe platoul Mausoleului de la Mărășești, transmisă în direct pe postul național de televiziune, și a sfințit capela cu hramul "Sfântul Mucenic Pantelimon", amenajată în incinta Spitalului Județean din Focșani, rostind cuvânt de învățătură și de povățuire duhovnicească pentru cadrele medicale și pentru bolnavi.
- 28 iunie** — Participat, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și alți ierarhi, la slujba parastasului — oficiat în Catedrala patriarhală — pentru eroii care și-au dat viața, după cotoșirea Basarabici și a Bucovinei de Nord, pentru credința străbună și pentru integritatea pământului strămoșesc.
- 15 august** — De sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, Prea Sfinția Sa a săvârșit slujba Sfintei Liturghii în Catedrala episcopală din Buzău, cu prilejul hramului, rostind și cuvânt de învățătură.

- 28 august** — A oficiat slujba de sfințire a locului și punerea pietrei de temelie pentru noua biserică din parohia Slobozia Botești, protoieria Focșani, rostind și cuvânt de învățătură.
- 6 septembrie** — Prea Sfințitul Episcop Epifanie al Buzăului a avut o întrevedere la Centrul Eparhial cu reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean Buzău, când s-a intervenit iarăși pentru retrocedarea noii clădiri a Seminarului Teologic, pe care o deține în mod abuziv Grupul școlar cooperatist din Buzău.
- 8 septembrie** — În ziua prăznuirii Nașterii Maicii Domnului, Prea Sfinția Sa a oficiat slujba de resfințire a paraclisului cu-hramul "Adormirea Maicii Domnului" de la mănăstirea Sihastru, județul Vrancea, și a acordat rangul de stavroforă maicii starețe, Anatolia Doniță.
- 15 septembrie** — A participat la recepția dată de Patriarhia Română în cinstea Prea Fericitului Partenie al III-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și al întregii Africi, și a Prea Fericitului Shenouda al III-lea, Papă și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte.
- 24 septembrie** — A prezidat examenul-test organizat de Episcopia Buzăului și de Inspectoratul Școlar Județean Vrancea la Focșani, pentru candidații care solicită să predea Religia în școlile de stat de pe raza județului Vrancea.
- 30 septembrie** — A primit la reședința episcopală pe Înalț Prea Sfințitul Antonie de Padova (Italia), împreună cu secretarul său, monseniorul Ruggero Toldo, fiind însoțiți de Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul, Vicar patriarhal. Oaspeții au vizitat Catedrala episcopală și Seminarul Teologic Liceal "Chesarie Episcopul", unde înalțul oaspete a vorbit elevilor și a răspuns întrebărilor ce i s-au pus, și, de asemenea, mănăstirile Ciolanu și Rătești, fiind însoțiți de P.C.Pr. Prof. Petre Matei, secretar eparhial.

Pr. Cons. Costică Panite

SECVENȚE PASTORALE

Opt noiembrie a anului una mică nouă sute nouăzeci și patru de la Nașterea lui Hristos. Sfârșit de toamnă pe plaiuri binecuvântate de Dumnezeu.

Bucureștiul, o capitală grăbită să scape de umbrele unui trecut anaeronic și monoton, de curând apus, se primenește cum poate pentru a intra demn în al treilea mileniu din era creștină. Cartierul Grivița se străduiește și el să meargă pe drumul desprăfuirii. La o intersecție de străzi rămase nedemolate ca prin minune străjuiește ca un arhanghel biserica "Sfinții Mihail și Gavriil". Prin preajmă și în incinta ei se simte forțată mare. Se știe de mai multe zile că azi va veni Prea Fericirea Sa Patriarhul Teoctist. Această veste a pus parohia în mișcare precum o mașină. Chiar și cei mai "cuminți" dintre credincioși își găsesc acum de treabă și pun la punct ultimele detalii organizatorice.

Ora nouă și treizeci de minute. Întâmpinat de copiii de școală ai parohiei "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", Patriarhul Românici primește flori. Răspunde zâmbind acestei dovezi de iubire. Sărută frunțile curate ale celor care sunt viitorul Bisericii și împarte binecuvântări. Îmbrăcat tot în alb, cu chipul și barba asemeni veșmintelor, privește cu pace spre cei ce-l înconjoară și se apropie de dânsul "cu credință și cu dragoste". Pe umerii Prea Fericirii Sale apasă poveri grele și credincioșii simt și știu

acest lucru, și îl răsplătesc acum cu iubirea lor. Nu este atât povara celor optzeci de ani de viață pe care Prea Fericirea Sa îi poartă cu demnitatea unui atlet victorios, nici aceea a celor cincizeci de ani de arhierie săvârșită întru ascultare, cât este greutatea responsabilității celor două mii de ani de creștinism ortodox românesc pe care trebuie să-l păstreze curat și să-l ducă mai departe așa cum strămoșii noștri l-au primit de la Sfântul Apostol Andrei, ucenicul Mântuitorului Hristos, și s-au jertfit la nevoie ca el să ajungă la fel de curat până la noi.

La acest ceas rânduit de Dumnezeu, Prea Fericirea Sa a poposit în parohie pentru a sfinți locașul de închinare al credincioșilor din vechiul cartier bucureștean al Griviței.

Soborul de preoți și diaconi îl întâmpină cântând imnul patriarhal. Pășind în biserică cu gând și glas de rugăciune, Întâistătătorul binecuvăntează credincioșii, sărută sfințele icoane și pătrunde în Sfântul Altar. Mulțumește aici preoților slujitori pentru frumoasa primire pe care i-au făcut-o. Apoi îmbracă în pace și rugăciune arhierestile veșminte.

Slujba sfințirii bisericii decurge lin, după rânduiala, spre bucuria și creșterea întru evlavie și credință a enoriașilor ce așteptau de mult acest ceas binecuvântat.

Solemnitatea crește. Începe Sfânta Liturghie. Se simte în aer parfumul celei mai frumoase și mai adevărate dintre mulțumirile pe care omul le putea aduce lui Dumnezeu, în glas comun de rugăciune și cântări. De aproape două mii de ani, Sfânta Liturghie ortodoxă se săvârșește pe meleagurile românești, aducând în mijlocul credincioșilor pace, iubire, sfințenie și Jertfa cea mântuitoare. Căci Liturghia ortodoxă a fost aceea care, în tot acest timp, a înălțat sufletele românilor către Dumnezeu, a trăinicit neamul și i-a dăruit viața cea adevărată.

Luând cuvântul la momentul potrivit, P.C.Sa Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula rostește o predică teologică de înaltă ținută.

Aflăm din această predică despre cele nouă cete de îngeri și numele lor, descoperim împreună cu părintele profesor neîntrerupta legătură dintre îngeri și oameni, puterea binefăcătoare pe care aceștia o exercită asupra noastră, lupta și chiar suferința lor când ispita sau păcatul ne încearcă sau ne dau târcoale. Ni se descoperă acum, încă o dată, valoarea dumnezeiască a Sfintei Liturghii și importanța deosebită a sărbătorii Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil în viața Bisericii.

Părintele Necula, profesor de Liturgică la Facultatea de Teologie din București, mulțumește Prea Fericirii Sale pentru grija și dragostea pe care le arată slujbelor Bisericii noastre, îndemnând permanent preoțimea și tinerii teologi să îi apropie pe credincioșii noștri ortodocși de Sfintele Taine, de Sfânta Liturghie și Sfintele Slujbe ortodoxe. Prin acestea, spune părintele profesor, "sufletul creștinului își poate regăsi pacea și poate redescoperi frumusețile dumnezeiești, fiind în același timp pe drumul cel bun al mântuirii".

Iar la sfârșitul Sfintei slujbe, în calitatea sa de gazdă onorată, P.C. Lect. Dr. Constantin Coman rostește: "Prea Fericite Părinte Patriarh, Prea Cucernice Părinte Profesor, Prea Cucernice Părinte Consilier, Prea Cucernici și Cinstiți Părinți, iubiți frați credincioși.

O istorie de 177 de ani întâmpină astăzi în acest loc pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. De 177 de ani, adică din anul 1817, în acest loc se săvârșește Sfânta Liturghie și din acest loc s-au împărtășit generații de generații din trupul lui Hristos, din apa cea vie și din pâinea vieții. De aproape 200 de ani așadar, acest loc a devenit, prin voia lui Dumnezeu și prin hotărârea fericitorilor citori Stoian și Joița, loc în care Veșnicia S-a întrupat și a coborât pe pământ. De aproape 200 de ani, prin grija preoților slujitori, prin grija

credincioșilor, a binefăcătorilor, acest Sfânt locaș dăinuiește, neexistând nici măcar o Duminică sau sărbătoare în care să nu se săvârșească Sfânta Liturghie.

În anul 1903 se refăcea biserica veche în forma pe o vedem astăzi, prin eforturile și vrednicia celui care mai târziu avea să devină episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pe atunci preot, Vasile Pocitan. El, împreună cu credincioși din acele timpuri, cu binefăcătorii, ne-au lăsat moștenire această biserică. De-a lungul anilor, această biserică așezată în inima Bucureștilor s-a bucurat de prezența unor preoți venerabili ai Bisericii noastre, între care aș dori să amintesc numai pe cea a profesorului universitar Pr. Petre Vintilescu, a părintelui Haralambie Popescu și, nu în ultimul rând, a celui din urmă venerabilul dintre venerabilii preoți ai acestei biserici, părintele Iuliu Man, care s-a săvârșit întru Domnul acum numai câțiva ani.

Permiteți-mi să Vă ofer, Prea Fericirea Voastră, din partea parohiei, o icoană care reprezintă chipul unuia dintre Sfinții Arhangheli ocrotitori ai acestei Sfinte biserici. Icoana este executată de un tânăr enoriaș al bisericii noastre. Vă rugăm să primiți acest chip al Sfântului Arhangel Mihail, împreună cu rugăciunile noastre către Dumnezeu și cu urările noastre de sănătate, viață îndelungată, ani mulți, binecuvântați de Dumnezeu, spre păstoria Bisericii cu vrednicie, spre slava Sfintei Treimi și a neamului nostru. Întru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh”.

În această atmosferă de profundă bucurie duhovnicească a luat cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist:

✓ “Să stăm bine și să luăm aminte”
 ✓ “În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”

Prea Cucernici Părinți,
 Iubiți credincioși și credincioase,
 Iubiți tineri, dragi copii.

Dumnezeu a rânduit ca, în această zi de cinstire a Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil și a soborului Sfinților Îngeri în general, să le aducem laude în însăși biserica aceasta, ocrotită de ei, prin săvârșirea Sfintei și dumnezeieștii Liturghii și prin sfințirea lucrărilor importante făcute pentru împodobirea ei. Am ascultat predica profund teologică, rostită de părintele profesor universitar Nicolae Necula, de la Facultatea de Teologie din București, și cuvintele pline de simțire ale părintelui Constantin Coman, care mi-au pricinuit o bucurie deosebită. Sunt impresionat de participarea copiilor alături de numărul mare de credincioși și credincioase, participare pe care o talmăcesc drept mărturie a evlaviei față de sfânta Biserică, față de slujitorii ei, față de Sfânta Tradiție, față de sfinții Îngeri și față de toți sfinții.

Sfinții Îngeri sunt ființe create de Dumnezeu înainte de facerea omului. Îngerii au vestit voia lui Dumnezeu de-a lungul Istoriei Vechiului Testament și tot ei sunt cei care ne străjuiesc pe fiecare dintre noi și ocrotesc neamurile de pe pământ. Cinstirea Sfinților Îngeri constituie în Ortodoxie, împreună cu cea convenită Sfinților și preacinstirii Maicii Domnului, una dintre cele mai atrăgătoare și frumoase învățături.

Ființe nevăzute, dar prezente și simțite în viața Bisericii, a fiecărui credincios, Sfinții Îngeri sunt cei care fac legătura între noi și Dumnezeu. Paginile Sfintei Scripturi sunt presărate cu rolul lor de mijlocitori pentru oameni atât în Vechiul, cât și în Noul Testament. Nici în scrierile Părinților Bisericii nu lipsesc faptele Sfinților Îngeri, iubirea și bunătatea lor fiind cântată în imnele și rugăciunile Bisericii. Chiar Sfânta Liturghie, pe care noi o săvârșim, se petrece tot în prezența sfinților Îngeri, cum găsim scris în Heruvic, cântarea de dinaintea ieșirii du Sfintele Daruri.

Iubiți credincioși,

Dumnezeu ne-a ales pe noi, v-a ales pe dumneavoastră ca să fim "Biserica cea văzută, cea în trup", cum spune Sfântul Grigorie de Nazianz. Biserica în trup a Mântuitorului Hristos suntem noi, deși trăim pe pământ și suntem supuși slăbiciunilor, încercărilor, păcatului, alunecărilor uneori. Alcătuind însă Biserica lui Hristos cea în trup, ne învrednicim de harul dumnezeiesc pentru îndreptarea și sfințirea noastră. Și, din acest trup muritor, trecător și păcătos, odrăslesc câteodată sfinți, drepți, mărturisitori, așa cum îi aflăm în "Viețile Sfinților" și cum îi vedem zugrăviți în bisericile noastre ortodoxe.

Una din frumusețile ortodoxiei, unice în creștinătate, o constituie pictura bisericilor, adică icoanele, care sunt descoperiri ale luminii dumnezeiești în lume, ca urmare a întrupării Fiului lui Dumnezeu. După ocolirea bisericii și binecuvântarea lucrărilor, am citit rugăciunea de sfințire a icoanelor, foarte frumoasă, cu un cuprins teologic adânc. În aceste rugăciuni, Sfinții Părinți ne învață că nu ne închinăm materiei și nu sărutăm lemnul, metalul sau culoarea, ci sărutăm și cinstim chipul Sfântului care ne împărtășește din sfințenia lui Dumnezeu. Și astfel, Sfântul ne este mijlocitor, ne ajută în viață să scăpăm de acele ispite și greutăți, de slăbiciunile pământești cu care s-au luptat și Sfinții, biruindu-le. Numai prin sfințire icoana devine purtătoare a harului dumnezeiesc, ajutând rugăciunilor către sfinți și împărțând vindecări.

Sfinții Îngeri, prezenți la fiecare slujbă și la fiecare act din viața noastră, se bucură când fapta pe care o săvârșim este cea bună. Iar când păcătuim, îngerul fiecăruia dintre noi se mâhnește și plânge pentru pierderea sufletului celui păcătos. Dar el nu ne părăsește, ci ne ocrotește cu iubire încercască; se luptă să-l readucă pe cel ispitit de satana la cunoașterea voii lui Dumnezeu, la adevărul Său, prin pocăință și întoarcere la credință. Atât de mult îl iubește Dumnezeu pe om, încât l-a ales pe acesta să liturghisească, nu pe îngeri. În nemăsurata Sa iubire de oameni, iată, iubiți credincioși, că Dumnezeu a ales omul, înălțându-l prin aceasta mai presus decât îngerii. Cu adevărat mare este taina aceasta a preoției, și înfricoșată este răspunderea preotului! Ortodoxia face din păcătos un sfânt, din pescari apostoli, din necredincioși mărturisitori, din păgâni mucenici, prin harul Duhului Sfânt încredințat Bisericii, pentru a continua în lume opera mântuitoare a lui Hristos după înălțarea Sa la ceruri. Practica Mântuitorului Iisus Hristos, așadar, ca urmare a suferințelor, a Jertfei și a Învierii Sale din morți, a încredințat-o oamenilor pregătiți pentru aceasta și hirotoniți, cu îndatorirea săvârșirii Sfintei Liturghii, predicarea Evangheliei și călăuzirea credincioșilor. Este dureros că nu toți creștinii înțeleg adevărul acesta. Unii, așa-zisi creștini, în loc să pună temei pe învățătura cea dreaptă rânduită de Sfinții Apostoli, pe Jertfa cea de viață dătătoare a Mântuitorului Iisus Hristos, care ni se împărtășește prin Sfintele Taine, prin Sfânta Liturghie, prin Sfânta Euharistie, nesocotesc aceasta și se lasă ademeniți să participe la alte adunări, care în zilele noastre au luat diferite nume, încât nici nu li se mai știe denumirea. Unii dintre aceștia, cunoscători până acum că înlătură preoția și, deci, Sfintele Taine, cel puțin se intitulau creștini. Dar aceștia care invadează țara și agresează credincioșii la locuințele lor cu chemări, uncori cu daruri sau cu invitații la adunări prin sălile cele mai mari ale orașului sau la stadioane, nici nu se mai știe dacă au măcar vreo idee despre mântuire, ei urmărind de fapt destrămarea trupului cel văzut al Bisericii, pe care îl formează credincioșii și preoții.

De aceea, e bine de știut că fiecare sărbătoare, fiecare slujbă vine cu noutatea și cu plinul ei haric pentru zidirea sufletească a credincioșilor. Numai cine nu voiește să cunoască și să fie interesat cu adevărat de mântuire poate fi amăgit de alți predicatori, de alți "evangheliști", despre care Mântuitorul spune: "Feriți-vă de prorocii minciși, care

vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. După roadele lor îi veți cunoaște. Au doară culeg oamenii struguri din spini sau smochine din mărcini?" (Matei, 7, 15-16).

Sărbătorile și împrejurările bisericești trebuie să ne ancoreze și mai mult de rădăcina noastră, a românilor, care este rădăcina creștină ortodoxă, răsădită pe pământul strămoșesc de Sfântul Apostol Andrei, ucenicul Domnului, cel întâi-chemat de El la apostolat. Pentru aceasta, strămoșii noștri, deși au suferit secole de-a rândul, nu și-au pierdut credința în Dumnezeu. Se cuvine să mulțumim lui Dumnezeu pentru că trăim în libertate, chiar dacă aceasta nu ne-a adus numai lucruri bune, pentru că unii o transformă într-o libertate condamabilă, folosită contra credinței. Libertatea noastră însă, a preoților și a credincioșilor, trebuie să fie aceea de a apăra credința ortodoxă și valorile ei nepieritoare, frumusețile ei. Să ne străduim, asemeni Sfinților Părinți, în apărarea Ortodoxiei, așa cum s-au luptat marii noștri teologi, ca Părintele Dumitru Stăniloae, Părintele profesor Petre Vintilescu, la care mi-am susținut Licența în Teologie, fost și slujitor al acestei biserici. Am cunoscut și am slujit ca diaconi și cu P.S. Veniamin Pocitan, pomenit azi aici, care a fost un mare arhieru și luminat istoric, ce a adus în bibliografia noastră bisericească lucrări de mare valoare asupra istoriei și a mărturiilor creștine pe pământul românesc și pe alte țărâmurii din străinătate. Să stăm și să luăm aminte la toți acești mari înaintași ai noștri.

Este o vreme asemănătoare cu acea clipă înfricoșătoare când, Lucifer căzând, din înger luminat a devenit diavol întunecat și când în cer s-a auzit glasul de tunet al Arhanghelului Mihail, strigând: "Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte! Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeu nostru?". Acum, când atâtea rele și sărăcie bântuie lumea, a venit ceasul să gândim și să repetăm: "să stăm bine și să luăm aminte" la apărarea credinței noastre, a copilașilor și a tineretului care trebuie să fie Biserica de mâine.

Cum cunoașteți, am intervenit pe lângă forurile legiuitoare pentru ca, prin formularea textelor de legi, să nu jignească sentimentul religios, morala tradițională creștină, să nu consfințească libertăți aberante în numele drepturilor omului. Nu este drept al omului acela de a păcătui, de a tâlhări, de a săvârși păcate împotriva firii sau de a ucide. Omul este ființă educabilă, iar Biserica nu-i condamnă, pe păcătoșii pe care îi cheamă la îndreptare, ci condamnă păcatul și răul din om. Nu se cuvine să fie admisă o lege care atentează la integritatea morală a familiei, la menirea familiei creștine ortodoxe, lăsată de Dumnezeu și de Sfânta Scriptură. Dar acest lucru trebuie cu toții să-l facem. Copiii trebuie supravegheați și educați de micii și dați la școală să învețe, iar tineretul — îndrumat și asistat de familie, de școală și de Biserică. Biserica, la rândul ei, trebuie ajutată de școală, de familie, de întreaga societate, pentru că toți vom răspunde în fața lui Dumnezeu de modul în care ne îngrijim de creșterea și viitorul neamului nostru. La a doua venire, și neamurile vor fi chemate, după cum spune Scriptura: "Iar când va veni Fiul Omului întru slava Sa, și toți sfinții Îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale. Și se vor aduna în fața Lui toate neamurile, și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre". (Matei 25, 31-32).

Începutul creșterii neamului se face din familie, pe care Sfinții Părinți au numit-o "Mica Biserică". Aici, când copilul e ca un înger, aude șoaptele rugăciunii mamei. El vede pe mama și pe tata îngenuchind și rugându-se la sfânta icoană, iar această imagine nu o va mai uita toată viața. Pe filmul simțirii lui sufletești se va așeza această imagine a mamei și a tatălui în rugăciune și comuniune. Când în familie se năpustește viforul neînțelegerilor de tot felul, al patimilor, al alcoolismului, al urii sau al geloziei, primele victime sunt copiii. Ce pot să învețe copiii din asemenea stări, decât ceea ce văd și aud? Iată unde duce lipsa de credință și de răspundere. Datoria noastră, a preoților, este azi

foarte mare. Nu trebuie să rămânem numai la Sfântul Altar, ci să mergem și să cercetăm credincioșii acasă, să fim în mijlocul familiei, spre a le cunoaște necazurile și a încerca să-i ajutăm. Mergem cu mai mult curaj în numele Mântuitorului Hristos, spre a le aduce, odată cu foloasele rugăciunii, binecuvântarea și pacea Lui. Ca slujitori ai Bisericii, trebuie să fim mai activi, trebuie să ieșim din cadrul acestor frumoase ziduri, să știm câți bolnavi sunt în parhoie, câți suferinzi, câți neputincioși, câte familii sunt bânuite de păcate grele și să le aducem alinare sufletească și chiar ajutoare din partea credincioșilor. Membrii Consiliului și ai Comitetului Parohial devin astfel trâmbițe ale iubirii celorlalți credincioși. În timpurile de față, criza morală este mult mai periculoasă decât cea economică. Pierderea sufletului este cea mai grea pierdere pe care omul o poate suferi.

La această lucrare ne cheamă Biserica, iubiții mei, căci "mai mare bucurie va fi în cer pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți, care n-au nevoie de pocăință" (Luca 15, 7). Potrivit acestui sfânt cuvânt, oricâte păcate ar avea cineva, nu trebuie să cadă în deznădejde, nu trebuie să se îndepărteze de Biserică, ci să meargă la duhovnic. Potrivit învățaturii Mântuitorului, Biserica nu condamnă la pierdere pe cel păcătos, ci pe diavol, condamnă păcatul. Ea vede în fiecare om chipul lui Hristos și de aceea îl iubește și îl ajută, îl înalță și îl ridică din mocirla păcatelor prin pocăință și Sfintele ei Taine.

Toți avem nevoie de iubirea Mântuitorului Hristos și de rugăciunile Bisericii, la care se adaugă iubirea și rugăciunea semenilor. Toți să ne îndreptăm nădejdea, cutezanța și rugăciunea spre El și Prea Curata Sa Maică. Toți alcătuim trupul lui Hristos (I Cor. 10, 17), dar pentru a ne împărtăși de această cinste, se cuvine să ne păstrăm în curățenie și să ne depărtăm de păcat și cu trupul nostru. Scriind Corintenilor să fugă de păcatul desfrânării, Sfântul Apostol Pavel le pune întrebarea, actuală și pentru societatea noastră: "Cel ce se desfrânează, păcătuiește în trupul său. Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, Cel ce este întru voi, Cel pe Care de la Dumnezeu Îl aveți?" (I Cor. 6, 18-19).

Ne zguduie tot mai mult numeroase rele care vin din Europa, dar mai cu seamă impunerea legiferării păcatului desfrânării împotriva firii, despre care nu s-a pomenit până acum în viața înaintașilor noștri, ca această calamitate morală să fie normalizată. Este un mare pericol căruia îi poate cădea pradă tineretul țării. Am binecuvântat inițiativa Asociației studenților ortodocși de a aduna semnături pentru a se opune legii degradante pentru credința și neamul nostru. Cu dragostea ei, Biserica îi cheamă la mântuire pe toți, având lucrarea Duhului Sfânt.

De aceea, iubiți frați și surori, să rostim împreună cu Sfinții Arhangheli la căderea lui Lucifer: "Să luăm aminte, să stăm bine înaintea Celui Ce ne-a făcut și să nu cugetăm cele potrivnice lui Dumnezeu". Aceste icoane ale Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, care străjuiesc ușile sfintelor noastre altare, trebuie să ne atragă mereu atenția asupra vieții noastre și a familiei noastre, asupra păcatului și felului în care vom purta lupta cu întunericul. Să aducem virtute acolo unde este păcat și lumina lui Hristos acolo unde este întuneric. Ceea ce Biserica noastră lucrează acum este lucrarea de răspândire a luminii lui Hristos în lume.

Vă binecuvântez din toată inima și cred că prezența dumneavoastră, a tinerilor, a copilașilor care ne-au întâmpinat în dimineața aceasta, valorează foarte mult, pentru că tinerii și copiii sunt suflete curate și mult mai aproape de îngeri decât noi. Să păstrăm, iubiții mei, aceste rânduieli ale sărbătorilor noastre și să felicităm pe părintele profesor Coman Constantin și pe părintele Vasile Dumitru pentru lucrările foarte frumoase pentru împodobirea sfintei biserici. Sufletul ctitorilor și al slujitorilor se bucură astăzi împreună cu noi. Și pentru că se obișnuiește ca la asemenea împrejurări să se acorde anumite

distincții bisericești și, având în vedere că părintele Constantin Coman poartă deja Crucea Patriarhului Ecumenic Dimitrie încă din 1987, deși din smerenie nu vroia s-o poarte, Prea Cucernicia Sa ne-a fost de ajutor în relațiile cu lumea greacă, având darul "vorbirii în limbi", cum Sfântul Apostol Pavel; și acest dar, dublat de o pregătire teologică deosebită, precum și de darul scrisului bisericesc, al teologhisirii în scris și în vorbire, și, de asemenea, de o mare iubire de Biserică și de preoție, îi acordăm rangul cel mai înalt, de iconom stavrofor. Pentru osteneala depusă în această biserică și ca prețuire a credincioșilor, acordăm și părintelui Dumitru Vasile rangul de iconom.

Să ne rugăm, deci, Bunului Dumnezeu, și să-I mulțumim pentru darurile Sale și pentru sărbătoarea de azi, care a fost atât de frumoasă. Vă mulțumim și dumneavoastră, tuturor credincioșilor, care ați venit în număr atât de mare la biserică.

Să dorim mulți ani tuturor celor care poartă numele Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, și să transmiteți această urare din partea noastră și celor de acasă sau care vă sunt apropiați. Cu dragoste, rugăm familiile tinere ca la Botez să pună pruncilor nume românești, din calendarul creștin ortodox.

Vă dorim tuturor sănătate, și Dumnezeu să vă răsplătească vrednicia și iubirea ce le purtați Bisericii noastre strămoșești. Amin" ↗

Leșind din biserică, Prea Fericitul Teocist i-a binecuvântat pe credincioșii care îl înconjurau cu dragoste, adresându-le calde cuvinte părintești.

Apoi, Prea Fericirea Sa, dând curs invitației colectivului cadrelor didactice, în frunte cu doamna directoare Iuliana Soare, a vizitat Școala generală nr. 1 din același cartier al Bucureștilor, școală care acum se numește "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil".

Aici, întâmpinat cu flori și cu bucurie de către profesori și elevi, Prea Fericirea Sa a împărțit icoane copiilor, după care a fost condus în sala de festivități a școlii, unde era aşteptat de cadrele didactice. Luând cuvântul, doamna directoare-Iuliana Soare a spus:

"Prea Fericirea Voastră,

Vă mulțumim că ne-ați făcut cinstea și onoarea de a poposi azi în școala noastră, pe care noi, din dorința de a mulțumi lui Dumnezeu, ne-am gândit că trebuie să poarte numele bisericii în curtea căreia s-a născut.

Cuvintele sunt de prisos în aceste momente în care doar sufletele noastre trebuie să vorbească, iar glasul sufletului trebuie să se reverse și în lumina ochilor.

Ne bucurăm că sunteți aici, lângă noi, și dați-ne voie să ne rugăm Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil să ne lumineze gândurile și sufletele pentru a reuși să îndrumăm pașii tinerelor vlăstare către școală și către Biserică, aceste două lăcașuri unite pentru lumina spiritului".

După acest scurt cuvânt de suflet rostit de doamna directoare a școlii, Prea Fericitul Părinte Patriarh a spus:

✓ "Doamnă directoare, doamnelor profesoare, domnilor profesori, distinsă asistentă,

Sunt într-adevăr plin de bucurie când intru astăzi, la sărbătoarea Sfinților Arhangheli, într-o școală, pentru că nu se poate școală fără credință și credință fără școală. Și bucuria este cu atât mai mare cu cât, timp de 45 de ani, Biserica a fost exclusă din școală, deși Biserica n-a exclus școala din sânul ei. Cine putea și vroia intra în biserică, dar Biserica în școală mai greu putea intra, deși s-a mai întâmplat aceasta chiar și în condițiile dictaturii comuniste. Dar, pentru că acum Dumnezeu a rânduit să fim împreună nu doar la biserică, ci și la școala dumneavoastră, bucuria noastră este foarte mare.

Sunt foarte recunoscător corpului didactic, doamnei directoare, pentru ușurința cu care a intrat religia în această școală. Noi, Biserica și Școala, am fost și suntem stâlpii neamului românesc. Încercarea aceasta tragică de a despărți cele două instituții

fundamentale ale neamului nostru, printr-o ideologie omorătoare de suflet, n-a reușit în întregime, deoarece credința a rămas și în școală, unde valorile noastre românești s-au păstrat.

Să dăm mulțumită lui Dumnezeu prin rugăciunile noastre și vă rog să primiți din partea mea toată recunoștința și gândurile cele mai bune pentru munca dumneavoastră devotată, căci fiecare dascăl este o făclie de lumină pentru viața poporului nostru. Iar acum, lumina Bisericii noastre trebuie ajutată de lumina școlii românești. Și, alături de Biserică și școală, familia trebuie să lucreze de asemenea la creșterea neamului, căci aceste instituții sunt laboratoarele cele sfinte, de unde trebuie să iasă marii oameni învățați, marii apărători ai credinței, ai culturii și ai valorilor noastre românești.

Bine v-am găsit și vă doresc mulți ani cu prilejul hramului de astăzi.

Dumnezeu să vă binecuvânteze. Amin." ↑

Și, pentru că e vremea neodihnei, Prea Fericirea Sa este așteptat în alt colț al Bucureștilor, unde dragostea de cele sfinte a credincioșilor noștri ortodocși așteaptă împlinirea.

Cartierul Berceni este situat în partea de Sud a Capitalei, fiind în totalitate constituit din blocuri de locuințe ridicate în anii lipsiți de culoare ai comunismului. Aici, zeci de mii de locuitori au trăit decenii de-a rândul fără a avea o biserică de cartier care să le aline dorul și nevoia lor de Dumnezeu, fără a avea un preot care să le boteze pruncii, să le sfințească locuințele, să-i învețe pe tineri cuvântul lui Hristos sau să le mângâie bătrânii. Iar despre dorul acestor oameni, despre credința și nevoia lor de Dumnezeu aveau să ne vorbească imaginile unei mări de oameni ce așteptau cu evlavie venirea Patriarhului lor, pentru a le sfinți piatra de temelie în vederea ridicării unui sfânt locaș de închinare.

La intersecția Bulevardului Constantin Brâncoveanu cu strada Huedin se afla locul unde se va ridica biserica Parohiei Constantin Brâncoveanu, cu hramul "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil". Aici, mulțimile așteaptă venirea Întâistătorului Bisericii noastre.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist este întâmpinat de Preotul Paroh Dușu Constantin, inițiatorul și principalul ostenitor al acestei acțiuni, de Pr. Gheorghe Rădulescu, de Epitropul Nedelea Constantin și de membrii consiliului Parohial: dl. Tudoran Axente, Lețu Alexandru, Graur Constantin, Costea Vasile, Cărbunaru Cristinel, Burlan Grigore (cântăreț), Andrioiu Tudor. Sunt, de asemenea, prezenți P.C.Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, Decanul Facultății de Teologie București, P.C.Pr. Consilier Ioan Șurubaru, de la Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, P.C.Pr. Manole Marcel, Secretar Eparhial, P.C.Pr. Mihaescu Ilie, Protopop la Protoieria III Capitală, Diac. Constantan Nicolae și Diac. Vladu Nicolae de la Catedrala Patriarhală, Dl. Voicu Florea, arhitect al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Din partea credincioșilor parohiei au ieșit în întâmpinarea Prea Fericirii Sale d-na Camelia Lupu, Director la Societatea Victory Internațional, principalul sponsor și ctitor de frunte al bisericii care se va construi, precum și alți credincioși.

Primăria Capitalei a avut ca reprezentanți pe Dl. Consilier Vizitiu Paul, dl. avocat Vultur Dumitru, Șeful Serviciului pentru Evidența Proprietății, dl. Fierescu Ștefan, Director al Departamentului imobiliar, dl. arhitect Vereș George de la Direcția Urbanism.

Dl. Bujoreanu Eugen, Primarul sectorului 4, a ținut să fie prezent la acest moment istoric din viața locuitorilor cartierului Berceni. Domnia sa a fost însoțit de dl. Viceprimar Ipatie George, d-na Consilier Mioara Seiceanu, d-na Consilier Maria Dumitrescu.

Au participat, de asemenea, Ambasadorul Ucrainei la București, dl. Leontin Sănduleac, și membri ai Ambasadei Ucrainei la București, dl. ViceConsul al Greciei

la București, membri ai Parlamentului, precum și numeroși oameni de afaceri, posibili sponsori sau ctitori ai viitoarei biserici.

Prin culoarul făcut prin mulțimea miilor de credincioși, Prea Fericirea Sa se îndreaptă spre locul de desfășurare a slujbei de Sfințire a pietrei de temelie. Copiii și tinerii sărută emoționați mâinile Prea Fericirii Sale, iar bătrânii plâng de bucurie că au apucat să trăiască o asemenea zi.

Slujba religioasă de sfințire a pietrei de temelie se desfășoară într-o atmosferă de pace și bucurie sfântă, toți cei prezenți simțind momentul ca pe o împlinire de mult așteptată.

După săvârșirea celor sfinte, Prea Fericitul Părinte Patriarh se adresează mulțimilor:

✓ Iubiți credincioși,
Părinților slujitori ai sfintelor altare,
Domnule Primar,
Onorați reprezentanți ai autorităților de stat,

Ne aflăm într-un moment de mare însemnătate, care va rămâne pururea în inimile noastre, ale celor care ne-am aflat în această seară aici, pe locul acum sfințit și binecuvântat, unde se va ridica biserica Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. Când se pornește la un asemenea drum nu se poate începe decât cu rugăciuni — așa cum am făcut și noi astăzi, după pilda Mântuitorului Hristos, a Apostolilor, a Sfinților Bisericii și a strămoșilor neamului nostru, dreptmăritori creștini. În același timp, trebuie să aducem rugăciunea cu inimă curată, cu credință vie și cu mult curaj, cu îndrăzneală, îndrăzneala femeii de care pomenea Sfânta Evanghelic ce s-a citit în ultima duminică. Această sărmană femeie era gav bolnavă și-și purta această suferință de 12 ani, cum ne spune Sfântul Evanghelist Luca (Luca 8, 43-48). Nici doctorii, nici preoții templului Legii Vechi, nimeni nu-i vindecase durerea. Dar, crezând în Fiul lui Dumnezeu întrupat, s-a atins de El și s-a vindecat pe loc. Într-un vălmășag de lume, cum ar fi cel din seara aceasta, Mântuitorul a întrebat cine s-a atins de El, întrebare care a produs mirarea ucenicilor Săi, căci era greu să treci prin mulțimile care-L "împresurau" și să nu fi atins de cineva. Femeia vindecată, știind că pentru ea era adresată acea neașteptată întrebare, a ieșit înaintea Mântuitorului și, îngenunchind, "a spus de față cu tot poporul din ce cauză s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată" (Luca 8, 47).

Această credință plină de îndrăznire trebuie să ne caracterizeze pe noi pe toți acum când ne aflăm la început de drum, un drum greu, mai ales în condițiile sociale și materiale de astăzi, când ne-am adunați aici toți cei care avem în suflet licărirea credinței noastre strămoșești, dusă din inimă în inimă, din suflet în suflet, din candelă în candelă, luminând de secole până aici și acum, la aceste lumini pe care le ținem în mâinile noastre. Ne-am adunat cu această credință în suflet, fiecare, tânăr sau vârstnic, pentru a vedea cu ochii minții șantierul bisericii din parohia dumneavoastră și finalizarea acestei opere dumnezeiești.

Desigur, deschiderea unui șantier, lucrările de înălțare a unei biserici reclamă multă osteneală, reclamă multe griji pe mai departe, reclamă multă, foarte multă stăruință. Și am făcut amintire aici de doamna Lupu, o credincioasă din mulțimea credincioșilor Capitalei noastre, cea care ne-a însoțit până aici spunându-ne cuvinte foarte frumoase despre ridicarea acestui necesar lăcaș de închinare, și care ne-a mărturisit dorința sa de a contribui cu tot ceea ce este necesar construcției. Îi mulțumim pentru gândul creștinesc, și Dumnezeu o va ajuta să vadă cât mai repede ceea ce ctorește!

Dar Dumnezeu, iubiții mei frați, vrea să participăm mai mulți la această ctitorie, fiecare cu cât poate ajuta, cu puținul său. Iată, Sfânta Evanghelic nu face referire la bogații care au adus daruri și jertfe mari la templu, la cei care au dăruit mult lui

Dumnezeu, ci aduce peste veacuri chipul și mărturia celor doi bănuți ai văduvei, care a luat din puținul său, de la limita subzistenței, pentru a aduce jertfă bineplăcută lui Dumnezeu. O faptă bună se apreciază de Dumnezeu după sinceritatea cu care este realizată și după spiritul de jertfă cu care se săvârșește, dăruind ceea ce ne este de trebuință și nouă, nu ceea ce nu ne este necesar. Ori, în sfânta biserică, în lăcașul de închinare ortodox, câte cărămizi, câte culori, câte podoabe de arhitectură, de pictură, nu sunt oare tot atâtea jertfe ale credincioșilor? Avem astfel Biserica cea mare a Mântuitorului Iisus Hristos, clădită pe Jertfa Sa mântuitoare, pe Crucea Golgotei, iar în ea, alături de această Jertfă, jertfa noastră continuă, pentru Hristos și în numele lui Hristos, pentru că numai cu jertfă se realizează tot ceea ce este scump. Iar, în acest sens, poporul român are cel mai frumos exemplu de jertfelnicie, acela al meșterului Manole care, pentru a ridica podoaba de artă a mânăstirii Curtea de Argeș, a trebuit să jertfească ceva scump, ceva iubit, și a jertfit pentru a-și asigura lui și celorlalți semeni nemurirea, a sacrificat pe soția sa, zidind-o în peretele bisericii.

Ce frumoasă exprimare a jertfei, a jertfei românești! Cum spiritul românului a îmbinat frumos cu credința, participând la existența și dănuirea lor prin jertfă curată, prin jertfă în adevăratul sens, creștin, al cuvântului! Este deosebit de interesant și de necesar să cunoaștem aceste aspecte acum când atât de ușor se ridică "case" ale altor confesiuni creștine. Ei vin cu mijloace de zidire materială, cu ajutoare de tot felul, dar și cu foarte multe rele, cu patimi necunoscute moralei și culturii noastre românești și creștinești. Iată de ce, dacă vom aștepta să avem mai întâi o viață îmbelșugată pentru ca apoi să contribuim la ridicarea și întreținerea lăcașurilor de închinare ale neamului nostru, ne va fi foarte greu. Iată, biserica tinerilor martiri ai neamului nostru, care a beneficiat de ajutoare importante la început, așteaptă obolul nostru, contribuția noastră, neuitând că acolo trebuie să avem spre slăvire jertfa mântuitoare a lumii, dar și eliberatoare a pruncilor noștri martirizați în decembrie 1989, simbol al jertfelniciei, dar și al unității neamului nostru.

O biserică nu satisface numai nevoile duhovnicești de Botez, de Cununie, serviciile divine la diferite momente din viața noastră, ci trebuie să satisfacă mai ales nevoia noastră de mântuire. O biserică este jertfa noastră spre mântuire, spre slava lui Dumnezeu, Care ne ocrotește și ne vede, este memoria vie a dănuirii noastre pe acest pământ. Să ne aducem aminte de marii noștri voievozi, de Ștefan cel Mare și Sfânt, cel care după fiecare luptă cu necredincioșii ridica o biserică, la Constantin Brâncoveanu, ctitor de cultură, dar și neîntrecut ctitor de biserică, dănuind în stilul arhitectonic ce-i poartă numele, izvoarele de trăinicie a ființei neamului și ființei spirituale, pentru că în ele găsim pururi Sfântul Potir, "Pâinea vieții", pe Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos euharistic, Sfânta Împărtășanie, care este neîntreuptă în Biserica noastră, săvârșindu-se generație după generație. Cu cât este mai cu trudă înălțarea de biserică, cu griji, cu nevoi, cu atât este mai bine primită de către Dumnezeu.

De aceea, când ne aflăm aici fizic, gândul nostru se duce departe, lăsând deoparte toate greutatea pe care le vom întâmpina până la ridicarea și sfințirea acestei biserici. Ne gândim astfel la clipele în care vom intra în această "casă a lui Dumnezeu", când vom privi aievea proporțiile lăcașului pe care numai le-am intuit atunci când am stropit locul cu apă. Va fi, iubii mei, o biserică demnă de locul acesta, de cartierul acesta și de dumneavoastră. Iar numele tuturor celor de față, ale ctitorilor, sunt cunoscute de Dumnezeu și sunt și vor fi cunoscute și de oameni, acum, prin piatra ce s-a pus la temelie edificiului, prin contribuția și ajutorul fiecăruia, și chiar și peste veacuri, căci de fiecare dată când intrăm într-o biserică ne ridicăm sufletul și rugăciunea către Dumnezeu pentru "fericiții și pururea pomeniții ctitori" ai aceluia sfânt locaș, ca El să le odihnească

sufletul, să le dea iertare din păcate și să-i învrednicească de viața cea veșnică. Numele dumnevoastră vor fi cunoscute de tinerii și vârstnicii de atunci și se vor ruga pentru dumnevoastră, ctitorii de azi și ctitori peste veacuri ai acestui sfânt locaș, ai acestei "scări către cer" și "casă a lui Dumnezeu". Orice biserică ortodoxă este o lumină veșnică, ce va lumina secole după noi, dând alinare celor suferinzi trupește, dar mai ales celor suferinzi sufletește, aducând pe mulți la dreapta credință, înălțându-ne, cu adevărat, la cer, la Dumnezeu, treaptă cu treaptă, spre comuniunea cu El în Sfânta Treime.

Vă amintiți, desigur, acel episod al Vechiului Testament, când Iacov, obosit de drum, gândind la cele înalte, la Dumnezeu, a văzut cerul deschis și o scară legând pământul de cele înalte. Și vedem această imagine, atât de frumoasă și de trainică în adâncimea ei, la mănăstirile din nordul Moldovei, la Sucevița sau la Vatra Moldoviței, completând cele spuse de Sfântul Ioan Scărarul în cartea sa de duhovnicie "Scara". Scara lui Iacov arăta îngerii din cer care coborau și urcau pe ea. Dar, parcă mai presus de aceasta, ne impresionează denumirea aceluia loc, așa cum îl numește patriarhul Vechiului Testament, de "casă a lui Dumnezeu" și "poartă a cerului" (Facere 28, 17, 19). Bisericile ortodoxe, lăcașurile de cult ortodoxe sunt cu adevărat "casă a lui Dumnezeu" și "porți ale cerului". Iar una dintre treptele binecuvântate ale înălțării noastre la Dumnezeu, la comuniunea noastră cu El, este ctitorirea unui sfânt lăcaș de închinare.

Să participăm, așadar, iubii mei, cu toată ființa noastră, la această biserică, ca și la celelalte biserici care se vor construi în București și în țară. Credincioșii ortodocși români din țara noastră cer cât mai multe locașuri de slujbă și ne bucură faptul că au preoți jertfelnici, ca părintele Dușu, ca părintele Rădulescu, care, împreună cu Consiliul parohial, au obținut și toate autorizațiile necesare pentru a începe lucrările. Cinste lor, credincioșilor, ca și autorităților locale, care au arătat atâta sollicitudine, pentru că în București, în alte zone ale Capitalei, întâmpinăm greutăți mari în obținerea unor locuri pentru sfintele biserici. Aici, Dumnezeu a ajutat, pentru că ne aflăm aproape de Cimitirul eroilor căzuți în Decembrie 1989, pentru doborârea comunismului, a ajutat mai ales pentru credința și pentru rugăciunile dumnevoastră, care de multă vreme dorești o biserică parohială. Iată cum Dumnezeu a adus acum slujitorii, credincioși, și dintre aceștia oameni de bine care să treacă la fapte. Să cutezăm să îndrăznim, ca la Sfânta Evanghelică, după exemplul femeii ce s-a atins de veșmântul Mântuitorului, pentru a avea roade îmbeșugate ale credinței și ale jertfelniciei noastre.

Dumnezeu să ne ajute! ↗

O zi de slujire a lui Dumnezeu și a oamenilor din viața plină de frământări a Bisericii noastre Ortodoxe Române, în anii cei noi ai refacerii vieții spirituale românești. Clipe binecuvântate, ce vor rămâne cu siguranță în memoria celor ce le-au trăit și care se vor înscrie în istoria Bisericii noastre ca momente ale lucrării ierarhilor, preoților și credincioșilor noștri ortodocși pentru slava lui Dumnezeu cel în Treime lăudat.

Diac. Nicolae Constantin

REDESCHIDERA BISRICII MIHAI VODĂ DIN BUCUREȘTI

În ziua de duminică, 17 aprilie 1994, cu binecuvântarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, s-a redeschis biserica Mihai Vodă, cu hramul Sf. Arhangheli și Sf. Ierarh Nicolae, ctitorie a lui Mihai Vodă Viteazul, a Doamnei Stanca și a copiilor lor Nicolae și Floarea, unul din cele mai însemnate așezăminte de spiritualitate ortodoxă ale capitalei

București, încărcat de istorie și de trăire duhovnicească, ce ne amintește de înaintașii noștri, de evlavia și dragostea lor față de Dumnezeu, de toți cei care au mărturisit credința cea dreaptă, pe care și noi astăzi o mărturisim.

Redeschiderea bisericii Mihai Vodă și redarea ei cultului divin s-a făcut printr-o slujbă de sfințire oficiată de Prea Sfințitul Teodosie Snagoveanul, delegat al Prea Fericitului Patriarh Teoctist, fiind prima sfințire de biserică a Prea Sfinției Sale după hirotonisirea în Arhiepiscop și alegerea în funcția de Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Tot acum s-a făcut și sfințirea Sfintei Mese, din Sfântul Altar, de către Prea Sfințitul Teodosie Snagoveanul și un sobor de slujitori alcătuit din Arhimandrit Grigore Bănuș, protosol Catedralei patriarhale, Pr. Florin Boitan, profesor la Seminarul Teologic din București, Pr. Constantin Voicescu, parohul bisericii Sapienței, Protosinghel Vladimir Dărăngă, duhovnicul Mănăstirii Sf. Ana-Orșova, și ierodiaconii Teodosie Dinescu, de la Mănăstirea Antim, și Vartolomeu, de la Catedrala patriarhală. Cu acest prilej, Prea Sfințitul Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul a procedat și la instalarea Preotului Adrian Beldianu în postul de paroh al bisericii Mihai Vodă.

Slujba de resfințire s-a datorat faptului că Biserica Mihai Vodă, dislocată din vatra ei, în 1985, și translată pe o distanță de 289 de metri, a rămas închisă timp de 9 ani. Făcându-se translarea, s-a umblat și în Sfântul Altar, iar în biserică au stat un timp depozitate o parte din utilajele cu care s-a executat această operație. Datorită translării, printr-un procedeu tehnic conceput și realizat de inginer Eugeniu Iordăchescu, biserica și clopotnița au fost salvate de la demolare, într-o vreme când orașul București a cunoscut furia "sistematăzării", care a însemnat practic distrugerea unei treimi din suprafața sa construită, având de suferit, după cum se știe, și un mare număr de biserici.

Mihai Viteazul a cîtorit între anii 1589-1591, deci, pe vremea când era mare ban al Craiovei și nu domn al Țării Românești, pe creștetul unei coline din fața Curții Vechi (Curtea Domnească), dar pe malul drept al Dâmboviței, care de atunci se va numi Dealul Mihai Vodă, un ansamblu mănăstiresc cu biserică, clopotniță, chilii și zid împrejmuitor.

În mijlocul incintei era biserica, ce se ridica majestoasă, cu cele trei turle ale sale; în stînga, spre sud, se aflau casele domnești; în față, spre vest, casele egumenești, iar pe celelalte laturi străjuiau chilii. Zidul de incintă era prevăzut cu puternici contraforți, având pe latura de răsărit clopotnița cu cele două etaje, sub care se afla poarta de intrare în mănăstire.

Tradiția pomenește de o mănăstire mai veche, cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, a jupănesei Caplea, soția lui Ghiorma, mare postelnic, așezată la poalele Dealului Spirii, tot pe malul drept al Dâmboviței, unde Mihai, pe atunci mare ban al Craiovei, s-ar fi rugat lui Dumnezeu ca să-l ocrotească de mâna lui Alexandru Vodă cel Rău (iunie 1952-septembrie 1953), care hotărâse să-i taie capul. Pentru a aduce mulțumire lui Dumnezeu că l-a scăpat de la moarte, banul Mihai, cu încuviințarea patriarhului Ieremia al II-lea al Constantinopolului, a zidit o nouă biserică, în jurul căreia a făcut mănăstire, pe un loc înalt, nu departe de mănăstirea jupănesei Caplea, care, fiind în vale, pe un teren mlăștinos, efa supusă inundațiilor Dâmboviței.

Noua mănăstire, bogat înzestrată de ctitorul ei, a luat hramul celei dintâi, Sf. Ierarh Nicolae, dar și-a adăugat și al doilea hram, Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, precum și închinarea la Simonpetra, de la Muntele Athos. Banul Mihai a strămutat apoi în cătoria sa pe toți călugării de la mănăstirea jupănesei Caplea, care a devenit metoh al mănăstirii Mihai Vodă. Cu vremea, mănăstirea jupănesei Caplea, părăsită de călugări, s-a dărâpanat, numele ei dispărând din documente.

Biserica mănăstirii Mihai Vodă, zidită din cărămidă subțire aparentă și var hidraulic în formă de cruce cu două abside și trei turle, prezintă armonie în proporții, având o

închegare judicioasă și sobră a compoziției arhitecturale, dar fără a izbi prin severitate. Socotită drept una dintre realizările izbutite ale arhitecturii medievale a țării, biserica Mihai Vodă este cel mai reprezentativ edificiu din întreaga serie a monumentelor de cult din această perioadă.

Ea a fost sfințită de patriarhul Ieremia al II-lea al Constantinopolului, în noiembrie 1591, pe când călătorea în Moldova și Rusia, trecând prin București. În Cartea pastorală dată cu prilejul sfințirii, patriarhul Ieremia al II-lea arată că biserica avea felurite podoabe de argint și aur, multe chilii și locuință pentru ctitor, iar diaconul Paul de Alep, însoțitorul patriarhului Macarie al Antiohiei în vizita pe care acesta a făcut-o în Țara Românească în 1654, afirmă în însemnările sale că ea este "măreață și strălucitoare cu cele trei turlle ale sale".

O pisanie în grecește, din 1711, menționează că pe timpul egumenului Iosif din Milos s-a făcut din nou ușa de la intrare. Cadrul ei din piatră masivă de granit, cu ornamentații florale săpate artistic în stil brâncovenesc, ne îndreptățește să credem că bisericii i s-au făcut atunci unele reparații și adăugiri de către Constantin Vodă Brâncoveanu (1688-1714), care a contribuit la renovarea bisericii, fiind trecut între ctitori în pomelnicul mănăstirii, după cum urmează: Mihai Voievod, Stanca Doamna, Ghiorma postelnicu, Caplea, Constantin Voievod, Maria Doamna, Nicolae, Florica, Pătrașcu Voievod și Teodora (mama lui Mihai Viteazul).

În 1761, un incendiu a mistuit acoperișul bisericii și o parte din chilii. Reparată în timpul lui Alexandru Ipsilanti (1774-1782), a fost grav avariată la cutremurul din 1802, când se dărâamă turlle și se strică bolțile, ajungând într-o stare deplorabilă. După 1804 i se fac sumare reparații, se reface numai o turlă, cea mare, și se adaugă la intrare un pridvor sprijinit pe stâlpi de lemn.

În 1827-1828, turla amenința cu prăbușirea, iar în 1832, volțile erau căzute în multe locuri. Aceste stricăciuni sunt remediate între 1827-1837, când se repară tâmpla și se acoperă biserica la exterior, tot acum s-au lărgit unele ferestre, iar cele de la turlă au fost astupate, tencuindu-se în interior.

Cutremurul din 1838 a adus iarăși biserica în stare de ruină, cu turla și acoperișul dărâmate. Ele au fost refăcute din lemn, iar în interior s-a adus mobilier nou.

În 1874, biserica a fost zugrăvită peste tot. Avea tâmplărie nouă și era învelită la exterior. Alte reparații s-au mai făcut la 1876, 1897 și în 1900.

În forma actuală, biserica a fost restaurată între 1928-1935 de arhitectul Emil Costescu, sub patronajul Comisiei Monumentelor istorice. Acum, i s-a refăcut turla cea mare, s-au adăugat cele două turlle mici, așa cum a fost inițial, a fost desființat pridvorul și s-a restaurat decorația exterioară din cărămidă aparentă. După restaurare, în 1940, a fost pictată din nou, în frescă, de Constantin Petrescu, în stil neobizantin, propriu zilelor noastre. Catapeteasma bisericii a fost și ea complet refăcută, între 1938-1942, din lemn masiv de nuc, în stil brâncovenesc, de către sculptorul Dumitru Dima.

Unele lucrări de reparații s-au făcut și după cutremurul din 1977, care a provocat fisuri la cupola principală, orizontal și vertical, pe toată grosimea zidului făcut din cărămidă, la absidele laterale și la absida Sf. Altar.

Clopotnița, situată la răsărit de biserică, a fost construită în 1589 din cărămidă, odată cu întregul ansamblu. Avea două etaje și sub ea era poarta de intrare în incintă. După 1775, s-a deschis o nouă poartă, spre partea de sud, către Curtea Arsă (Curtea domnească), care a devenit de atunci intrarea principală.

La cutremurul din 1838, partea superioară s-a prăbușit. A fost construită din nou, păstrându-se baza (parterul) vechii clopotnițe din secolul al XVI-lea.

A fost reparată radical între 1939-1940 de Comisia Monumentelor Istorice. În urma cutremurului din 1977 a suferit și ea fisuri orizontale pe toată grosimea zidului.

Casele egumenești se găseau în stânga intrării principale, pe latura de sud, și erau compuse din 10 camere, așezate pe o pivniță.

În secolul al XIX-lea, aceste case au servit, pe rând, ca depozit de alimente, apoi spital, în 1809, iar în 1821, adăpost pentru eteriștii căpitanului Macedonschi.

Casele domnești, situate în dreapta intrării principale, pe latura de nord, având două caturi (parter și etaj), au fost construite odată cu biserica, chiliile și casele egumenești. Ajungând domn, Mihai a locuit mai tot timpul aici, mănăstirea fiind întărită cu un zid împrejmuit prevăzut cu puternici contraforți la exterior.

Aceste case au mai servit drept reședință domnească în 1660, pentru Grigore Ghica, în 1738, pentru Constantin Mavrocordat și, în 1741, pentru Mihail Racoviță, iar în 1793, domnul Alexandru Moruzi a primit în locuința sa de aici pe ambasadorul englez Robert Aislie.

În 1825, după ce curtea Nouă a ars, în aceste case s-a stabilit din nou reședința domnească, pentru care scop ele au fost reparate și înnoite. Tot acum s-a refăcut și zidul de incintă al mănăstirii.

În timpul războiului ruso-turc din 1828-1829, în casele domnești și în cele egumenești a fost instalat un spital pentru soldații ruși. În 1848-1849, clădirile au fost ocupate de trupele otomane trimise de sultan ca să înăbușe revoluția din Țara Românească. Între 1855-1862, în aceste case a funcționat spitalul ostășesc al miliției și școala de medicină.

După anul 1864, în urma secularizării, ctitoria lui Mihai Vodă și-a pierdut statutul de mănăstire. Ea a devenit biserică parohială, fiind deservită de preoți de mir, iar casele domnești și cele egumenești au servit începând din 1866 ca local pentru Arhivele Statului. La începutul secolului nostru, aceste case au fost dărâmate și s-a construit în locul lor, pe vechea pivniță a mănăstirii de la sfârșitul secolului al XVI-lea, o nouă clădire pentru Arhivele Statului, care a închis priveliștea de altădată a acestui monument voievodal. Aripa de nord a acestei clădiri a fost renovată în 1940-1941.

Între slujitorii bisericii, după transformarea ei în parohie, s-au remarcat prin grija arătată față de sfântul lăcaș preoții Constantin Encescu, Ovidiu Musceleanu (decedat în 1929) și Emil Păsculescu-Orlea (mort la 19 septembrie 1967). Cel din urmă a lucrat cu osârdie la restaurarea bisericii și la înzestrarea ei. Tot prin grija lui, în 1940, s-a construit, între poarta veche și fostele case domnești, cu fonduri strânse de la enoriași plus o contribuție dată de primăria Sectorului 3, o casă parohială cu parter și etaj, care, în 1951, după arestarea preotului sub învinuiri politice, a fost evacuată și ocupată de Ministerul de Interne, instalându-se aici birourile Arhivelor Statului. Pentru munca depusă ca paroh și îmbunătățirile aduse sfântului lăcaș, Pr. Emil Păsculescu-Orlea s-a bucurat de cinstea de a fi îngropat după moarte lângă zidul exterior din partea de sud a bisericii.

După cum s-a putut vedea, din vechea ctitorie voievodală a lui Mihai Viteazul n-au mai ajuns până al noi decât biserica și parterul clopotniței, căci celelalte clădiri ridicate odată cu întregul ansamblu mănăstiresc au fost dărâmate cu vremea și înlocuite prin construcții noi. Dar și acestea, cum s-a arătat, au fost demolate în 1985, iar biserica și clopotnița, scoase din vatra lor, au fost coborâte la poalele dealului și "aruncate" între blocuri, spre a nu mai sta în calca privirilor celor ce nu suportau să vadă mărturiile credinței și ale evlaviei strămoșilor.

Biserica a rămas mai mulți ani închisă, urmare opreliștilor de tot felul ale fostelor autorități de stat, care au condiționat redeschiderea ei de finalizarea construcției întregului ansamblu urbanistic al zonei în care a fost reamplastă. Abia în 1996 s-a putut trece la

executarea unor lucrări de curățire interioară și exterioară, la montarea tâmplei și amenajarea Sfântului Altar cu cele necesare serviciului divin, pentru că, în vederea translării, biserica fusese golită de toate obiectele ei, rămânând numai zidurile.

Încheindu-se aceste prime lucrări de restaurare, s-a putut trece la sfințirea bisericii, în vederea redeschiderii ei, urmând a se face ulterior spălarea picturii interioare, reasamblarea întregului mobilier, montarea clopotnițelor și toate cele de trebuință pentru împodobirea sfântului lăcaș.

*

Începutul acestei sărbători credincioșii l-au făcut în ajun, seara, când s-a săvârșit slujba Vecerniei, cu litie și priveghere, de către preotul paroh și preoții de la parohiile învecinate, delegați de Centrul Eparhial ca să aducă dovada prețuirii față de enoriașii care, în pofida greutăților, au reușit să facă față lucrărilor de redeschidere, care le-au solicitat eforturi mari. Cu acest prilej au fost pomeniți toți credincioșii care și-au adus obolul lor la executarea primelor lucrări de reamenajare a bisericii, fără de care n-ar fi fost posibilă redeschiderea ei. A fost o seară caldă, duhovnicească, în care preoții și credincioșii laolaltă au înălțat rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru împlinirea strădaniilor lor.

A doua zi, încă de la primele ore ale dimineții, credincioșii s-au adunat în număr mare în fața bisericii, unde, la orele 9.00, Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul și soborul slujitorilor au săvârșit ritualul sfințirii, cu ocolirea sfântului lăcaș, stropirea cu aghiasmă și ungerea du Sfântul și Marele Mir, în exterior și interior. La intrarea în biserică, Prea Sfințitul Episcop Teodosie și-a plecat genunchii și a citit rugăciunile de curățire și de sfințire, implorând harul divin să coboare asupra sfântului lăcaș. Intrând apoi în Sfântul Altar, împreună cu soborul slujitor, Prea Sfinția Sa a sfințit Sfânta Masă și după la piciorul ei Actul comemorativ întocmit cu acest prilej, după ce el a fost citit mai înainte credincioșilor de către Pr. Florin Boitan. În deplină liniște și cu deosebită atenție, credincioșii au ascultat emoționantele rugăciuni de sfințire, rostite de Prea Sfințitul Episcop Teodosie, și au trecut apoi să se închine, cu evlavie și în bună rânduială, la Sfânta Masă, prin Sfântul Altar.

A urmat, apoi, Sfânta Liturghie arhierescă, răspunsurile fiind date cu multă evlavie de un grup de călugărițe de la mănăstirea Pasărea. La slujbă au asistat și reprezentanți ai Ordinului Mihai Viteazul, pentru a reaminti că în biserica Mihai Vodă se desfășura pe vremuri ceremonia înmânării acestui înalt ordin militar, precum și o delegație din partea Asociației veteranilor de război. În timpul slujbei, cei prezenți au cântat și ei răspunsurile liturgice și au rostit Crezul.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, Pr. Florin Boitan, ca delegat al Centrului Eparhial, a făcut mai întâi un scurt istoric al bisericii, scoțând în evidență momentele mai importante din existența ei, apoi a prezentat credincioșilor pe noul preot paroh și a adus mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Teoctist pentru larga înțelegere și sprijinul acordat la redeschiderea bisericii, precum și Prea Sfințitul Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul pentru dragostea cu care a venit să sfințească această veche ctitorie voievodală a Capitalei noastre. De asemenea, vorbitorul a mulțumit organelor parohiale și enoriașilor care, prin obolul lor, au contribuit la ducerea la bun sfârșit a primelor lucrări de amenajare, fără de care nu s-ar fi putut redeschide biserica.

În continuare, Prea Sfințitul Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul, talmăcind rostul adânc al slujbei sfințirii, cu tot ceremonialul care a însoțit-o, a rostit un ziditor cuvânt privind învățătura ortodoxă despre biserică, loc al întâlnirii credincioșilor cu Dumnezeu în rugăciune, plin de prețuire și înălțătoare îndemnuri duhovnicești.

Arătând că biserica este centrul vieții religioase a credincioșilor, unde Mântuitorul Hristos săvârșește sfințirea tuturor celor ce cred în El, fapt pentru care ea este numită "casa lui Dumnezeu și poarta cerurilor" (Fac., 28, 17), Prea Sfinția Sa a subliniat că Biserica se roagă pentru toți fiii săi, vii și morți, neuitând pe nimeni. Din ea și prin ea se revarsă toate darurile lui Dumnezeu pe care credincioșii le pot înmulți prin rugăciune și fapte creștinești. În biserică, poporul a dobândit credință în Dumnezeu și dragoste de țară și de pământul străn oșesc. De aceea, credincioșii au ținut totdeauna la Biserică și la preoții care poartă grijă de ea.

Prea Sfințitul Episcop Teodosie a adus cu sine și binecuvântarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist pentru credincioșii enoriei, felicitând pe toți ostenitorii pentru redeschiderea bisericii și îndemnându-i să continue cu stăruință și spirit de jertfelnicie răvna pentru desăvârșirea lucrărilor de înzestrare și împodobire a sfântului lăcaș cu toate cele necesare cultului divin ortodox, dar mai ales să-l încălzească cu sufletele lor, păstrând credința strămoșască și apărând-o de toate rățirile sectare ce ne asaltează astăzi din toate părțile, mai mult ca altădată.

În încheiere, Prea Sfinția Sa a adresat tuturor celor de față doriri de bine și spor în desăvârșirea a toată fapta cea folositoare, spre slava Bisericii lui Hristos și propășirea neamului nostru, apoi, din încredințarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, a hirotesit iconom pe preotul paroh Adrian Beldianu, ca răspaltă cuvenită pentru vredniciile acumulate în activitatea pastorală de până acum și pentru însușirile de bun slujitor și chivernisitor al celor încredințate lui de obște.

După cuvântul Prea Sfințitului Episcop Teodosie a urmat miruirea, în timpul căreia cei prezenți au intonat cântări bisericești ortodoxe tradiționale.

S-a săvârșit, apoi, un Polihroniu pentru Întăistătorul Bisericii noastre, pentru Prea Sfințitul Episcop Teodosie și soborul slujitor, și pentru toți dreptmăritorii creștini, urmat de slujba parastasului pentru ctitorii și slujitorii bisericii, cei din veac trecuți la Domnul.

În această atmosferă de evlavie a luat sfârșit sărbătoarea plină de înălțare sufletească și de trăire duhovnicească a sfințirii bisericii Mihai Vodă, care a marcat reluarea serviciului divin, după o întrerupere de nouă ani, în această ctitorie voievodală veche de patru veacuri. Ea va rămâne întipărită în amintirea credincioșilor și în istoria parohiei, constituind temei de sporire și pe mai departe a dreptei credințe strămoșești în sufletele lor.

Gh. Vasilescu

ÎMPREUNĂ-LUCRARE ȘI RESPONSABILITATE.

Sedința anuală a Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

Locul și rolul Adunării în viața Bisericii nu sunt deloc neglijabile. Despre aceasta mărturisesc atât *Legiurile Bisericii Ortodoxe Române* (București, 1953, p. 27-29), cât și situația vie a zilelor noastre, așa cum s-a observat și la recenta ședință anuală a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor (14 decembrie 1994). În fapt, sesiunea aceasta nu s-a limitat doar la obișnuita examinare a raportului general anual întocmit de Consiliul Eparhial, ci a fost prilejul reliefării diverselor probleme care confruntă și — am putea spune — provoacă Arhiepiscopia Bucureștilor, Biserica noastră și societatea românească în întregul ei.

După oficierea îndătinatului Te Deum în paraclisul Palatului Patriarhal, de către Prea Sfințitul Episcop Teodosie, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, membrii

Adunării Eparhiale au trecut în sala de ședințe din Palat, unde Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Adunării, a invitat pe membrii Secretariatului General să-și ocupe locurile spre a face apelul nominal al deputaților. Numărul de constituire fiind întrunit și constatându-se prezența, potrivit art. 106 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, a părinților și a domnilor consilieri ai Centrului Eparhial, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit cuvântarea inaugurală a lucrărilor.

În cuvântul său, Părintele Patriarh a arătat că prezentele lucrări ale Adunării au drept scop analiza împlinirilor și a dificultăților pe care le-a întâmpinat activitatea eparhială în anul 1994, precum și creionarea priorităților pentru anul 1995. Cu asemenea prilejuri se cuvine, de fiecare dată, să aducem fierbinte mulțumire lui Dumnezeu pentru toate și mai ales pentru că Biserica noastră, moștenitoare a unei bogate tradiții și vieți de mărturisire și de sfințenie, continuă să contribuie în mod esențial la renașterea societății românești, la renașterea în Duh și Adevăr a tuturor membrilor Bisericii.

Aflându-ne în luna decembrie — ~~a continuat Părintele Patriarh~~, — se cuvine, în același timp, să ne aducem aminte de jertfele de acum cinci ani, când, ca la un semn și un cuvânt dumnezeiesc, tinerii și vârstnicii au zdrobit dictatura comunistă. Precum în toate momentele cruciale din istoria noastră, și acum au fost jertfe; mai mult, a fost voia lui Dumnezeu ca această jertfă să fie neprihănită, să fie tânără. Acești tineri, părtași în mai mare sau mai mică măsură la valorile veșnice ale neamului nostru, au dat expresie credinței și curajului, conștienți că fără jertfă nu există izbăvire. După momentul de reculegere și rugăciune, propus de Prea Fericitul Părinte Patriarh în memoria eroilor acelor zile ale facerii din nou a țării, Întâistătorul Bisericii noastre a evocat efortul continuu al Bisericii de a-și săvârși misiunea înfrângând valurile și furtunile, cataclismele sufletești, prin harul dumnezeiesc, căci Hristos lucrează în Biserică. Prin darurile Cincizecimii, pe care le poartă de două mii de ani, Biserica aduce tuturor celor însetați și deznădăjduiți îmbărbătare, iar celor bolnavi sufletește și trupește însănătoșire. Biserica, Trupul văzut al lui Hristos, sfințește lumea, sufletul, viața omului, întreaga creație; ea ridică și îndreaptă, înalță și mângăie, ea naște fii și fiice duhovnicești. Biserica e mamă spirituală, leagăn sfânt, Betleem duhovnicesc. De aceea e cutezător a spune că noi susținem Biserica — noi o slujim, și fiecare primește de la ea și în ea puterea slujirii.

Despărțit de Biserică, ~~a continuat Părintele Patriarh~~, omul și-a pierdut identitatea de coroață a făpturii, de purtător al luminii lui Hristos și al chipului Sfintei Treimi; astfel s-a însingurat. Prin secularizare, prin ispitele științei și ale tehnicii, omul s-a îndepărtat de Dumnezeu, distrugându-se pe sine și creația întregă. Astăzi, trebuie să lucrăm spre recăștigarea acestei identități, spre revenirea societății în Biserică. Prin iubire, adevăr și har, Biserica se străduiește să promoveze mereu identitatea și valoarea persoanei umane. Noi slujim cu nevrednicie Biserica, dar și cu ajutorul lui Dumnezeu; numai cu puterea Lui, pe care o invocăm continuu, ne adunăm în Biserică, în slujirea și responsabilitatea la care suntem chemați. Fiecare pas înainte e o chemare spre sporirea în această identitate și slujire bisericască. De aceea, se cuvine ca și această ședință să fie închinată regăsirii acestei identități, spre împreună-lucrarea și responsabilitatea tuturor în Biserica Mântuitorului nostru Iisus Hristos. ↑

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a informat pe cei prezenți în legătură cu ședința Consiliului Eparhial, care a alcătuit lucrările și raportul general pentru ședința Adunării. Reamintind comisiile de lucru, Părintele Patriarh a indicat fiecareia sala unde să se retragă spre examinarea rapoartelor alcătuite de sectoarele de resort.

După examinarea pe comisii de lucru, Rapoartele comisiilor bisericească, culturală și economică au fost prezentate apoi în plenul Adunării de către respectivii raportori, oglindind activitatea sectoarelor Centrului Eparhial și planurile de perspectivă ale acestora.

Afirmând necesitatea cunoașterii tuturor acestor anăunțe, Părintele Patriarh a invitat pe membrii deputați să ia cuvântul pentru a formula eventuale observații sau propuneri. Au luat cuvântul următorii deputați (în ordinea înscrierii la cuvânt): *Pr. Prof. Nicolae Bordașiu* (dificultățile cu care Biserica se confruntă trebuie rezolvate prin împreună-lucrare; necesitatea rugăciunii continue pentru patrioții basarabeni închiși la Tiraspol și a ajutorului pentru Biserica Basarabiei; lipsa cărții religioase pentru copii și tineret, dar și a buletinelor parohiale, atât de necesare desfășurării misiunii Bisericii, mai ales în mediu urban); *Pr. Mihai Petrescu* (impunerea disciplinei bisericești în cazul preoților privatizați, care încălcaă monopolul bisericesc și concurează neloial activitatea Centrului Eparhial; problema călugărilor vagabonzi și cerșetori și necesitatea unei evidențe a monahilor desemnați de mânăstiri, cu acordul centrului Eparhial, spre strângerea ajutoarelor; necesitatea înființării unui departament cultural la nivel patriarhal, abilitat să susțină poziția oficială a Bisericii în mass-media, să controleze accesul preoților și al teologilor la emisiunile televizate și să coordoneze strategia Bisericii întru apărarea dreptei credințe; eliminarea deficiențelor din activitatea pastorală printr-o mai mare disponibilitate față de credincioși, prin regularitatea vizitelor pastorale, prin ținuta vestimentară și familială a preoțimii; adoptarea fermității față de cazurile de indisciplină canonică și imoralitate; necesitatea unei conferințe anuale cu preoții, la nivel eparhial, și nu numai pe protoierii; necesitatea recensământului parohial, ca mijloc de conștientizare a credincioșilor în ce privește apartenența și identitatea lor bisericească, dar și ca mod de contracurare a prozelitismului sectar); *Acad. Virgil Cândea* (organizarea unui ajutor susținut față de românii ortodocși din Ardeal, în special a nou-înființatei eparhii a Covasnei și Harghitei, zonă în care s-a dus și se duce în continuare o acțiune de maghiarizare forțată; Comisia Culturală a Adunării trebuie să se ocupe de afirmarea dreptului Bisericii asupra majorității obiectelor patrimoniale datând din evul mediu românesc, perioadă în care nici o manifestare culturală nu era despărțită de Biserică; importanța Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., instituția cea mai autorizată în editarea de carte bisericească și de teologie; stăruința în reconstruirea bisericilor demolate din Capitală și refacerea monumentelor bisericești dezafectate în timpul regimului comunist); *Dl. Octavian Ghibu* (vigilență și acțiune față de formele subtile ale prozelitismului sectar; deschiderea bibliotecilor bisericești marelui public cititor; spre mai buna coordonare a activității predării religiei în școlile de stat, organizarea unor legături permanente și chiar întâlniri trimestriale cu cei acreditați ca profesori suplinitori; lipsă de interes în promovarea valorilor noastre artistice și culturale în magazinele de obiecte bisericești); *Dl. Gheorghe Dăncescu* (poporul român e popor creștin, iar unitatea lui este dată de credință. Forțele care ne doresc dezbinăți național acționează prin lovirea Ortodoxiei. Chiar statutul facultativ al religiei în școală e o asemenea lovitură; promovarea credinței strămoșești e luptă pentru unitatea poporului român); *Dl. Traian Dimache* (necesitatea unei mai strânse colaborări între Biserică și Armată; importanța cântării omofone în biserici); *Prof. Emilian Popescu* (importanța unei legături directe între Sfântul Sinod, Centrele Eparhiale și parohii pentru o mai eficientă și concertată acțiune misionară și pastorală; necesitatea unei griji sporite față de școlile de cântăreți bisericești, întrucât, nesuștinută cultic, credința nu poate rezista; luarea de măsuri pentru protejarea patrimoniului bisericesc, ținta multor interese materiale); *Pr. Dobrescu Valeriu* (rugămintea preoților din Protoieria Câmpina și a credincioșilor din parohia Sinaia pentru rezolvarea ncintârziată a cazului de indisciplină canonică a celor doi preoți ai parohiei); *Pr. Prof. Constantin Galeriu*

(necesitatea conștientizării ortodoxe a intelectualității — departe de popor și de Ortodoxie, intelectualii sunt astăzi dezorientați spiritual și pradă ușoară pentru sectele religioase; importanța acțiunii concertate în parohii a asociațiilor creștine, ca: ASCOR, Frăția Ortodoxă Română, Oastea Domnului; posibilitatea ca manualele de religie să fie plătite de parohii și distribuite gratuit copiilor din școli); *Protoiereu Ilie Vasile* (editarea la prețuri accesibile a manualelor de religie, pentru ca parohiile să poată suporta achiziționarea lor; controlul preoților care participă la emisiuni televizate; impunerea cu fermitate a monopolului bisericesc, pentru protejarea activității la nivelul parohiilor și al protoierilor); *DI. Remus Tunăru* (necesitatea distribuirii gratuite a manualelor școlare, ca mijloc de stăvilire a propagandei eterodoxe; părăsirea stereotipiei în activitatea pastorală și în strategia economică a parohiilor; o ieșire curajoasă și continuă a preoțimii și o implicare activă în problemele administrației locale); *Pr. Prof. Dumitru Popescu* (nevoia unui număr sporit de preoți și a disciplinei bisericești, prozelitismul fiind favorizat de cele mai multe ori de iresponsabilitatea și incompetența preoților; necesitatea unui program liturgic și duhovnicesc obligatoriu pentru viitorii preoți; importanța schimbării de atitudine și activitate a organizațiilor creștine studențești, care nu se mai ocupă de scopuri politice, ci de integrarea tineretului în viața Bisericii; activarea comitetelor parohiale prin asistenții sociali care se pregătesc la Facultatea de Teologie, spre revigorarea parohiilor ortodoxe. Integrarea tineretului în viața și lucrarea Bisericii înseamnă și recăștigarea identității creștine, a libertății în Duhul lui Dumnezeu, dar și modul cel mai direct și eficient prin care Biserica poate lucra asupra omului și a societății; de aceea, se impune înființarea la nivel patriarhal a unui departament al tineretului, așa cum a propus Raportul întocmit de Sectorul Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor).

Răspunzând tuturor vorbitorilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh a arătat că toate aceste probleme frământă permanent conducerea Bisericii și a menționat eforturile depuse în aceste direcții, mulțumind deputaților pentru implicarea și hotărârea exprimate în luările de cuvânt. De aceea, a continuat Părintele Patriarh, trebuie să rămânem în Biserica cea una, pe care porțile iadului nu o vor birui, pentru că numai așa se pot concentra eforturile în vederea realizării celor hotărâte de Adunare. Nimic nu se poate împlini decât în libertate și disciplină, în duh de solidaritate euharistică și canonică.

D. Costache

BISERICA ȘI ȘCOALA

PARTICIPAREA PEA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST, PATRIARHUL BISERCII ORTODOXE ROMÂNE, LA DESCHIDERA ANULUI ȘCOLAR 1994-1995

Pentru școala românească în general, dar mai ales pentru Liceul Teoretic "Mihai Eminescu" din București, ziua de 15 septembrie 1994 a fost nu numai momentul deschiderii porților școlii pentru elevi, ci și un moment solemn de bucurie pentru că începutul ostelnelor cărturărești, ale predării și ale învățării au fost binecuvântate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, precum și de înalte fețe bisericești de peste hotare: Prea Sfințitul Theodor, Episcop de Cyrene, din partea Patriarhiei Alexandriei și a întregii Africi, și Prea Sfințitul Episcop Serapion, din partea Bisericii Ortodoxe Coptă a Egiptului. Invitația de a participa la festivitatea de deschidere a anului școlar a fost adresată înalților oaspeți de Dl. Inspector școlar coordonator Aurel Popescu, din cadrul Inspectoratului Școlar al Sectorului 4, și de direcțiunea Liceului, respectiv Prof. Mihaela Cetățeanu, director prim, Înv. Lucia Mutafei și prof. Nicușor Udrea, directori adjuncți și inimoși organizatori ai acestei sărbători.

În jurul orei 10,00, înalții oaspeți au fost întâmpinați de conducerea Liceului și conduși, printre șiruri de copii cu flori în mâini, spre cabinetul directorilor. Prea Fericitul Părinte Patriarh a purtat discuții pe teme importante cu reprezentanții Ministerului Învățământului, Prof. Emil Pop, Director General, Prof. I. Ursu, Inspector de specialitate, Prof. Florin Deac, Inspector General al Inspectoratului Municipiului București, iar din partea Administrației de Stat cu Prefectul Capitalei și cu Primarul Sectorului 4.

După aceste momente, oaspeții au fost invitați în curtea interioară a Liceului, în mijlocul unei mulțimi de copii și de părinți care așteptau cu nerăbdare începutul festivității.

Slujba de sfințire a apei mici și rugăciunea de binecuvântare a noului an școlar au fost săvârșite chiar de Părintele Patriarh. După oficierea slujbei, Dna. Prof. Mihaela Cetățeanu, directoarea liceului, a prezentat părinților și copiilor pe înalții oaspeți din partea Patriarhiei Române, a Ministerului Învățământului și din partea Administrației de Stat, mulțumindu-le totodată pentru dragostea și bunăvoința pe care au avut-o. Au urmat apoi scurte cuvântări din partea oaspeților prezenți, remarcându-se nota de profundă bucurie și încântare pentru aceste momente sublime, dată de cuvintele rostite de cei doi ierarhi străini, care, la rândul lor, au binecuvântat începutul noului an școlar.

Subliniind cu multă căldură semnificația profundă a acestor clipe, Prea Fericitul Părinte Teoctist a rostit următoarele:

✓ **Iubiți copii și tineri,
Doamnă Directoare,
Domnilor profesori,
Onorați reprezentanți ai autorităților,**

Sunt cu adevărat emoționat fiindcă, pentru prima dată după jertfele tinerilor din decembrie 1989, particip, în acest cadru impresionant, la deschiderea anului școlar la o școală din Capitală, revenind la duhul credinței strămoșești, prin rugăciunile înălțate acum.

Din acest loc, simbolic, îndreptăm gândul și dragostea către toți pruncii neamului nostru românesc, către toți tinerii care acum pășesc pe porțile școlilor, unii, cei mici, pentru prima dată în viața lor. Mă gândesc cu emoție la acești tineri elevi, și mă întreb împreună cu toți cei ce ne aflăm aici, ce acumulează ei, ce adună în inimile lor atât de curate și de gingașe cu prilejul acestei deschideri de an școlar, ce vor reține din această imagine cuprinzând chipurile purtătorilor și propunătorilor de valori: Biserica, Profesorii și Părinții lor. Nu este și nu poate fi o clipă mai frumoasă în viață decât aceea pe care o trăiește copilul când pășeste pe poarta școlii și nu poate fi o satisfacție mai mare pentru părinți decât atunci când își văd pruncii plecând cu bucurie la școală și venind apoi acasă cu noi și noi agonisiri necesare vieții.

Asemenea clipe le-am trăit fiecare din noi și ele s-au întipărit pentru totdeauna. Acum când acești elevi ne privesc cu nesaț, poate pentru prima dată, pe noi, reprezentanții Bisericii strămoșești, împreună cu dumneavoastră, părinții lor din școală, aceste momente se vor imprima în ființa lor. Chipurile lor sunt imaginea vie a neamului nostru; ca fiii și continuatori, ei vor afla că el a dat în istorie valori nu numai de mărimea celui ce este pe frontispiciul acestei școli, poetul nostru național, Mihai Eminescu, dar a dat valori creștinătății prin jertfa pentru credință și pentru apărarea pământului străbun. Trupurile ostașilor români au rămas, cum știm, nu numai la Mărășești, Oituz sau Mărăștii, nu numai la Plevna și Vidin sau în alte locuri de veșnică pomenire, dar au rămas departe până dincolo de Nistru, în Siberia și în toată Europa, străjuii la căpătâi de crucea învierii neamului Românesc. Dar copiii și tinerii din fața noastră ne amintesc de fiii domnitorului martir Constantin Brâncoveanu, dintre care cel mai mic, Matei, de vârsta unora de aici, a ascultat cuvântul încurajator al părintelui său, zdrobit de moartea celorlalți trei mai mari, și n-a scăpat de tăierea capului, ci, cu bărbăție a dobândit coroana muceniciei pentru viața cea veșnică.

Așadar, avem în istoria noastră, iubiți copii și iubiți tineri, pilde de virtute ale fiilor acestui popor român, curat cu inima și cu sufletul, care a dat lumii mari învățați, cărturari, sfinți și martiri. Ne gândim, în primul rând, și e locul să ne gândim aici, la Mihai Eminescu, cel fără asemănare în inspirația dumnezeiască. El a fost acela care a spus că "Biserica Ortodoxă Română este mama duhovnicească a poporului român". Mihai Eminescu, poet fără de asemănare în harul exprimării celor mai profunde adevăruri prin dulceața versului, a ajuns la această înălțime de cugetare pentru că a constatat că, de-a lungul istoriei, Biserica strămoșească, Biserica Ortodoxă, a fost ca o adevărată mamă pentru poporul român. Cu el a împărtășit ea bucuriile, dar și durerile și lacrimile fiilor lui, ea i-a călăuzit pașii prin zbuciumul istoriei și, prin darul Duhului Sfânt, i-a dat curaj, i-a dat nădejdea de mai bine, i-a revărsat în gând și faptă iubirea, despre cae Sfântul Apostol Pavel spune că nu pierе niciodată (I Corinteni, 13, 8). Un popor cae iubește alt popor, care nu râvnește pământul sau bunul altuia, dincolo de hotarele sae străbune, care face bine și dă altuia ajutor, acela este un popor care s-a hrănit de-a lungul istoriei din cuvântul lui Dumnezeu. Așa a fost cunoscut numele românesc pără

în Alexandria Egiptului, la Ierusalim și la Muntele Sinai, la Constantinopol și Muntele Athos, prin daniile și credința domnitorilor români.

Nu întâmplător se află aici, cu noi, doi înalți ierarhi ai Bisericilor Ortodoxe din această parte a lumii, din Egipt, de acolo unde Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, prunc fiind, Și-a salvat viața Sa, a noastră și a lumii, atunci când a fugit de furia lui Irod. De acolo, din Egipt, a pornit, așadar, bobul de cuvânt creștin, semănat de Sfinții Apostoli în toată lumea, iar la noi de Sfântul Apostol Andrei. De aceea, mă bucur că în această zi de început de an școlar îi avem alături de noi pe acești soli ai Ortodoxiei din Orient, P.S. Theodor de Cyrene și P.S. Serapion. Prezența noastră, a reprezentanților Ministerului Învățământului și ai celorlalte autorități, este mărturia sprijinului pentru bunul mers al școlii românești.

Cu toții suntem în slujba valorilor poporului nostru, a libertății dobândite prin jertfă, în slujba luminii lui Hristos. Nu putem înainta în istorie, nu putem să ne izbăvim de grelele încercări prin care trecem, noi și lumea întreagă, fără credința în Dumnezeu. Mântuitorul Hristos a potolit valurile pe Marea Galileii când ucenicii erau înfricoșați și L-au rugat să-i ajute, să-i izbăvească (Matei, 8, 24-26). Astăzi, marea lumii este înfuriată de valuri mari, amenințătoare. Zeci de mii de ființe omenești sunt nimicite, milioane de prunci se pierd în chiar pântecul maicii lor. Sunt păcate strigătoare la cer. Numai cu lumina credinței în Dumnezeu, numai prin legătura cu sfânta Biserică putem să ne asigurăm dănuirea în istorie, în lume și în Europa.

De aceea, acum, la început de an școlar, cu toată dragostea, respectul și prețuirea mea pentru toți cei care se ostenește la această școală și la celelalte școli din țară, vă împărățesc binecuvântări și îndrept rugăciuni către Dumnezeu, să ajute fiilor neamului nostru să crească în credință, în virtute, în curățenie și în știință. Sunt încredințat că devotamentul profesorilor, care însemnează mult pentru creșterea fiilor Bisericii noastre în credința strămoșească a neamului nostru, va aduce rezultate bogate.

Să nu precupețim, iubiți părinți, cheltuielile pentru a da copiii la școală. Cel mai de preț bun pe pământ este sufletul și atâta timp cât sufletul este luminat, el e întreg, iar trupul va fi întreg atâta vreme cât sufletul va fi sănătos. Astfel, fiii neamului nostru vor fi sănătoși, frumoși, întregi și cu mintea, și cu trupul, spre veșnica dănuire a neamului nostru.

Vă doresc tuturor, iubiți copilași, iubiți tineri elevi, binecuvântarea lui Dumnezeu, și să aveți totdeauna credința că Dumnezeu va ocroti viața voastră, a părinților voștri și a neamului nostru românesc.

Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu, cu harul Sfântului Duh, binecuvântând începutul acestui nou an școlar. Amin!

*

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh a pășit spre carul elevilor stropindu-i cu aghiasmă, binecuvântându-i și îmbrățișându-i cu părintească dragoste. Clipe de fierbinte emoție în sufletul părinților, bucușoși să primească binecuvântarea Părintelui Patriarh, chip al iubirii Tatălui ceresc.

La final, copiii au primit iconițe, Mica Biblie, cărți de rugăciune, ș.a. În jurul orei 12,00, înalții oaspeți și-au luat rămas bun de la întreaga asistență, mulțumind conducerii școlii pentru eforturile organizatorice depuse.

Pe drumul de întoarcere spre Palatul patriarhal, Prea Fericitul Părinte Patriarh și ierarhii oaspeți au vizitat și au admirat frumusețea și echilibrul arhitectonic al bisericii Sfântul Ilic-Rahova, precum și valoroasa pictură interioară, acum restaurată, aparținând pictorului Gh. Tattarescu. Prin strădaniile P.C. Pr. Consilier Cultural Mihai Hau,

biserica, monument istoric și de artă, supusă într-un timp pericolului demolării și apoi degradării, a încântat privirile oaspeților prin frumusețea podoabelor sale, prin curățenia și atmosfera de liniște dumnezeiască.

Drd. Valentin Bădescu

PERSPECTIVE ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI RELIGIOS ÎN ȚARA NOASTRĂ. PE MARGINEA UNUI SEMINAR INTERNAȚIONAL DE PEDAGOGIE RELIGIOASĂ

În perioada 24-26 octombrie 1994 s-au desfășurat la București lucrările celei de-a III-II-a sesiuni a Seminarului de Pedagogie Interculturală Religioasă, sub înalțul patronaj al D-lui Daniel Tarschys, Secretar general al Consiliului European, acțiunea fiind organizată de Asociația Europeană a cadrelor didactice și sponsorizată de AIDROM — România.

Lucrările seminarului s-au ținut în limbile: română, franceză, engleză și germană, și au fost onorate de prezența unor înalți ierarhi, rectori, decani și profesori de la facultățile de teologie din țară, directori și profesori ai seminariilor teologice, reprezentanți ai Ministerului Învățământului și Secretariatului de Stat pentru Culte, profesori de religie și de alte specialități, medici, sociologi, psihologi, ș.a., reprezentând diverse confesiuni din țară și de peste hotare.

În conținutul programului au fost cuprinse mesaje din partea șefilor de culte și a diverselor organizații, conferințe, comentarii, discuții, vizionarea unor casete video, ș.a.

Luni, 24 octombrie 1994, lucrările seminarului au fost deschise cu binecuvântarea Prea Sfințitului Teodosie Snagoveanul, Episcop-vicar al Sfintei Arhiepiscopii de București, care a transmis și mesajul către participanți al Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

După rostirea mesajelor, s-a trecut la dezbaterile următoarelor teme:

Învățământul religios în școlile publice (Tradiție — situația actuală — perspective interculturale în România). În cadrul acestei teme s-au discutat următoarele: cultele trebuie să se prezinte în școli cu viziunea unității de credință pe care Hristos a arătat-o în Evanghelie; Bisericele s-au străduit pe măsura posibilităților să editeze programe analitice și manuale, urmărind totodată pregătirea cadrelor de specialitate pentru predarea Religiei. În perspectivă se va urmări alcătuirea unei programe analitice pentru licee; istoria învățământului religios din România arată că acest fel de învățământ a cerut întotdeauna și formarea unui spirit de înțelegere între confesiuni.

Tema *Învățământul religios în școlile publice din Europa Occidentală* a prilejuit comentarea sistemului de organizare a învățământului religios din Austria.

În cadrul dezbaterilor privind *Perspectivile pentru realizarea dimensiunii interculturale europene în materie de educație și cultură prin învățământul religios* au fost evidențiate următoarele aspecte: experiența fiecăruia ne poate duce la încrederea în adevărul ecumenism, care poate rezolva problemele actuale ale lumii. Când acest spirit va fi înțeles, multe din problemele umanității vor dispărea; dimensiunea interculturală europeană va trebui să treacă barierele confesionale, pentru că dacă vom accentua diferențele religioase, nu vom atinge scopul nobil pe care și-l propun Biserica și științele pedagogice; în ceea ce privește respectarea opțiunii confesionale, se pune problema factorilor care-i determină pe oameni să se situeze în cadrul spiritual și de tradiție al unei religii sau să-și modifice convingerile religioase; a fost combătut și condamnat sectarismul modern care falsifică legătura dintre om și Dumnezeu (prin mentor — guru); tineretul de azi fiind îndemnat către abandonul complet și lipsa de angajare față de

responsabilitățile sociale. Față de fenomenul sectar s-a accentuat necesitatea formării tineretului cu o gândire distinctivă.

Marți, 25 octombrie 1994. În ziua a doua a lucrărilor Seminarului s-a discutat tema: *Formarea profesorilor de religie și a asistenților sociali și medicali în cadrul Învățământului de cult*, asupra căreia s-au făcut următoarele referiri: necesitatea ca învățământul religios să fie predat de oameni pregătiți nu numai din punct de vedere teologic, ci și pedagogic — deoarece harisma predării nu o posedă oricine; misiunea de profesor de Religie nu trebuie făcută din interes material, ci prin prisma unei vocații pline de dăruire; pentru a realiza o operă educativă, însuși educatorul trebuie să fi ajuns la plenitudinea umană și creștină, conform criteriului că nu poți să dai ceea ce nu ai; astăzi există pericolul ca profesorul de Religie să caute exemple, istorisiri din afara Revelației, a vieții și a tradiției Bisericii; o deosebită atenție s-a acordat procesului de formare a asistenților sociali și medicali, subliniindu-se faptul că în România nu avem încă formele avansate de organizare ca în apusul Europei, totuși, statul și Bisericele sprijină atât înființarea școlilor speciale pentru asistență socială, cât și înalta calificare a cursanților; s-a constatat că trebuie elaborat un statut de funcții și atribuții ale sistemului social, lucru cerut de mediile foarte diferite și problemele deosebite cu care se va confrunta (grupele umane care trăiesc la marginea societății: handicapați, bătrâni singuri, paralizați, copii abandonați, ș.a.); necesitatea împrumutării unor modele de organizare a activităților de asistență socială ca în Elveția și Germania, țări în care asistenții sociali sunt prezenți în școlile de stat și în cele confesionale; s-a constatat că în prezent există fenomenul pozitiv al diversificării profilurilor și specialităților privind asistența socială, mai ales în școlile de profil patronate de culte; s-a pus în evidență misiunea de caritate și morală a Bisericii Ortodoxe Române, care s-a implicat întotdeauna în viața socială a acestui popor.

Miercuri, 26 octombrie 1994. Ziua a treia a lucrărilor a prilejuit dezbaterile temei: *Renașterea spirituală și morală a societăților noastre prin educația religioasă, în perspectivele unei pedagogii interculturale europene bazate pe un real ecumenism: unitate în diversitate — toleranță — dragoste*, în cadrul căreia s-au luat în discuție următoarele aspecte: necesitatea ca elementul religios să fie transpus în învățământ și în educație; interculturalitatea a fost definită ca unitate în diversitate, fenomen cultural în care identitatea este păstrată în unitate, dar și cu respectarea diversității. Din punct de vedere pedagogic, accentul va trebui să cadă pe valorile proprii ale confesiunii respective, receptate încă din familie, acolo unde se produce pentru prima dată "mobilizarea spirituală" a copilului; renașterea spirituală nu se poate face fără vocația unei pedagogii a credinței, în meditație spirituală, pentru că nu poate fi profesor de Religie acela care nu crede în izbânda binelui; Biserica este singura în măsură să pună bazele unei formări morale și, în etapa actuală, Bisericele au griji, nevoi și greutăți comune. Acum e mai necesară ca oricând realizarea unității în diversitate; totodată trebuie să accentuăm caracterul patristic al educației, care anulează exclusivismul de orice fel (în spiritul toleranței religioase a românilor), urmărind însă adâncirea în credință, până la acea smerenie care îi va face pe toți să spună împreună "Doamne, miluiește!"; nu relativizarea credințelor sau a deosebirilor confesionale este calea cea bună, ci experimentând din plin experiența religioasă a confesiunii fiecăruia, să ajungem la acea certitudine calmă în participarea fiecăruia la adevărul credinței; realizarea pedagogiei interculturale poate fi sprijinită printr-un alt concept — intelectualitate ecumenică, care înseamnă o libertate și mobilitate spirituală și misiunea îndreptată spre semenii.

În finalul dezbaterilor s-au tras concluzii, subliniindu-se și principalele direcții de urmărit: Bisericele, împreună cu factorii responsabili din partea statului, au datoria să supravegheze și să sprijine permanent procesul de generalizare a învățământului religios

din România, element de cea mai mare importanță în derularea procesului de renaștere spirituală a întregii societăți; formarea în școlile teologice a profilului spiritual și intelectual al viitorului profesor de religie și al asistentului social este obiectiv de mare importanță pentru toate cultele din țara noastră; necesitatea aprofundării propriei tradiții, de a articula propria spiritualitate, mai întâi într-un context cultural specific, pentru a ajunge la interculturalitate atât pe plan pedagogic, cât și de misiune.

Intervenții valoroase în cadrul dezbaterilor au avut, din partea Bisericii Ortodoxe Române, P.S. Teodosie, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu; Pr. Prof. Nicolae Buga și Pr. Prof. Dr. Dorin Oancea — ca organizatori, Prof. Anastasia Popescu ș.a., iar din partea celorlalte culte: Pr. Prof. Dr. Isidor Mărtinică, Prof. Dr. Zoltan Galfy, Pr. Prof. Zoltan Albu, Acad. Prof. Dr. Nicolae Cajal, Dl. Trandafir Sandu, Pr. Dr. Zarech Baronian, Prof. Dr. Anat Kalman, Prof. Rel. Franz Trimmel (Austria), ș.a. Din partea Ministerului Învățământului a luat cuvântul Dl. Insp. Gen. Gheorghe Felea; din partea Universității București: Prof. Univ. Dr. Emil Constantinescu.

La închiderea lucrărilor seminarului au fost avansate următoarele propuneri: obligativitatea învățământului religios la clasele I-VIII să fie cerută printr-un memoriu înaintat Parlamentului; în școli să se țină colocvii sau dezbateri cu profesorii celorlalte discipline, privind relația dintre religie și știință, ș.a.; elaborarea unui statut bine definit al asistentului social care va activa în școlile de stat; strângerea opțiunilor să se facă o singură dată sau la începutul ciclului de studii.

Drd. Valentin Bădescu

“GLASUL BISERICII” VĂ RĂSPUNDE: TAINA CRĂCIUNULUI

Problematika legată de Crăciun are diverse aspecte și poate că aceia care o sesizează integral sunt mai mult copiii, după cum mărturisesc întrebările pe care le pun părinților, profesorului de religie și, bine înțeles, preotului. Dincolo de sterilele dispute lingvistice (al căror sfârșit e greu de întrevăzut) privind originea cuvântului sau a obiceiului, la care copilul este indiferent, el trăiește Crăciunul ca taină, ca timp al sfințelor mistere și ca bucurie negrăită. Adică o atitudine apofatică, în cea mai bună tradiție a creștinismului răsăritean, aproape părăsită de adulți și chiar de specialiști: teologi și preoți. De fapt, modul în care percepem astăzi Crăciunul e laicizat, secularizat. Și numai privirea unui copil sau a unui sfânt (a nu se trece prea ușor peste textul din Matei, 18, 3) , a omului despătimit, întrezărește dimensiunea amplă a acestei problematice.

Semnul căderii din percepția reală a Crăciunului este lipsa unui sentiment al tainei și, în consecință, absența întrebărilor. Or, numai copilul se îndoiește, freacă și se întreabă: există Moș Crăciun? Cine e Moș Crăciun? Ce face Moș Crăciun? Cum trebuie să-l primim? Întrebări la care adultul râde în sine și răspunde în ascuns mereu cu *nu*, de prea puține ori — și bine face — având necuviința de a-i spune ceea ce el consideră *adevăr*: că Moș Crăciun nu există și că e, doar așa, o tradiție... Dar trebuie să avem curajul a spune că numai prin focul întrebărilor copilului capătă sens și preocupările *serioase* amintite mai sus.

Între cine e Moș Crăciun și ce e Crăciunul

Entuziasții teoriilor lingvistice uită esențialul: creștinismul (și cu evidență cel răsăritean) nu e o tradiție eclectică sau un sistem doctrinar care precia fără criteriu ori în

lipsa unui criteriu transcendent (revelația). În *Omilia către tineri*, Sfântul Vasile cel Mare a arătat modul preluării prin invocarea exemplului albinei care nu coboară în orice floare și din floare ia numai ceea ce trebuie. Așa și în cazul lui Crăciun. Că are vreo legătură cu butucul arzând în noaptea dinaintea solstițiului de iarnă, dacă vine de la *calatio* ori de la *creatio* sau dacă e toate acestea la un loc, creștinismul nu pricepe nimic ca atare, ci pe toate transfigurându-le și umplându-le de sens, de înțelesul Împărăției. Copilul, a cărui intuiție creștină, ilustrând mentalitatea alecătuitorilor de colinde, depășește, cum am spus, percepția elaborată a maturilor, se referă la Crăciun ca la o *persoană*, nu ca la un concept, și aici e adevărata problemă: colindele, mărturiile ale timpului nevinovăției neamului nostru, vorbesc despre un Crăciun ca martor al întrupării și despre unul ca Tatăl al celui ce S-a întrupat.

Primul Crăciun, văzut mereu ca bătrân, martorul întrupării Fiului lui Dumnezeu, indică tot ceea ce este așteptare, căci, de la tradițiile religioase cele mai diverse și până la Vechiul Testament, totul e dor după împlinire și vechi ce așteaptă înnoirea; în Moș Crăciun aflăm corespondentul păstorilor (Vechiul Testament) și al magilor (tipuri ale religiilor) sau pur și simplu simbolul religiilor locale ale traco-dacilor. Oricum, nu acesta e Crăciun care a dat numele popular al sărbătorii creștine și nu pe acesta îl așteaptă copiii. Pentru că celălalt, de Care vorbesc colindele, e Dumnezeu Tatăl, cel care, prin întruparea Fiului Său, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, a binevoit facerea din nou a lumii, așa cum se lămurește la botezul în Iordan (Matei, 3, 17) (să nu uităm că, până în sec. al IV-lea, nașterea și botezul Domnului s-au sărbătorit împreună și că distingerea celor două praznice a săvârșit-o Biserica, nu vreo tradiție locală). E cât se poate de clar că poporul creștin nu a preluat o sărbătoare păgână, dincolo de amănuntele precreeștine care persistă încă în unele zone ale țării; că în taina Crăciunului contemplăm întreaga operă a Celui ce S-a întrupat (și atunci, chiar dacă numele ar veni de la *creatione*, acesta nu s-ar referi la firea Cuvântului, deci nu ar fi semnul unei influențe ariene, așa cum consideră cei care ocolește această etimologie, ci la lucrarea Lui de re-facere a lumii): Crăciunul e sărbătoarea înnoirii lumii, cum arată și textele liturgice, care ar merita o mai atentă cercetare. De altfel, despre aceasta ne încredințază și aceea că Sfântul Vasile cel Mare rostea celebrele *Omilii la Hexaemeron* tocmai în postul Nașterii Domnului.

Cine e Moș Crăciun

Astăzi, majoritatea copiilor de școală spun: Moș Crăciun sunt părinții. Dar cât se înșală... Moș Crăciun este veșnic același, Tatăl nostru, al tuturor, Care în noaptea sfântă ne face mereu Darul de preț, pe Fiul Său unic. De aceea mergem în ziua Crăciunului (25 decembrie) la *Sfânta Liturghie pentru a primi acest Dar, astfel încât întreaga sărbătoare se centrează pe Tatăl și pe Fiul*. Părinții, în noaptea sfântă, nu fac doar să pună un cadou sub pomul de Crăciun, cadoul lor, spre bucuria copiilor; fără ca ei să mai știe, participă la un ritual străvechi — în taină; ei repetă acum gestul cel mare al iubirii Tatălui față de lume. Mai mult, faptul că acest cadou nu se dăruiește pe față, ci în numele lui Moș Crăciun, înseamnă și o recunoaștere că toate câte avem sunt de la Tatăl. De aceea, atunci când copilul pune la îndoială taina Crăciunului, părintele nu trebuie nici să ocolească răspunsul, nici să-l "inițieze" în mentalitatea secularizată. Nu-i drept și nici adevărat.

La fel, nici popularul personaj din reviste, cărți poștale sau de la televizor nu trebuie banalizat, chiar dacă uneori e înfățișat în posturi ridicole. Ca și părinții în noaptea sfântă a Nașterii Domnului, fiecare Moș Crăciun vestește — chiar fără să știe sau chiar fără să vrea — marea taină a iubirii Tatălui față de noi, mărturisită în Darul neprețuit: întruparea Fiului Său pentru mântuirea noastră. Fiecare Moș Crăciun e tip și icoană a lui Crăciun cel din ceruri.

E o datorie a fiecărui preot să lupte pentru restabilirea tainei Crăciunului. Copilul care a căpătat viziunea simplificatoare în ce privește pe Moș Crăciun va primi cu greu învățătura credinței.

Cum să-l primim

De mic, copilul știe că trebuie să se învrednicească de taina Crăciunului. Încearcă să fie cuminte și ascultător, să încheie primul trimestru al anului școlar cu note bune, însă, mai mult, începe să intre în atmosfera Crăciunului, participând — poate fără să aibă conștiința acestui act — la ritual. De aceea merge cu colindul, mărturisindu-L pe Hristos, căci El e miezul sărbătorii, ca odinioară proorocii, îngerii și apostolii, împlinind, în același timp, misiunea binevestitoare a Bisericii (acest lucru e foarte important, mai ales în parohiile urbane, unde oamenii sunt de multe ori reticenți față de părintele care îndeplinește același oficiu binevestitor ca și colindătorii, dar sunt foarte sensibili la cântecul copiilor). Pe de altă parte, copilul dorește să participe la împodobirea pomului de Crăciun, simbol al veșniciei și al luminii din Împărăție, obicei cărui i se acordă mare atenție în multe familii. Dimineața găsește darul Moșului, care trimite imediat la Hristos, Darul Tatălui. Acest dar nu e decât invitația de a merge la biserică spre a primi, împreună cu toți, Sfânta Împărtășanie, Darul cel mare, fără de care taina Crăciunului rămâne nedesăvârșită.

Redacția

DIN ÎNȚELEPCIUNEA COPILOR

Mulți dintre noi, botezați din obișnuință, frecventând biserica doar pentru a ne reculege, avem o comportare identică cu a necredincioșilor și ne justificăm la fel de egoist ca ei; suntem niște creștini căldicei. Apoi ne mirăm că lumea nu mai dă atenție mesajului nostru, când noi, de fapt, aparținem lumii, purtând doar eticheta Împărăției lui Hristos. Iată de ce Mântuitorul a spus: "Voi sunteți sarea pământului; dacă sarea se va strica, cu ce se va săra?" Noi trebuie să fim lumină în negura necredinței ce învăluie sufletele oamenilor și să sporim în noi lumina până ce va birui, cu harul lui Dumnezeu, puterile întunericului.

Ligia Andreea Mircescu
Clasa a VII-a C, Școala nr. 191

Excluderea lui Dumnezeu din viața și preocupările noastre e o mare greșală; fără Dumnezeu nu există nimic: nici universul, nici omul. Excluderea lui Dumnezeu a dus la destabilizarea interioară a omului, știința fără Dumnezeu conducând omenirea la un periculos regres spiritual. Omul are nevoie de Dumnezeu pentru a se stăpâni pe sine, nu pentru a domina lumea. Fără Dumnezeu, totul e zădărnice. Pentru ca Dumnezeu să fie cu noi, trebuie ca și noi să-l deschidem prin credință ușa inimii.

Silviu Paul Munteanu
Clasa a VIII-a A, Școala nr. 191

Răutatea din om este atât de mare, încât uneori ne înconjoară cu un strat gros, prin care nu mai pătrunde nici o picătură de bine. Oare Dumnezeu nu ne-a lăsat pe această lume tocmai pentru a alege binele, viața adevărată? Ne supărăm din orice, în loc să

căutăm soluția potrivită. Nervii, mânia sunt surpături în ființa noastră, distrugerea șansei de a merge pe calea dăruită nouă de Dumnezeu, spre desăvârșire. N-ar trebui să folosim această șansă? Oare cine îți face rău, când tu îi faci numai bine? Oare cine urăște, când este înconjurat de dragoste?

Interiorul omului nu este mereu arătat la suprafață, dar sunt unii urâți în sinea lor însă frumoși pe dinafară.

Sunt unii pentru care nu contează decât momentul, interesul, după care devin indiferenți, reci și ostili; aceștia se mai pot numi oameni și după chipul lui Dumnezeu? Răufăcătorii nu cunosc niciodată dragostea și bunătatea? Le e frică să se schimbe? Știm că, în firea lor, toți sunt buni; trebuie să-i ajutăm să descopere bunătatea, pentru că omenia nu se câștigă în goana după cele ale lumii.

Laura Nicolaescu

Clasa a VIII-a A, Școala nr. 191

Să-mi ajute Dumnezeu

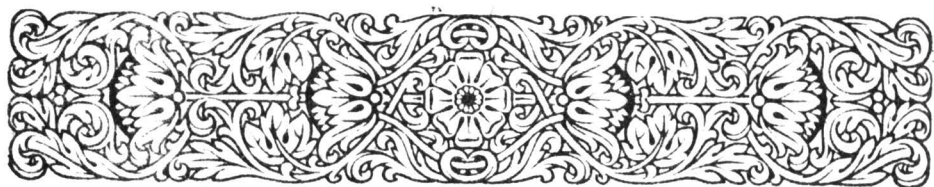
Îngerașu-i lângă mine
 Nu la rău, ci doar la bine;
 El mă apără, mă-nvață,
 Mă conduce, -mi dă povață,
 Ca să fiu mai bun, mai drept,
 Blând și harnic, înțelept.
 Cinstea este crezul meu —
 Să-mi ajute Dumnezeu!

Bogdan Sima

Clasa a III-a C

Școala Elena Văcărescu,

București

BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

APEL CĂTRE MEMBRII PARLAMENTULUI ROMÂNIEI

Stimați senatori și deputați ai Parlamentului României

Reformularea articolului 200 privitor la practicile contra firii, într-o perspectivă echivocă și indirect aprobativă ne produce mâhnire și îngrijorare. De aceea, simțim că este de datoria noastră să ne facem ecoul și interpretul conștiinței moral-spirituale creștine și românești și să vă cerem, cu toată considerația pe care v-o purtăm, să reveniți asupra acestei formulări care lezează învățătura morală românească, fondată pe Revelația biblică despre demnitatea și vocația omului ca ființă creată după chipul lui Dumnezeu. Noi, românii, ne-am născut creștini pe aceste plaiuri binecuvântate de Dumnezeu, iar în istorie poporul și-a plămădit și hrănit ființa sa din Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Preceptele evanghelice au fost transmise din generație în generație, de la părinți la copii, de la sfântul altar al Bisericii și de la cel al familiei, ceea ce a dat naștere la un mod creștinesc de viață fundamentat pe valorile nepieritoare ale credinței în Iisus Hristos. Din cele mai vechi timpuri, poporul român a moștenit și cultivat un respect deosebit față de familie, numită "Biserica de acasă", având convingerea că este constituită și binecuvântată de Dumnezeu. Acest respect față de familie s-a concretizat în grija pentru o viață curată și echilibrată în orice împrejurări, ajutorarea reciprocă a soților și a semenilor, nașterea de prunci. Toate aceste valori au rămas peste veacuri trăsătura fundamentală a societății românești. Chiar în momentele de grea cumpănă, strămoșii noștri au știut să deosebească clar păcatul de virtute, firescul de nefiresc, normalul de anormal, și, cu înțelepciune au lucrat pentru înlăturarea răului și promovarea binelui.

Structurile europene ne vor primi, contrar aparențelor, în sânul lor, cu specificitatea noastră, cu identitatea noastră creștină tradițională, dacă se vrea, totuși, un dialog și nu o *unitate impusă în mod artificial*.

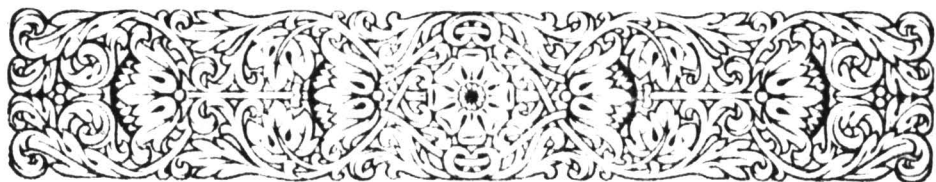
Biserica respinge iubirea necurată pentru a proteja și a promova iubirea sfântă, așa cum este voită de Dumnezeu, Creatorul omului; respinge tirania patimilor egoiste și fără rod de viață, pentru a proteja libertatea de a trăi în virtute; respinge ceea ce este împotriva firii, pentru a apăra firea umană în demnitatea ei.

În același timp, este bine să se cunoască faptul că Biserica asigură mântuirea tuturor celor bolnavi sufletește sau trupește prin mijloacele ei specifice de însănătoșire.

Totodată, Biserica, în calitatea sa de conștiință morală unificată a poporului român, fără a se substitui Parlamentului României, face un apel către credincioșii ei, membri ai Parlamentului, să voteze acele formulări de legi care apără demnitatea omului, sănătatea morală a poporului, stabilitatea familiei și renașterea spirituală a societății românești.

Cu speranța în biruința binelui, rugăm pe Dumnezeu să reverse asupra tuturor binecuvântarea iubirii Sale dătătoare de viață!

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

IN MEMORIAM

CUVÂNT LA MOARTEA PR. VICAR OCTAVIAN POPESCU

Deplângem trecerea din viață a unui perot. Ne găsim adunați în jurul sicriului cu rămășițele lui pământești, ca să-i aducem omagiul prețurii noastre și al veșnicei aduceri aminte.

Multiple și variate sunt sentimentele care încearcă inimile noastre în astfel de împrejurări. Este momentul când trebuie să înțelegem că ceea ce dă solemnitate vieții noastre este moartea, ea dă vieții noastre responsabilitate, o preface într-o funcție, într-o posibilitate pe care o pierdem pentru totdeauna dacă nu ne conformăm unor principii superioare de conduită.

Ca atare, timpul vieții pământești are un sens unic: este timpul mântuirii — “Iată acum vremea potrivită, iată acum ziua mântuirii” (II Corinteni 6, 2).

Fiecare clipă a vieții noastre oferă prilej pentru mântuire, deci început de sfințenie “fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evrei 12, 14).

Folosirea cu înțelepciune a timpului hărăzit nouă pentru valorificarea darurilor primite de la Dumnezeu este chezașia sfârșitului “în pace și fără osândă” a vieții pământești. Pentru dreptcredincios moartea este un “câștig” (Filip, 1, 21), echivalează cu o mutație, așa cum glăsuiesc cântările de la înmormântare: “Pe acesta ce s-a mutat la Tine, acolo unde este locașul celor care se veselesc și glasul curatei bucurii, învrednicește-l, Hristoase, să dobândească mărirea Ta cea de negrăit”.

Timpul este — pentru noi — intervalul în care Dumnezeu așteaptă răspuns la oferta iubirii Sale. În consecință, realizarea binelui în viața prezentă este un imperativ categoric — “Până avem timp, să facem binele pentru toți” (Galateni 6, 10), ne povățuiește Sf. Apostol Pavel. Dacă aceasta i se cere oricărui dreptcredincios, cu atât mai vârtos unui preot care este direct în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor: “El este slujitor al lui Hristos și chivernisitor al tainelor lui Dumnezeu” (I Corinteni 4, 1). Chemarea la preoție și puterea lui peste suflete vine de la Hristos, prin împuternicire, așa cum zice Sf. Apostol Pavel: “Toate le pot întru Hristos, Cel ce mă întărește” (Filip. 4, 13).

“Mulțumesc celui ce m-a întărit, lui Hristos Iisus, Domnul nostru, că m-a scotit credincios și m-a pus să-l slujesc” (I Timotei 1, 12).

Firește cel ce îmbrățișează slujirea preotească trebuie să aibă vocație, fiindcă munca este grea și răspunderea mare.

Slujirea preotească trebuie să fie străină de mărirea deșartă, precum și de orice calcule utilitariste. Ea este sacerdoțiu cu menirea ca accia care i se consacră să fie slujitori, iconomi. “Nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Hristos Iisus, Domnul Propovăduim în numele lui Hristos, ca și cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi” (II Corint. 4, 5; 5, 20). Preotul vorbește “în numele lui Dumnezeu”, cuvintele Lui, nu “în locul Lui”. Preotul nu este preot numai la altarul bisericii, căci “altar” este orice suflet omnesc, cum zice Sf. Ioan Gură de Aur.

Cel care pleacă dintre noi, Pr. Octavian Popescu a fost o întruchipare autentică a preotului ortodox tradițional. El a învățat și tradus în practică comandamentele învățaturii pauline "Căci nu voi cuteza să spun ceva din cele ce n-a săvârșit Hristos prin mine, spre ascultarea neamurilor, prin cuvânt și prin faptă" (Rom. 15, 18). Cu alte cuvinte, învățătura propovăduită a fost pentru el regulă de viață (ruga, munca, iubirea afectivă și efectivă, modestia, bărbăția, iertarea greșelilor, etc.). N-a predicat vorba, ci învățături mântuitoare.

Părintele Octavian a fost înzestrat de Dumnezeu cu daruri care au acoperit slăbiciunea firii în așa măsură, încât, în amintirea noastră, el a rămas omul de caracter, stăpân pe sine, omul datoriei și preotul de o înaltă ținută preoțească, stăpânit de duhul spiritualității creștine, întru paza poruncilor Bisericii și a legii lui Hristos.

Îndurerată adunare,

Suntem aici ca să aducem la locul de veșnică odihnă pe preotul Octavian Popescu — slujitorul bisericii "SFÂNTUL ELEFTERIE", care a intrat în lume prin naștere în anul 1916 și a ieșit din lume în anul 1994. Deci a trăit 78 de ani.

Frumos și bun lucru este că la încheierea acestor socoteli să nu fii găsit greșit, iar în fața lui Dumnezeu să te prezinți curat, căci aceasta este frumusețea vieții, ca în clipa cea de pe urmă să nu fii dator nimănui, ceea ce înseamnă să trăiești în lume ca un om între oameni, adică înțelegându-i pe aceștia, iertând greșelile lor, iubindu-i și prețindu-i în aceeași măsură.

Cel care stă acum nemișcat în fața noastră a fost un distins preot al Sfintei Biserici Ortodoxe Române, îndeplinind cu vrednicie o asemenea misiune. Iubirea față de preoție, de Evanghelic și de oameni a fost forța care l-a susținut și călăuzit în toată activitatea sa pastorală, traducând în viață cuvintele Sf. Apostol Pavel: "Cele ce a-ți învățat, luat, auzit și văzut la mine, acestea să le faceți și Dumnezeuul păcii va fi cu voi" (Filip. 4, 9).

Caracteristic este îndeosebi faptul că niciodată nu vorbea de realizările lui, socotind că a fost de datoria lui să facă ce a făcut în locul în care s-a găsit și nearogându-și pentru aceasta nici un merit.

O altă caracteristică a personalității sale a fost blândețea și bunătatea față de toată lumea. Fața lui exprima întotdeauna blândețe, iar ochii săi, care te priveau cu toată sinceritatea, dezvăluind un suflet fără aseuse vicleșuguri, îți inspirau încredere să-ți dezvălui întreg păsul inimii, chiar când nu era înveșmântat cu patrafirul de duhovnic.

Răbdarea a fost o altă virtute a vieții lui, căci niciodată nu s-a plâns de necazurile vieții, ci a primit cu creștinească remanare toate câte trebuie să fie și a căror schimbare nu stă în puterea noastră. Poate să fi avut și o înzestrare deosebită în această privință, dar la aceasta a adăugat fără nici o îndoială și puterile credinței lui, din care se alimentau răbdarea și calmul pe care le arăta în toate împrejurările.

Tenacitatea și perseverența i-au construit de asemenea o înșătură caracteristică, fiindcă el nu se speria de dificultățile vieții și nici nu dădea înapoi în fața obstacolelor ce-i ieșeau în cale.

Pe lângă aceasta, viața de dincolo a fost o permanentă preocupare a sa. Ar fi nedrept să spunem că a fost obsedat de gândul morții sau că s-ar fi temut de moartea pe care a primit-o cu toată serenitatea, ca pe un lucru integrat în tocmelile firii. Dar pentru el, care a asistat atâția muribunzi în clipa supremă, viața de dincolo a fost o realitate a credinței, mai presus de orice delibărări, și gândul la ea, care nu l-a părăsit niciodată, l-a făcut să se obișnuiască cu această idee atât de mult, că atunci când deznodământul a venit, pentru el nu a fost ceva neprevăzut, ci ceva cu care era de multă vreme familiarizat; știa că are să moară.

Nu putem încheia fără a aminti și aceea că a fost un soț bun și un tată iubitor al unei familii model, prin dragostea dintre părinți și fii și prin excepționala solidaritate și buna înțelegere dintre frați.

Pentru toate aceste daruri, părintele a fost foarte mult apreciat și stimat de enoriași, de colegi și de toți preoții care l-au cunoscut.

S-a străduit întotdeauna ca biserica să fie mereu îngrijită și frumoasă spre a fi cu adevărat casa Domnului, bine plăcută tuturor. A deținut funcții administrative ca protoiereu, inspector, consilier și Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Conducerea Sfintei noastre Biserici l-a răsplătit cu toate distincțiile bisericesti ce se pot acorda unui preot.

Noi, cei rămași, suntem datori să-i urmăm exemplul de credință, bunătate, blândețe, smerenie și dragoste.

Toți care ne-am împărtășit de vreun ajutor de la acest bun părinte sufletește, să ne apropiem cu inimi cernite de durere, cu gândul ridicat spre Dumnezeu, ca să-i rânduiască sufletul aeolo unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viață și fericire veșnică.

Întristați cu toții pentru plecarea dintre noi a fratelui nostru, care pornește acum pe drumul cel fără de întoarcere, în numele preoției din Protoieria I Capitală, cu deosebită compasiune, prezint mult îndureratei familii, rudelor preotului și enoriașilor, sincere și frățești condoleanțe.

Totodată, îi asigurăm că nu-l vom uita și ne vom ruga neîncetat pentru sufletul lui bun și nobil.

„In veci să-i fie pomenirea și Dumnezeu să-l ierte”.

Pr. Protoiereu Dumitru Iordache

PĂRINTELE STĂNILOAE, UN AN DE LA TRECEREA LA CELE VEȘNICE

A trecut un an de când condeiul înaripat al Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae s-a oprit din alergarea sa neostoită. S-a oprit și cuvântul său părintesc, blând și înțeleptor, a cărui curgere lină, asemănătoare râului cu ape liniștite, dar adânci, uda din belșug grădina sufletelor celor ce îl ascultau.

Dar glasul său inconfundabil răsună parcă și astăzi în urechile celor care l-au cunoscut, îndeosebi atunci când aceștia deschid una dintre cărțile sale. Este în aceasta o tainică întâlnire, oarecum dincolo de scurgerea timpului, căci cuvântul unei persoane, fie el și scris, aduce cu el și ceva din indefinitul acelei persoane. Și fiecare întâlnire de felul acesta adâncește o legătură ce nu se vrea niciodată desființată.

De Părintele Stăniloae se simt legate sufletește nenumărate persoane, preoți care i-au fost studenți, ierarhi care i-au cerut părerea sau sfatul, credincioși care i-au citit „Filocalia”, studiile sau cărțile din urmă, și toți căși poartă în cămara inimii lor o parte din cuvintele lui pline de lumina înțelepciunii creștine, de echilibrul cugetării ortodoxe și de elanul cumpătat al simțirii românești. Mulți ar putea, de aceea, să dea mărturie despre persoana sa, despre lucrarea sa neîntrecută în câmpul teologiei și cugetării ortodoxe, despre fidelitatea sa față de Sfinții Părinți, care nu-l împiedica să fie mereu nou în teologhisirea sa, dar și despre delicatețea și modestia ce l-au însoțit până în ultimele clipe.

Voi adăuga și eu, aici, o astfel de mărturie personală, o mărturie despre un ceas important din viața Părintelui Profesor, pe care a știut să-l trăiască în modul cel mai creștinesc posibil, adică înțelepțește și cu modestie sinceră. Am avut prilejul, după ce în mai multe rânduri fusese în preajma dânsului, să-l însoțesc pe drum spre Universitatea

din București în ziua în care urma să primească, pentru inegalabila sa operă teologică, titlul academic suprem de "doctor honoris causa". Nu s-a putut observa atunci nici cea mai slabă licărire de orgoliu, care, poate, ar fi fost îndreptățit în ceasul acela. Dimpotrivă, neconținut mi-a vorbit doar despre dorința de a mai scrie o carte, o carte despre Sfânta Treime. Aceea care avea să fie, de fapt, și-ultima..

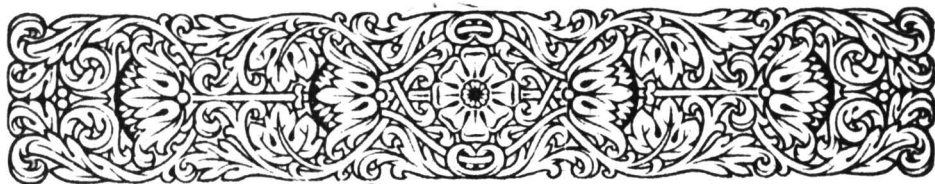
În drum spre locul unde oamenii îi pregăteau răsplata ostnelilor, Părintele Profesor Stăniloae își înălța cugetul către *celălalt loc*, de dincolo de timp și spațiu, către o realitate pe care o simțea vie și mai presantă decât cea de aici și pe care dorea s-o facă cât mai cunoscută și mai apropiată semenilor săi. "*Hristos, în tot ce a făcut pentru noi, spunea atunci, gânditor, Părintele Stăniloae, a urmărit să ne ridice, prin unanimitatea Sa, spre a ne împărtăși de viața eternă și prea fericită a Sfintei Treimi*".

Astfel teologhisea dânsul: pornea cuvântul de la persoana Mântuitorului Hristos spre a ajunge la Treimea cea de o ființă, și vorbea despre necuprinsul mister al Sfintei Treimi ca să ajungă iarăși la Hristos, Fiul și Cuvântul întrupat al Tatălui, prin care ni S-a revelat, în parte, misterul acesta nesfârșit. Poate și de aceea a rânduit Ațoateștiutorul ca în ultimul an al vieții să-i apară două cărți care dezvăluie miezul teologiei pe care ne-a lăsat-o și care poate fi rezumat astfel: *Persoana și Comuniunea sunt cei doi poli ai existenței, atât ai celei divine, cât și ai celei umane*. Cele două cărți, după cum se cunoaște, sunt: *Iisus Hristos – lumina lumii și îndumnezeitorul omului și Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae a fost numit, fiind încă în viață, Teologul Sfintei Treimi: Am fi, poate, mai aproape de adevăr dacă l-am numi Teologul Treimii și al Doimii. Aceasta deoarece el ne-a vorbit despre Hristos, Fiul lui Dumnezeu înomenit, spre a ne arăta că numai prin El putem ajunge la plinătatea vieții Sfintei Treimi, și ne-a vorbit despre Prea Sfânta Treime ca să ne descopere iubirea Tatălui manifestată în Fiul Său prin Duhul Sfânt, iubire de care se pot împărtăși toate persoanele umane ce se unesc cu Hristos, în vederea desăvârșitei comuniuni a zilei celei fără de sfârșit.

A trecut un an de la trecerea pe poarta veșniciei a Părintelui Stăniloae. Neuitarea cu care îi suntem datori celui care a fost și rămâne Teologul veacului nostru, facă să rodească în cugetul și simțirea noastră gânduri și fapte tot mai plăcute Celui în Sfânta Treime închinat.

Pr. Lect. Dr. Ștefan Buchiu

SEMNAL

Remus Rus — ISTORIA FILOSOFIEI ISLAMICE,
Editura Enciclopedică, București,
1994

O trecere concentrată și aprofundată printr-o cultură milenară, arabesc al gândirii — aceasta este întreprinderea dlui. prof. dr. Remus Rus, concretizată în lucrarea de față. Perceptut multă vreme sub impresia cuceririlor medievale sau a celor o mie și una de nopți, islamul se vedește cercetătorului contemporan “un peisaj impresionist în care policromia ideatică dobândește coeziune doar ca viziune de ansamblu, iar detaliile sunt adeseori expresii particulare discordante” (p. 10), o civilizație complexă, sinteză a diverse curente de gândire, de o deosebită originalitate, în care se regăsesc elemente preislamice, eleniste, regionale (persane, indiene, etc.) și modernisme occidentale, temeuri filosofice și religioase (p.9). Acest amestec, în care spiritul și cultura națională dau specificitate punctelor comune — limba arabă și credința islamică, — a evoluat de la faza inițială, de ideologie reformatoare în plan social și spiritual, spre statura unei culturi majore, “un adevărat promotor de civilizație și cultură” (p. 13), care în zilele noastre se prezintă ca o comunitate de națiuni ce mărturisesc “confesional” crezul islamic fundamental.

Cu toate dificultățile impuse de amploarea și complexitatea temei, dar și de problemele lingvistice și informative, după cum mărturisește autorul, cartea nu este “o simplă cronică a ideilor și sistemelor filosofice din islam, ci o privire de ansamblu asupra evoluției în timp a gândirii filosofice islamice, punctându-i cursul sinuos cu reflexiile gânditorilor care i-au dat viață și consistență” (p. 11). În același timp, autorul evidențiază reciprocele influențe exercitate de Apus și Orient, comunicarea indirectă sau nemijlocită realizată în domeniul gândirii, dincolo de divergențele religioase și de mentalități; de ambele părți a existat și persistă conflictul dintre raționalism și sentimentalism, dintre știință și mistică, idealism și realism, individual și social; în amândouă părțile continuă să existe confruntarea dintre tradiție și reformă, dintre arhaic și modern, în domenii diverse, de la teologie și antropologie până la cosmologie și epistemologie.

Islamul, acest mozaic cultural, nu este rupt de contemporaneitate, ci este parte integrantă a lumii noastre, rezonând la întreaga problematică a zilei în mod propriu și constituind o prezență din ce în ce mai accentuată în peisajul social, economic, cultural și religios mondial, de unde necesitatea cunoașterii structurilor sale fundamentale, căreia îi răspunde cu prisosință lucrarea de față.

Încununare a unui imens efort și strălucind prin precizie și calitate, familiarizând cititorul cu izvoare prime și cu o largă bibliografie de specialitate, ISTORIA FILOSOFIEI ISLAMICE se constituie într-o lucrare de referință pentru istoria religiilor și a culturii, într-o cale de acces spre una din cele mai interesante civilizații ale omenirii. De altfel, autorul încheie cu un generos mesaj umanist: “ori de câte ori

spiritele umane nobile se întâlnesc în dialog sincer și deschis se poate realiza un progres uriaș, de pe urma căruia poate beneficia întreaga omenire”.

Doru Costache

**Michel Quenot — ICOANA, FEREAȘTRĂ SPRE ABSOLUT,
Editura Enciclopedică, București, 1993**

În traducerea, cu prefața și notarea Pr. dr. Vasile Răducă, colecția “Orizonturi spirituale” (coordonată de Prof. univ. dr. Remus Rus) a Editurii Enciclopedice propune o “sinteză de cea mai bună calitate a ceea ce reprezintă și semnifică icoana”, după cuvântul traducătorului. Cartea profesorului elvețian M. Quenot, *Icoana, fereastră spre absolut*, oferă cititorului o imagine clară și sintetică a ceea ce înseamnă icoana pentru spiritualitatea lumii ortodoxe.

“Nici pur estetică, nici pur spirituală, frumusețea icoanei este interioară și își are izvorul în arhetipul ei”, spune autorul, convertit la Ortodoxie tocmai prin contemplarea acestei frumuseți. Într-o scurtă incursiune istorico-dogmatică în evoluția artei picturale bisericești, a icoanei în mod special, pornind de la reprezentarea *Odighitriei* (Maica Domnului călăuzitoare), atribuită Sfântului Luca, trecând prin catacombe și criza iconoclastă din secolele VII-IX, autorul descrie triumful icoanelor în ceea ce Biserica sârbătorește și numește Duminica Ortodoxiei. Incursiunea istorică prilejuiește însă o bogată punere în temă în ce privește argumentele pro și contra icoanei sau aspecte particulare ale artei figurative creștine (tradițiile specifice realizării icoanei copte).

Prezentând icoanele praznicare și comentând pe larg unele compoziții celebre, autorul urmărește consecvent adâncirea teologică a iconografiei și reliefaarea locului și rostului acesteia în spiritualitatea răsăriteană în perspectiva vieții cotidiene particulare și comunitare.

Pe de altă parte, lucrarea surprinde evoluția diferită a artei sacre în orient și occident. Occidentul, spune autorul, a cunoscut o evoluție desacralizantă a icoanei, apropiindu-se din ce în ce mai mult de reprezentarea păgână, natural-antropomorfică a chipului înfățișat. Orientul, însă, a menținut tiparele canonice, scoțând în relief latura divino-umană și o realitate transfigurată. Aprofundând specificul icoanei bizantine, Quenot arată că “o artă devine sacră numai atunci când percepția duhovnicească se întrupează în forme, când acestea îi reflectă strălucirea”; constatarea devine prilej pentru o exegeză a culorilor purtătoare de sens ale icoanei și care tocmai de aceea nu pot fi utilizate întâmplător, o explicare a științei proporțiilor — cu totul binevenită pentru reconsiderarea “gusturilor” icoanilor de astăzi.

Icoana, atrage atenția autorul, îl însoțește pe creștinul ortodox din leagăn până la moarte. Închisă în muzeu, icoana nu mai trăiește, căci nu mai răspunde funcției sale primordiale, aceea de a fi mediu comunicant între lumea de aici și împărăția slavei lui Dumnezeu. Desrădăcinată, redusă la nivelul unui obiect de artă, icoana păstrează cu toate acestea valoarea sa epifanică și energii duhovnicești acumulate de-a lungul secolelor, prin generațiile de credincioși care s-au rugat înaintea ei.

Valentin Ștefan
Student, Facultatea de
Teologie Ortodoxă București

**CELĂLALT NOICA — mărturiile ale monahului Rafail Noica,
însoțite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon,
Ediție îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi și Pr. Ninel Țugui,
Editura Anastasia, 1994**

În peisajul editorial contemporan, invadat de literatura de duzină, care pune totul sub semnul rentabilității și mai puțin al calității, publicul cititor, de altfel avid de cunoaștere, este bombardat cu tot felul de povești siropoase, ieftine, care îmbolnăvesc sufletul și mintea — nu numai prin limbajul degradat (și degradant) folosit —, iată că există și edituri care urmăresc să aducă cititorului profitori spirituale. Între acestea, se impune editura *Anastasia*, cu un colectiv dornic de a contribui la zidirea sufletească a celor ce se apleacă asupra cărților pe care le editează.

După volumul mitropolitului Serafim, "Isihasmul, tradiție și cultură românească", *Anastasia* aduce în centrul atenției un eveniment de importanță trăire duhovnicească, un dialog-mărturie, aparținând unor monahi ortodocși din Occident: părintele Rafail, fiul filosofului Constantin Noica, și părintele Symeon, elvețian convertit la ortodoxie. Fiind structurat ca suită de întrebări și răspunsuri, volumul "Celălalt Noica" apare ca un dialog, rodnic în spirit, între cei doi monahi, aflați în pelerinaj prin țară, și tinerii participanți la întâlnirile astfel prilejuite. O carte cu adevărat ziditoare și actuală, o carte-barometru pentru preocuparea tinerilor români de a înțelege dimensiunile reale ale ortodoxiei în raport cu mentalitatea occidentală și cu cea orientală.

Printr-un limbaj simplu, nesofisticat, vorbind despre post, rugăciune și iubire, părintele Rafail ne aruncă provocarea: "*Mergeți la esențial*"; or, esențial este faptul că *ortodoxia este firea omului*, adevărata lui stare naturală, că "*viața noastră de pe pământ este a doua gestație, o gestație duhovnicească*; murim prin Botez pentru a ne naște omului celui nou, întru Hristos (Romani VI, 3-6)" (p. 63).

Cei doi trăitori ai mănăstirii "Sfântul Ioan Botezătorul" din Essex, Anglia, ating în cadrul profundului dialog probleme diverse și importante, de la rugăciunea isihastă la implicațiile fenomenului New-Age și a practicilor yoga.

Datorită dezvoltării, în cursul istoriei, a unei mentalități dualiste, separaționiste, omul contemporan se confruntă cu o acută criză spirituală. Secularizarea a adus cu sine o stabilitate doar aparentă și a dat o falsă dimensiune raportului dintre om și restul creației. În această lume amorală, în care non-valoarea este absolutizată, iar instinctul sexual este ridicat la rang de "cale spirituală", în care viața se desfășoară sigur între naștere și moarte, existența fiind doar de natură biologică, se aude glasul celui ce strigă în pustie: "Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui" (Marcu I, 3), glasul celui care, prin însăși existența sa și prin modul de a fi, face să se risipească precum fumul orice siguranță sau stabilitate fundamentată științific. Este cel care dovedește, prin trăirea lui, că imanentul și transcendentul sunt numai împreună, în armonie; este cel care, prin postul său aspru, suspendă legi anatomice, iar prin rugăciunea lui coboară mintea în inimă, descoperindu-i rațiuni noi, de care avea nevoie Platon în umanizarea lumii ideilor (căci ce folos îi aducea lumea perfectă, absolută a ideilor, dacă ea rămânea incognoscibilă și neparticipabilă...?). Este glasul Monahului.

În esență, cartea invită la trăirea intensă și adevărată a realității comuniunii cu Hristos, căci dacă "înțelepciunea lumii acesteia a nenorocit pe om" (p. 38), Mântuitorul a trebuit "să moară pe cruce ca să dezvăluie omului ce este omul" (p. 45). "*Celălalt Noica*" este o carte nu doar scrisă, ci și trăită. Este o carte vie, alcătuită pentru viața mai bună, mai

curată, mai luminată a fiecăruia care o citește. Nu pot încheia decât cu îndemnul părintelui Rafail: "Dacă tu, omule, vrei veșnicie, alipește-te de Cuvântul Domnului. El are veșnicia." (p. 64).

Constantin Ivancu
Student anul I, Asistență Socială
Facultatea de Teologie Ortodoxă
București

Simion Florea Marian, SĂRBĂTORILE LA ROMÂNI. STUDIU ETNOGRAFIC. Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu — vol I, 320 p. și vol. II, 359 p., București, 1994.

Opera marelui nostru folclorist și etnograf, preotul-profesor academician, Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*, I. *Cârnilegile*, 1898; II. *Păresimile*, 1899; III. *Cincizecimea*, 1901, a fost reeditată și însoțită de o *Introducere* documentată de Iordan Datcu, unul din cei mai avizați etnografi ai noștri, în care motivează, "la mai bine de nouă decenii de la apariția sa și după 87 de ani de la moartea etnografului, are valoarea unei lucrări de referință, a unei lucrări clasice, care a propus o imagine rotundă, am putea zice completă a sărbătorilor și obiceiurilor pe care le-a cercetat, a lumii patriarhale care le practica. O lume care trăia fără cărți de astronomie, fără termometre, fără calendare tipărite, o lume care se conducea după o străveche știință dobândită prin observarea naturii, a vieții". Lucrarea s-a impus să fie retipărită pentru a umple un gol creat de rolul "monstros" îndeplinit de comunismul totalitar în ultimii 45 de ani în România. "În programul ucigaș de distrugere a tradițiilor, a memoriei românilor, sărbătorile au fost permanent vizate, sărbătorile și lăcașurile sfinte unde ele din străvechime se celebrează. Iată de ce, arată editorul, în procesul de recuperare a spiritualității și civilizației noastre tradiționale, un rost adânc dobândește și reeditarea acestor lucrări fundamentale care le-au surprins în deplinătatea manifestărilor lor. Lucrarea lui Sim. Fl. Marian este una dintre acestea".

Pentru vremea sa, opera lui Sim. Fl. Marian se ridică la nivelul științific, prin documentarea exhaustivă și prin metoda critică, ce o impun ca una din operele mari de cultură ale spiritualității poporului român. Astăzi, nu se poate vorbi despre cultura populară și spiritualitatea poporului român fără cunoașterea operei lui Sim. Fl. Marian.

Spre sfârșitul secolului trecut, după ce tipărise un mare număr de cărți, cuprinzând creații populare din cele mai diverse domenii ale spiritualității populare, Sim. Fl. Marian, "cu o viziune, cu o metodă și un elan care amintesc de B.P. Hașdeu (s-a spus, de altfel, că dintre discipolii acestuia cel care s-a apropiat cel mai mult de viziunea autorului celebrei *Etymologicum magnum Romaniae* a fost cărturarul bucovinean), a început elaborarea unei noi trilógii, consacrate de data aceasta ciclului calendaristic, calendarul popular. Când a apărut primul volum al acestui monumental studiu, Marian împlinise 51 de ani și era celebru, cărți ale sale erau deja cunoscute și peste hotarele țării noastre. Își vedea tipărită ultima sa mare lucrare.

Subiectul tratat de alții fragmentar, într-o serie de studii și articole, și făcuse obiectul unor mici colecții. Câteva chestionare (B.P. Hașdeu, Nic. Densușianu), recoltaseră un bogat fond documentar. B.P. Hașdeu utilizase răspunsuri primite la chestionarul său în celebrul *Etymologicum Magnum Romaniae*. Lipsa însă sinteza. At.M. Marinescu, care concepușe un studiu mai amplu, în mai multe volume, a tipărit doar primul, consacrat sărbătorilor romane.

O serie de note caracteristice cărturarului bucovinean îl făceau să fie mai îndreptățit, în momentul acela, să abordeze cu succes vastul domeniu al sărbătorilor poporului român. Era, mai întâi, îndelungata sa experiență, în urma căreia agonisise un tezaur fără egal. Era, totodată, favorizantă pentru tratarea subiectului amintit, formația cărturarului bucovinean, egala sa competență de etnograf și teolog, care-l făceau apt, ca pe nimeni altcineva, în epocă, să discearnă cu siguranță între ceea ce este creștin și ceea ce este păgân într-o sărbătoare. Și modul de apropiere de sărbătorile poporului este unul nou. Dacă, în diferite luări de cuvânt despre sărbători, se exprimase, nu o dată, un punct de vedere luminist, care propune eradicarea sărbătorilor superstițioase, în triologia lui Marian perspectiva este alta: de examinare, cu egal interes, a tuturor. Prudența l-a sfătuit să se mențină strict pe termenul faptelor controlabile, să nu avanseze în necunoscut, să nu se aventureze în ipostaze. De aceea, notează frecvent: "după cât știu eu până acum", "după cât mi s-a spus".

Din puținele considerații teoretice pe care le face și din citatele pe care le dă din alți autori, la care subscie, se desprinde, între altele; convingerea sa că în decursul vremii unele obiceiuri dispar, altele luându-le locul. Studiarea lor îi este necesară istoricului, antropologului, etnografului.

Cercetarea monografică l-a obligat să acorde egală atenție și sărbătorilor nelegate de Biserică, Sărbătorilor păgâne, dar încreștinate de poporul român, pe care poporul le celebrează "adeseori cu mai mare solemnitate" decât pe cele creștinești. Adică, în conștiința poporului român, sărbătorile nu sunt unele creștine și altele păgâne. El este popor creștin de la nașterea sa și noștenirea sărbătorilor are un caracter sacru pentru el.

Pentru examinarea acestui complex de sărbători cercetate a dobândit o extensivitate și o adâncime care depășește prin efort și prin rezultate poate că tot ceea ce realizează Sim. Fl. Marian până atunci. Relatările din corpurile studiului său și din notele de subsol — acestea atât de ample și de numeroase încât alcătuiesc ele însele un alt studiu — nu mai sunt însoțite doar de numele celui ce le-a cules, ci și de al aceluia care le-au furnizat, precum și de ocupația acestora, localitatea, districtul. De asemenea, spune editorul, poate că nici o altă lucrare a etnografului nu conține, deodată, așa multe relatări despre aceleași credințe și datini, obținute de la mai mulți subiecți din aceeași localitate. Pivotal documentar al lucrării îl constituie firește Bucovina (de aici a avut 140 de informatori, iar din celelalte provincii doar 26), însă se observă că nu i-a scăpat nimic din ceea ce se scrisese în și privind celelalte provincii ale țării.

Cu prilejul primirii sale ca membru al Academiei Române, în 1882, în răspunsul la discursul său de recepție, B.P. Hașdeu i-a spus, între altele, că este "singurul etnograf român" din sânul prestigiosului for de cultură. Opéra sa era unică "prin multitudinea domeniilor prospectate, prin noutatea adusă în multe studii ale sale, prin scrupulozitatea cu care a investigat zone etnografice până atunci virgine, prin talentul cu care a știut să antreneze un număr record de colaboratori benevoli".

Sim. Fl. Marian s-a născut la 1 septembrie 1847, în satul Ilișești, de lângă Suceava, într-o familie de țărani, tatăl său fiind fiu de preot, iar mama sa fiică de dascăl. A urmat trei clase la școala primară din Ilișești, după care a continuat la Școala populară germană din Suceava; este apoi elev la liceul cezaro-crăiesc cu limba de predare germană, unde are profesori cehi, poonezi și germani. Și-a continuat studiile la Gimnaziul superior românesc grăniceresc greco-catolic din Năsăud, unde a terminat clasa a VII-a, și apoi, la liceul din Beiuș, clasa a VIII-a și examenul de maturitate în 1871.

Între anii 1871 și 1875 a studiat la Facultatea de Teologie de la Cernăuți. După absolvire a fost preot la Poiana Stampii (14 iulie-10 octombrie 1876), la Cândreni, la Voloca, la Siret, unde, începând de la 8 august 1879, a fost catehet la școala populară

mixtă și apoi la școala reală inferioară, iar din mai 1883 a funcționat ca învățător provizoriu la ginnaziu superior ortodox din Suceava, învățător definitiv de la 17 iulie 1885, iar, de la 21 decembrie 1894, este profesor definitiv. Se stabilește în Suceava și desfășoară de acum și până la trecerea sa în lumea dreptilor o însuflețită activitate în învățământul local, în viața culturală a orașului. Ca publicist a scoș, între anii 1886 și 1891, împreună cu T.V. Stefanelli, St. Stefureac și Matei Lupu, *Revista politică*, prima gazetă românească din Suceava, care și-a propus "să apere poziția românilor în viața publică din Bucovina și să ție viu sentimentul de solidaritate". Opera sa etnografică și activitatea sa culturală i-a atras stima și simpatia multor personalități, care i-au vizitat locuința din Suceava, cum au fost: Ion Bogdan, G. Bogdan-Duică, T.T. Burada, Mihai Eminescu, C.I. Istrăți, G. Musicescu, G. Weigand, A.D. Xenopol și mulți alții.

Etapa suceveană a vieții sale a fost cea mai prolifică. Acum elaborează și tipărește lucrări privind cele mai diverse componente ale culturii populare: *Ornitologia poporană română*, I-II (1883), *Descânțetele poporane române* (1886), *Nunta la români*, studiu istorico-etnografic comparativ (1890), *Înmormântarea la români*, studiu etnografic (1892), *Nașterea la români*, studiu etnografic, (1892), *Satire populare române* (1893), *Vrăji, farmece și desfaceri* (1893), *Răsplata. Povești din Bucovina* (1897), *Sărbătorile la români*, I (1898), II (1899), III (1901), *Poezii populare despre Avram Iancu* (1900), *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românești*, studiu folcloric (1903), *Legendele Maicii Domnului*, studiu folcloric (1904), pe a cărui documentație avea să-și scrie Mircea Eliade articolul *Maica Domnului* (în revista *Familia*, Oradea, an. II, nr. 6, iulie-august, 1936, p. 33-38). Unele lucrări i-au apărut și postum, ca *Hore și chiuituri din Bucovina* (1910), iar altele i-au rămas în manuscris până acum, cea mai importantă fiind *Botanica poporală*. Toate la un loc, spune editorul, alcătuiesc o operă pentru care autorul ei a fost calificat "figura dominantă în etapa de elaborare a etnologiei române, care profesază un romantism etnografic de bună calitate" (Romulus Vulcănescu, *Etnologia*, 1975, p. 35).

Sim. Fl. Marian, cum îl caracterizează editorul, a fost o energie. Pe lângă activitatea sa de preot și militant pentru drepturile românilor bucovinene, dimensiuni care au făcut din el — cum a scris Leonida Bondărescu — "duhovnic adevărat și strajă a românismului". A fost colaborator la dicționarul Academiei Române, la sfârșitul anului 1897.

Căsătorit în anul 1875 cu Leonida Piotrovski, fiica parohului din Siret, și-au crescut în demnitate trei copii: Inocențiu, care a urmat Facultatea de hidrotehnică la Viena, Liviu, publicist și profesor, figură marcantă a Bucovinei, și Maria, profesoară.

S-a bucurat în timpul vieții de o prețuire meritată: Academia Română i-a decernat Premiul Năsturel-Herescu, pentru lucrarea *Ornitologia poporană*. În mai 1882, regele Carol II-a decorat cu medalia Benen Meriti clasa I, "pentru scrierile poporane", iar la 24 septembrie 1904 l-a decorat cu Coroana României în gradul de ofițer și cu medalia jubiliară. Pe linie bisericească, în aprilie 1896 a primit din partea mitropolitului Arcadie titlul de exarh și brâul roșu, iar la 2/15 noiembrie 1903 a fost hirotezit protopresviter. Poartă corespondență cu șavanți de prestigiu de peste hotare, care i-au scris, ca: dr J. Ulrich, profesor de filologie romanică la Universitatea din Zürich, Auguste-Emile Picot, Henry Carnoy, de Beaurepaire-Froment, Achille Millien, tus-patru din Paris, Julian Jaworski, din Lemberg, Vladimir Lamansky din St. Petersburg, Hugo Schuchardt, romanist austriac de la Graz, J. Urban Jarnik și G. Polivka de la Praga. A devenit membru al unor societăți străine, cum a fost Societatea Etnografică din Austria.

Simion Florea Marin s-a stins din viață în urma unei pneumonii, la Suceava, la 11/24 aprilie 1907, în vârstă de 60 de ani, lăsând o uriașă moștenire culturală.

În anul 1932 a fost fixată pe zidul casei sale de la Suceava o placă comemorativă, și, în fața aceleiași case, i-a fost ridicat un bust. În anul 1974 s-a deschis Casa Memorială și

Fondul memorial și documentar "S. Fl. Marian". Operele sale esențiale, consemnează editorul, urmează abia de acum să fie reeditate. Este o restituire necesară, fiindcă își păstrează valabilitatea observația lui N. Iorga: "Astăzi nu se poate încerca pătrunderea științifică în sufletul acestui neam fără întrebuintărea integrală a trebuincioaselor cărți pe care le-a pregătit, poate fără a-și da seamă pe deplin de toată însemnătatea lor, harnicul și modestul cleric". (în *Oameni care au fost*, I, 1967, p. 169).

alături de marii cărturari și creatori de cultură românească, veniți din plaiurile Moldovei, Varlaam, Dosoftei, Ion Creangă, Mihai Eminescu, N. Iorga, Vasile Pârvan și atâția alții, se află și "harnicul și modestul cleric", Simion Florea Marian, a cărui operă, ținută sub indexul cenzurii comuniste, se cere popularizată și cunoscută, și aceasta în special de clericii și teologii români. Este motivul pentru care suntem recunoscători editorului Iordan Dăcu și-i mulțumim, și așteptăm restituirea anunțată a întregii opere, și a celei publicate și a celei încă în manuscris, a venerabilului academician, "harnicul și modestul cleric", Simion Florea Marian.

Pr. I. Ionescu

**Doina Silvia Marian, Pr. Ioan Șerban — BIBLIA ÎN IMAGINI, ÎN
SPRIJINUL PREDĂRII ORELOR DE RELIGIE, Editura Didactică și
Pedagogică, București, 1994**

Semnalăm apariția unei lucrări adresată, cum ne încredințează subtitlul acesteia, profesorilor de religie — *Biblia în imagini*, — și ne bucură interesul arătat de Editura didactică și Pedagogică predării religiei în școlile de stat. Așa cum se susține și în prefață, "cartea-album cuprinde cele mai semnificative texte din Vechiul și Noul Testament, câte cincizeci din fiecare, de la întâia carte a lui Moise până la Faptele Sfinților Apostoli, ilustrarea cu o sută de imagini relevante", după originalele lui Robert Leinweber. Textele biblice și unele imagini sunt însoțite de unele explicații și de concluzii în scopul unei îndrumări mai eficiente a vieții morale a copilului. Cartea mai cuprinde și informații sumare despre apariția și evoluția "creștinismului", o succintă caracterizare doctrinară a cultelor recunoscute de statul român, precum și un glosar, spre mai buna înțelegere a unor nume, expresii etc.

Trebuie să remarcăm, însă, că, așa cum se prezintă, cartea-album a prestigioasei edituri conține numeroase inexactități atât în partea introductivă (privind Vechiul și Noul Testament), cât și omisiuni (momentul Buncivestiri, sintagma "Sânta Scriptură", etc.) sau chiar erori la capitolul "explicarea textelor", inserat printre cuvintele Sfintei Scripturi. Astfel, autorii uită că în afară de cele 39 de cărți canonice ale Vechiului Testament există și un număr de alte 14 cărți și fragmente necanonice, iar vorbind de semnificația termenului "Testament", explicația e mai mult îndreptată către ideea de moștenire, când, de fapt, cuvântul ebraic *berit* desemnează realitatea *legământului* dintre Dumnezeu și om.

Nu suntem de acord nici cu constatarea necredincioasă a autorilor că Biblia reproduce "întâmplări, tradiții și mituri ale vechilor evrei și ale altor popoare". De asemenea, s-ar mai putea obiecta și faptul că nu toate fragmentele de texte biblice apariția ediției oficiale a Sfântului Sinod, trezindu-ne un semn de întrebare. Dar ceea ce frapază de la bun început este lipsa icoanelor, lucru cel mai puțin de neînțeles, știut fiind faptul că Biserica Ortodoxă deține un extraordinar patrimoniu iconografic. Printre cele o sută de ilustrații sunt și unele nereprezentative pentru momentele pe care ar dori să le evoc, iar la altele claritatea imaginii lasă de dorit.

Lucrarea are o adresare largă, ecumenică, însă nejustificată, întrucât, cum bine se cunoaște din statisticile Ministerului Învățământului, studiul religiei este urmat aproximativ 90% din numărul total de elevi, în majoritate zdrobitoare ortodocși.

S-ar impune o concluzie: în cazul publicării unor lucrări de specialitate pentru predarea religiei în școlile de stat, editurile de stat și particulare să caute izvoare de inspirație ortodoxe și să consulte centrele eparhiale în vederea avizării asupra acurateții doctrinare și a clarității expunerii ortodoxe a conținutului.

Drd. Valentin Bădescu

UN LEXICON DE MULTĂ VREME AȘTEPTAT

Lexicografia muzicală românească înregistrează, odată cu apariția *Lexiconului* realizat de Gheorghe C. Ionescu, una dintre cele mai interesante și mai importante lucrări — cu totul inedită prin conținut și proporții în literatura noastră de specialitate. Niciunde și nicidecum nu a fost tipărit un *Lexicon al celor care, ae-a lungul veacurilor, s-au ocupat cu arta muzicii bizantine* la noi în țară. Este marele merit al autorului de a-și fi îndreptat atenția și preocupările, ani de-a rândul, către cei care, cunoscuți sau anonimi, au trudit în domeniul acestei arte atât de străvechi și de complexe — muzica bizantină și de tradiție bizantină. Cu o pasiune ieșită din comun și cu o deplină cunoaștere a domeniului, Gheorghe C. Ionescu a urmărit și identificat, în biblioteci și arhive, printre vechi manuscrise și tipărituri, activitatea și realizările celor care au lăsat urme de neșters în evoluția acestei arte pe teritoriul României: compozitori, teoreticieni, profesori, psalți și protopsalți, copiiști și editori, muzicologi, protectori ai acestei arte etc. — aparținând unor școli de "musicie" sau unor centre mănăstirești, cunoscute sau mai puțin cunoscute.

În categoria muzicologilor au fost incluși cei care au cercetat această muzică în toată complexitatea ei investigând manuscrisele păstrate în biblioteci și arhive din țară și străinătate și contribuind, prin scrisul lor, la cunoașterea și aprofundarea acestei arte: Constantin Erbiceanu, Nicolae M. Popescu, Ioan D. Petrescu-Visarion, George Breazu, Grigore Panțiru, Gheorghe Ciobanu, Marin Ionescu etc. — sunt doar câteva nume de muzicologi români care au evidențiat, fiecare în parte, contribuția noastră, a românilor, la dezvoltarea artei muzicale bizantine și de tradiție bizantină. Gheorghe C. Ionescu înscrie în *Lexiconul* său lucrările muzicologilor români care au ca obiect această artă, o impresionantă evidență muzicologică ce se impune și de care trebuie să se țină seama. Un plus de informație îl oferă bibliografia precizată la fiecare personalitate ce intră în cuprinsul *Lexiconului*, autorul oferind astfel posibilitatea verificării datelor și informațiilor sale, așa cum de altfel se procedează în asemenea lucrări, dar și literatura complementară care-l poate îndruma pe cititor spre o mai completă cunoaștere a personajului citat.

Nu sunt uitați nici protectorii acestei arte a muzicii de tradiție bizantină, cei care au sprijinit, susținut și organizat învățământul muzical religios, au făcut donații de manuscrise și cărți rare de specialitate, ei înșiși buni cunoscători ai muzicii psaltice, așa cum a fost Chesarie, episcopul Buzăului, care l-a îndemnat pe Macarie Ieromonahul, în

1836, să tipărească "Prohodul", sau Iosif Naniescu, compozitor și interpret strălucit, școlit la Buzău, care a donat Bibliotecii Academiei Române numeroase manuscrise de muzică veche bizantină, sau Veniamin Costache, mitropolitul Moldovei, care a organizat învățământul religios la Iași (seminarul, școala de cântăreți) încă de la începutul secolului al XIX-lea.

Sunt prezenți în Lexicon chiar și primii scriitori și cântăreți bisericești atestați documentar pe meleagurile noastre în secolele IV și V, ca Niceta de Remesiana, cu celebra sa lucrare "De psalmodiae bono", atât de controversată, ca Sava Gotu, martirizat la Buzău, precum și Maximus, cântăreț la Durostorum, în Dobrogea.

Din lectura integrală sau parțială a Lexiconului, cititorul poate trage concluzii și primi informații utile privitoare la școlile de muzică bisericească din țara noastră, la centrele importante de "musicie", unde au trudit numeroase personalități, precum și la bibliotecile și arhivele în care se păstrează diferite materiale documentare (manuscrise, cărți, reviste, însemnări etc.) — toate acestea devenind la rândul-le elemente de cercetare principale și nicidecum secundare.

Muzica bizantină și de tradiție bizantină, sub toate aspectele ei de structură, de sisteme de notație, de interpretare teoretică și practică, nu a fost niciodată abordată cu atâta minuție, cu atâta bogăție de nume, de lucrări, de evenimente și de preocupări, așa cum apare ea în Lexiconul lui Gheorghe C. Ionescu. Vom avea acum o lucrare de referință, o lucrare cu un evident caracter științific, care ne va ajuta să punem în valoare o creație muzicală extrem de bogată și interesantă, ce a străbătut veacurile într-un spirit specific ethosului românesc. Totodată vom putea corecta și erorile ce s-au strecurat în interpretarea și valorificarea acestei arte, așezând fiecare nume, fiecare lucrare acolo unde-și merită locul datorat realizărilor și valorii sale. Toate acestea fac din Lexiconul lui Gheorghe C. Ionescu un interesant și util instrument de lucru, o carte necesară bunei cunoașteri a unui domeniu artistic care a ființat de veacuri în cultura muzicală românească. Neglijat, puțin cunoscut, de multe ori eronat prezentat, acest domeniu al artei muzicale de tradiție bizantină își va găsi locul cuvenit în istoriografia muzicală românească, iar Lexiconul lui Gheorghe C. Ionescu va constitui o bună și corectă contribuție la acest reviriment. Suntem convinși că în viitor nu vom mai putea scrie istoria muzicii românești eludând arta muzicii de tradiție bizantină, în toată complexitatea ei, după cum nici istoria muzicii românești, în școli și universități, nu se va mai studia începând cu secolul al XIX-lea, așa cum până nu demult se practica, din comoditate sau necunoaștere a problematicii.

TITUS MOISESCU

NOTĂ

Vă facem cunoscut că, dintr-o eroare de tehnoredactare, în nr. 1-3, ianuarie-iunie 1993, la pagina 48, numele Părintelui Profesor Nicolae Neaga a apărut în chenar. Regretând eroarea tehnică, respectuos prezentăm scuze Părintelui Profesor Nicolae Neaga în numele întregii redacții.

Așteptăm cu interes colaboratori și sugestii privind conținutul revistei.
Manuscrisele nepublicate nu se restituie.
Abonamentele se pot face pe adresa Redacției:

Arhiepiscopia Bucureștilor
Sectorul Cultural
Revista "Glasul Bisericii"
Str. Patriarhiei nr. 21, Sector 4, București
Tel.: 615.88.42

Creștinismul a venit în sprijinul romanității noastre într-un moment atât de critic – cu o Dacie părăsită de oficialitatea romană și în mare parte cotropită de migrații covârșitoare și cu un imperiu roman la cumpăna înclinării sale spre decadență și dezmembrare – încât nu ne temem de exagerare încheind (...) cu gândul că dacă poporul nostru n-ar fi fost roman, ci ar fi fost orice altceva, ar fi devenit totuși creștin, ca și neamurile străine din vecinătatea sa, dar că dacă n-ar fi fost creștin atunci, în acel moment de răscruce, este îndoielnic că ar mai fi rămas roman.

Radu Vulpe

